הצופה

היום	יום שישי	יום שבת
	ג' חוה"מ	ד' חוה"מ
	ג' בעומר	ד' בעומר
הפרק:	מיכה א-ב	שיר השירים
המשנה:	נדה ג, א-ב	נדה ז, ג-ד
הדף — בבלי:	בבא מציעא פט	בבא מציעא צ
ירושלמי:	סוטה מ	סוטה מא
ההלכה:	או"ח שח, א-ג	או"ח שח, ד-ו
רמב"ם:	תענית ב-ד	תענית ה; מגילה וחנוכה א-ב
הזריחה:	7.06	6.05
השקיעה:	6.06	7.11
סוף זמן ק"ש:	7.10	8.35

הדלקת הנר

	כניסה	מוצ"ש
ירושלים	6.31	7.47
תל-אביב	6.49	7.49
חיפה	6.43	7.49
באר-שבע	6.47	7.45
אילת	6.46	7.46

משכנתאות חופשיות ולזכאים — מגוון תכניות חסכון — בנק טפחות

ב"ה, יום שישי, י"ח ניסן תשמ"ז (17.4.1987) • שנה נ' • גליון 14371 • המחיר: 1.— ש"ח, כולל מע"מ * בטאון התנועה העולמית של המזרחי והפועל-המזרחי * מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר-אילן ז"ל

אין פרשה בטחונית חדשה

פרשת הקצין הצ'רקסי שנדון על בגידה היא ענין משפטי בלבד

מאת יהודה פרידמן — כתב הצופה

סגן עזאת נאפסו (29) צ'רקסי מכפר כמא בגליל התגייס לצה"ל בשנת 1976 ובשנת 1980 שרת כקצין בדרום לבנון. במחצית 1980 השתחרר מצה"ל והודשיים לאחר שחרורו נעצר, נחקר ובסוף 1981 הוגש נגדו כתב אישום על עבירות ריגול ובגידה. הוא הואשם בהעברת אמצעי לחימה ומידע לאויב.

בית דין צבאי מיוחד של פיקוד הצפון הרשיע את האיש במחצית 1980 וגזר עליו 18 שנות מאסר בפועל, והורדה לדרגת טוראי.

בין עדי התביעה שהעידו במשפטו היו אנשי שב"כ שחקרו את הפרשה. זמן קצר אחרי ההרשעה, הגיש עזאת נאפסו ערעור לבית הדין הצבאי לערעורים וזה אישר את הרשעתו וגזר דינו, ודחה את הערעור.

ערעורו נדחה בסוף 1986, לאחר כ-5 שנים ומחצה של הליכים משפטיים. בכל אותם הליכים משפטיים, ייצג את האיש עו"ד צבי הדר, תת אלוף במילואים, ששימש בעבר כפרקליט הצבאי הראשי.

כחודש ימים לאחר שבית הדין הצבאי לערעורים אישר את הרשעתו וגזר דינו, התקבל בכנסת תיקון לחוק השיפוט הצבאי, המאפשר למי שהורשע בבית דין צבאי לערעורים להגיש בקשת „רשות ערעור" מנשיא בית המשפט העליון. נשיא בית המשפט העליון יכול לאשר הגשת ערעור, אם ישנה שאלה משפטית קשה, עקרונית או חדשה בהחלטה.

פניה לבג"ץ

בסוף חודש דצמבר אשתקד הגיש האיש את בקשת הערעור לבית המשפט העליון, באמצעות עו"ד אריה קמר שהחל לטפל בתיק. נשיא בית המשפט העליון אישר במחצית ינואר השנה את הגשת הערעור.

ב-16.2.87 הוגש ערעור לבית המשפט העליון ובו נטען, כי מסכת של שיבוש ראיות והליכי משפט גרמה להרשעת ב"בון, על לא עוול בכפו. ניסקן עוד, כי נגבתה מהנאשם הודעה באמצעים בלתי כשרים.

עם הגשת הערעור ביקשו גורמים במערכת הבטחונית שלא לקיים את הדיון המשפטי, בטענה שדיון כזה יחשוף את שיטות הפעולה של שרות הבטחון הכללי, עוד טענו גורמים בטחוניים, בשורה של התייעצויות שקיים היועץ המשפטי לממשלה, שגם אם היו תקלות, אלה נבעו מרצון להסתיר את מקורות המידע העדיניים שהביאו לחשיפת האיש, ואין בהם כדי לגרום לזיכוי האיש, מאחר וישנן ראיות מוצדקות נגדו.

בדיונים, עלתה אפשרות של מתן חנינה לאיש, כדי לגרום שלא יתקיים הליך משפטי, זאת בטענה, כי האיש כבר ריצה עליו מעונשו וניתן להקל בעונש. לגישה זו התנגדו אנשי הפרקליטות הצבאית, בטענה שמתן הקלה בעונשו של האיש, תביא לפגיעה באמינות המערכת המשפטית הצבאית.

אנשי הפרקליטות הצבאית, גם הבהירו חד משמעית, כי הקלה בעונשו של אדם זה יכולה להתבצע רק ע"י הרמטכ"ל, בהמלצת הפרקליט הצבאי להקל בעונש.

מכבשים את „חומר הראיות"

העלתה אפשרות נוספת שהמדינה לא תשיב על הערעור, וכך יוכה האיש בשל אי מתן תשובה לטענותיו. אפשרות זו נפלה בערב החג. היועץ המשפטי לממשלה הבהיר, בפגישה שהתקיימה במשרד ראש הממשלה, שבכוונתו להשיב באמצעות הפרקליטות על הטענות, מאחר וישנן ראיות מוצדקות. הן שרות את האיש למעשים המיוחסים לו.

צמרת בפרקליטות הצבאית מגבש עתה את חומר הראיות, כדי לתת תשובה לטענות שהועלו בערעור.

לא להפוך את המשפט למשפט דרייפוס

אחיו של החייל הצ'רקסי אמר אתמול כי הוא מקווה שהמשפט לא ייהפך למשפט דרייפוס וכי האמת תרצא לאור.

האח, ג'ת נאפסו, אמר, כי כל פסיקה שתוצא בבית המשפט העליון תהיה מקובלת על כל אדם במדינה וכי המדובר הוא בזכות היסודית של הנאשם להגיע לערכאה זו של בית המשפט העליון.

האח הסביר, כי נוצר הרושם כאילו מדובר בהלכה וכאילו העסק התעורר בחודש, אחרי פרשת קו 300. לדבריו אין זה נכון: ההליכים נגמרו לפני 8 חודשים, כאשר נדחה הערר וזאת לאחר 7 שנות סחבת.

האח ציין, כי מעורבות גינוסר בפרשה, נודעה רק אחרי שהתיק הוגש לבית המשפט העליון. לדבריו, הבסיס לערעור לא היה גינוסר — אלא ענין בידוי ראיות. הוא אמר שיש לשאול את מאשימיו מדוע בדו הראיות. הטעים, כי כל המשפט היה בדלתיים סגורות ולכן אינו יודע פרטים. לדבריו, כולם מאמינים שאחיו עזאת נאפסו חף מפשע.

האח אמר כי חבריו של הנאשם שהם קציני צה"ל, לא עזבוהו לרגע והאמינו באפותו. הוא הטעים, כי אחיו לא החזיק שום חומר סודי ולאחר שנעצר, חלף שבוע עד שנודע שהוא עצור. האח הסביר, כי לא יזמו פניה לתקשורת, כיון שמדובר באדם הטוען שהוא זכאי.

שר המשפטים: לא היה מקום להסיון על הפרשה החדשה

שר המשפטים אברהם שריר סבור, כי אסור בשום פנים למנוע את ההליך המשפטי בפרשת ערעורו של קצין צה"ל הצ'רקסי.

שריר אמר, בשיחה עם כתבים, כי רק ההליך המשפטי הוא שיתן לנו את המסקנות והתמונה המלאים בנושא זה, וכל הליך אחר — לא יוכל לתת תשובה הולמת, ספית ומוחצת, לעצם ההליך המשפטי.

השר שריר הביע צער על שלא ניתן פרסום מוקדם לפרשה וכך התבהרה הרושה, שמוגעות שגרמה נזק לקהילת המודיעין.

לדעת השר צריך לבחון באופן יסודי כיצד מטפלים בעקרים כאלה יותר בחריצות ובדרכו להפעלות לדיון מספר רציונות, אותם סירב לפרט.

בענין פרשת בקש אמר שר המשפטים, כי לאחר שקיבל את פסק הדין של בג"צ בענין, הוא הייטה שאלות שונות לגורמי חוץ, כמו ממשלת צרפת, רק לאחר שיתקבלו התשובות יחל צוות המשפטנים במשרד המשפטים לבחון את הנושא ואחר כך יובא הענין להכרעתו של השר.

שמיר: זה לא ענין מדיני

ראה"מ י. שמיר אמר אתמול כי „אין שום נסיון להסתיר או לחפות על משהו. ואין פה פרשה שצריכה להטריד את מנוחתם של אזרחי ישראל".

שמיר, שנשאל על ידי כתב גלי צה"ל בקשר לפרשת הצ'רקסי של הקצין הצ'רקסי, ההדגיש כי הענין אינו שייך בכלל לדרג המדיני, הוא יידון כבית המשפט העליון. האנשים המעורבים בזה בטוחים בצדקתם והם יצטרכו להכיח זאת בבית המשפט אמר.

ירי קטיושות אל ישובי אצבע הגליל

שלושה פצועים קל; נזק מועט לרכוש

פגז קטיושה בקוטר 122 מ"מ נחת אתמול בשעה 11 לפנות בוקר בישוב באצבע הגליל. בפגז מילים נוספים שנוראה כוונו לאצבע הגליל נפלו על קו הגבול ללבנון-ישראל בצד הלבנוני.

במקום נפילת הפגז נפצר כבכתם בעיסק של מסר. הרכב כקוכי בשרק קלה ושני הרשבים נוספים נפגעו בסמוך. לקו בהלם וטופלו על ידי מד"א והם מבן שוחררו כולם. כי יישוב כבר אסמו את המכתש והחזרה לתיקנה.

בדיקה של צה"ל הצלחה כי הפגז נורה מכיוון אזור הבטחון.

שבאים כבר הצריכו את הנזקים שנגרמו לרכוש. בזהים מקוקים כבר החלו בתיקון הפגיעה. עלות ברור בק, שנגרמו כתוצאה מן הפגז.

כתוצאה מנפילת הפגז, קרס גג רעפים של אחד הבתים. נהרסה מכונית סובארו משנת 1983 של אחד התושבים ונפגעו שמשות בבתים. כבלי החשמל נקרעו ונגרמה הפסקת חשמל.

„רק בנס לא נהרגנו לי המשפחה"

„רק בנס לא נהרגנו לי כי המשפחה", אמר אביהם הצעיר, שגיל ה-

קטיושה בקוטר 122 מ"מ נחת בסמוך לביתו. „כמה מהילדים שלי החליטו באקראי לישון בחדר הבטחון, שאר המשפחה ישנה בחדרים הרגילים. ברוך ה' בסביבות השעה 12 בלילה, כשלבתנו, תוך כדי הלום, נפגע ציפוי הגג.

הבית כולו רעד, שמשות התנפצו והרעפים היעפו לכל עבר. רציתי להדליק את האורות ולראות שמצב בני הבית בסדר, אולם לתדהמתי — לא דלק האור. תוך כמה דקות הגיעו למקום אמבולנסים ומכוניות כיבוי אש. הם האירו את כל האיזור וכך אני לתושבים שלא יהיבנו לבהלה.

(סוף בעמוד 2)

עם שובו של שר החוץ האמריקני משיחות בבריה"מ

שולץ: קיים סיכוי להסכם טוב על פירוק הנשק הגרעיני

ביפל (היונייטד פרס, ע"ט) — מזכיר המדינה האמריקני ג'ורג' שולץ אמר אתמול, כי העיסקה להוציא את הטילים הגרעיניים לטווח בינוני שהוא הביא מוסקבה מהווה התקדמות גדולה בשביל הבריות והבאראה המערבית.

„יש בפנינו סיכוי של הסכם טוב", אבל שולץ במסיבת עיתונאים לאחר שדיווח לשרי החוץ של מדינות המערב על שיחותיו במוסקווה.

שולץ אמר כי ברית נאט"ו תבדוק את הצעות הסובייטיות החדשות לחסל את הטילים לטווח קצר בין 500 ל-1000 ק"מ וכן את טילי הפרשינג וטילי השיוט והטילים הסובייטים ס.ס. 20, ס.ס. 30 בעלי טווח של 1000 עד 5000 ק"מ המוצבים באירופה.

הוא אמר כי שרי החוץ האירופים מבקשים לבחון את ההצעות בצורה יותר יסודית אולם ציין כי טילים קידמו בברכה את תוצאות ביקורו במוסקבה.

לפי הערכות האמריקניות לסובייטים יש 130 עד 140 בערכות של טילים לטווח קצר, 80 באירופה ו-60 באסיה. על פי ההסכם שבהם צבאו בבריה"מ תפרק קרוב ל-1,200 טילים בטווח הבינוני ואה"ב תצטרך לפרק קרוב ל-216.

„הרי זה מה שרצינו לעשות זמן רב", אמר שולץ.

אופטימיות במטשל האמריקני

אוירה אופטימית שוררת בימים האחרונים בקרב צמרת המימשל האמריקני לאחר שנודעו תוצאות השיחות שקיים מזכיר המדינה ג'ורג' שולץ במוסקווה.

הנשיא רייגן שהעביר את משרדו לקליפורניה אמר כי השיחות שקיים שולץ עם המנהיגים הסובייטים יש בהן כדי להבטיח הסכם בתחום הנשק הגרעיני לטווח בינוני בזמן הקרוב.

מוסקבה תובעת תשובה מערבית מהירה בענין צימצום החימוש

מוסקבה (היונייטד פרס) — דובר משרד החוץ הסובייטי, גנאדי גראסימוב, הזהיר אתמול, כי מוסקבה תובעת תשובה מערבית מהירה להצעות הסובייטיות האחרונות בדבר צמצום החימוש, בהקריאו כי הסיכוי לפיתרון של ועידה פסגה חדשה בין מנהיגי שתי מעצמות העל תלויה ב„תגובה אמריקנית קונסטרוקטיבית".

גראסימוב הזהיר את המערב מפני ניהול דיונים מתמשך בקרב בריית נאט"ו לגבי ההצעות הסובייטיות, שהועלו בפני שר החוץ האמריקני ג'ורג' שולץ, במהלך ביקורו במוסקבה השבוע.

„ועידת פסגה תיתכן רק אם נקבל תשובה קונסטרוקטיבית מהצד האמריקני, ולא הצעות שלילויות", אמר והוסיף גראסימוב בהדרדור לעיתונאים במוסקבה.

הופעל מערכות הטילים

כזכור, אמר מנהיג בריה"מ, מיכאיל גורבאצ'וב, ביום ג' לשר שולץ, כי מוסקבה מוכנה לכלול בהסכם אמריקאי-סובייטי לגבי טילים גרעיניים לטווח בינוני, התחייבות להסיר מערכות הטילים הסובייטיות קצרות הטווח תוך שנה אחת.

הסכם לגבי טילים בעלי טווח ביניים, שיביא לפירוק באירופה של טילים בעלי טווח של אלף עד חמשת אלפים ק"מ, מתגבש והולך בחודשים האחרונים, ופקידים אמריקאים וסובייטים כאחד אמרו, שביקורו של שולץ במוסקבה תרם להתקדמות של שלב זה.

גראסימוב אמר, כי לצד הסובייטי „הערכה חיובית מאוד" לגבי ביקורו בן שלושת הימים של שולץ במוסקבה — בכלל שנה ושני אחריה. אולם הוא הוסיף, כי בשיחה הבאה יכילו שולץ לא השיב תשובה כלשהי לי ההצעות הסובייטיות (שנגעו גם ל-

בערכות קצרה נצ"טילים ולניסויים גרעיניים תת קרקעיים), השיב כי מקום זאת כי עליו להתייעץ בבעלות בבריתה של ארה"ב באירופה.

בחינה מעמיקה

שר החוץ הבריטי סר ג'פרי האו וה' החוץ המערב גרמני האנס-דיטריך גנשר אמרו אתמול, כי הצעותיו של גורבאצ'וב מחייבות בחינה מעמיקה. בחינות מערביות שונות הודגשו כי סילוקם של הטילים לטווח קצר ולטווח ביניים יחשוף אותן בפני כוחם העדיף של הכוחות הקונבנציונליים של מדינות ברית וארשה.

בפגישתו לדבר על היבטים אחרים של ביקור שולץ במוסקבה, אמר גראסימוב, כי שר החוץ האמריקאי לא הוכיח את העמדות האמריקאיות, כי סובבים סובייטיים התקינו מכשירי האזנה בשגרירות האמריקאית במוסקבה. שולץ אמר, כזכור, כי מהווה פגיעות של פרשה זו בשיחותיו עם המנהיגים הסובייטיים.

רבין: כניסת הכוחות הסורים לביירות נועדה לחזק את „אמל" לבל יקרוס

שר הבטחון, יצחק רבין, אמר, כי לא מן הנמנע שפירוק המליציות הפועלות באזור הצריפים של פת"ח באזור, בין 50 ל-80 חיילים, ההמודים להמשיך את ההתבצרות שלהם על הקו, מבפיע על יציר לפגוע בפלשתינאים של עיראפאת יחד עם הכוחות — הוא פינה יוצא, קצר בוח המיצה הלאומי של אנשי באל-ג'יר ב-20 בחודש.

השר הטעים, כי כניסת הדיוויזיה של הכוחות הסוריים של סוריה לביירות נועדה לחזק את „אמל", שעמד ליפול, בתבאת המפגל של בגד אנשי אש"ף של ערפאת לשבת ההתבאלות.

באשר לפרשת הקצין הצ'רקסי בריגול אמר השר, כי איני מאמין שעזיה שהיא בדיוק יכולה להביע את הערעור של אותו קצין. „זו זכותו של הנתון לאפשר לו זאת", אבל השר הוא הגיש, כי המגבא צריך צוה לדון בפני הערכאה המשפטית הוא הגבוהה. לאחר שינקי, ליישם למטה עם סוחר, שיבר יש לו משבצת ביוקה באשר לאירגנות פליטה הו

מיפוי העבאית בגיבור הפירוד — הנגיב הזה.

בענין הפירוק שהיה לשר בדים על הממהגלים באלפי כנסת, אמר: „יש בהוקה בעם. יש הרקורי רבים בבעיה, אולם אין טוב מחלוקת על אזור לאחריות מפלגת הבטחון, לתת את הבטחון הסדרבי לכל תושבי הצפון ולהבטיח קו הגבול עם לבנון. אין לכך כל קשר לוויכוח הלוגיסטי. זה צריכה להיות המדיניות, באשר לשינויי המגן הגלילית, או לפריבה ההתגהלות, צריך להפריד בין היכולת השדה לבין ההכרה לתת בהן מקו ולקיים את החוק והסדר לכל התושבים בשטחי יו"ש וצה"ל, אמר.

טמיר: בעתיד יתקיימו שיחות נוספות עם בריה"מ וסין

כל הסדר כולל לשלום צריך לכלול את סוריה

בעתיד יתקיימו שיחות נוספות עם הסובייטים והסינים, לצורך על הצעדים בתחום הועידה.

מנכ"ל משרד החוץ אמר, כי עידה בינלאומית יכולה להיפתח עוד השנה, הוא אמר שהלה התקדמות צריכה בגבולים לפתחית ועידה כזו.

הוא הוסיף, כי ישנה הנכונה בעמדות בריה הבינצית וירדן לגבי סמכויות הועידה הבינלאומית.

בהתייחסו לעבודת סוריה בלפי ועידה בינלאומית, הדגיש טמיר את הצורך להביאה לכלל פתיחה במדינה כדי שתשתתף בתהליך השלום. כל הסדר כולל לשלום, צריך לכלול את סוריה, וכן אמר לבודה. אבל סביר.

מעשה, נפתחו שיחות הפנה בין בריה ישראלית, בין ישראל, בעיות הפשיטה וכו'... לקידום תהליך השלום.

טמיר קדיבו בהכנסת „בישגי" בשר כלייה בפרבית, אמר כי הנכייתו

לגבי תגובת לביקור הסבב בצבאו בין ירדן לארה"ב אמר מנכ"ל משרד החוץ שההסכם הזה, לא תהיה בסיס לתהליך השלום ובם ירדן התנגדה למתפרים שנתו לו ערפאת.

מנכ"ל משרד החוץ אברהם טמיר אמר אתמול כי הדלפה ל-

מיטראן מצדד ברעיון הוועידה הבינלאומית

פאריס (סוכנויות) — נשיא צרפת, פרנסואה מיטראן אמר ביום רביעי בערב, כי הוועידה הבינלאומית לשלום בין המזרח התיכון „צריכה להתכנס בעת לדיונים דיפלומטיים שייערכו להתקיים לאחר שהים של ביקשה".

בנאום שנשא בסעודה על לכבוד מאהר אלך שבעולה אמר מיטראן כי הוא מצדד ברעיון ועידה שלום בינלאומית.

„לאשרה בהקיה האי"ב התכסל כי ה"ה בך בהצבעה ו' בזר ב-1984.

„הרעיון זמן רב היתה התפרקות כי בערייך של ועידה בינלאומית ואפילו הפיקוח עליה נידחה, עכשיו היא נבחנת בחוב בפניה בתבג.

אני סבור כי ניתן ההנהל התהדרות לגבי הצעה זו — אמר.

הנשיא לסצעה, שבא לביקור בשבוע של 24 שעות בצרפת, דיבר בדבר תמיכה את כאבזי צרפת להבטת עיוים במזרחית יבא חזנה למען קד יום ועידה בינלאומית.

שמיר בעקבות פרס

ראש הממשלה יוצא למסע הסברה נגד ועידה בינלאומית

מאת כתבנו המדיני בירושלים

כיל ממקורותיו בחוגי של שר החוץ שמעון פרס למען הועידה הבינלאומית, עומד ראה"מ, יצחק שמיר, לצאת במסע נגדי בחו"ל שבו ינסה לשכנע נגד קיומה של ועידה זו.

הביקור הראשון של שמיר יערך בצרפת, לפי הזמנת ראש הממשלה ז'ק שירק, הוא יפגש גם עם הנשיא פרנסואה מיטראן ויסביר את נימוקי התנגדותו לועידה בינלאומית.

כלאכתו של שמיר תהיה קשה ביטויו זה, משום שצרפת תומכת מאז ומתמיד ברעיון הועידה הבינלאומית והיא חתומה על המסמך של מדינות אירופה לכינון ועידה בינלאומית לפתרון הסכסוך במזרחית. יתר על כן ביטראן הבטיח לפרס לעזור לקידום רעיון הועידה.

שדרים לשולץ

שמיר העביר שדרים גם לשר החוץ שולץ בוושינגטון ובהם הציג את עמדתו נגד הועידה הבינלאומית

הודיש במיוחד את החשש מפני הדלפת השפעה לבריה"מ במזרחית, לאחר שמעודדת באזור. התרעמו מאה מלחמה. ייחב ההסכם „שפ דויים". חוגי ראה"מ אומרים כי לפי הידיעות שלהם, עמדת המימשל האמריקאי היא נגד ועידה בינלאומית אך הם סבורים כי אמר זאת בקול ברור.

קבאון ביחסי שמיר ופרס

בערכת היחסים בין שמיר ופרס נמצאת עתה בקיפאון, כאשר התקופות ההודיות נפסקו למשך תקופה קצרה. פרס מתכונן בבוא הזמן להביא את נושא הועידה הבינלאומית להכרעה בממשלה, ברגע שהנושא יהיה בשל. כיום הנושא לא נמצא במצב שאפשר להביאו לידי הכרעה בממשלה, משום שאין סיכוי שהמעצמות תסכמנה להשתתף בועידה של טקס בלבד, כפי שרוצה מר פרס, והן מעוניינות בועידה שתהיה רבדה סבינה, שבה תהיה למעצמות להם בה השפעה של ממש. יתר על כן חלק מהמעצמות תרוצות לכבד את הכרעה. למהלך זה מתנגד גם פרס לכן הנושא עדיין לא מוכן ל-

הכרעה ואין הוא בשל כדי להיות גרעין למשבר בממשלה.

מרידה צבאית בארגנטינה

בואנוס איירס (רויטר-עתים) — נשיא ארגנטינה, ראול אלפונסין, הזהיר אתמול על כוונו לבקש כל הצעדים ההדרושים להנהגת הדמוקרטיה מאירבי לנוכח המרידה בלוויה של יחידת צבא גדולה.

קצין בדרגת סרן, הנהבב לדוברים של המתמרדים, אמר לעתונאים בעיר קורדובה, השוכנת כשבע מאות ק"מ צפונית לבואנוס איירס, כי היחידה השליטי של הצבא, המוצב באיזור קורדובה, „כופר בסמכותו של ראש המטה הכללי".

בראש המתמרדים עומד קצין בדרגת רב סרן בשם ארנסטו בארדו. שהואשם ע"י בית דין פדראלי גבה בביצוע מעשי זוועה במחנה „לפרקה" הדוע לשימצה שבקירבת קורדובה, בתקופת המבשל הצבאי בארגנטינה.

באזור אחר סרבו מספר קצינים, הסרן המסתמך להם כדובר טען, כי „יחידות רבות אחרות באותו אזור יחושו לעזרתו של באריו בכעת הצורך".

קודם לכן כשר דובר מטעם משרד הבטחון בבואנוס איירס, כי לפחות 6 קצינים המצבים בקורדובה התקבלו בביר באריו, אולם בכל יתר בסיסי הצבא במדינה שורר שקט.

המחתרת האירית שולחת מעטפות-נפץ לאישים חשובים בבריטניה

לונדון (היונייטד-פרס ועי"ט) — משטרת בריטניה הזהירה את הציבור מפני אפשרות של מסע טירור חדש מצד המחתרת הרפובליקנית האירית, בעקבות גילוי ארבעה מטעני נפץ מתוך מכתבים שאשר נשלחו לפקידים בכירים בשירות המדינה של בריטניה.

בהודעת המשטרה נאמר כי מעטפת הנפץ האחרונה נתגלתה ונפרקה ביום חמישי בבקר בסניף דואר בדרום לונדון. הנמען שלה היה סיר דרק אנדרו, עובד מדינה בכיר בית משרד לענייני צפון אירלנד.

עוד נאמר כי במעטפות נפץ דומות נשלחו לבתיהם של שלושה פקידים בכירים. ביניהם שני עוזרי של ראש הממשלה מארגרט תאצ'ר, אף אחת מן המעטפות הללו לא התפוצצה.

קרני שומרון - שלוש עדות בית כנסת אחד

קהל רב השתתף בטקס הנחת אבן פינה למערכת בתי הכנסת בקרני שומרון המכמאים תחת קורה גג אחת (לעדות האשכנזים, התימנים והספרדים).

אורח הכבוד בטקס היה השר יוסף (יוספה) שפירא. בדבריו הדגיש השר את המשמעות של בתי כנסת הנבנים בארץ ישראל. „זהו הסיכון לקביעות ולהתבססות". הטעים השר. הוא יצא הוצל נגד אלה המייחסים ארעיות להאחזות בשומרון ביהודה ובחבל עזה.

את הכבוד כיבד בנוכחותו הרב האזורי וחבר לישכה הרבנות הראשית הרב מאיר האיתן. הוא ציין את האמונה הבאפיינה את התושבים בקרני שומרון המתבטאת בהנחת אבן הפינה „מתוך ביטחון שנזכה לראות את בית הכנסת הראשון בשירותו הבבנה לתפארת בראש הגבעה המרכזית של הישוב".

את שורת הברכות סיים הרב יצחק הלוי מראשי ישיבת הר הסדר הקיימת בישוב.

את הטקס הנחה הבצל בן ארי חבר הועדה להקמת בית הכנסת. הוא העלה על גם את ההלצותם של חברי הישוב שהתחייבו לתרום מכספם סכום של כרבע מליון ש"ח. בתוך כך הזכיר גם את מר סגל אלפרוביץ מיקירי רעננה שתרם 10 אלף שקל חדש.

„שבירת שביתה" - בנוסח סינגל: פוטרו כל השוטרים במדינה

נשיא סנגאל עבדו דיאוף הודיע על פירוק כל משטרת סנגאל ופיטורי 6,265 השוטרים הקבועים, לאחר השביתה שפלה הביתו לפני שלושה ימים.

תוך גיוס אחדות לאומית, רק שלושה מתוך 130 האסיפה הלאומית הצביעו נגד הצעת החוק לפיטורי השוטרים השובתים.

שר הפנים החדש ג'אן קולין אמר כי הצעד היה כואב, אבל הכרחי. קולין, 63, שנולד בצרפת, בא במקומו של איברהימה ונה, שפוטר על ידי הנביא ביום שלישי, ונתבקש על לפתור את שביתת השוטרים.

השוטרים הפגינו ברחובות דאקר נגד עונש של שנתיים מאסר שהוטל על שבעה שוטרים שהורשעו בהכאת חשוד בגניבה לפני 4 שנים.

טענת השוטרים היתה כי גזר הדין נגד השבעה רק מוכיח את חוסר ההבנה של השופטים לגבי התנאים הקשים אשר בהם המשטרה חייבת לשמור על החוק והסדר.

„איזווסטיה" קורא להפסיק ההפרעות של שידורי רדיו מהמערב לבריה"מ

בריה"מ חייבת להפסיק את ההפרעות לשידורי הרדיו מן המערב לבריה"מ — כתב עיתון הממשלה הסובייטי „איזווסטיה" ביום רביעי.

פרשן פוליטי בכיר של העתון, אלכסנדר בובין, אמר במאמרו כי הוא מקווה שזמן ההפרעות לשידורים מתקרב לקיצו משום שבריה"מ יכולה „להציג שיחות משכנעים על טרבית הבעיות ולהתגונן בבריה"ם זאת נגד הצבועיות של המערב.

„ימי ההפרעות, כך אני מקווה, באים לקיצם", כתב בובין בתשובה למכתבו של קורא שהעלה את השאלה אם קיים צורך לחסום את שידורי הרדיו מן המערב לבריה"מ.

„אני משוכנע כי בעובדות המקרים אנו יכולים בשכנוע רב להציג את עמדותינו. וכאשר הטיעונים שלנו נופלים. כאשר אנו בחלשים, סימן שמשהו לא טוב אצלנו ואנו חייבים להשתמש לחשוב ולתקן את המדיניות שלנו", הוא כתב.

דיפלומטים ממדינות המערב במוסקווה ציינו כי בריה"מ הפסיקה לשבש את שידורי הבי.בי.סי. אליה בתחילת השנה הנוכחית, אבל המשיכה בהפרעות ביתר השידורים מן המערב.

הם גם אמרו כי שידורי „רדיו ליברטי", תחנת החופש הי-אירופית המתמחה בדיווחים על הנעשה בתוך בריה"מ והמקרים בחוגים סובייטים, נקלטו באחרונה במוסקווה.

ה„סעודה האחרונה" של ליאונרדו דה'וינצ'י נפתחה שוב לקהל

„הסעודה האחרונה", ציור הקיר (פרסקו) של ליאונרדו דה'וינצ'י הנחשבת לאחת היצירות הגדולות ביותר באמנות העולמית, נפתחה שוב לקהל המבקרים אולם תוך הגבלות שונות כדי למנוע נזקים נוספים ליצירה האמנותית הזו.

הכנסיה שאנטה מאריה דלה גראצי בצל אותו מקירותיה הציורים צייר ליאונרדו את הפרסקו הזה בשנות ה-15 נסגרה לקהל המבקרים ב-1 בפברואר בהוראת משרד התרבות האיטלקי, לאו בדקו מומחים את התמונה ואת הנזק שנגרם לה לאחר הבאה לתחייתה. נעשו בדיקות על הנזק מצד התחזוקה, הטמפרטורה, שינויים אחרים ואבק.

הכנסיה נפתחה שוב היום אולם רק 15 מבקרים יוכלו להכנס בבת אחת. מכוניות ואוטובוסים לא יורשו להחנות ברחבה שליד הכנסיה, נאמר בהודעת משרד התרבות.

נמסר כי המומחים ימשיכו לבדוק את המיקצבים והלחות בקרוב באיזה אמצעים לנקוט כדי לשמור את הפרסקו המפורסם של דה'וינצ'י.

צעדים משפטיים נגד אמריקאים המבקרים בלוב

וושינגטון (יונייטד-פרס) — משרד החוץ האמריקאי הודיע כי יש זה, כי עשוי להגיש כדי להביא לנקיטת צעדים משפטיים נגד נתינים אמריקאים שיצאו המבקרים לבוב, על פניה להשתמש בפספורטים הפותחים לבקר שלא שנה להתפשטות האמריקאים על לוב.

„בפעיל להביא על כנה להיא בהחוקים אבן יבוא", אמרה דוברת משרד דיפארטמנט, ביקו מלוב אילו בביחוה עם בעוסאים.

היא ציינה להחיב את הדיבור בנושא זה, אבל משרד המשפטים הוא החייב להחליט האם יש לנקוט בצעדים משפטיים נגד כמאריים אמריקאים אשר יצאו כבל הנראה לי לוב.

על פי ציונים שפורסמו בחודש ינואר ששה — אריכסה חודשים לפני ההפצצה שהונהגה על לוב בצב ספר בראמן — אמיר הנתינים אמריקאים להתחבב בדרכים אמריקאים כדי לצאת ללוב, אלא אם כן מכהנו ביהור ברשותם מיוחד במטעם ממשלת ארה"ב. כמו כן נאסר על אמריקאים להוציא כספים על „פרויקטים הכרוכים בנסיעה ללוב או לשהות בתוכה".

אמריקאים שייתפסו אשבים בנסיעה ללוב, צפויים לעונש מאסר עד חמש שנים, או לקנסות עד לסכום של 50,000 דולר. ואילו על הוצאה כספים כדי להגיע ללוב, או קניית סחורות בלובהן תוך כדי שהיה שם, הם צפויים למאסר עד ל-10 שנים, או לקנסות עד לתשובים אלף דולר.

ההערכה צינה כי ברבית האמריקאים שבינו לירידעות שהוטלו אשתו, והם יצאו את לוב. היא לא ציינה כמה אמריקאים נותרו שם. אולם היא הבהירה, כי נתינים אמריקאים מסויימים, הנשואים לנתינים לובים, שוחררו מן הצוין לצאת הערבים.

תחזית מזג האוויר

בצפון הלקיה, תירגע עליה בטמפרטורה. בצפון הארץ ייתכן גשם מקומי קל.

טמפרטורות המינימום והמקסימום הצפויות היום: ירושלים 8—17, רמת הגולן 8—17, צפת 7—16, חיפה 13—20, טבריה 11—24, צפת 9—21, שדרין 9—19, תל-אביב 14—21, יריחו 13—22, דיר 13—22, עזה 11—22, אילת 15—31.

למכירה בבני ברק קוטגים מפוארים

7 חדרים - ברחוב עלית בהר שלום, בתוך האדרים פרטים במקום.

טל' 545081 / 052-558151

בחור 30 דתי רווק נחמד ומעניין מעוניין ברווקה נאה דתיה אורופאית צעירה ומקבונה להתקשר: טלפון: 052-21884

הדור הצעיר במפד"ל

כנס בני הישיבות

ביום רביעי כ"ג בניסן תשמ"ז (22.4.87) יערך אי"ה ב„היכל שלמה" בירושלים כנס ארצי של בני ישיבות מרחבי הארץ.

על סדר היום:

* ברכות

* שעורי תורה מפי מרן הרבנים הראשיים לישראל הרב אברהם שפירא שליט"א הראשל"צ הרב מרדכי אליהו שליט"א

* דיונים

מושב א': מעורבותו של בן הישיבה בהוויות החיים במדינה

בהשתתפות: השר לענייני דתות זבולון המר, הרב מאיר שלזינגר, הרב חנן פורת

יו"ר המושב: הרב איתן אוזמן

מושב ב': הצעות הדתית ואתגרי השעה

בהשתתפות: השר יוסף שפירא, הרב נחום רבינוביץ, הרב יעקב אריאל, ד"ר יהודה בן מאיר, מר יגאל ביבי

יו"ר המושב: הרב אליהו בן דהן

מנחה הכינוס: נחום לנגנטל, יו"ר הדור הצעיר במפד"ל

הכנס יפתח בשעה 13.30 וימשך עד לשעות הערב. בני הישיבות מתבקשים להשתתף ולטול חלק פעיל בדיונים

נ א ל ה ג י ע

ב"ה

משרד החינוך והתרבות — המחלקה להכשרת עו"ה

מכללת „תלפיות"

המכללה הדתית להכשרת עובדי חינוך והוראה

בבית המדרש הממ"ד ל-

מורים למוסיקה

רחוב הרב הרצוג פ"ת, 49270 טלפון 03-901743

החלה ההרשמה

לשנת הלימודים תשמ"ח

תנאי קבלה: 1. תעודת בגרות. 2. עמידה במבחן מיון ארצי. 3. ראיון על-ידי ועדת קבלה (ידע כללי ומוסיקלי).

מסלולי ההכשרה:

1. לימוד תלת-שנתי לקבלת הסמכה למוסיקה ולריתמוסיקה בגן-הילדים ובחינוך היסודי, ומוסיקה בחינוך העל-יסודי (מורה „בכיר").
2. לימודי התמחות בריתמוסיקה ובמוסיקה למורים בפועל לקבלת התואר מורה „בכיר" (או תוספת גמול השתלמות).
3. לימודי השתלמות או הסבה על-פי תכנית לימודים לפי מסלול אישי.

פרטים ושאלון הרשמה ניתן לקבל לפי פניה בכתב, או בטלפון: 901743 (03)

* * *

לבוגרי בית-המדרש: לקבלת פרטים לגבי כנס בוגרינו ב-4.6.87 התקשרו-נא איתנו בכל ההקדם!

על המצפה

הגלוי והנסתר

הפרשה הבטחונית", שבראשיתה היתה עטופה מעטה של סודיות אט־אט מתקלפת מסודותיה והחשפת לעיני הציבור הרחב. ובכל שנוספים פרטים על פרשה זו כן הולכת ורבה התמיהה על הסודיות שלא היתה בעקבותיה ולא היה כל צורך בה.

מעטה הסודיות פתח פתח לרינונים ולהשערות שונות שהנזק שלהן רב יותר מהנזק שעלול להיגרם עם פרסום הפרשה הביטחונית.

פרשה זו שתי פנים לה: פן אחד — למשו של עניין המתייחס לערעורו של הקצין שנשפט והוזן למאסר ועתה הוא טוען כי הראיות שהובאו במשפט היו שיקריות. הפן השני של הפרשה והוא החמור ביותר מתקשר לחשדות על בדוי ראיות ע"י שירותי הבטחות, בדיונים ובמשפטים, דבר שהדעת אינה סובלת אותו ואף נושא בחובו סכנות חמורות לדמוקרטיה הישראלית.

החומרה שבדברים כפולה ומכופלת אחרי שהתברר כי אותם אנשים, או חלקם שהואשמו בבידוי ראיות בפרשת האוטובוס של „אגד" מופיעים כנאשמים גם בפרשה החדשה־ישנה שארעה כחמש שנים קודם לכן.

הנסיון מוכיח, כי אין טעם ואין תועלת רבה בהסתרת דברים, שהרי בסופו של דבר אלה מתגלים ומוסיפים חטא על פשע. כך זה היה בבירורים הסודיים שהתנהלו מסביב לפרשת השב"כ שהסעירה את היישוב וכן זה עתה עם פרסום הפרשה הבטחונית החדשה. כתוצאה מרוב שימוש בצנזורה להסתרת סודות בעסק זה (הצנזוראלי) מתגלה כבלתי יעיל והוא מביא את המטרה ההפוכה ממה שביקשו להשיג עם הפעלתו.

בעקבות הבירור שנערך סביב פרשת השב"כ נתגבשה דעה, כי מעתה ואילך יש לנקוט צעדים כדי למנוע הישנותם של מקרים של בידוי ראיות על־ידי שירותי הביטחון.

הפרשה החדשה אמנם מתייחסת לעבר, כך שאין להסיק מכך על הנעשה בהווה ועל יעילותם של הצעדים שנבקשו כדי למנוע הישנותם של מקרים כגון אלה בעתיד. יחד עם זאת יש בה משום „אור אדום" לבעיה בזירה הפוליטית הישראלית. שוב פעם נתגלה לעין כל שגורמים כדיניים (הפורום של ראשי ממשלה) מבטיחים לספל בנושאים רגישים על־פי הכללים שפעלו בעבר, תוך התעלמות כסדרי ממשל תקינים ואחריות פרלמנטרית.

הגיע הזמן להינתק משיטה זו. על הממשלה לפעול על פי הכללים המחייבים אותה מכח היותה ממשלה דמוקראטית. כן עליה להמנע מהסתרת דברים שגילויים חשוב כדי להגן על הציבור בל יפגע על־ידי בידוי ראיות.

הכלל שחייב להנחות אותנו הוא, כי עדיף הגילוי על הבידוי.

המדד הנמוך

מדד מרץ שוב הפתיע. בניגוד לחיזויים שערכו המומחים — המדד נשאר, במידה מסויימת, יציב. הוא לא עלה על אחוז ועלה עשיריות האחוז, למרות שהכל ציפו מדד של שני אחוזים פלוס.

מדד מרץ מצטרף איפוא לשני המדדים שקדמו לו. כתוצאה מזה, הורף החישובים שנעשו, במאי לא תשולם תוספת יוקר לעובדים.

שר האוצר בהגיבו על המדד הנמוך חזר על הצהרותיו הקודמות, כי לפנינו סימן בולט המעיד על יציבות משקית הבראה כלכלית. לא כן סבור ראש האגף לאגוד מקצועי של ההסתדרות. הוא אינו מוכן לקבל נתון זה כמחייב המעקב המדיניות של הקפאת שכר עם חידוש המו"מ על הסכמי השכר לשנתיים הבאות.

השאלה היא, האם עלינו לראות בשלושת המדדים — ינואר, פברואר, מרץ '87 — סימן לבאות, או שמא מדובר בירידות עונתיות בלבד של מחירי פירות וירקות וירידות שהשפיעו על ירידת המדד, בעוד שבחודשים הבאים תמונת המצב תהיה שונה לחלוטין?

לפי התחזיות מדד אפריל עלול להיות גבוה, הואיל ובו יינתן ביטוי לעליות המחירים הנובעים מביטול סובסידיות ועליית מחירי הנסיעות וכו'.

בשלב זה מסוכן להתנבא, בפרט שנסיון שלושת החודשים האחרונים מלמדנו כי הרבה תחזיות נתבדו. עם זאת אין להתעלם מהשאלה: כיצד יפול דבר במשא־ומתן לחידוש הסכמי השכר?

הסכמי השכר מהווים את המפתח להמשך היציבות — טוען שר האוצר וזו דעתם גם של התעשיינים. אולם ספק רב אם ציבור העובדים יסכים לוותר על תוספת שכר. הרפורמה במס־הכנסה לא הביאה ברכה מרובה לציבור זה. לא הפועל יוצא נשכר מהרפורמה, אלא בעלי השכר הגבוה העולה על חמשת אלפים ש"ח לחודש. לדוגמה, פועל שמשכורתו נעה בסביבות אלף ש"ח לחודש יהנה מתוספת של קצת למעלה משני אחוזים בעקיה על הרפורמה במס, ואילו בעלי משכורות שמעל לחמשת אלפים ש"ח יהנו מתוספת של כשישה־עשרה אחוז וכו'.

בנסיבות אלה ציבור הפועלים לא יוכל לקבל את עצת האוצר — להסתפק ביתרונות שמעניקה הרפורמה במס ולוותר על תוספת שכר.

לסיכום: המדדים הנמוכים של החודשים האחרונים לא פתרו את הבעיות שעל הסדר בכל הקשור בהסכמי השכר לשנתיים הבאות.

ובינתיים הכל פתוח.

בגבור הפעילות החבלנית

ה„קטיושה" שנפלה אור ליום אתמול באחד היישובים באצבע הגליל באה להזכיר לנו מחדש שהמחבלים טרם הניחו את נשקם וכי הגבול הצפוני מוסיף לשמש מוקד לפעילות הבלנית. אמנם, לדעת גורמי בטחון, ה„קטיושה" הבודדת לא היתה מכוונת לאצבע הגליל. היא היתה אחת מני רבות שכוונו על־ידי המחבלים אל רצועת הביטחון ורק במקרה סטתה ממסלולה ופגעה ביישוב. אף על פי כן קשה לקבל הסבר זה נוכח העובדה שהמחבלים מרכזים את כוחותיהם סמוך לרצועת הביטחון כשפניהם לפיגועים בתוך שטח ישראל.

התזכורת של ה„קטיושה" באה בהפרש של ימים ספורים בלבד מאותו יום בו נהרגו שני חיילי צה"ל בהתקלות עם מחבלים בתוך רצועת הביטחון.

נסיון הפיוס בין ראש המחבלים יאסר ערפאת לבין יריבו אבו נידאל אף מגביר את הסכנה להרחבת הפעילות החבלנית באיזור הצפון.

הפעילות החבלנית המוגברת ביהודה ושומרון שהגיעה לשיאה ברצח האשה מאלפי־מנשה והשתוללות הסטודנטים באוניברסיטאות בית־זית ובית־לחם מוכיחה על כיוון חדש בפעילות החבלנית המודרכת על־ידי אש"ף.

יש יסוד להניח כי פעילות זו קשורה בין היתר בכינוס הקרוב של מועצת אש"ף כשעל סדר יומה — הפיוס בין הפלגים היריבים בארגוני המחבלים.

לא זו בלבד, אלא אש"ף מעוניין למשוך עתה את תשומת הלב של הקהיליה הבינלאומית על־ידי הפעילות החבלנית, כדי להוכיח שלא ניתן להגיע להסדר בלי שיתופו הפעיל, בעת ובעונה אחת מתכונן ארגון זה להודיע על ביטול ההסכם עם ירדן במטרה להבהיר למלך חוסיין כי לא יוכל עוד לדבר בשמם.

למעשה, ההסכם בין ירדן לאש"ף בוטל על־ידי ירדן, אך מטעמים תעמולתיים, ככל הנראה, מבקש אש"ף להודיע מחדש על ביטולו כדי למנוע אי־הבנות כאילו חוסיין מוסמך להופיע בשם הפלשתינאים בוועידה בינלאומית.

גם התקרבות של ערפאת לאבו נידאל הכייצג קו נוקשה פירושה כי אש"ף יקצין את פעילותו החבלנית כדי להתיישר על־פי הקו הקיצוני הנהנה מתמיכת סוריה.

כידוע, דמשק מצודת בקו מלחמתי־טירוריסטי.

שר הביטחון יצחק רבין בהתייחסו לאי־שקט ביו"ש אמר כי צה"ל מחזיק כיום כוחות יותר גדולים ביו"ש מאשר בגבולות. דומה שיש בדברים אלה משום איתות, כי אכן בעיית הטירור הולכת ומחריפה ועל ישראל להיערך כראוי כדי לסכל מראש את מזימותיהם של המחבלים.

התזכורת שקיבלנו בימים האחרונים מחייבת זאת.

המידע שמסר המרגל בצי ארה"ב איפשר לבריה"מ לפענח מיליון שדרים סודיים

ואשינגטון (יונייטד־פרס) — בריה"מ פיענחה יותר מ־מיליון שדרים אמריקניים סו־דיים, כתוצאה מן המידע שנמסר למוסקבה [illegible]

[illegible]

בעקבות דברי שר האוצר האמריקני
הדולר החל להתאושש ושערו עלה בשוקי הכספים בעולם

לונדון (יונייטד־פרס, רויטר) — שוקי הכספים בעולם הגיבו מיד על הודעתו של שר האוצר האמריקני [illegible]

בטוקיו נסחר המטבע האמריקני ב־143.20 ין לעומת 141.60 בניו־יורק בלילה הקודם וב־1.818 מארק בגרמניה לעומת 1.807 בניו יורק.

[illegible]

טהרן מאשימה
עירק הפעילה נשק כימי נגד אזורי מגורים באירן

זעבה (סי"צ) — איראן הת־לוננה במועצת הבטחון של ה־או"ם [illegible]

[illegible]

אירן מכחישה שמועות שנפוצו על הפסקת אש בתחילת חודש הרמאדאן

ניקוסיה (רויטר־עתים) — צמרת השלטון האירנית הכחי־שה במהירות רבה שמועות ש־נפוצו על הפסקת אש בין אירן לבין עירק בתחילת החודש הרמ־דאן, שהשעה מבהיל כפני אפ־ריל. [illegible]

[illegible]

ואשינגטון:
ישראל לא השיבה לשאלות האמריקאיות בענין הנשק לאירן

ואשינגטון (עי"צ) — ישראל לא השיבה לשאלות האמריק־ניות, ברבר התפקידים שמילאו אנשיה בפרשת מכירת הנשק ל־איראן, וזאת על אף הפגנה מפורשת מצד ראש הממשלה, יצחק שמיר, כי ישראל תשתף פעולה במלוא יכולתה לגילוי ה־פרשה — זאת אמר אחד מחב־ריה של ועדת החקירה של ה־קונגרס האמריקני.

מקור ישראלי הודה כי ישראל לא החזירה לארה"ב את השאלונים ש־נתקבלו מוושינגטון לפני יותר מחו־דש ימים. עם זאת הדגיש אותו מקור, כי הישראלים מבקשים „לדייק דיוק מירבי", זכי הדבר מצריך זמן רב.

החוקר האמריקאי, מצידו, הודה ב־כך כי „הם באמת אינם יכולים לו־מר לנו את כל האמת: שירות מודיעין זר אינו יכול לשתף פעולה במלוא החוקר עם שרותים אחרים. [illegible]

קו נפט שלישי
מעיראק לתורכיה

אנקרה (רויטר עתי"ם) — עיראק ותורכיה תחתמנה ביום ה' על הסכם בדבר הנחת קו נפט שלישי בין שתי המדינות, [illegible]

פאנפני מקים ממשלת בחירות

בשיא הנשיא האיטלקי אמינטורה פאנפני להציג היום ממשלה חדשה בפני הפרלמנט.

הוא יבקש הצבעת אמון ואם ממ־שלתו תיפול היא תכהן כממשלה ש־תכין את הבחירות הכלליות שיתקיימו בכל הנראה ביוני.

שביתת התחבורה בספרד — מכה קשה לתעשיית התיירות

מדריד 16 (רויטר־עתיים) — ש־ביתת התחבורה מקיפה ערב חג ה־פסחא בספרד הנחיתה מכה קשה על תעשיית התיירות הספרדית שהכנ־סות ממנה נמדדות ב־10 מיליארד דולר.

[illegible]

בנק הפועלים מרחיב פעילותו בתחום ההנפקות

בנק הפועלים נערך להרחבת פעילותו בתחום ההנפקות.

[illegible]

שלושה פצועים קל

(סוף מעמוד ראשון)

[illegible]

מחר, י"ט בניסן, ימלאו שלושים ושמונה שנים לפטירתו של הרב מאיר בר־אילן ז"ל, נשיא תנועת המזרחי ומייסד „הצופה"

הציונות הדתית בוחנת את דרכה

מאת סופר „הצופה"

בירור מקיף על דרכה של ה־ציונות הדתית, תוך בחינה יסודי־ת הרעיונות לאור משנתם של המייסדים נערך במסגרת „שבת עיון" שנערכה בשבת הגדול ב־ירושלים ואשר הוקדשה להופעת הקובץ „בשבילי התחיה" — בהוצאת המכון לחקר הציונות ה־דתית שליד אוניברסיטת בר־אילן.

אליעזר שפר, ראש המחלקה לדור ההמשך שליד ההסתדרות הציונית העולמית שמחלקתו יזמה את שבת העיון ציין את החשיבות הרבה שיש בבירור סוגיות של הציונות הדתית הנוכחות אור על דרכה של התנועה ועל הפרובלמטיקה שהציונות הדתית מתמודדת אתה בחיי היומיום.

משה אישון עורך „הצפה" שהנחה את הדיון הצביע על ההבדלים ה־מהותיים שבין הציונות הדתית ש־פעלה לפני קום המדינה לבין ה־שליחות הציונית־דתית לאחר קום מדינת ישראל. גם אם משנת ה־ראשונים מקובלת עלינו ויקרה לכל אחד מאתנו אל לנו לשקוע בעבר ולהתעלם מן העתיד. השאלה ה־מרכזית החייבת להעסיק אותנו כיום היא האם פנינו לבניין המדינה ברוח התורה על כל המתחייב מזה, או שמא ויתרנו על רעיון זה וכרצינו לבנות על קהילות־קהילות תוך הת־עלמות מהשילוב שבין תורה ומלכות לבין דת ומדינה. הראשונים ראו בשילוב זה את יסוד היסודות של הציונות הדתית. לא כן בני דורנו. הם, משום מה, אם מטעמי נחות ואם מטעמים אחרים הפ־סיקו לעסוק במשנת תורה ומדינת ובמקום זה מרבים דברים על נוש־אים כגון סובלנות, אחדות, שהן לעצמם חשובים אך אין בהם תשד בה לשאלה הנצחת כיצד יש לבנות את מדינת ישראל לעם ישראל על־פי תורת ישראל.

שתי גישות

פרופ' מרדכי אליאב, ראש המכון לחקר הציונות הדתית באוניברסיטת בר־אילן סקר בהרצאתו המקיפה את ראשית דרכה של הציונות הדתית כפי שהיא משתקפת במשנתם של הרב יצחק יעקב ריינס זצ"ל והרב הגראי"ה קוק זצ"ל. המרצה הצביע על שתי האסכולות שכלשו בתנועה: אחת שראתה בציונות הדתית תנועת הצלה תוך קפידה שלא להציג אותה כתנועה בעלת חזון משיחי. זאת ה־תה שיטתו של הרב ריינס זצ"ל ואילו השיטה השנייה — זו של מרן הרב קוק זצ"ל ראתה בציונות את תנועת התחיה הדתית, התחייה אלא כאל תנועה הבונה את ארץ ישראל ו־מקרבת בזה את גאולת ישראל.

לדעת פרופ' אליאב גם כיום ניצ־בת הציונות הדתית בפני אותן בעיות ושאלות שהעסיקו אותה בעבר, לר־בות השאלות המתייחסות לשיתוף פעו־לה עם תמחנה החילוני.

מול „הברית ההסטורית"

ד"ר יעקב צור הקדיש את עיקר דבריו לציונות הדתית בשנות ה־מאבק על תקומת המדינה בשנים ה־ראשונות של מדינת ישראל העצמ־אית. הוא שרטט דיוקן של הציונות הדתית שבמרכזו „הברית ההסטו־רית" בין המחנה הדתי לאומי לבין תנועת העבודה. בתקופה שבריח זו היתה קיימת הציונות הדתית היתה במלואו כוחה ופריחתה. עם השינויים שחלו במפה הפוליטית חל שינוי מהותי גם בדרכה של הציונות ה־דתית שגרם בין היתר למשבר ל־קסף את התנועה ואשר נמצא את ביטויו בקלפי בימי הבחירות.

ד"ר צור סבור שכל עוד שהציונות הדתית לא תשוב לדרכה המקורית ספק אם תוכל להתאושש מהמשבר שפקד אותה.

ציונות דתית מהי?

הד"ר נחום אריאלי מרצה לפילו־סופיה באוניברסיטת בר־אילן הציג את השלה · מהי ציונות דתית כיום והאם היא עונה על השאלות שלו על הפרק בעקבות השואה הנוראה שפקדה את העם היהודי. המרצה הביע ספקות רציניים אם אמנם ה־ציבור הדתי מודע למחייב אותו ל־אור השואה כדי לבנות חברה יהו־דית שלמה היודעת להפיק לקחים מעברה כדי לבנות עתיד טוב יותר לעם ישראל ולמדינת ישראל.

יוסף אברבך, מרצה בבר־אילן הצי־ביע על משנתו של הגאון רבי יוסף סולוביצ'יק כפי שהיא משתקפת בס־פר „חמש הדרשות" העוסק בסוגיות של הציונות הדתית. בהרצאתו ניתח את ההבדלים שבין תפיסת הרב קוק זצ"ל לבין תפיסתו של הגרי"ד סולובייצ'יק.

בין נוסטאלגיה למציאות

שאול יהלום, המזכיר המדיני של המפד"ל התרכז בדבריו בבעיות ה־אקטואליות שעל סדר יומה של ה־מדינה ואמר שלא אחת אנו שוכחים את העיקר ושוקעים בוויכוחים של־ יום כאילו הם עמדו במרכז ה־פרובלמטיקה הדתית והחברתית ב־מדינת ישראל.

לדעתו התנועה אינה יכולה ואינה רשאית לחיות באווירה של נוסטאל־גיה, מה גם שלא תמיד מה שהיה — מתאים למה שצריך לעשות היום. התנועה צריכה להתחדש ולקבוע את דרכה לאור המציאות. הציגו הערות דני שוגרמן, י' מועלם ואחרים.

החלק השני של יום העיון הוקדש לבעיות יהודי ברית־המועצות ובמר־כזו עמדה הרצאתו של יוסף מנדליביץ' — אסיר ציון שאחרי שנים של מאבקים הצליח להגיע אל המנוחה והנחלה בארץ ישראל.

יהדות בריה"מ וקליטתה

י' מנדליביץ סקר בהרחבה את ה־בעיות של יהודי בריה"מ בציינו כי המאבק חייב להמשך. „אל לנו להאמין להבטחות של שליטי הקרמ־לין. יותר על כן עלינו לזכור כי מדיניותם מבוססת על אינטרסים ר־כיים יותר מאשר מגניבת אותם ישראל — ארה"ב עומדת במרכז התענייניותם. עלינו לעשות הכל ש־ארה"ב תוסיף להתנות את ההסדרים שלה עם בריה"מ בפתיחת שערים בפני כל יהודי ויהודי הרוצה לצאת. אין להסתפק ברשיונות עליה ל־עשרות אלפים איש בשעה שארבע מאות אלף איש מבקשים לעלות.

את החלק השני של הרצאתו הק־דיש לבעיות הקליטה של יהודי בריה"מ. מנדליביץ קרא לתנועה ה־דתית־לאומית להתגייס למען קליטתם הרוחנית של העולים מארץ ה־סובייטים.

עו"ד מרים רפפורט, שהנחתה את הדיון העלתה על נס את פועלו של מנדליביץ ואת כוח עמידתו במאבק הגדול לא רק למען עלייתו אלא גם למען עלייתם של כלל היהודים מ־ארץ הסובייטים. בסיום דבריה הודתה לאליעזר שפר, ראש המחלקה לדור המשך על ארגון יום העיון המוצלח.

דברי הודיה השמיעו: עו"ד אלי צור דיבון ודני שוגרמן.

דוד ברנאה, ראש המחלקה לדור הצעיר במרכז העולמי של המזרחי הפועל המזרחי ניצח על הצע"ינג הארגוניים של „שבת העיון".

ציפיות למדד של אחוז אחד לחודש

מאת יצחק דויטש

ההנהגות מדד המחירים לצרכן מראשית שנת 1987 ויוצא המהר של חודש מרץ מחזקים את הציפייה כי לאחר „מסכבת אפריל" יתייצב השפעת לאינפלציה של אחוז אחד לחודש בלבד. הדבר עולה בקנה אחד עם התחזית של שר האוצר משה נסים, בעת הגשת הקציב הממשלתי לשנה הנוכחית.

בחודש אפריל צפוי מדד גבוה כזה שהיה בשלושת החודשים הקודמים. זאת בעיקר בשל סיבות אלה: הקפאת יוקר התחבורה הציבורית בשליש האחרון של חודש־מרס; הצלאת שיעורי הארנונה והאגרות המוניציפליות; כניסתם לשוק של מוצרי הלבשה וקיץ שבמחיריהם יש התאמה לשינויים שחלו מאז סוף הקיץ שעבר. עם זה יש כבר עכשיו הערכות שגם מדד אפריל לא יהיה „קטסטרופלי" בהכרח.

בהדד חודש מרס יש טביעת אצבעות ברורה של מחירי הירקות והפירות שירדו ב־0.7 אחוז. הירקות גרמו צרות צרורות למדדים קודמים בעבר והקפיצו אותם — בביהוד בחודשי חג, את השיא רשמה העגבניה. אך במדדי החודשים האחרונים היא מאירה פנים; במרס היא הוזלה ב־11.6 אחוז. בעקבות עונת החורף המבורכת בגשמים ושמש הצדקה ה־מאירה לנו בימים אלה, יש סיכויים לעונה טובה שתשפיע להיטב על המחירים.

שיעור האינפלציה בחודשים האחרונים ובתוך זה מדד חודש מרס, מעלה שוב את בעיית הריבית במשק. בנק ישראל העלה לאחר הפיחות את הריבית באחוז לחודש. לפני יותר מחודש הוא הפחית אותה ב־0.4 אחוז. אך עדיין נותרה ריבית גבוהה ונגדה מתקוממים הגורמים העסקיים. יש לציין כי ריבית במשק נקבעת לא על־פי מדדים שהיו, אלא על־פי תחזיות כחיזיים לעתיד. אך כיוון שהמדדים האחרונים הראו רמת אינפלציה נמוכה מכפי שהוקצו לה ותחזית מאז היא אופטימית יותר, צפוי שבנק ישראל יודיע תוך זמן קצר על הפחתה בשיעורי הריבית. הדבר מותנה בכך שהנהגים לא יצביעו על השתוללות בצריכה אשראי. כבעצם האשראי של רשויות השיווק אף דווקא. הצליחם להפריע לכבנה זו, אם כי, אפשר לציין, השפעתם מוגבלת בבחינת ההיקף.

אין ספק כי מדד מרס מהווה אישור להצלחת פיחות ינואר. מאז הפיחות קצב האינפלציה לא עלה כלל. בינואר (שבו בא הפיחות לביטוי חלקי בלבד) 2.1 אחוזים, פברואר 1 אחוז ומרס 1.3 אחוז. המשמעות היא שהפיחות נספג בלי לגרום לסחרור בכלל המחירים במשק. הדבר מצביע על כך שאין אינפלציה כבושה במשק באופן משמעותי וכי אין לציבור ציפיות להתחדשות אינפלציונית בזמן הקרוב.

מדד חודש מרס אינו מחייב שינוי בתוספת היוקר לחודש מרס — בהסכמת שנחתמה ב־1 באפריל — ניתנה תוספת יוקר בשיעור 2.7 אחוזים שמכסה למעשה ע"י האוצר, בדרך של ספיגת תשלומי הביטוח הלאומי. 2.7 אחוזים נוספים „עיקרו" בהסכמת ההסתדרות. בהתאם להסכמים בין ה־ממשלה, ההסתדרות והמעסיקים, משולמת תוספת יוקר כאשר מצטברת עליית מדד של 7 אחוזים. 1.3 אחוזים של חודש מרס הם פתיחות הספירה לתוספת היוקר הבאה. ככל הנראה הצטברות התייקרות של 7 אחוזים תהיה רק בעוד מספר חודשים. ככל שיש פסק זמן ארוך יותר בין תוספת יוקר אחת לתוספת היוקר שאחריה, הדבר מבטא מצב בריא יותר במשק. בדרך זו נשכרת רווחיות הרצוא: השכירים יקבלו, עם זאת, תוספת בשכר נטו בעקבות הרפורמה במס הכנסה — וזאת כבר במשכורת הקרובה.

שתי נשים וחייל נפצעו קל מיידוי אבנים

שתי נוסעות ישראליות נפצ־עו אתמול בבוקר באורח קל מ־אבנים שהושלכו לעבר מכוניות שנסעו סמוך למחנה דהיישה ל־יד בית־לחם. נזק קל נגרם ל־אחת המכוניות. אחת הפצועות טופלה במקום, והשניה, אשה בהריון, פונתה ברכב פרטי ל־טיפול בבית־חולים.

כוחות הבטחון שהוזעקו למקום, עצרו כמה חשודים לחקירה ועל מח־נה דהיישה הוטל עוצר עד לשעות הצהריים.

בית הספר התיכון במחנה הפליטים עגבתא ליד טול־כרם נסגר על פי הוראת אלוף פיקוד המרכז האלוף אהוד ברק לשבועיים ימים, בעקבות הפרות סדר שהיו במקום בימים ה־אחרונים.

הסמינר לאחיות ברמאללה נסגר אף הוא לשבוע ימים על פי החלטת כוחות הבטחון, מחשש לחידוש הפ־רות הסדר שהיו בסמינר בשבוע ה־אחרון. הסמינר ייסגר מתאריך ה־21 באפריל עד ה־27 באפריל.

רכב ישראלי שעבר בשעות הצה־ריים בכביש העובר בעיירה חלחול, נרגם באבנים, שימשת הרכב נופצה. נהג הרכב יצא ממנו וירה כמה יריות אזהרה באויר.

בעקבות הירי, הגיעו כוחות צבא ומשטרה למקום ופתחו בסריקות, ל־איתור מיידי האבנים.

כוחות הבטחון הטילו עוצר עד שעות הצהריים על איזור צומת פ־ציר, בעקבות התקרית.

חייל נפגע באורח קל מרגימת סיור רגלי של צה"ל באבנים ב־העיר.

שביתת מסחר חלקית במזרח ירושלים

שביתת מסחר חלקית היתה אתמול במזרח ירושלים.

אנשי משמר הגבול עצרו במה־לך הבוקר כ־18 ערבים שאיימו על הסוחרים והסיתו אותם לסגור את עסקיהם.

10 חשודים נעצרו בחבל עזה בעקבות הפרות סדר שהיו במקום.

בשעות לפנה"צ פורזה בעזה הפגנה לאומנית שנערכה לכיוון בניין המימשל.

ארה"ב מאיימת בסנקציות נוספות על יפאן

טוקיו (רויטר־עתים ועי"צ) — ציר הקונגרס האמריקני ש־באו לטוקיו לשיחות עם מנהלי בנקים יפאניים, הזהירו כי כל עיכוב בפתיחת השוק היפאני בפני סחורות אמריקניות ובפני השירותים הפיננסיים האמריק־ניים יביא לסנקציות מסחריות נוספות מצד ארה"ב.

ציר הקונגרס הזהירו כי צפויות סנקציות לא רק על סחורות יפאניות אלא גם על היפאנים בשוקי הכספים של ארה"ב.

„הקונגרס מוכן להעביר חוקים. אין אנו יכולים להשלים עם שיטה אשר בה מצד אחד אין חומות בכלל ומן הצד השני קיימות חומות רבות", אמר צ'ארלס שומר, ציר המפלגה הדמוקרטית מניו־יורק וחבר ועדת הבנקים של הקונגרס.

החל מהיום תטיל וושינגטון מכס של 100 אחוז על כמה מוצרי אלק־טרוניקה יפאנים במענה שיצרני ה־מיקרו־שבבים היפאנים אינם ממלאים את ההסכם בין הצדדים בעניין המי־בולים לסחורה. רכיבים המוזלים בסוף התעשיה האלקטרונית.

הם אמרו במסיבת עתונאים כי ה־מכס של מאה אחוז שהטילה ארה"ב על מוצרי אלקטרוניקה יפאנים החל מיום שישי זה הוא הכרחי משום ש־יפאן משהה את הליברליזציה בסחר ושומרת על שוק מקומי סגור.

פנמה ביטלה הסכמתה לתת מיקלט לפושע מלחמה אסטוני

ניו־יורק (רויטר־עתים, עי"צ) — פנמה הודיעה כי החליטה ל־השעות את ההחלטה ברבר הע־נקת מקלט לפושע מלחמה נאצ־צי.

בעבר סירבו 16 מדינות להעניק מקלט ללינאס.

מתוך כך מסר דובר של שגרירות בריה"מ בוושינגטון כי אם יוסגר לינאס לבריה"מ ייפתח נגדו תהליך משפטי.

נשיא פנמה, אריק ארטורו דלוו־איה, העושה בניו יורק בביקור פר־טי, אמר לכתב רויטר כי ציווה על השעיית ההחלטה להענקת המקלט, כאשר נודע לו על ההחלטה זו.

המדובר הוא בקארל לינאס, בן 67, יליד אסטוניה, ששימש בשנים 1941־1943 כמפקד מחנה ריכוז ב־טארטו שבאסטוניה — מחנה שבו נרצחו באותה תקופה שנים עשר אלף איש, ובכללם יהודים רבים.

לינאס מנהל מזה 9 שנים מערכה משפטית בבמה למנוע את הסגרתו מארה"ב לבריה"מ, ששם נידון ל־מוות בהעדרו.

הוגים יהודיים יחדו דבר בארה"ב אמרו ששר המשפטים האמריקאי אד־ווין מיס, החליט להתיר את גירושו של לינאס לפנמה, במקום לגרשו לבריה"מ. משרד המשפטים האמרי־קאי לא הגיב עד כה על האשמה זו.

הריבית הריאלית במרס — 3.5%

בחודש מרס 87 היתה הריבית האפקטיבית בפשיכות יתר 4.9% שהיא ריבית ריאלית של 3.5% זאת עולה מסקר שערכו מומחי המכללה הפיננסית.

עוד עולה מהסקר, כי במקביל ב־הלוואות סטיה ב־דולר ארה"ב לזמן קצר, היתה הריבית בחודש זה, ב־מונחי שקלים, 1.12 אחוז אפקטיבית, שהיא ריבית ריאלית של 0.41 אחוז.

מומחי המכללה הפיננסית בדקו ר־מצאו כי עלות האשראי החופשי ב־משיכות יתר בשנים עשר החודשים שחלפו עד תום 3/87 הסתכמה ב־56.8 אחוז אפקטיבי שנתי ובריבית ריאלית של 27.6 אחוז לשנה.

פעילי „כך" הפכו דוכני פיתות של ערבים בירושלים

5 פעילים של תנועת כ"ך נע־צרו לחקירה, בחשד שהפכו דוכ־נים של כעכים ופיתות השייכים לערבים, ברחוב הגיא בעיר העתי־קה בירושלים.

תחילתו של האירוע בשעות הבו־קר, חי"כ מאיר כהנא ביחד עם כ־20 מאוהדיו, נכנסו למשרדי הצלב האד־ום בשכונת שייח ג'ראח הדרש במפ־גין, כי הצלב האדום יפעל למען מ־סרבי העליה בברית המועצות, כ־שם שהוא פועל למענם של מחבלים רוצחים בשטחים. אנשי הצלב האדום לא הביעו התנגדות לכניסתם של אנשי כ"ך והם גם לא ביקשו את עז־רת המשטרה.

כעבור כשעתיים, עזבו כהנא וא־נשיו אל המקום, לאחר שלדבריהם הסכימו אנשי הצלב האדום לשלוח מברק לשלטונות ברית המועצות ובו בקשה להתיר למסורב העליה לב אלברט ולמשפחתו לעלות לישראל.

לאחר מכן, הגיעו כהנא ואנשיו, לבושים בחולצות צהובות, עליהם ס־מל התנועה, לשער שכם והלכו לאו־רך רחוב הגיא, לעבר רחבת הכותל המערבי.

תוך כדי הליכה — טוענת המשט־רה — הפכו אנשי כ"ך דוכנים ב־הם היו פיתות או כעכים בנימוק „שזה חמץ". מאוחר יותר הגיעו ל־משטרת העיר העתיקה כמה סוחרים ערביים שהתלוננו על המעשה.

משנודע למשטרה על מעשיהם של אנשי כ"ך, הרופק כוח גדול של מש־טרה ומשמר הגבול שחסם את הק־בוצה באיזור הרובע היהודי, מחשש שהם מתכוונים להמשיך להציק ל־סוחרים ערביים ברחוב דוד, בדרכם החוצה מהעיר העתיקה.

בין המשטרה לבין אנשי כ"ך פרץ ויכוח ואחד מהפעילים נעצר בחשד שתקף שוטר. כמו כן, הובאו לחקי־רה עוד ארבעה מאנשי כ"ך בחשד שהיו מעורבים בהתגרות בערבים. ח"כ כה־נא הגיע גם הוא למשטרת הקישלה בעקבות מעצרו פעיליו שנעצרו.

מפלגתו של שטראוס טוענת כי ממשלת בון התעטה את הרצוג בנושא הנשק לסעודיה

בון (עטפ"א). בטאונה הרשמי של מפלגת האיחוד הנוצרי־סוציאליסטי בבוואריה האשים את ממשלת בון כי הטעתה במזיד את נשיא ישראל, חיים הרצוג, בכל הנוגע למכירת נשק מנוי לסעודיה.

העתון „באיירן קוריר" דיווח כי דובר ממשלת בון, פרידהלם אוסט, טען בגאום פומבי, כי שאלת מכירת נשק לסעודיה אינה מעסיקה את בון בימים אלה. אולם בעת ובעונה אחת שהתה בסעודיה משלחת מערב גר־מנית, אשר ניהלה — לדברי העתון — מו"מ על מכירות אמצעי לחימה לסעודיה בערך כולל של כמה מי־ליארדי מרק.

مكتب الاعلام
17/4/87

האתגר הגדול

מאת יוסף [יוסקה] שפירא

זה כמה חודשים יש סימנים שהנה בא האות והמופת — שערי בריה"מ ייפתחו מחדש. במידה כזאת או אחרת, בפני אחינו. אין זו רק הרגשה וסימנים, אלא גם ניתוח מצבה של בריה"מ וצרכיה בתחום הכלכלי והטכנולוגי, וחששותיה מפיתוח מהיר של פרויקט „מלחמת הכוכבים" האמריקאני. והנה הגיעו הידיעות האחרונות המאשרות את הסימנים והניתוח גם יחד.

אין ספק שהעובדה שבריה"מ רואה בפתיחת השערים יצירת אווירה נוחה כלפיה בארה"ב, שהיא אחד המרכיבים המכריעים בשיקוליה של בריה"מ. ויש להבין איפוא, משקלם הרב של פעילות המחאה היהודיות בעולם, בארה"ב, באירופה ובישראל שהיא היוזמת פעילות זאת.

הסיכוי לעליה, הסיכוי לטיסות ישירות, אשר יעניקו נשיה מיד עם צאת היהודים בבריה"מ, הם רק צד אחד של המטבע. אם אמנם יתגשמו תקוות אלה, אין ספק שזהו שינוי רב משמעות לעצמו, אך הגשמת הצד השני של המטבע — הקליטה וההיאחזות של עולים אלה, קשה עד מאד ותהיה כרוכה בנו; בעולים ובקולטים.

צר כאשר שמדינת ישראל זקוקה לבריה"מ המעצמה במאבקה נגד הנשירה. פנייתנו ותביעתנו לטיסות ישירות, או לטיסות דרך ארץ קומוניסטית אחרת, כרוכה אחת: מניעת הנשירה באמצעים אדמיניסטרטיביים. פירוש הדבר הוא שמדינת ישראל איננה מקרינה עוד את האור שהקרינה בעבר.

אמנם צריכים לקחת בחשבון שמדובר ב„דור המדבר" דור שלישי למהפכה, בציבור אשר נבער בעגה מבלבלים ומסתייגויות ועוד. כל מי שעסק בעליה ניכח שיש מגבלות של מגורים והוא שכל באכנם ומיצבם מוקדש לקידומם האישי-הכלכלי שלהם ושל ילדיהם.

טובה היא שבין העולים מארצות המצוקה, כבצב שאין אנשים אשר הם עצמם הגרו לארצות המצוקה, רק דור שני או שלישי. מטוה פוטנציאל לעליה. אך בכל זאת הכבוד גדול שעלינו לפנות אל בריה"מ המוצעה לעזור לנו להתגבר על הנשירה מתוך הבנה שהנשירה איננה נוחה גם לבריה"מ.

מציאות זאת מכבידה עלינו עבעתיים ומחייבת אותנו למאמץ שאולי לא היה דוגמתו קודם לכן בקליטת עליה.

קליטת עולים, שאפשר לומר שהעליה לארץ כבצם בכפתה עליהם תיצור קשיי קליטה אשר לא ידענו בעבר.

ההכנות שעושים המשרדים הממונים על כך (כמו הצליה של הסוכנות ומשרד הקליטה) חשובות עד מאד. אך חשוב לא פחות (ואולי יותר) גיוס מתנדבים אשר יטפלו בקליטת העליה ברמות שונות בתחומים שונים. ההתנדבות היא חיונית באימוץ העולים בכות עוד לפני עלייתם, קבלתם בשדה התעופה, וטיפול בהשגת עבודה, בקליטה חברתית, בעזרה לקליטת הילדים, בעצה בתחומים שונים, בהיכרות עם המימסד הישראלי השונה בתחומים רבים.

הציבור הדתי-לאומי הוכיח לבקיאו במסורת הלאומית ועמידתו בין הראשונים בכל חזית לאומית חשובה. בבנין העם והארץ ובלי כל כוונה לעשותה „קרדום להפור בה".

ציבור זה חייב להתגייס למשימה זאת, להקים מסגרת אשר תכליל את כל מרכיבי הציונות הדתית שתתמודד עם אחד האתגרים היהודיים, הגדולים והיהודיים, אשר קמו לעם ישראל, בדורות האחרונים.

יהדות בריה"מ היא אחד משני המאגרים הגדולים ביותר לעליה אם לא נצליח בקליטת הגל הראשון, אנו עלולים לאבד מאגר זה. אם נצליח בקליטתו ייהפך זרם העליה מבריה"מ לזרם קבוע, אשר אולי גם ילך ויגדל.

הקליטה המוצלחת של העליה הגדולה מבריה"מ (של אלף) בשנות הע' היא הוכחה שיש אפשרות להצליח בקליטה. אבל הפעם חייבים להיות המאמצים, האמצעים, הדרכים והשיטות גדולים בהרבה. הבנה ותרומה מחולנו לשלב נוסף בקיבוץ הגלויות.

מבעירי התבערה ביהודה ושומרון

מאת נ. גולן

חידה: מי כתב השבוע — „הוועד לשמירת הביטחון בכבישים מבית מדרשו של כהנא. המאבטח אוטובוסים מירושלים לקריית-ארבע חולל שני פוגרומים..." האם זה העתון המזרח-ירושלמי שעורכו נעצר במעצר מינהלי למשך חצי שנה? האם סטודנטים מבית-זית בכרוז שחילקו לחבריהם טרם הפגנה? המשפט שלמעלה פורסם בעתון ערב ישראלי המנסה, כמו רוב התקשורת הישראלית, בשם „האיזון הקדוש" לשכנע אותנו שכמונו כמוהם. „הם" זורקים בקבוקי מולוטוב על אוטובוסים המסיעים ילדים ועל רכב שבו נוסעת אשה בהריון וילדיה הקטנים עמה, גם „אנחנו" עורכים פוגרומים ושורפים מכוניות.

מול המכונית השרופה של משפחת מוזס הזדרזו לצלם את המכונית השרופה בקלקיליה בלילה שלאחר מותה המזעזע של עופרה מוזס ז"ל.

עד ראיה שנכח באותו לילה בקלקיליה סיפר לי שהציתו גרוטאה אחת בשולי הדרך וזה הכל. אלא שגרוטאה בוערת היא נושא פוטוגני ולמחרת ראו אותה בכל הצילום וכך הוצג איזון. לנו שרפו מכונית, גם להם שרפו מכונית. עובדה שמוושינגטון יצא גינוי מאוזן למיידי בקבוקי התבערה ולמתנחלי יש"ע „המתפרעים" גם יחד.

ההרהורים אלה, בשולי המאורעות הסוערים, שלא שככו עדיין, בשבוע הפסח, עוררו בי שתי פרשנויות סותרות, קוטביות, למתרחש ששמעתי מפי שמואל גורן, מתאם הפעולות בשטחים ומפי בני קצובר יו"ר המועצה האזורית שומרון.

בבסיס התחושה הקיומית — דומים השניים. זו התחושה שנגזר עלינו להיות באיזור הזה ועם התושבים הללו, שאינם אוהבים אותנו, בלשון עדינה, ורצוי שיהיו אלה חיים שקטים עד כמה שאפשר. אבל בשואלים: איך עושים זאת, לכל אחד גישה הפוכה.

הטרגדיה איתנו, התרצ[?] הצבות חורב שכיון יהודי; שאנחנו הנדיבה הנכונה באיזור הלא נכון. אין לנו אינטליגנציה המכתיבים התנהגות נכונה וב האבת למורח התיכון. אנחנו קצת מכים וקצת מכים על חטא, כנפים מיקל ומיד [illegible] הפרופסור הערבי מתבלבל [illegible] רציניים [illegible] כפחיד יותר [illegible] של צה"ל.

להססנים אין אף פעם כוח הרתעה. הסורים בלבנון הורגים, אוסרים, כובשים והעולם מרוצה: הם עושים סדר. השווי לאיך שהעולם הגיב כשאנחנו ניסינו לעשות סדר בלבנון..."

הדיבורים האלה כמעט מקפיצים את שמואל גורן מכסאו: האם אנחנו מעוניינים שיכוו אותנו לסורים? שנתהדר בהם? שנקבל תדמית של דרום אפריקה? האם אין לנו מחויבות לערכים הומניים ומוסריים? ולהתחשב במה שיגידו — לא חייבים?"

והדברים ידועים.

שאלתי: שר הביטחון יצחק רבין וכן אישים שונים בארץ הבטיחו השבוע לאחוז ביד קשה במבצעי טירור. שלמה קסן, ראש מועצת אלפי מנשה טוען שחצי שנה הוא מודיע למי שצריך לדעת על התגברות מבצעי טירור בשומרון ולא נעשה דבר. לאיזו „יד קשה" מתכוונים עתה?

„עיקר הציבור הערבי מתרחק מטירור"

שמואל גורן: בביטויים „יד רכה" ו„יד קשה" משתמשים פוליטיקאים. הם לא מקובלים עליי. לדעתי איננו צריכים לשנות מה שעשינו עד כה וממשיכים לעשות עתה.

הצבייה שלנו מבוססת על הידיעה שעיקר הציבור הערבי מתרחק מטירור. עובדה שפוטנציאל של כמיליון וחצי הערבים ביו"ש וכחצי מיליון בחבל עזה שיכולים היו למרר לנו את החיים פי שבעים ושבעה, הם אינם מממשים את הפוטנציאל הזה. כמאה אלף עובדים ערבים חיים בינינו יום יום, חלקם דוברי עברית, חלקם נשארים ללון, תמצאי אותם בכל מסעדה, בית מלון, אתר בנייה או מפעל ממטולה עד אילת. פוטנציאל אדיר של טרור שאיננו מתממש.

ומדוע?

הודות למדיניות הביטחון המאפשרת חיים נורמאליים. לכן אני מתנגד לענישה סביבתית. ההתקהלות בקלקיליה למשל היתה טעות. באותו יום, בבוקר, ביקרו באיזור קלקיליה עשרות אלפי ישראלים, קנו, מכרו, התרפאו, תיקנו מכוניות ולא ארע להם דבר. אם נזרוק אבנים, נשרוף ונשבור שם — נשחק לידיים של אש"ף. נשיג מה שהאריסטוקרטים של אש"ף מנסים להשיג בשיתוף הטירור שלהם — דהיינו, הפרעת החיים המסודרים.

שאלה: שלמה קסן מאלפי מנשה טוען שהוא הזהיר מפני גל הטרור הגובר ואנשי הביטחון התעלמו.

שמואל גורן — על מה הוא מדבר? הפרות סדר, זריקת בקבוקי תבערה ויידוי אבנים יש כל הזמן וכל שקושר אותם עם דיבורים על ועידת שלום בין-לאומית או עם ביטויי מסויים של פרס נגד עמנואל ואריאל — אינו רואה תמונה במציאותית. הרצון להפר את הסדר הוא תופעה קבועה ומתמשכת מיום שנכנסנו לשטחים הללו בשנת 1967!

שאלה: ואין עליה בטירור בחודשים האחרונים?

[illegible] גורן: בזריקת אבנים ובקבוקים יש [illegible]. בטירור ממש, דהיינו בנשק או בהוליות מחבלים — יש ירידה.

שאלה: מהן הסיבות לגל הפרות הסדר?

גורן: אש"ף מנסה להתסיס את האוכלוסייה הערבית באופן קבוע ועיקבי כל הזמן ובמשך כל השנים. אם יש לו תאריכי איזכור או אירועים מסייעים מבפנים — הוא מצליח יותר. באחרונה — היה זה צניין שביתת האסירים הבטחוניים, הרג הסטודנטים, יום האדמה, ועוד מעשים, שסייעו למסיתים הקבוצתיים במלאכתם.

והתגובה מהי?

שאלה: ומה עושים אנשי הביטחון שלנו בתגובה?

גורן: עצרנו בימים האחרונים עשרות מסיתים מוכרים. סגרנו בתי ספר ואוניברסיטאות שהם מוקדי הסתה להתססה ובכך אנחנו מקווים להרגיע את הרוחות.

אבל אם מישהו חושב שאפשר לחסל שאלית הסתה לטירור ומבצעי טרור — טועה. בלתי אפשרי לשלוט במיליון וחצי אנשים בניגוד לרצונם ולקבל אפס פיגועים. אפשר לקבל צמצום דרסטי בפיגועים ולכך אנחנו חותרים. לא מעבר לזה. לא לפגוע בהפכים במבצע בשום פנים ואופן. לא לחסום מציאות שבה אלפי יהודים מבקרים בימי החג בכל פינה ביהודה ושומרון. אין שום בעייה להיכנס לקלקיליה או לתאבלה ולהרוס אותן כעונש סביבתי הרתעתי. אבל אז אנחנו הורסים במו ידינו דו-קיום שבנינו במאמץ גדול עשרים שנה. לעורר בהם רגשות ומעשי נקם? לא נבון ולא יעיל.

הדרך היחידה היא לתפוס שאנחנו שם בניגוד גמור לרצונם, לקצץ בחירות ובליוי לות בכל גורם טרוריסטי ולהגיע למודוס ויוונדי עם האוכלוסייה הכללית.

שאלה: רבים בישראל מזועזעים שהשקט ייבנה רק ע"י נקיטת אמצעים חריפים נגד הציבור הערבי. מצטטים את תקדים עזה ואריאל שרון. מזועזעים שהערבים מכבדים כוח ומזלזלים בהומניסטיקה שלנו.

גורן — עובדתית, לא נכונה הפרשנות על קטורה לעיד עזה. אשר לאמצעים החריפים — במה מדובר? בעונש מוות למחבלים? במאסרים? והלא הושבנו אלפים בבתי הסוהר. בגירושים?

גירוש היא אמצעי יעיל אבל אנחנו נמנעים מלהשתמש בו בגלל מגבלות משפטיות. אדרבא — שיסירו את המגבלות הללו! מה עוד?

עקירת פרדס כעונש? זוב טעות. תרומה הפוכה להרגעת הרוחות. שירחיבו כבישים, שיוסיפו תאורה. שיעקרו שורת עצים סמוך לכביש — לא מעבר לזה.

עלינו להחליט האם ברצוננו לשבת בשומרון על כידונים או לשבת שם עם צלם האדם וצלם החוק. לכן אני מתנגד למשמרות אבטחה אזרחיות. לאן נגיע אם כל אחד יבצע מה שנראה לו נחוץ לבטחונו?

שאלה: אבל המתנחלים טוענים שהם חשים לא מוגנים, מופקרים לנפשם, ואין להם ברירה אלא לאבטח את בתיהם ואת מכוניותיהם בנשק.

יש בשומרון יותר סיורים מאשר על הגבול

גורן: תגברנו כוח צבא סביב כל היישובים. יש סיורים יותר רבים בשומרון מאשר על הגבול. אין סיבה אובייקטיבית לטענה שלא מגינים עליהם. יחד עם זאת אני מבין הורים היודעים שבכל יום בדרך מבית הספר הביתה עלולה אבן להיזרק על האוטובוס שבו יושב ילדם. זוהי הרגשה קשה אבל היא תלווה אותם גם בהמשך. מי שמצפה לשקט גמור, לא הבין במה מדובר — תמים. בסיס הבעייה איננו בטחוני אלא פוליטי.

שאלה: כלומר?

גורן: עשרים שנה אנחנו מהססים ומתלבטים בינינו לבין עצמנו ולא מחליטים מה ברצוננו לעשות עם יש"ע: סיפוח, אוטונומיה, אופציה ירדנית? מדינה פלשתינאית? ההססנות שלנו מזינה בדלק מתמיד את התסיסה ואי השקט שלהם. אילו היה ברור לרוב האוכלוסיה הערבית לאן פנינו — היה פחות נתון בדילמה. אנשים בדילמה — רגישים יותר להשפעות התעמולתיות של אש"ף מבחוץ זאת.

שאלה: מה ניתן לעשות באין החלטה פוליטית?

גורן: כול טרור — פעולה נחרצת. לכל היתר — תנאים מקסימאליים לרווחה. מיפעלים, בנייה, חקלאות, תעסוקה. לנטרל עד למקסימום את הציונית, בכך שיהיה לאנשים מה להפסיד אם לא ישמרו על השקט.

שאלה: האם דבריך עומדים במבחן המציאות? הרי לפי השקפת העולם שאתה מבטא החליטה ישראל להקים אוניברסיטאות ערביות והנה דווקא הסטודנטים והאקדמאים שלהן הפכו לאריים שבאוריננו?

גורן — הפגנות של סטודנטים זה עוד לא טירור. ראי מי מאכלס את בתי הסוהר לאסירים בטחוניים, האם הם סטודנטים? לאו דווקא.

דווקא המתינות — מדרבנת את הקיצוניים

בני קצובר רואה בתיאוריות נוסח גורן את לב הבעייתיות הישראלית.

„דווקא המתינות, הסובלנות, הוותרנות שלנו — גורמים לכך שהרחוב הערבי נגרר ע"י הקיצוניים שלו. הפחד מתגובה הורסת על מעשי טרור משכנע שלא כדאי לשתף פעולה עם הדו-קיום. גורן חושש מענישה סביבתית שהדבר ירחיב את מעגל האיבה ויעורר מעשי נקם. אני טוען שהאיפשטיבסטיקה הפוליטית שלנו מעמידה אותנו בעיניהם כגבורים של נייר. אדרבא — ענישה סביבתית ואמצעים חריפים, שיראו וייראו.

שאלה: בצה"ל מחפשים ביטים אלה ואלטרנטיווה לכדורי גומי שאינם מרתיעים את מפגיני חברון, רמאללה, שכם וביר-זית, ואלטרנטיווה לירי בכדורים חיים שהורגת בהם. מדוע הגענו למצב שבו חיילים על נשקם אינם מרתיעים?

קצובר — מדוע? עייני בהוראות לפתיחה באש של צה"ל ותביני. האם יודע הציבור שלנו שבאוניברסיטת ביר-זית תרגמו את ההוראות לחיילים לשפה הערבית והפיצו אותם בין כל הסטודנטים? הם אומרים לאנשיהם: חברה! אל פחד. הצבא הישראלי קשר לעצמו את הידיים. עובדה שזורקים אבנים על חיילינו גם כשהם במדים. לא פוחדים מהם.

שאלה: סגירת אוניברסיטאות ועתונים תפתור את הבעייה הנוכחית לדעתך?

בני קצובר: הרי לא סגרו את העתונים הערבים הגדולים שבמימון אש"ף. נטפלו לעתונות צולית ואילו התעמולה האש"פיסטית נמשכת והולכת חופשי, חופשי, גם ברגע זה מעל דפי עתוני מזרח-ירושלים, מעל במת תיאטרון „חקאוותי" באין מפריע.

האוניברסיטאות?

קצובר: האבסורד הנורא של הקמת חממות ובתי ספר לטירור במו ידינו. חוסיין מלך ירדן היה חכם מאיתנו. בימיו לא היתה אוניברסיטה אחת ביהודה ושומרון. ואשר לאקדמאים שבאו ללמוד ברבת-עמון, הוא החתים אותם על טופס נאמנות והצהרה שאינם חברים באש"ף ובשום ארגון טרור פלשתינאי.

מה עשינו אנחנו? הקמנו להם אוניברסיטאות, וכשראינו מי מלמד בהן ניסינו לחייב מרצים להחתים על טופס אי-השתייכות לאש"ף קמה על כך זעקה באוכלוסייה הערבית. ואנחנו ויתרנו! מדיניות הרצ"ר של סגירת אוניברסיטה ערבית ופתיחתה לסירוגין לא תעזור בכלל. אם לא יחליפו את הסגל האש"פיסטי בהן — תהיה ביר-זית אותה ביר-זית גם כאשר יפתחו אותה בעוד שלושה חודשים.

החולשה והוותרנות מקור הבעיה

שאלה: האם מתנחלי יש"ע מודעים לעובדה שאפס פיגועים הוא חלום בלתי אפשרי במצב הנוכחי?

קצובר — איני מדבר על אפס פיגועים אלא על החולשה והוותרנות שלנו שהם לדעתי מקור הבעייה. אני מדבר על תהליך אבדן כוח ההרתעה של מדינת ישראל.

דוגמא: בעבר החליטו לענוש אב אם נתפסו ילדיו בזריקת אבנים. באו האבות והתלוננו: איננו יכולים להתחלם על הנוער שלנו. ויתרנו להם ויתרנו להפגינים. כך סוגרים היום בעלי החנויות בירושלים בשביתה לאף שלהם בוצע רצח יהודים: לא ראינו. ושלטונות הביטחון מהססים: אולי באמת „לא ראו דבר" מדוע שנעניש אותם? במצב כזה הפיתוי להתחיל הרי עצום. כל נער ערבי חושב לעצמו: למה לא לעשות שמה? מקסימום אשלם קנס כספי. או אשב לשבועיים בבית-

(סוף בעמוד 9)

מצרים לאחר הבחירות

מאת נ. שחל

בבחירות הכלליות שנערכו במצרים ביום שני בשבוע שעבר למועצת-העם המצרית (הפרלמנט), השתתפו מספר מפלגות אופוזיציה שהתחברו, במערכים אד-הוק, נגד מפלגת השלטון, היא המפלגה הלאומית הדמוקרטית שלה רוב מכריע בפרלמנט היוצא — 391 מושבים מתוך 448. בדרך זו, מנסות מפלגות אלו, לעבור את אחוז החסימה הגבוה העומד על 8 אחוזים.

המפלגות הן: מפלגת הואפד — הוופד-החדשה החשובה מבין מפלגות האופוזיציה, (נוסדה בשנת 1919 בהנהגת סעד זגלול ומוסטפה אל-נחאס). הפעם מופיעה לבדה, בניגוד לבחירות ב-1984, אז חברו אליה אנשי „האחים המוסלמים" ויחד הצליחו להכניס 58 צירים, והיו למפלגה האופוזיציונית היחידה בפרלמנט המצרי. — תנועת האחים המוסלמים — תחת הנהגתו של האמד אבו-אלנצר נעשתה תנועה רבת השפעה ולה אחיזה חזקה בקרב השכבות העניות והמשכילות במצרים. היא מנצלת היטב את המצוקה הכלכלית הקשה והעוני המשווע השורר בקרב שכבות אלו. האחים קוראים לשיבה אל הדת ולמדינה שתושתת על התורה האיסלמית ועל הקוראן. וכמובן יוצאים נגד ישראל ונגד השלום;

— מפלגת העבודה הסוציאליסטית המצרית, בראשות המהנדס איבראהים שוקרי הוקמה על שרידיה של תנועת „מצר אל-פתאח" — שהסבה בשעתה במהומות הצרו בעת מלחמת העולם השניה;

— המפלגה הליברלית הימנית בראשות קאמל מוראד שהיתה בזמנו מקורבת ביותר ליוזמת השלום של הנשיא סאדאת, וכיום שינה את עורו לבלי היכר.

שלוש מפלגות אלו חברו יחד כדי לגבור על אחוז החסימה. המשותף ביניהן הן העמדה הקיצונית נגד ישראל ונגד תהליך השלום, וביטול הסכמי קמפ-דייויד והטלת חרם טוטאלי על מגעים כלשהם עם ישראל שהיא בחינת קוץ בבשר האומה הערבית. הם רואים בתורה האיסלמית חזות הכל ובסיס איתן לפתרון הולם לכל קשייה הכלכליים והחברתיים של מצרים.

מפלגת המערך המרקסיסטית בראשות חאלד מוחי אל-דין (מראשי הקצינים החופשיים מחוללי המהפכה נגד המלוכה ב-1952), היא מפלגה שאינה חשובה ביותר בין מפלגות האופוזיציה הוותיקות.

המפלגה הנאצריסטית — שרק לאחרונה השלימה את הליכי יסודה הרשמי.

גם המערך והנאצריסטים הגיעו ביניהם לשיתוף בחירה והלכו ברשימה משותפת לבחירות.

הסיסמאות שהשמיעו בגנות השלום והיחסים עם ישראל לא נפלו בחריפותן מסיסמאות הגוש הדתי.

על רקע זה מצטיינת מפלגת הוופד ב„מתינות" והיא קוראת „רק" להקפאה עמוקה של תהליך הנורמליזציה בין מצרים לבין ישראל והאצת התקרבות אל העולם הערבי.

והמתחייב ממצבה — היא מציעה מהפך כלכלי וחברתי מקיף והשתתת מצרים על משק חופשי ופתוח שיהיה בו מקום רב יותר ליוזמה הפרטית.

כתוצאות הבחירות האחרונות והפעילות המפלגתית האינטנסיבית שקדמה להן, ניתן לקבוע ללא ספק כי הנשיא חוסני מובארק — יותר מכל נשיא שקדם לו — אפשר מרחב פתוח גדול יותר לניהול חיים דמוקרטיים במצרים.

דברים ותופעות שהיו בחינת בל יישמע ובל ייראה, הפכו כמעט למעשים של יום יום במצרים של מובארק. כמו למשל חירות ההבעה מעל דפי עתונות האופוזיציה; התארגנויות מפלגתיות אופוזיציוניות במופגן, השמעת דעות ועמדות נגד מפלגת השלטון ואף נגד הנשיא. תשדירי בחירות לנציגי כל המפלגות בטלוויזיה הממלכתית ועוד תופעות שבארצות דמוקרטיות מערביות הן מעשה שבשיגרה.

מובארק, מעדיף כנראה אופוזיציה גלויה על פני השטח מאשר אופוזיציה במחתרת, על כל המשתמע מכך.

בנין שהמשחק בכלים הדמוקרטיים טומן בחובו גם סכנות לנשיא המצרי ויקשה עליו לצפות עד היכן יתגלגל הכדור הדמוקרטי בארצו אבל יש להניח שהסיכון די מחושב ומבוקר, עד כי הנשיא מוכן, בשלב זה לפחות, ליטול אותו על עצמו.

דמוקרטיה בערבון מוגבל.

הבחירות האחרונות היו בחינת סגולה ואישיה בהיקף גדול במיזמה של השיטה הדמוקרטית ברוטה המצרי — דמוקרטיה בערבון מוגבל.

מצד אחד התחרו על קולו של הבוחר (14.5 מיליון בעלי זכות בחירה) מפלגות האופוזיציה נגד מפלגת השלטון בנצלם עד תום את הכלים הדמוקרטיים והזכויות שהועמדו לרשותם, אבל מצד אחר היו טענות קשות ביותר נגד פקידי הממשל ונציגיו שחיבלו והפריעו להליך הדמוקרטי, ששמו במעצר כמה מאות מפעילי המפלגות האלו והשקריפים בקלפיות זייפו את התוצאות.

מנהיגה הקשיש של מפלגת הוופד — פואד סראג' אלדין אף הרחיק לכת בהגדירו את הבחירות האחרונות כפארסה ששמה ללעג את האווירה הדמוקרטית כביכול.

גם דובר האחים המוסלמים — מאבר רזק פרסם הצהרה חד-משמעית בה האשים את השלטונות בזיוף הבחירות, וקבע כי הממשלה לא תניח בשום מקרה לכל מפלגות האופוזיציה גם יחד לצבור יותר מאשר 15 אחוז ממושבי הפרלמנט.

כך או כך, התוצאות היו צפויות, וגם הבטחותיו הגרוע ביותר לא צפה הצוותים ברהיקו לכת בכפה הפוליטית המצרית.

מפלגתו של הנשיא זכתה ככל הידוע עד כה, ביותר מ-75 אחוז ממקר"כ המושבים. המערך המשולש הצליח לצבור במספר המושבים כי זכה, את מפלגת הוופד שאף היא עברה את אחוז החסימה.

בתוך הקולות שנמנו עד כה עולה — כי כל מפלגות האופוזיציה זכו ב-90 מושבים בפרלמנט החדש.

למרות נצחונו המוחץ של הנשיא, עם זאת כסכנת האופוזיציה או בלעדיהם, יש פרשנים הסבורים כי בבחירות אלה הוכיחה התנועה האיסלמית כי כוחה במותניה, וכי כוח זה, שהתגבר לשפכתם, יתורגם בעתיד ללחץ הולך וגובר על המימשל המצרי להפוך את מצרים למדינה דתית שתנהל על פי החוק המוסלמי, ולנסיגה הולכת וגוברת בהסכמי השלום ובנורמליזציה המשודשת בקיום גם כ-לאי הכי.

גישה זו היא אחת מיני רבות ביחס למדיניות המצרית העתידית. כי שבביר את ההרקס החברתי הפנימי במצרים והערכת היחסים הבין-ערבית הבין-לאומית שלה, את מצוקתה הכלכלית האנושה ואת האילוצים המונעים ומפעילים את מדיניות החוץ המצרית בכלל ומדיניותה כלפי ישראל ותהליך השלום באיזור — בפרט, יודע כי אין להניח שמובארק ייטוש בגלל השפעה של גורם בודד זה או אחר את עיקרי מדיניותו ביחס להסכמי קמפ-דייויד ומחויבותה של מצרים כלפיהם. ואת מדיניות החיפוש אחר פתרון מדיני לסכסוך הערבי הישראלי.

גם לפני הבחירות וגם אחריהן, עשה מובארק והוא בלי הצלחה, את מה שלאל-ידו כדי להחזיר את מצרים לחיק העולם הערבי (או כפי שהמצרים אוהבים להצהיר: להחזיר את מדינות ערב לחיק מצרים). הוא עשה זאת גם תוך כדי קיפאון ביחסים הבילטרליים עם ישראל.

ההתעניינות המחודשת שבשבועים האחרונים יותר ובלתי הן ערבים מארצות המפרץ, ובעיקר כוויית, בפרוייקטים כלכליים במצרים בהשקעות כספיות נכבדות ביותר — מוכיחות על צד זה במדיניות הנשיא המצרי.

המשימה הראשונה שתעמוד בפני הפרלמנט, שיתכנס לישיבתו הראשונה ב-22 באפריל לבחירת יו"ר, תהיה אישור מועמדותו של מובארק לבחירות לקדנציה נוספת של 6 שנים כנשיא מצרים.

הרמטכ"ל רא"ל משה לוי באחת מהופעותיו האחרונות בצה"ל בטרם ימסור ביום א' הקרוב את שרביט הרמטכ"ל לידיו של אלוף דן שומרון

הבנקים ערב פדיון המניות

מאת יצחק דויטש

באוצר ובבנק ישראל רשומה כתובת על הקיר: החל מאוקטובר השנה עומדים לפרעון מניות הבנקים שבהסדר. נגיד בנק ישראל פרופ' מיכאל ברונו וראשי האוצר הבהירו בימים אלה חד-משמעית: יהיו הקשיים בפדיון כאשר יהיו — הממשלה תעמוד בהתחייבויותיה: היא תאפשר לבעלי המניות לפדות את המניות שבידיהם בהתאם להסדר שנקבע. הממשלה ובנק ישראל יתמודדו עם הבעיות הנובעות מכך.

הבעיות הן שתים: א) מימון של הסכומים שישולמו לבעלי המניות ע"י משיכת הכסף להשקעות חדשות; ב) קביעת צורת הבעלות החדשה על הבנקים לאחר שבמקום בעלים שלהם — הממשלה הופכת לבעלת המניות. בשתי בעיות אלה יוסיפו לעסוק בחודשים הקרובים, יו"ר ועדת החקירה לויסות מניות הבנקים, שופט בית המשפט העליון משה בייסקי, תקף את הממשלה ואת בנק ישראל על המחדל היערכות בנוגע לפדיון זה. ככל שהזמן מתקצר סיבה של ההסדר עלול להיפגע.

תיאורטית יכולים בעלי המניות להוסיף ולהחזיק מתוך ציפייה שהבנקים יהיו רווחיים וישלמו דיבידנדים. במקרה כזה בעלי המניות היו משחררים את הממשלה ממילוי התחייבותה. האם יש סבירות למצב זה? כבר עתה ברור כי הבנקים רחוקים מרווחיות שתאפשר להם לעמוד באחוזי מניותיהם. את זאת מגלים מאזני הבנקים עצמם.

מצער מאזני הבנקים יתחיל לאחר החג. עד כה פורסמו רק מאזניהם של בנקים בודדים. הללו הראו ירידה גדולה ברווחיות לעומת השנה הקודמת. כבר ידוע שמאזני הבנקים האחרים לא יהיו שונים ויתכן גם כאלה שיראו הפסדים.

נגיד בנק ישראל פרופ' מיכאל ברונו לא הסתיר שהתוצאות המאזניות של הבנקים בשנת 1986 אינן מותירות ספק כי בעלי המניות לא יבחרו באפשרות של המשך החזקת המניות. המפקחת על הבנקים גב' גליה מאור אמרה: המאזנים משקפים מצב עסקים עגום. התבונה הכוללת כצורות דאגה לגבי עתידה של המערכת.

✶ לאחר הנפילה הגדולה

לאחר הנפילה הגדולה בשנת 1983, אשר גילה הביתורת שלה היתה משבר המניות והתפוצצות בלון הויסות, היה שיפור בסיים במאזנים לשנת 1984 ו-1985. באותן שנתיים בלטה הירידה הגדולה בהוצאות המינהליות בעקבות „השוק" בבנקים עצמם והירידה בשכר במשק כולו ובבנקים במיוחד. היו אף גם צמצומים במספר העובדים וגם הפחתות בשכר. בשנת 1985 פעל גורם נוסף לשיפור ברווחיות: הפיחות שבוצע אז, ייצוב שער החליפין, אי-תשלום ריבית על פקדונות לזמן קצוב של פחות משנה ומניעת הצמדה של שקלים לפקדונות-עו"ש, בצד תשלום ריבית גבוהה על פקדונות בשקלים, גרמו להגברת השימוש בשירותים בנקאיים במסגרת „עשייה סדרי" ושינוי בתיק הנכסים. הבנקים הרויחו סכומים גדולים מתנועות זה. בשני אלה. — הירידה בהוצאות המינהליות והגידול בהכנסות מהשימוש המוגבר בשירותי הבנקים — בולטת החד-פעמיות. בשנת 1986 לא חזרו על עצמם תופעות חיוביות אלה.

✶ חובות האבודים

בולטים במאזנים — חובות אבודים והפרשות לחובות מסופקים. מערכת הבנקאות מהווה בעניין זה בבואה למה שקרה במשק. כניסתם לקשיים כספיים של גופים משקיים גדולים — ציבוריים ופרטיים כאחד. היו גם פשיטות רגל המתבטאות של גופים קטנים ובינוניים, ולא הבנקים משלמים כאן את מחיר חוסר הזהירות שלהם וגם בתוצאה של ריכוזיות יתר במתן אשראי. כאשר לווים בודדים נהנו ממתן אשראי כאלה, שעם כניסתם לקשיים הם מסכנים את מערכת הבנקאות.

עם פרסום המאזנים העלה השאלה, האם החובות האבודים והיקף ההפרשות לחובות מסופקים, כפי שהם משתקפים במאזן, הם אמנם המצב לאמיתו? לשאלה זו יש מקום מיוחד על רקע הזעזוע שהיה בהנהלות הבנקים בעקבות דו"ח ועדת בייסקי. המנהלים הקודמים סולקו. במקומם באו מנהלים חדשים. המאזנים מוגשים ע"י המנהלים החדשים, אבל הם מתייחסים לתקופה של ההנהלות הקודמות. יש עניין למנהלים החדשים לבצע „ניקוי יסודי" ולזקוף את ההפסדים, בכלל המסופקים והמסופקים למחצה, על חשבון המאזן לשנת 1986. בדרך זו הם יזקפו אותם על חשבון ההנהלה הקודמת, ואילו ההנהלה החדשה תפתח דף חדש, בלי גרירת הפסדי עבר. אף ישנה אפשרות, שהפרשות לחובות מסופקים יוכלו לזכותם במאזנים הבאים כהכנסה חיובית, אם החוב יכוסה. אלא שיש כאן סיכון. המנהלים לשעבר עלולים להתקומם על הניכתם לשכיר לצונואלה. אם יצליחו בהפרשות כאלה ושיוכיחו יותר על המידה את המאזן לשנת 1986, הם לא יעברו על כך בשתיקה. הם יחשפו את הדברים.

מה שיקרה בסופו של דבר למאזנים. יתברר רק עם פרסומם המלא. אזי מומחים יוכלו לגלות אם ההפרשות לחובות אבודים ומסופקים נותנות תמונה מלאה ומדוייקת. סביר להניח כי רואי החשבון, שספגו לא מעט בדו"ח ועדת בייסקי ימלאו בהאי תפקיד חיובי בהצגת התמונה המלאה והמדוייקת.

✶ רווחיות עלובה

המאזנים כפי שהם לא רק שאין בהם תשובה כלשהי להתמודדות הבנקים עם בעיית המניות שבהסדר לקראת מועדי הפדיון באוקטובר זה ובשנה הבאה. אלא גם לגבי הפעילות השוטפת זהוי רווחיות עלובה. מערכת בנקאות עם שיעור רווחיות שכזה איננה יכולה להמשיך ולתפקד כאילו לא קרה דבר. הבעייתיות של המערכת היא בתחומים רבים: א) המירווחים גדולים. כאשר על חלק גדול של התיווך הפיננסי, דהיינו המגזר השקלי הלא-צמוד והמגזר החפשי במטבע חוץ, ואילו על חלק האחר של התיווך הפיננסי — התיווך המוסדי והמגזר החפשי הצמוד — המירווחים נמוכים יחסית; ב) בנקים נושאים עצם פעילות בתחומים בעייתיים, הגורמים הרבה כאב ראש ומעט רווחה — כולל חברות בת מיוחדות; ג) פעילות המערכת עדיין מושפעת מתקופת השפע והאינפלציה והיא עדיין לא התאימה את עצמה למצב החדש של מערכת צנועה יותר ופעילות בנסיבות משקיות שונות; ד) הבנקים סובלים מכך ששיעורי העמלות שלהם מוקפאים ואף נשחקו ריאלית בשנתיים האחרונות, ובאחרונה בעיקר כיוון שהם השהו את הגשת תכניות ההתייעלות והצמצומים כפי שנדרשו מהם.

•

את האפשרות להגיע לשיפורים במאזנים באופן שבעלי המניות יהיו נכונים להחזיקם, החמיצו הבנקים לחלוטין, אם בכלל היה סיכוי כלשהו לכך אחרי מפולת 1983. אבל התנהגות הבנקים וההנהלות החדשות שלהן בתחום ההתייעלות וההתקדמות לקראת רווחיות יכולה להשפיע על הדיונים, אם בעקבות פדיון המניות שבהסדר תלך הממשלה בדרך של הלאמה כלשהי של הבנקים, גם אם לא יקראו לכך בשם המפורש, או שבעתיד יוחזרו ההנהלות הפרטיות לתפקד, חרף השיבוצה שהממשלה מחזיקה ברוב המניות. יש לבנקים הנהלות חדשות שבאו על רקע סילוק ההנהלות הקודמות. המנהלים החדשים אינם צריכים להיות פאסיביים בשאלה זו. הם יכולים להוכיח לגלות מעורבות ובעיקר בכך שיוכיחו כי הם מסוגלים לנווט את המערכת טוב יותר.

אביב בארץ הנילוס

מאת שלום כהן

ליד העתיקות של לוקסור

„וירד מצרימה אנוס על פי הדיבר" — כך היה בימי אבותינו, היום בני ישראל יורדים ומטיילים במצרים ותרים אותה לאורכה ולרוחבה, לא מאונס אלא מתוך סקרנות.

בחשש מה עלינו על האוטובוס. אך רק הגענו לקהיר ונתבדו כל החששות: המצרים ושרותי התיירות במצרים יצרו מעורם כדי להנעים לנו את שהייתנו שם. באו לקראתנו גם בדרישות החורגות מתנאי חבילת הטיול שרכשנו בארץ. והטיול היה נעים ונקי מתקלות ומעוגמת נפש.

שבנו עם הלבה רשמים, והתחזקה אמונתנו שביקור ישראלים במצרים לעת כזאת, הוא תרומה טובה ביותר להמשך תנופת השלום. ואם דבר זה כרוך גם בהנאה, והישראלי מקבל את מלוא התמורה היחס בעד כספו — מה טוב.

אתרים היסטוריים

ואכן שפע הרשמים היה כדהים. אך לא איכנס לפרטים על האתרים ההסטוריים רבי ההוד ומעורר השתאות שחוו עינינו: במוזיאונים בפירמידות ובעמק המלכים ועדי המתים בלוקסור ובסכר אסואן (הסכר הגדול).

ברקע של הקמת הפירמידות ועדי הקבורה המדהימים — עומד הרעיון, שהאדם, כבר אז, סירב להשלים עם ההנחה, שמותר האדם מן הבהמה אין, וכי אחרי מותו. האדם אינו שובה מפגר מובס, ולא השלים עם עצם המודעכה שהמיתות. הוא סוף פסוק לריח האדם. שהנשמה חוזרת, ותיכה לחזור לגוף? ומכאן, הרצון להכין לה בית... עם כו הנחיות, כבו בחיים!

תשתית ותחבורה

קהיר היא עיר גדולה, המאוכלסת כ־12 מיליון בני אדם המתפתחת וגדלה בצעדי ענק.

ומכאן גם סבך הבעיות הטכנולוגיות שאינן מאפשרות להדביק את קצב הגידול המדהים. התשתית (רשת המים, החשמל, הכבישים והטלפונים) רעועה ומשוועת להשקעות גדולות ועצומות.

והתחבורה הציבורית בקהיר היא משהו שלא מעלמא הדין: ים של אנשים שוטף בכבישים וברחובות, ממלא ללא הרף את האוטובוסים. וחציית כביש שם, כרוכה בסכנת נפשות, כי שם אין כמעט רמזורים ובין היתר כנמה הממשלה להתגבר על בעיות התחבורה ע"י בניית מחלפים וגשרים עיליים. אך למזלם של תושבי העיר, הנהגים בה נוהגו בסבלנות אין קץ. שהיא כטבע שני להם. ובעזרת הצופר המחריש אוזניים ללא הרף בחוצות העיר — איך שהוא מתאפשרת התנועה ובלי קרבנות כמעט. אך כאמור כולם סובלניים סבלנים. הכול מתנהל בלי עצבים, כששוטר תנועה בצמתים מרכזיים, מכוון ידנית ונואשות את נחשול התנועה ונחילי בני האדם.

במסחר — ויש לציין, שכישראלים התקבלנו בסבר פנים יפות בשווקים ובחנויות — המחירים זולים ויש מירווח למשא ומתן מזרחי, המתנהל ברוח טובה, ובקצת סבלנות. תוכל להתפשר על 50 אחוז. וכאשר לכוח העבודה במצרים — יש שפע ידיים עובדות, ואלפי אקדמאים מחכים בתור, לקבל משרה ממשלתית בשכר מגוחך של — 150 לירה מצרית (כ־200 דולר) לחודש. בבית מלאכה לעשיית שטיחים בגיזה, ראינו ילדים בני 9 — 5 המשתכרים 1.5 לירה מצרית ליום ומפלים לעשות, שהתוצר הוא שטיחים יפהפיים.

בית הכנסת אבן עזרא

ואם ביקור במצרים בלי הפירמידות — לא נה הרי ביקור בקהיר בלי לראות את בית הכנסת העתיק אבן עזרא — לא נחשב. ואכן כאב הפת הלב היהודי, נוכח עזובנו של בית כנסת זה השוכן בסימטה שכוחת אל, והכול סביבו עגום ודוחה. בית כנסת אבן עזרא. אגדה בפי יהודי מצרים מספרת, בנוי על חורבות ארמונו של בנו של רעמסס השני. עתה עובר בית הכנסת הזה שיפוץ ...על חשבון ממשלת מצרים. אך קרוב לוודאי, שעם קצב השיפוצים יספיק אחרון היהודים לעלום במצרים — ובית הכנסת, יוסב לאתר מוזיאוני — והלב נצבט.

בבית הכנסת שמענו הסבר מפי שמש זקן בא בימים, אשר עלך לנו „מי שברך" והחברה תרמו איש כאשר ידבנו לבו.

בקהיר שרדו בית כנסת אחד או שניים, אבל מסגדים יש בה לרוב. קהיר ידועה כעיר בעלת אלף המיסגדים ובתוכם כמה וכמה מיסגדים מפוארים ומרהיבים ביופים. למשל, מסגד מוחמד עלי, אשר הקים צלאח אלדין אל איובי, אשר ניצח את הצלבנים במערכת חיטין ושם קץ לתקופת הצלבנים בארץ הקודש. המסגד מוקף חומה גדולה סביב־סביב אשר בנה מוחמד עלי אלכביר (הגדול), אבי שושלת המלוכה במצרים, אשר פרוק היה אחרון מלכיה.

בבגדאד אל רפיעי קבור השאה הפרסי. אשר מצא מקלט אצל סאדאת בברחו מפני חומייני.

זו היא עיר אוניוורסיטאית גדולה, אשר צמחה מסביב לבגדאד העתיק עם עשרות אלפי תלמידים המתמחים בהלכה האיסלם. הם באים מכל רחבי העולם הערבי. בגדאד זה קיים כבר — — — אלף שנה!

ברדתנו בהרכבת בלוקסור — — — בגלות מזוודתו של אחד המטיילים (עיתונאי במקצועו). ניגש לשוטר הראשון אשר פגש וסיפר לו את אשר אירע. מיד עצרה כל המשטרה במקום את זרם התנועה בכרמיטאל וברחבת התחנה. התברר שהמזוודה נלקחה בטעות למקום אחר — והוחזרה, תוך הבט זקות לבעליה.

נהגי מוניות בקהיר, ישרים ומסתפקים ברווח סביר. נסענו לסיבוב בעיר, ותוך כדי שיחה סיפרתי לנהג שאני יליד תימן. התברר שאף הוא היה בתימן, וסיפר על התמוטטות מואצת העוברת על המדינה, ושהכול נחמד שם.

על הבאלה אם פגש שם יהודים — ענה בשלילה. ברדתנו ביקש 5 לי"מ מצריות. ומשאמרנו שזה קצת בוגנם, ענה ברוחב לב ובכנות: המחיר אינו מופרז, רבותי, אך רצונכם — אל תשלמו והיו נא אורחי. אגב, נעים במיוחד להפליג בסירות מפרשים על הנילוס.

נהג מונית אחר, שידיד נסע אתו, סיפר תוך כדי נסיעה, שבמלחמת יום כיפור היה במחנה פאיד בתעלה, והפליג במעשה תוקפו וגבורתו בכלחמה. הידיד ביקש לעצור וירד כן המונית.

לעומתו, הסוחר הצעיר „מחאן אלחלילי" (השוק הססגוני רב המתיירין בקהיר) שפך בפנינו את ליבו. שעו רצונו... לפתוח עסק של צורפות ב־ — — — חיפה.

*

בית המלון „היים אטלנטי" — זהו מלון מודרני ומשוכלל, השירות בו ללא דופי. היה משהו מרגין לראות דגל ישראל מתנוסס מעל חזית המלון, כל זמן ששר החוץ שמעון פרס התארח שם, בשתי ימי השיחות עם הנשיא מובארק.

דומני, שזה גם פעם ראשונה בתולדות בית מלון זה, בו נערכו — — — תפילה, קידוש והבדלה במוצאי שבת!

ישראל צרפת — לקראת עידן חדש

שיחה עם הרב זכריה פרנקפורטר, נשיא המזרחי בצרפת

מאת יעקב אדלשטיין

הבחירות המתקרבות לנשיאות בצרפת עשויות להביא עידן חדש ביחסי שתי המדינות, אחרי עידן הנשיא הנוכחי פרנסואה מיטראן. אך מאחר שטרם ברור מיהו האיש שייבחר לנשיא, אין לדעת מה יהיו השינויים. לפחות מועמד אחד לנשיאות, ריימון באר, כבר ביקר בישראל כדי לשפר את התדמית שלו אצל הבוחרים היהודים, לאחר שבתפקידו כראש ממשלה פעל למען הפעלתו של החרם הערבי על ישראל ועורר עליו ביקורת חמורה בקרב יהודים ולא יהודים. בינתיים מנבאים לו סקרי דעת קהל בצרפת סיכויים טובים כמועמד הגוליסטים.

הרב זכריה פרנקפורטר, נשיא המזרחי בצרפת, הבקי בחדרי המדיניות הצרפתית, סוקר בפנינו את ההתפתחויות והסיכויים לשינוי ... המדיניות כיום של הממשל בגלוה סימפטיה לישראל. הנשיא פרנסואה מיטראן ידיד ישראל. אבל דווקא משום כך הוא נזהר לעצמו לפתוח ביקורת על מדיניותה של ישראל, במטבה שהוא עושה זאת בעדי ידיה, כך הוא מצדד גם בהקמת מדינה פלסטינאית.

ראש הממשלה, ז'ק שיראק, מבייע לקהילה היהודית בצרפת ומקל על חייה. היתה לו אמנם התבטאות לא טובה כלפי ישראל, אך לדברי שגריר ישראל בצרפת, שמחה סופר, שהוא בעל קשרים עם שיראק, אין לעשות מזה עניין.

תמכו בחרם הערבי

ריימון באר שירת כראש ממשלה בצרפת בנשיאותו של ז'יסקר דסטן. בתקופתו התנהל בצרפת מאבק נגד החרם הערבי על ישראל. הפרלמנט הצרפתי קיבל החלטה, לפיה אין להחרים מיצרני חברות צרפתי הביצא למדינת ערב אישור שהסחורה איננה מישראל. אולם ראש הממשלה ריימון באר התקין תקנה, שהיה בה כדי כניעה לחרם הערבי ושיכלה את החלטת הפרלמנט. הוא לא נודע עד היום כידיד ישראל. לעומת זה, מכיר הרב פרנקפורטר, כי כאשר פנה אל ריימון באר בהצעה שיצטרף לוועד למען הקמת קתדרה באוניברסיטה בר־אילן על־שם סימון וייל, יו"ר הפרלמנט האירופי, הוא הסכים לכך.

ריימון באר מצטיין באיפוק. אין הוא מצהיר הצהרות מדיניות אלא לעתים רחוקות, כך שאי אפשר להאשים אותו באמירת מכשילות.

ז'ק שיראק, בתפקידו רצה להגשים תכנית כלכלית וחברתית, אך הוא נתקל בקשיים. יש לו רוב של שני קולות בלבד בפרלמנט. הנשיא מיטראן מתנגד לו בהרבה נושאים, כדוגמת החוק המאפשר עבודת לילה, ששיראק ביקש לחוקק, או חוק אחר המאפשר לאנשים לעבוד רק חצי יום. על שניהם סירב הנשיא מיטראן לחתום. לשיראק יש כיום בעיה עם הפופולריות שלו בציבור, והוא מהסס אם להעמיד את עצמו כמועמד לנשיאות.

בקרב הימין הצרפתי עומדים שלושה זרמים. לכל אחד מהם מועמד משלו. בין הסוציאליסטים אין עדיין מועמד לנשיא, משום שמיטראן טרם אמר את דברו, אם יציג את מועמדותו אם לאו. אם לא יציג מועמדותו לבחירה מחדש, יש סיכויים שהמועמד מטעמם יהיה רוקאר, מנהיג סוציאליסטי נודע. הסוציאליסטים מאמצים עתה להחזיר לעצמם את מעמדם הקודם.

כאשר שואלים כיום באירופה בדבר בחירתו של נשיא אירופי, יתכן שמיטראן יעמיד את מועמדותו לתפקיד זה. גם ז'יסקר, הנשיא הקודם, רוצה להעמיד את עצמו כמועמד לתפקיד זה.

לה־פאן בין המועמדים

אחד ממועמדי הימין הקיצוני הוא לה פן, שיש לו תמיכה של נוער ואנטישמי. ראשי היהודים בצרפת נהגו כאשר נודע להם, כי אילו זה פן נפגש בארה"ב עם ראשי הקונגרס היהודי, וזאת בלי שאלה יתייעצו קודם עם ראשי הקהילה בצרפת. בהקשר זה עורר את רוגזם של היהודים בצרפת, הסקציה הצרפתית של הקונגרס היהודי העולמי הודיעה על ניתוק קשריה עם הסקציה האמריקנית של הקונגרס. הרב פרנקפורטר הוא סגן נשיא הסקציה הצרפתית של הקונגרס היהודי. לה פן חשב, כנראה, שעל ידי פגישה כזו הוא יקבל לגיטימציה, ויש היא. לסיעתו של לה פן יש 30 צירים בפרלמנט הצרפתי.

בצרפת עובד היום להיכחות חוק האזרחות. לפי ההצעה ההרגה, לא כל מי שנולד בצרפת יקבל אוטומטית אזרחות, אלא בהגיעו לגיל 18 עליו להגיש בקשה. הסוציאליסטים מתנגדים לכך, בטענה שזה יביא להפליה. ויכוח אחר התפתח סביב התקנה המאפשרת בדיקת ניירות של נוסעים ב„מטרו", כדי לצמצם את מקרי האלימות השכיחים ב„מטרו".

גם לכך מתנגדים הסוציאליסטים. הם רואים בזה פגיעה בחופש הפרט. עניין אחר הנתון לויכוח בעקבות השתוללות של קבוצות זרות בצרפת, היא ההצעה להעניק פרס לכל מי שימסור למשטרה פרטים על קבוצות כאלה. גם לכך מתנגדים הסוציאליסטים.

הממשלה הנוכחית, בראשות שיראק, אינה כוללת אף שר יהודי, בניגוד לממשלה הסוציאליסטית הקודמת, שבה ראש הממשלה וכמה מן השרים היו יהודים. שר הפנים הנוכחי, פסקואה, הוא ידידותי ליהודים. לא מכבר היה אורח כבוד בהופעה של חבר פרלמנט יהודי, זידר מרקוס, תחת הסיסמה „יהדות חופשי". הוא סיפר, כי נודע לו, שבתור שר הפנים יש לו סמכות למנות רבנים באלזס ולוראין, וזאת על סמך תקנה ישנה המוגבלת רק למחוזות אלה.

החיים היהודיים מפותחים

החיים היהודיים בצרפת מפותחים. גם הצרכים הדתיים גדלו. בפאריס פתוחים שישים בתי כנסת; 40 מסעדות כשרות; 5 מקוואות; 110 אטליזים כשרים. חיילים יהודים בצבא מקבלים לפי בקשתם אוכל כשר.

גם הרכב יהדות צרפת השתנה. בעוד שבימים קודמים היו דוברי אידיש היסוד המרכזי בה, הרי כיום בולט היסוד של יוצאי צפון אפריקה. עם זאת מופיע בפאריס של תנועת המזרחי „אונזער וועג" באידיש, והוא רכש לו מקום מכובד בקרב קוראי אידיש בכל אירופה. ניסיון להוציא עיתון בצרפתית לא הצליח.

בצרפת מתארגנים היום גם לקראת הבחירות וזאת בשל קשיים תקציבים והביורוקרטיים. מעמד טוב לקראת הבחירות, הודות לשיקומה של המפד"ל בארץ ושיפור תדמיתה. מצב זה מסייע לתנועה בצרפת להשתקם ולהיערך לקראת הבחירות לקונגרס הציוני.

ד"ר עמנואל אונגר — אוניברסיטת בר־אילן

אין להיחפז בגילויי ג'סטות כלפי בריה"מ

שר החוץ האמריקני, ג'ורג' שולץ, חבוש כיפה, הסב לשולחן הסדר פסח עם כמה עשרות „סרובניקים", בשגרירות ארה"ב במוסקווה. אי־אפשר להישאר אדישים למראה שכזה: כולם מקווים, שגם מנהיגי בריה"מ הבינו את המסר שביקש שולץ להעביר במחווה זו.

שולץ הספיק גם לשוחח עם עמיתו הסובייטי שווארדנאדזה 7 שעות ואח"כ ישב 4 שעות לשיחה עם מנהיג בריה"מ מיכאל גורבאצ'וב.

אחר הפגישה הביעו חוגים בוושינגטון אופטימיות באשר לסיכויים לערוך עוד ב־1987 פגישת פסגה בין רייגן לגורבאצ'וב.

כזכור, פגישה כזו התפוצצה לפני מספר חודשים, על רקע העדר הסכמה בעניין החימוש.

„מה נשתנה"? — על כך שוחחנו עם הסובייטולוג, ד"ר עמנואל אונגר, מהמחלקה למדעי המדינה באוניברסיטת בר־אילן.

ש. מדיווחים שבגעיים מביקורו של שולץ במוסקווה עולה שוועידת פסגה בין רייגן לגורבאצ'וב עשויה להתקיים עוד השנה. מה נשתנה, מאז הנתק האחרון בנושא החימוש?

ת. חל שינוי בדעת שני הצדדים. מנקודת מבטו של רייגן, ארה"ב זקוקה עתה להצלחה, שכן מעמדו של הנשיא נחלש בגלל פרשת מכירת הנשק לאיראן. פגישות פסגה תמיד מהוות אמצעי להחזיר את ההילה לנשיא ארה"ב.

גם מהאספקט הכלכלי, יש בכך עניין לארה"ב, נוכח מאזן התשלומים השלילי שלה והיחלשות הדולר. כמו כן חוששים שהאינפלציה תגבר ותגיע ל־5—6 אחוזים בשנה, ושם כידוע אין הסדרים של הצמדות שכר, כך שהפגיעה מורגשת. כיוון שכך, יצטרך רייגן לשלם קצת בנסיגה מסויימת מתוכניות החימוש שלו, כדי שפגישת פיסגה תיערך.

מנקודת מבטה של בריה"מ, — לגורבאצ'וב יש אינטרס חשוב להשיג איזשהו הסכם. ניסה להגיע לכך במשך כל הזמן, אך הציב תנאים משלו. אולם באחרונה השאיר לארה"ב פתח לערוך ניסוי במלחמת הכוכבים, דבר שמצד אחד יכול להתפרש בקרב האמריקנים: ראו, אנחנו מתקדמים טכנולוגית, ומצד אחר אם תמורת הויתור ישיג שלום בריה"מ שארה"ב לא תבטיח נשק זה לשימוש כשלעצמו חשוב ביותר לבריה"מ. שכן, אין להתעלם מכך, שמי שרוצה לתת טיפול שורש לכלכלה הסובייטית — יצטרך גישה חופשית יותר לטכנולוגיה המערבית, ובמקביל, יצטרך לקצץ ריאלית בתקציבי הביטחון.

אגב, גם בתקופת חרושצ'וב, כשהוא בא לקצץ בביטחון, — ביסס זאת על הישג בתחום אחר.

להערכתי, אם הדיווחים של שולץ יתאמתו, ייתכן שליש קצה חוט של ההסכם המתגבש בין שתי המעצמות. יחד עם זאת, לדעתי, גם אם בהסכם שיתגבש יוחלט על פירוק הטילים לטווח הקצר והבינוני, תתעורר בעיה אחרת. שכן, מערב אירופה היא סכיזופרנית. מצד אחד, איננה רוצה בטילים קיצרי טווח אך מצד אחר כשאלה ייעלמו תעמוד אירופה בנחיתות מול הנשק הקונוונציונאלי הסובייטי.

מובן שלרייגן יש עניין אישי להגיע להסכם, שכן בקרוב הוא מסיים את הקדנציה השניה שלו כנשיא ארה"ב והוא זקוק ל„מתנת פרידה" משמעותית, שכן בתקופה האחרונה הוא נצפה „אווז צולע".

ש. קיסינג'ר התבטא באזהרות שגורבאצ'וב רק מכר שיר עם הרפורמות שלו וכי הדבר עלול להצמיח לו אופוזיציה חזקה מבית. היתכן זאת בבריה"מ?

ת. בעייה מוכרת בכל משטר קומוניסטי היא, שאי־אפשר לעצור עם רפורמות באמצע הדרך. כל המערכת הכלכלית הסובייטית היתה עד כה בנויה על פיקוח צמוד של המפלגה. המוטיב העיקרי היה: דיכוי.

ברור, שכשעוברים ליותר יוזמות מקומיות וחופש פעולה, — הדבר פוגע באינטרסים מסויימים ועלול לגרום לתסיסה.

סיבה נוספת העלולה לגרום תסיסה היא האבטלה הסמויה שבבריה"מ. אגב, דווקא בהקשר לעודף כוח האדם בתעסוקה, מתן אישורי הגירה יכול לפתור לו חלק מהבעיה.

לגורבאצ'וב אין פתרונות קלים. גם מלחמתו באלכוהול אינה מצליחה במיוחד, שכן „עמך" החל לשתות מיקולון ותכשירי ניקוי. הוא אינו צריך חיים קלים לאזרחי בריה"מ.

אולם, הוא בכל־זאת עשה עבודת הכנה ארגונית.

נוסף לכך, מבחינה דמוגראפית, יש בסיס לצמיחה בכיוון שהוא עושה.

ייתכן שגורבאצ'וב, בהסתמכו על תקדימים בתקופת חרושצ'וב, הגיע למסקנה שצריך להכות בברזל בעודו חם, חרף הסיכון שבדבר.

לכן, האינטרס שלו הוא להראות שהשיג משהו מרייגן בתחום מלחמת הכוכבים. זהו נושא מאוד קשה בבריה"מ, שכן מאחוריו פחד מהאיכות ומהיתרון הטכנולוגי של המערב.

ש. דיברת על צעדים קריטיים. האם הסימנים שרואים בתחום ההגירה אכן מבשרים את בוא האביב ובזה להערכתך עשויה להצמיח פגישה שקיים שולץ בליל הסדר עם „סרובניקים".

ת. השתתפותו של ג'ורג' שולץ בליל הסדר עם מסורבי עליה, הוא צעד גדול מאוד ואנו צריכים להכיר לו תודה על כך.

מצד אחר, לשמעון פרס כדאי קצת להצטנע כשהוא מדבר על השפעתו והשפעת ביילין ונוביק בתהליך הגמשת בריה"מ.

מה שמעניין את גורבאצ'וב זו לא ירושלים, אלא וושינגטון.

אני רואה גם את טביעת אצבעותיו של זבוריגין בתהליך ההפשרה.

נראה לי שהגענו למצב של מנהיגות סובייטית פרגמטית יחסית, כך שמבחינתה של גורבאצ'וב, חבל שהנושא היהודי יעכב את פתיחת הדרכים לוושינגטון. מובן, שבתוך תהליך זה ינסה להשיג כמה שיותר יתרונות לעצמו, כמו השתתפות בוועידה בינלאומית.

אולם, מה שמשפיע על בריה"מ, הוא איך יתקבל הדבר בוושינגטון. ולכן, אינני רואה כל מקום להיחפז אצלנו בנושא מחוות כלפי בריה"מ, ודאי לא כשמדובר בתפקיד מהותי בוועידה בינלאומית.

שיחות השבוע

*

מאת מוטי זפט

יוסף מנדלביץ' — מרכז המד"ע

יש לדרוש מהרוסים לאפשר לכל היהודים לעלות לישראל

לא הכל שקועים באופוריה, כאילו שערי הברזל בברית המועצות נפתחו ושיירות יהודים חוצות את הגבול בדרכן לירושלים כשצרורותיהם על שכמם.

ממלא־מקום ראש הממשלה שמעון פרס אומנם נפגש עם נציגים סובייטיים ברומא. שלטונות ההגירה הסובייטיים אומנם אפשרו מתחילת 1987 לאלפיים יהודים לצאת מארצם, לעומת כ־950 בלבד שהורשו לצאת בכל שנת 1986, — אולם, — הדרך לחירות עדנה ארוכה.

לפי פרסומים שונים, כ־400 אלף יהודים מבריה"מ ביקשו אשרות־יציאה. מקורות רשמיים במוסקווה טוענים כי מדובר רק בכעשרת אלפים המעוניינים לצאת.

הדרך עדיין ארוכה ומלאה מהמורות. אך מתקבל הרושם, שחוגים מקיימים בישראל אצה להם הדרך והם נכונים לתת לברית־המועצות כל מה שרק תהיה מוכנה לקחת.

יוסף מנדלביץ' לשעבר, אסיר ציון שישב תקופה ארוכה בכלא הסובייטי, הוא אחד מהמזהירים בשער מפני יצירת אשליה שהנה, הכל טוב ונעים.

על המתרחש בתחום זה שוחחנו עם יוסף מנדלביץ'.

ש. יוסף ביגון ו„סרובניקים" אחרים הסבו לסדר פסח בשגרירות ארה"ב במוסקווה, עם שר החוץ האמריקני ג'ורג' שולץ. מה נשתנה? האם בעבר אפשר היה לחשוב על דבר כזה?

ת. אינני חושב שיש בדבר זה חידוש רב. אם בעקבות ישיבה זו בצוותא, יקבלו החברים היתרי יציאה, — זה יהיה חידוש. מה שהיה הוא בדיוק ההבדל בין מראית עין לבין המציאות.

ש. אולם האם אין בכוחה של פגישה כזו לזרז את היתרי היציאה?

ת. אם מדברים על תקופה של שנים ועשרות שנים, אז אולי פגישה כזו תביא לשחרורה של אידה נודל בעוד עשרים שנה, במקום בעוד חמישים שנה. אך אם מדברים על חודשים? — הרי היתה פגישה בין ראש ממשלת אנגליה לבין יוסף ביגון ואנחנו רואים שהרוסים עוד לא מאפשרים לביגון לצאת.

ש. הכל מדברים על „רוחות" חדשות בבריה"מ?

ת. תמיד יש „רוחות".

ש. אולי שינוי?

ת. מרגישים ב„רוחות" ותמיד יש כאלה. אך „רוח" הוא דבר אבסטרקטי. כשמדברים על שינוי המציאות, מדברים על דבר אחד בלבד — שהרוסים יכירו, בפה מלא, בחופש העליה לכל יהודי הרוצה בכך. מכל ה„רוחות" המנשבות אני שואל — מדוע לא עושים תכלית? — רק מפריחים שמועות. לרוסים עניין להסתפק ב„רוחות".

ש. אולם בסיכום הכולל, מתחילת 1987 יצאו מבריה"מ יותר יהודים מאשר בכל 1986? נראה שמשהו בכ"ז זז?

ת. זה דומה בעיני לחתול הלופת בציפורניו עכבר ולפעמים מרפה מעט את לחץ הציפורניים.

ש. כיצד חגגתם אתם את חג הפסח בבריה"מ?

ת. זה תלוי בתקופות, אך תמיד ציינו את החג בסדרים. מאז התחלתי בפעילות, בשנת 1964, התאמצנו במיוחד לארגן סדרים ציבוריים לכמה שיותר אנשים. כך נהגתי גם כשישבתי בבית־הסוהר.

ש. מדברים על כעשרת אלפים יהודים שהורשו לצאת בקרוב מברית־המועצות? פרס נפגש עם נציגים סובייטים וכיוצ"ב.

ת. אני רואה זאת כויתור של היהודים לרוסים, ויותר שאי־אפשר לסלוח עליו. הפעילות הנוכחית היא מישגה חמור, שכן במצב הקיים, אפשר לדרוש מהרוסים יותר מ־11 אלף יהודים.

ש. כיצד? באילו אמצעים ודרכים?

ת. כאן מדברים על ועידה בינלאומית, אולם לרוסים יש עדיפות אחרת. להם חשוב יותר נושא „מלחמת הכוכבים" ויחסי המסחר עם המערב. בזה שנושא הוועידה על הפרק, אשמים אנחנו. שכן אנחנו העלינו נושא זה.

ש. בכל־זאת, קשה להתעלם מכך שחל שינוי ביחס?

ת. יש בבריה"מ ניסיון ליצור רושם כאילו יש שינוי. השאלה היא, אפילו אם השינוי מהותי, — עד כמה יחזיק מעמד. אינני מבין את אותם אנשים האומרים, שיש שינוי וכעת יהיה תהליך אמיתי ולכן אין צורך ללחוץ חזק יותר כי זה עלול לקלקל את התהליך.

מתוך זה אני שומע, שאלה מאמינים ביציבות השינוי. אולם זה סותר את ההיגיון, שכן שינוי במהותו סותר את ההגדרה של יציבות ולכן, גם אם סוברים שיש עתה שינוי, צריך לחשוב שהשינוי יכול גם להוביל לכיוון בלתי רצוי. לכן, מצד אחד, השינוי, אם מתרחש, נותן פתח אך מצד אחר, יש לחשוש אף יותר אשר קודם.

ש. מהו הצעד האופטימלי שאתה ממליץ עליו?

ת. בכל פתח שהוא, דרכו רוצים הרוסים לחזור, יש לשים את נושא חופש היציאה לכל היהודים בבריה"מ המעוניינים בכך. — כנושא מרכזי וכתנאי לכל דבר.

במירדף אחרי הנאצים

גלויות מלונדון

*

מאת מנחם מיכלסון

אנטנאס גייקאס, פושע שאכזריותו הדהימה גם את הנאצים, חי זה עשרות שנים בנחת ובשלווה בביתו המרווח שבבאטסון קראס מס' 3, אדינבורג, סקוטלנד. כמוהו חיים ברחבי הממלכה המאוחדת עוד מיספר בלתי מבוטל של פושעי־מלחמה, שידיהם מלאות בדם יהודים.

עד לפני האחרונה היו חייהם חסרי־דאגה. לאחרונה הם החלו קצת לדאוג, בעיקר בגלל פעילותו של צעיר ישראלי אפרים (אפי) זורוף.

אפי, תושב אפרת, עומד בראש הסניף הישראלי של „מרכז ויזנטאל" לחקר פשעי הנאצים. באחרונה הגיע אפי לבריטניה, כחבר במשלחת „מרכז ויזנטאל" בארה"ב, אשר תבעה מממשלת בריטניה להעמיד לדין 17 פושעים נאצים, שהמידע שהצטבר אודותם מצביע על כך שהם נמצאים באנגליה.

חברי המשלחת, בראשותו של הרב מרווין הייר, העומד בראש „מרכז ויזנטאל" בארה"ב, לא באו עם תקוות גדולות, אך יצאו מכאן מעודדים נוכח העובדה שבריטניה עשוייה לשנות את החוק להסגרת נאצים.

אפי זורוף שב לארץ, כדי להכין את „שיעורי הבית" בעיקבות הפגישה בלונדון. בקרוב הוא עומד לשגר לשר־הפנים הבריטי חומר מפורט על מעשיהם המיוחסים לנאצים שנמלטו לאנגליה ולהמתין במתח כדי לראות מה תהא ההחלטה האנגלית.

מי הוא אפי זורוף, הממרר לנאצים הזקנים את שארית ימיהם? אילו שמות ודמויות העלה בחכתו? מה, למעשה, השיגו הוא וחבריו בביקורם בבריטניה?

בן 38, גבה־קומה חסון, ממושקף, אב לארבעה, חבר מועצת אפרת. אפי זורוף הוא מומחה לתולדות השואה. הוא עומד כיום, כאמור, בראש „מרכז ויזנטאל" בירושלים וחוקר במסגרות שונות את פשעי הנאצים. שנתיים ('78—'80) ניהל את מרכז ויזנטאל בלוס־אנג'לס. היה גם בין הפעילים להקמת מוזיאון השואה, ספריה, ארכיון ותוכנית לימודים מקפת בנושא השואה. כל זאת במרכז האמריקני. עשר שנים קודם לכן, ב־1970, עלה אפי לארץ מארה"ב.

רשימת פושעי המלחמה

במהלך השנים ערך מסעות מחקר בגינזי המזרח. חקר השואה באוניברסיטאות שונות בארה"ב. הוא עצמו בוגר ה„ישיבה יוניברסיטי" בניו־יורק, תואר שני קיבל באוניברסיטה העברית — בנושא השואה. חמש שנים עבד ב„יד ושם", ערך מיספר ביטאונים, פירסם מאמרים ומחקרים, עבר (ועובד) על הדוקטורט שלו — ועתה הוא שקוע רובו ככולו במירדף הגדול: אחר פושעי המלחמה.

240 שמות של פושעי מלחמה הוגשו עד כה לשבעה ממשלות. לפי ההערכה כעשרת־אלפים (!) פושעי מלחמה הצליחו להימלט לארצות־הברית, אלפים לדרום־אמריקה. מאות לקנדה ולאוסטרליה.

„רוב המוציאים לפועל במחנות־המוות בפולין היו אוקראינים, שביצעו את המלאכה בהתלהבות רבה", כמספר אפי זורוף, „ובסוף המלחמה הם נמלטו כולם. מי מהם שנפל בידי הרוסים חוסל כיד עליהם. אבל, הרבה יותר הצליחו לנצל את התוהו־ובוהו המוחלט ששרר באירופה. לא היתה בעיה למצוא פרצות כדי לברוח. כל אירופה היתה פירצה אחת גדולה שקראה לכל הנבלים הרצחים".

זורוף מספר עוד, כי במהלך פעולת התחקות אחר עקבותיהם של פושעי־המלחמה הנאצים התגלה לו, לתדהמתו, כי כל המידע עליהם מצוי לא פחות ולא יותר מאשר בארכיוני „יד ושם" בירושלים.

„אפשר היה להתחיל את המירדף הגדול כבר לפני 30 שנה", הוא קובע בפסקנות, „ואז התוצאות היו שונות וטובות מאלה של היום. אבל, דבר לא נעשה".

מרדף עד חורמה

במרחק הזמן אשר כזה קשה מאוד, לעלות על עיקבותיהם של הפושעים. אבל זורוף, וחבריו אינם מתכוונים להניח לפושעים.

„שלוש מדינות כבר החליטו לנקוט במערכת פעילויות, כדי ללכוד את הפושעים", מספר זורוף. „הן ממשלת ארה"ב, אוסטרליה וקנדה, דווקא אלה, שהיו פחות או יותר מחוץ לטווח הפגיעה של הפושעים הן הראשונות שמוכנות לפעול. ואנגליה? ובכן, קודם כל נתקלנו כאן בנימוסים טובים. בפגישתנו עם שר־הפנים, דאגלאס הארד, יש לנו חדשות טובות וחדשות רעות. החדשות הטובות: לא טרקו לנו מיד את הדלת בפנים. החדשות הרעות: שר־הפנים לא הביע נכונות לחקור בשיטתיות את העניין".

מכל מקום, מתוך רשימה של 17 שמות, בדקו הבריטים ומצאו, כי שישה חיים כיום באנגליה. שלושה מתו כאן, שניים כנראה חיו פה בעבר, ארבעה אין הוכחות שהם כאן אבל גם אין הוכחות שאינם כאן. שניים אין שום מידע לגביהם.

מי הם השישה החיים כיום באנגליה?

זורוף: „השישה הם משתפי־פעולה עם הנאצים שמוצאם ליטאי או לטבי, הם בני 66 ומעלה, רובם חי בלונדון, מיעוטם מחוצה לה".

לפחות לגבי שניים מהם הזהות ידועה. האחד הוא אנטאנס גייקאס, המתגורר באדינבורג.

בסמוך, אגב, הודה הנושע, כי היה בטלוויזיה הליטאית אך אמר כי הוא ואנשיו רק שמרו מסביב בעת שהגרמנים ביצעו את הרצח. אחר הוא פאולס ריינהארדס, לשעבר שר־הפנים בממשלת לטביה, וגם שמו מופיע ברשימת מרכז ויזנטאל. ריינהרדס מכהן עתה בלונדון כדיפלומט בשגרירות־הגולה של ארצו.

מה, למעשה, השיגו חברי משלחת „מרכז ויזנטאל" בביקור שעורר הדים תיקשורתיים רבים?

שר־הפנים, דאגלאס הארד, הבהיר, כי על פי החוק הבריטי אין אפשרות לפעול להסגרה משום שמדובר בעבירות שבוצעו מחוץ לאדמת בריטניה על־ידי אנשים שלא היו אזרחים בריטיים. בכל מקום, הוא ביקש מאנשי „מרכז ויזנטאל" לספק לו מידע הרבה יותר מדוייק ומפורט ממה שהביאו עימם ואז, אולי ייתכנו שינויים בחוק הבריטי שיאפשרו את הסגרתם לישראל.

„בלתי אפשרי", אמר הארד, „לדון בנושא הזה במושגים כלליים. העניין חייב להיבדק על בסיס של עדויות מדוקדקות".

*

ביקור של שבוע בלונדון, בסיומו — הרב הייר שב ללוס־אנג'לס, אפי שב לאפרת, והכל מחפשים עתה בקדחתנות כדי למצוא „עדויות מדוקדקות" כהגדרתו של שר־הפנים האנגלי. הפושעים הנאצים, יש להניח, מנוחתם נטרדת בימים אלה. ובאנגליה עצמה, תחנות הרדיו והטלוויזיה ממשיכות לדוש בנושא, תוך אזכור והתייחסות למשפט דמיאניוק.

וגם זה משהו.

מורי ורבותי, אחי ורעי

מאת משה קרונה

במעגל ה„צמרת" (ב)

כאן ראוי אני צורך לספר משהו שבמשהו על ה„צמרת" התנועתית שלנו בשנים האלה, היינו על מקצת מאחי ורעי.

חיים משה שפירא היה כמובן בשנים האלו כמנהיג „בעל הבית" בתנועה. כבר ייחדתי עליו את הדיבור בפרק שלם. אוסיף רק כי באישיותו היתה תמיד קודמת ההוראה של אופטימיות ואמונה בדרכה של התנועה. בתקופה זו שעליה אני מדבר כאן היה משה שפירא כל כולו פגוע בייסורים, בחולות ושאר מרעין בישין. הפצצה שנזרקה לכנסת על ידי חולה נפש פצעה רבים, אולם בו פגעה קשה מאד. סיבוכיה של פגיעה זו הכבידו עליו על מהלך עבודתו וניכרו בו יפה. הוא גם עבר ניתוחים. אף על פי כן היה שופע אופטימיות ומעביר מזה גדושה ממנה אל חבריו.

ד"ר זרח ורהפטיג היה בשנים הללו האיש המרכזי שלנו בכל הענינים השייכים ליחסי „דת ומדינה" — היינו התחום העיקרי שבו פעילים היו המפלגה הדתית־לאומית והפועל המזרחי. מובן הדבר שלא הוא ולא שום איש אחר במפלגה עסו בתחומי עבודתם „לבדם־בלהם". בעיקר הענינים היו תמיד כדות ומשמעת לאחר שנערכו קודם בירורים ודיונים רבים. אולם אישיותו של האדם המרכזי והמנהיג־הנבון — היתה ניכרת ובולטת. הרבה ביקורת היתה נמתחת בימים ההם על משרד הדתות, מדיניותו ומעשיו מגורמי חוץ. לא היה פלא בדבר. התחום היה תמיד רגיש ובעורר חילוקי דעות. אף לא הצלינו מלכתחילה על הדעת שאפשר בכלל אחרת. לא היתה חסרה גם ביקורת מבפנים וגם בזה לא היה פלא. בעל הכל נדמה לי כי תמיד היינו ברוצים מכך שבענינים העקרוניים החשובים באמת מנהים שרי הדתות שלנו — ובתקופה שאני מדבר בה, בעיקר ר' זרח ורהפטיג — את הדברים מתוך אחריות עליונה, לימוד יסודי של הבעיות וההשלכות, ראייה כוללת היסטורית ומעשית והקשבה קפדנית הרגישה לדעת תורה. היו בוודאי פגמים וחולשות בסדרי העבודה, בארגון הרבנות והדיינות בהליכי עבודתן של המועצות הדתיות ובמתן שירותי דת — וכי אפשר בלי זה? וכי בתחומי חיים ממלכתיים אחרים לא היו מחדלים ושיבושים? אולם בכל התקופה הזו אחת ידענו: המדיניות העקרונית הכללית בניהול ופיתוח החיים הדתיים במדינת ישראל כפי שנעשתה על ידי שליחי התנועה — מדיניות זו תואמת את משאלות לבם והכרתם של היהודים הדתיים־לאומיים במדינה. כולנו נתנו למדיניות זו גיבוי.

הנהגה בפנים וייצוג בחוץ

ד"ר יוסף בורג היה אף הוא מעמודי התווך של ההנהגה התנועתית בתקופה שעליה אני מספר כאן. היכרתיו עוד בהיותו בגרמניה כשהיה בא לוועידות עולמיות וקונגרסים. כבר בפגישה הראשונה עשה רושם, כיוון שגם בקבוצה ה„יקית" שלנו היה ניכר ובולט כבעל כישורים רבים ובהשכלה רחבה מאד, גם יהודית וגם כללית. בגלל התנאים האיומים שבהם פעלו חברינו בגרמניה בשנים האחרונות שלפני פרוץ המלחמה — היו שם כל העניינים התנועתיים מתרכזים סביב הבה"ד (ברית חלוצים דתיים) שהיתה הכתובת המעשית המרכזית לכל ענייני הכשרה, הצלה ועליה בתנועתנו. בשיחתנו הראשונה לאחר בואו של ד"ר יוסף בורג לארץ שמתי־לב לתכונה „ייקית" מובהקת שאפיינה אותו כשם שאפיינה גם רבים אחרים מטובי אנ"ש שבאו מגרמניה. לי לא היה ספק כי חבר כמוהו יתחבק בבואו לארץ מהר מאד בעבודת התנועה דווקא והרי צריך הכל לעשות „מהר", מפני שהעניינים שלנו תמיד „בוערים". ביחוד בעת ההיא. והנה שמעו אוזני דבר „חידוש": „כיצד אוכל להיכנס מהר לאיזו שהיא עבודה — כך בערך אמר לי — אם אין הדיבור בעברית, שאני יודעה, והכירה היטב, שגור בפי במידה ראויה?". כדברים האלה לא היינו רגילים לשמוע מאחרים שגם אצלם לא תמיד היתה העברית שגורה בפיהם במידה נכונה. זוהי גישה „ייקית" מיהדית וראויה לשבח. הכל צריך להיעשות לפי סדר...

יוסף בורג הלך איפוא ל„קורסים" ו„בבלעלומו" ניכר בעבודות תרבות לעם, הוראה בגימנסיה „הרצליה" וכיוצא באלה. רק כאשר חזרתי מארצות־הברית כבר מצאתי אותו מעוגן ומושרש היטב בצמרת התנועתית ומשמש כסגן יושב ראש הכנסת ואחר כך כשר בממשלה. בשנים שאני מספר עליהן כאן כבר הלך שמו ושמעו בכל המדינה. משכיל, נואם ומרצה רצוי ומקובל, חרוץ במלאכתו, מזוהה אישית עם עבודת התנועה — בקיצור, איש שיודע וראוי הוא לייצג תנועה גדולה כלפי חוץ ולהיות מנהיג במערכה כלפי פנים. איש כסוג זה — ידענו תמיד — מסוגל וראוי לייצגנו ושירותו לעניינים הפנימיים והייצוגיים של התנועה מועיל ומוסיף בכל המובנים. ידיעותיו בהרבה לשונות, חוש ההומור המבריק נתוספו על הכשרונות הרטוריים שלו והיו כמריצים קהל רב לבוא ולהקשיב לנאומיו. אלא אין אדם כליל השלמות ובנדון זה ידוע התבטא עניין אנושי זה בכך שר' יוסף בורג היה תמיד מחובר ומקושר הדק היטב עם הפיקה המסויימת של „למפנה" שהיתה במשך כל השנים האלו שעליהן אני מספר כאן, סיעת מיעוט בתנועה. זה פגם לא במעט ביכולתו לשרת את התנועה כמנהיג כולל. העניין השני היה בזה שיוסף בורג חסר היה תכונה של מנהיגות נחרצה ותקיפה, סמכותית־מדרבנת, כפי שתנועה רחבה ומסובכת כשלנו צריכה; הוא התקשה מאד להשתחרר מהסגנון האישי שלו שהיה מעודן בטעם מערב־אירופי מובהק מאד ואף על פי שנקלט כל כולו במדינה ובתנועה, בולט היה באישיותו היסוד „המערבי".

ואמנם בחיי היום־יום התנועתיים לא היינו נכנסים באותם הימים לאבחנות גוונים ובני גוונים באישי הצמרת התנועתית. במכלול התנועתי השלימו ה„ייקים" שלנו כד"ר בורג וחבריו עניינים שהיו חסרים לנו. היו בתנועה הרחבה שלנו חוגים רחבים מאד שהיו נצרכים מאד לסוגים אלה של מנטאליות ואינטלקטואליות. יחד עם כל חבורת הצמרת היה יוסף בורג סוחב בכל כוחו את עגלת התנועה ובכל צרתם לו צר ובכל שמחתם לו שמחה.

משה אונא היה בלי ספק מראשי החבורה המנהיגותית. עליו כעל אחד מראשי וראשוני הבונים של תנועת הקיבוץ הדתי כבר כתבתי בפרקים קודמים. והנה בשנים שאני מספר עליהן בבת זו כבר היה משה אונא מוצב בשורה הראשונה של ההנהגה התנועתית הכללית ובציר שלה, ראשון במעלה. בוועדת הפרלמנטארית ובמשך זמן מה גם בתחום המימשל כסגן שר החינוך. תקופה ממושכת היה משה אונא יושב ראש ועדת חוק חוקה ומשפט בכנסת והיתה לו הזדמנות להעלות תרומה תנועתית למערכות התחוק והמשפט במדינה. הוא לא היה משפטן מקצועי אולם בתפיסתו המעמיקה ובשקידתו השתלט ממש על הנושאים הסבוכים וצויין פעמים רבות מאד לשבח גם על ידי יריבים. משה אונא המשיך כל השנים בדרכו לבחון כל נושא וכל עניין במבחנה אידיאולוגית ש„אחדות העם" היא הצו העליון שלה. משה אונא דרש גם בחיינו הפוליטיים־ציבוריים „אבטלות לערכים" ולא היה מוכן „לשחרר" שום נושא מתביעה זו. אין פלא שבהרבה מאד ממאמריו ומסותיו הוא מצין „בא בסמכות" ובביקורת „כרוניג" ולא פעם היו נרשמות בנאומיו ודבריו שבכתב רוחות של עצב והתמרמרות על המצב הקיים. אלא שגם אלה החברים שחלקו על משה אונא בהרבה עניינים (וסוף סוף צריך להזכיר כי גם אונא היה איש סיעה — „למפנה" ואפילו אידיאולוג שלה) ידעו להעריך את תרומותיו הרבות, וראה זה פלא — אף להיות מושפעים ממנו, אם מעט ואם הרבה. משה אונא הטביע את חותמו המובהק על מחשבת התנועה כולה ושביעות. אצבעותיו ניכרות היטב במערכות התחיקה והמשפט, לרוב בעניינים שקשר הדוק להם עם העמקת המשטר הדימוקראטי במדינה, הפרדת הסמכויות בין הרשויות השונות של הממשל, חופש הפרט וזכויות האזרח.

חיים משה שפירא ז"ל

הילה של הצלחה

יצחק רפאל היה במשך כל השנים האלה „שם דבר" בתנועה. חברנו זה מימות הנעורים עלה והתפתח בצורה מרשימה מאד: משכיל ו„כתבא רבא" במקצועות יהדות ותחומי דעת כלליים; מרצה ונואם בחסד הן בפני חוגים של אנשי עיון מעולים הן באולמות גדולים ובפני המוני עם. פארלאמנטר מובהק, חבר מעורב עם הבריות ועל הכל — „ביצועיסט" ממדרגה ראשונה בכל משימה ובכל תפקיד שנטל לידיו. כותב אני כאן על השנים שבהן היה יצחק רפאל בסיום עבודתו כראש מחלקת העליה בהסוכנות היהודית ופותח בתקופה של התמסרות מלאה לתפקידים בתנועה, בכנסת ובממשלה. יצא מהסוכנות כשהילה של הצלחה רבה עטורה לראשו. הכל ידעו כי הצליח מאד בניצחו על מפעלי העליה ההמונית. שמו הלך לפניו בחוגים רחבים מאד של המוני העולים לעדותיהם וארצות מוצאיהם. בכנסת מתמחה היה בתחום מדיניות החוץ ומשך זמן רב היה כמעט דוברה העיקרי של התנועה בתחום חשוב ורגיש זה. יצחק רפאל מחונן היה בכושר ארגוני רב ומכיוון שמילדותו היה קשור וצמוד לענייני התנועה ומזוהה עמה הלך אף הוא, כרבים מחברינו, בדרכי התארגנות סיעתית. סביבו התרכזו הרבה חברים נאמנים שיחדיו ללא הפוגה לנשאו ולרוממו כלפי מעלה. לא הספיק להם שהוא כבר ממש מראשי המדברים הנשמעים. עושה חיל רב בכל משימה ותפקיד, נראה, נשמע ומשכנע. רצו יותר מזה...

בתקופה שעליה אני מדבר התברר לנו — ולי היה הדבר לרוויחתי ולסיפוקי — כי יצחק רפאל הוא איש חזק בגופו וברוחו. עדו עליו בשנים ההן הרבה תלאות שרק בעל אופי חזק ומוצק יכול היה לעמוד בהן. הייתי כמובן בין אלה שעמדו לימינו, לא כחסידים שוטים כי אם כאנשים המשוכנעים וחפצים בהיצדקו. לא השלמנו בשום אופן עם מגמות עוינות לפסול אותו. משה חיים שפירא ועמו חברים רבים עד למאד, לא רצו ולא הסכימו לעבור הלילה וחס על הלאו של „לא תעמוד על דם רעך". יצחק רפאל התמיד בכל השנים לשרת את התנועה ברוב כשרון וכמובן שמחנו מאד כאשר הובהר לנו גם מתוצאות הבחירות לכנסת וגם מתוצאות סקר מוסמך של דעת הקהל כי פרשת „תל גיבורים" כלל ובכלל לא השפיעה על שיקולי הבוחרים. המפלגה הדתית הלאומית החזיקה מעמד כשיצחק רפאל מעוגן היה היטב בצמרת.

על הצמרת שלנו נמנה בשנים אלה, כמובן, חברנו מיכאל חזני שעליו כבר סיפרנו בפרקים הקודמים. בתקופה הנדונה כאן שימש מיכאל חזני כחבר הכנסת ויושב ראש ועדת הכספים שלה. כאן מצא חזני בקצה רחבה להתגדר בה. ידע הרבה מאד על המשק הלאומי שלנו, המשיך ללא הפוגה לחקור ולדרוש ולצבור הרבה דעת וניסיון. על כישוריו לתפקיד ותרומתו לנושא לא היו כל ויכוחים. בכוח מתינותו ושיקול דעתו אף הצליח להיות תמיד מעין „מאסף לכל המחנות", מלכד ומפשר בכל חילוקי דעות. ואכן נתבצר לו לחזני מקום מרכזי בהנהגת התנועה בשנים האלו. הוא לא היה רק מיעסק בייצוג. לא איש כמוהו יסתפק בכך. חרף העובדה שהיה ידוע בחולשותיו הגופניות מעמיס היה על עצמו תפקידים ומשימות לאין ספור בתחום ההתיישבות על כל סוגיה, עזרה לנצרכים ולנמצאים במצוקה (פשוטו כמשמעו), דאגה לחינוך הדתי ולישיבות במימון ענייני פיתוח הקמת מבנים. מעורב ומשולב היה בכל מבצע ומשימה לרבות, כמובן, הידוע בהתיישבות בגוש עציון (לקחני באשמורת הבוקר לחזות בעלייה על הקרקע של כפר עציון המתחדש) או — — — הנהלת מבצע של מערכת הבחירות לכנסת. כשהיתה לבי במפלגה מועצה צבורית לענייני משק וכלכלה, טבעי היה שיעמוד הוא בראשה.

מומחיות בתחומים רבים

והנה אחי הקורא, ודאי שמת לב כי גמרתי בעדי שלא להפוך את סיפורי זכרוני ורשמתי למעין קטלוג של אישים הטובים שבהם נתברכה תנועתנו. „כתאכור" אני על רצוני וטורח שלא לפרוץ גדר שגדרתי. עם זה איני יכול שלא להזכיר עוד כמה אישים מאחי ורעי בתקופה זו. איני רוצה כי יהא הסיפור בקופה, ובכן, אנסה להסתפק בעניינים הכרחיים בלבד:

הרב ד"ר ישראל שלמה בן מאיר (רוזנברג) היה בלי כל ספק איש מרכזי בחבורת ההנהגה. איש מחונן בכשרונות רבים: רב, תלמיד חכם, משפטן מבריק, יודע לשונות זרות, בעל כושר תושיה ונואם היודע לשכנע. הרבה כשרונות ומעלות נקבצו באיש הזה. בראשונה ישב בביטחה במקום רבנותו החשובה כרב העיר בהארטפורד קונ. שבארצות הברית ופעיל היה במזרחי. כאשר קמה המדינה לקח האיש את העניין הזה ברצינות, עשה מעשה ועלה לארץ ומיד נעשה פעיל ומפעיל יחד עם חברו הטוב ר' יהודה אליעזר במסגרת האיגוד העולמי של המזרחי ואחרי זמן קצר הגיע גם לכנסת מטעם רשימת המזרחי. מזמן המיזוג של הפועל המזרחי והמזרחי היה כאחד מאתנו לכל דבר ומפליא היה לראות לכמה מעט זמן היה האיש צריך „להתבולל" לחלוטין בתוך המציאות הפוליטית־ציבורית במדינה ובתנועה, להתבלט ולהיות בקי ולמומחה גדול בהרבה תחומים. איש עירני וזריז היה, תופס עניינים סבוכים כהרף עין ומרשים את כל הבאים עמו בדברים בפקחותו הרבה. לימים היה סגן שר בכמה משרדים ממשלתיים ויעיל היה מאד בביצוע העבודה הישירה שהוטלה עליו ובשירותיו הישירים לציבור הדתי הלאומי. ידענותו ותבונתו כרב ומשפטן סייעו לא מעט בגיבוש עמדותיה של התנועה בענייני חקיקה דתית ושאלות חוק ומשפט כלליות.

ביצוע משימות גדולות

והנה בדברי כאן על אישי ההנהגה של התנועה בכל אותן השנים שבהן מעורב הייתי כמזכיר כללי בעבודת התנועה צריך אני לחזור שוב לבנימין שחור, שעליו כבר דיברנו כמה פעמים בפרקים קודמים. בשנים האלו כבר היה בנימין שחור חבר כנסת וסגן שר הדתות המשיך בפעילותו בכל התנופה כדרכו בשנים הקודמות כאשר היה כל כולו נתון לעבודה הפנימית של התנועה. ביתו היה פתוח לכל מאן דבעי ואף לבו ודעתו פתוחים היו לכל הדבר הקשה, אשר פקד את הפרט ואת הכלל. ביחוד התרכז בנימין שחור במה שאפשר להגדיר באופן כללי כביצוע „משימות" גדולות שהתנועה היתה צריכה לכך מבחינה תנועתית. הוא, למשל, היה „הרוח החיה באופנים" בכל הנוגע לארגון וכינון המועצות הדתיות ברחבי הארץ. בתחום המפוצל הזה, שהרבה אינטרסים והרבה ידיים משמשו בו, היה בנימין שחור חי כדג במים. ידועים היו לו כל שבילי התשבצים ומעשי ההרכבה ובקי היה בדרכי משא ומתן עם מפלגות, עדות, רבנים, עסקני ציבור מכל החוגים והגוונים. מובן הדבר שלא תמיד היו מכירים לו תודה ויש אשר גם בחוגי התנועה נמצאו מי שסבורים היו שכביכול אינו דואג במידה מספקת לתנועה שלו כפי שהיה ראוי לעשות. בנימין שחור לא נרתע בעבודתו מביקורת כזו והמשיך ברוב אונים לבצע משימות גדולות אחרות.

אכן בתקופה הזו היה בנימין שחור איש מפתח ממש בהרבה עניינים השייכים לעולם הרבנות בכלל ולענייני הרבנות הראשית בפרט. לא אכנס כמובן כאן לפרטי הדברים. אין הללו שייכים למסגרת סיפורי. כבר דובר על העניינים האלה ועוד ידובר בהם. עיקרו של העניין הוא, כי במשך עשרות השנים לא זכתה הרבנות הראשית לפעול בתוך אקלים חוקתי וציבורי נוח ביותר. אדרבא, תמיד היו היא עצמה ועניניה נקודת מוקד לפולמוסים מרים וויכוחים רבים, נושא שדשו בו הרבה הרבה מאד בעתונות. עניין הרבנות הראשית (וכמובן גם ענייני הרבנויות המקומיות) היה מאד נכבד ויקר למפלגה הדתית לאומית ובאמת יכלה לומר על כך כי „עליך הורגנו כל היום". חצים ובליסטראות מכוונים לעומתנו גם מן הצד הימני — החרדי וגם מן הצד השמאלי והחילוני. אצלנו היה עניין רבנות ראשית כמוסד דתי ממלכתי עליון — מעין עיקר בהשקפה אף על פי שגם בחוגינו לא היו „רווים נחת" מכל מה שהתרחש סביב המוסד המרומם הזה ובהווה.

אין כלל פלא שכל פעם בהיותה השעה צריכה לעריכת תקנות וסדרים לבחירת הרבנות והמיצצה שלה — היו הדברים בבחינת „משימה" ממדרגה ראשונה ולתוך המערכות האלו נכנס בנימין שחור ראשו ורובו. בחריצותו הקנאית ממש כלפי משימות מסוג זה היה גורף את כולנו. מובן הדבר שהוא לא פעל על דעת עצמו בלבד. הרבה מחשבה היתה מוקדשת לנושא זה גם בהנהגת התנועה וגם בחוגי הרבנים שלה. אולם בנימין שחור היה מנצח „ומתמסר" את „עצי המערכה".

על הצמרת התנועתית של הימים ההם נמנה כמובן גם חברנו ר' יהודה אליעזר. הוא בא אלינו מחוג האיגוד העולמי של המזרחי בזמן „מעשה המיזוג". הכרנוהו יפה עוד מזמן פעילותו במזרחי הארצי. איש מעשה נמרץ ומסור לתנועה בכל לבו ונפשו; טרוד היה תמיד בענייני צדקה וחסד, ביחוד ליוצאי ברית־המועצות ובבני ישיבות ומעורב בכל ענייניה של התנועה ללא יוצא מן הכלל. בתקופה שאנו מדברים עליה עסוק היה בענייניה של התנועה העולמית ושם בקי היה בכל המבואות והמוצאות. זה לא השפיע על מעורבותו בענייני התנועה בארץ. היה חלק בלתי נפרד מן הצמרת התנועתית ומבורך היה בכשרון ליצור קשרים רבים עם אישים קרובים ורחוקים.

(המשך יבוא)

מתי תתפרק הממשלה?

אין זכרוננו קצר. רבים זוכרים שהרוטאציה בוצעה על ידי המערך כמו שכפאם שד. פרס למעשים של יוקרה, כמבי „מה יאמרו", היה וישנו הגיטוק המשוש של היעדר גיבוש פנימי במפלגה.

כאן העביר מר פרס את ההגה לידי מר שמיר, אין יום שפעילים מסויימים במערך לא קופצו מקלות ליתן בגלגליה של ממשלת האחדות הלאומית. השמאליים שבמערך, יחד עם מפ"ם ור"צ, ובכללם השר וייצמן, נפשם יוצאת לפירוקה של הממשלה. האחרון משעשע את נפשו בתקווה מגוחכת, שכתר ראשות הממשלה יינתן בראשו.

השבח לאל שפרס ושמיר, כל אחד כפמיו ונימוקיו צמו, הם המונעים הרפתקה זו של בחירות מוקדמות. היעשו כן לאורך ימים, היחזיקו מעמד עד נובמבר 1988, מועד תום תקופת כהונתה של הכנסת הנוכחית?

ניתן להניח שלא כן הדבר. אולם נראה שלא נושא הוועידה הבינלאומית יגרום לפירוקה של ממשלת האחדות הלאומית. יודעי דבר אומרים, שכל עוד מהווה רעיון הוועידה סיסמה אוורירית בלבד ויצד לוט בערפל — יזכה מר פרס באהדה. בו ברגע שיחל לדבר „תכלית", וייעשה ניסיון לגבש הצעה מפורטת (המשתתפים, המטרות, הסמכות ועוד), תבוא התפכחות ובעקבותיה רתיעה. אז יישמעו דיבורים שונים לחלוטין.

הממשלה עלולה להתפרק בעוד חודשים לא רבים, עקב פרסומן של מסקנות הוועדות, הבודקות את פרשת פולארד וספיחיה. לא בכדי הוזמן יוסי גל, דובר שגרירות ישראל בארה"ב, לבוא ארצה. יש לדון עמו בדרכי התגובה למקרה של הסקת מסקנות קשות כלפי שר החוץ, שמעון פרס, בוועדה הפוליטית, היא ועדת המישנה של ועדת החוץ והביטחון. יו"ר ועדה זו, חה"כ אבא אבן, בהיותו בניו־יורק, השמיע רמזים, שהוועדה, שהוא בראשה, עוסקת לגבש מסקנות קשות כלפי השלישיה שמיר—פרס—רבין. עתה רואים שהיה זה ביותר, ובמידה לא קטנה גם מזיק, למסור את החקירה לוועדה פוליטית טהורה. אפשר שצריך היה להסתפק בוועדת רוטנשטרייך־צור, מה גם שייתכן באוד שבשתי הוועדות יוסקו מסקנות שונות ומנוגדות.

על כל פנים, יש מצפים להקדמת הבחירות בסוף הקיץ הקרוב, כתוצאה ממסקנות הוועדות הבודקות את פרשת פולארד, כשנה לפני המועד.

יונה כהן

פרס איננו נוטה למשבר

רבים סברו בעת ששמעו את נאומו התקיף נגד ועידה בינלאומית של ראש הממשלה, יצחק שמיר, בפני פעילי דור ההמשך של המפלגה הליברלית, כי קיצה זה עניין של שעות בלבד. לא בגלל התנגדותו של ראש הממשלה לוועידה כזו, אלא בגלל הסגנון החריף ללא תקדים, שנקט כלפי ממלא מקומו, שמעון פרס.

אלא ש„מקורביו" של מר פרס טרחו מיד להבהיר, כי הוא „ימשיך במאמציו לקדם את השלום", וכי אין איום להלימה של ממשלת האחדות הלאומית.

אין ספק, כי אילו יצחק מודעי או אריאל שרון היו משמיעים נאום בסגנון דומה, על „חלום ליל בלהות של שמעון פרס", שהוליד את רעיון הוועידה הבינלאומית, או נפרדים ממנו בצאתו לספרד לביקור ממלכתי ב„ברכת הדרך" של „כשלונך לברכה", כפי שעשה יצחק שמיר — היו שרי מפלגת העבודה ושמעון פרס עצמו עושים מזה „קפיטל" גדול.

הכוונה, כמובן, אילו הסיטואציה היתה הפוכה, ששמעון פרס היה ראש ממשלה ויצחק שמיר היה ממלא מקומו. אבל יהיה זה פשטני מדי לומר, כי רק בגלל היות הליכוד בראשות הממשלה חושש שמעון פרס לפרק את ממשלת האחדות. ייתכן לא מעט סיבות טובות לשמעון פרס לחשוש מפירוקה של ממשלת האחדות בימים אלה.

ואחת — ארצות הברית אינה מסתירה את חוסר התלהבותה מרעיון הוועידה הבינלאומית. ובעוד מר פרס מנסה לגייס תומכים לוועידה, נפגש נציג „הפלשתינאים האותנטיים", יאסר ערפאת, עם ד"ר ג'ורג' חבש לקראת הכרזה על הינתקותו מההסכם ששימש בסיס להרבה חיזוכות שלום עם המלך חוסיין. גם ברית־המועצות רומזת, כי לא תסכים להיות סטטיסטית בלבד בוועידה בינלאומית. וכפי שנראים הדברים כרגע, אכן זו עשויה להיות ועידת מלכוד לישראל. ציטוט נאומיו של מנחם בגין בזכות ועידה בינלאומית אינו רלוונטי, מאחר שאלה קדמו לקמפ דייוויד ולנאומיו של מר פרס עצמו שהלל בחריפות רבה ועידה כזו.

נוסף על כך מר פרס אינו נהנה מתמיכה נלהבת של יצחק רבין ברעיון הוועידה, ולא רק שר הביטחון מסויג ממנה.

סיבות נוספות: פירוק הממשלה כאשר „ועדת פולארד" טרם סיימה עבודתה, ומסקנותיה: כי ישורון? פירוק הממשלה כאשר משה נסים מנווט את הכלכלה כהלכה, והאינפלציה השנה תהיה, כנראה, פחותה מרמתה ב„שנת פרס"; פירוק הממשלה כאשר התנועה הקיבוצית והמושבית מוכות כלכלית — כל אלה ביחד אינם מבטיחים מערכת בחירות קלה לשמעון פרס אם ממשלת האחדות תפורק.

ש. שיף

„בעזרת ה' נתגבר על הצרות"

ראש הממשלה, יצחק שמיר, שוחח בערב החג טלפונית עם יוסף ביגון במוסקווה וביקש להעביר דרכו ליהודי בריה"מ את ברכתו לחג הפסח. יוסף ביגון, ששוחרר לאחרונה מכלאו, מצפה לעלות בקרוב לארץ. כמוהו מצפים עוד רבבות מיהודי בריה"מ. הידיעות שהגיעו לאחרונה ממוסקבה נותן יסוד לאופטימיות מסויימת כי בקרוב אכן ייפתחו שערי העליה ואלפים מיהודי בריה"מ יורשו לעלות ארצה. לדברי התקווה של ראש הממשלה כי בקרוב יעלו יהודים מבריה"מ לארץ, אמר ביגון: אמן ואמן, וסיים את השיחה במלים: „בעזרת ה' נתגבר על הצרות". (צילום נתי הרניק, לשכת העתונות הממשלתית).

המדד והסכמי השכר

כשמבצע פיחות עשו קובעי המדיניות הכלכלית מאמצים לשמור על הישגיו ולדאוג לכך שיאשר התנאים במשק ישארו בעינם. אך תוך זמן קצר התמוטטו תוצאות הפיחות — המחירים והשכר עלו בהתאם, וכך חזרו לנקודת ההתחלה.

בשלב זה שונים הדברים באשר לפיחות בשיעור של עשרה אחוזים שבוצע בחודש ינואר. תחזיות האוצר דיברו על עליות של שתיים וחצי — שלושה אחוזים במדדי פברואר, מרץ ואפריל ועל עליות של אחוז ופחות מכך מהחודש מאי ואילך. והנה באו הנתונים הסטטיסטיים וטפחו על פני התחזיות, אך שלא כצפוי הפעם כלפי מטה: בחודש פברואר עלה המדד באחוז בלבד ובמרץ רק ב־1.3 אחוז. סיכום עליית המדד בשלושת החודשים הראשונים של השנה עלה המדד ב־4.5 אחוזים בלבד.

נציגי כל הגופים המרכזיים במשק הביעו שביעות רצון מהעליה המתונה של המדד ובעיקר מכך שההון ביטא את היציבות... ניתן למצוא הבדלי הדגשים ונימוקים, שאולי יש בהם כדי לשקף מכהו מהצפוי במערכות העבודה בתקופה הקרובה. מזכ"ל התאחדות התעשיינים, ארנון טיברג, הדגיש כי כדי לשמור על היציבות יש להימנע מכל פריצה במערכות השכר במהלך שנת 1987. העלאות שכר יסכנו את היציבות ויפגעו בסיכויים להבראת המשק. לעומתו, מ"מ מזכ"ל ההסתדרות, חיים הברפלד, שם את הדגש דווקא בצורך שהממשלה תמשיך בפיקוח קפדני על המחירים ולא תיכנע ללחצים להסרת הפיקוח והעלאת המחירים ביתר. מסיבה ברורה לכדי הזכיר מר הברפלד את תרומתם של העובדים השכירים אשר דיהו חלק מתשלום תוספת היוקר המגיעה להם. שר האוצר, משה נסים, בדבריו בעקבות פרסום המדד, התייחס לשני הצדדים של הבעיה ולהימנעות מעליית מחירים.

בתגובות אלה יש הד למו"מ על חידוש הסכמי השכר, שבצד כה התנהלו במסגרתו כמה שיחות ראשוניות ובשלב זה ניכר פער בין עמדות הצדדים. האוצר תובע הימנעות מכל עליית שכר ואילו ההסתדרות מעלה כמה דרישות, בעיקר לפיצוי בעלי הכנסות נמוכות. המדד הנמוך של חודש מרץ יעמוד ברקע השיחות על הסכמי השכר, שיתחדשו אחרי החג כשברקע תלויים ועומדים איומי ההסתדרות לאי־שקט תעשייתי אם לא תחול התקדמות של ממש בזמן הקרוב.

ב. ש. נגה

מיישמים השתא את „חוק החמץ"

מצער המחאה של כמאתיים מרבני עיר נגד דן לאורך רחוב דיזנגוף, לפני שנתיים, נגד אכילת חמץ בפרהסיה, עוררה את היוזמים מבין חברי הכנסת הדתיים להחיש את קבלת „חוק החמץ", שעליו שקד בזיהוד ח"כ פרופ' אבנר שאקי.

וכשנתקבל החוק — לאחר דיונים במרכבים, התהיגרויות ודחיות — ביקשו ההוא לייבטו. נקבע, כי המפר את החוק ועוסק בהפצת חמץ, „ישלם קנס", אך את גובה הקנס לא קבע המחוקק. ועד תיאום מוקדם נערכו הכנה אנשי הפיקוח של המועצה הדתית בתל־אביב ואנשי הפיקוח העירוני לאכוף את החוק. אולם גם הפעם, על אף הפצרות רבני העיר וראשי מחלקת הכשרות כברך הגדול נמצאו כאלה שהפציבו פיתות חמץ בהוצאות העיר. אם כי לא בהיקף של השנים האחרונות.

בתחנה המרכזית, למשל, זובהנו בדוכן מכירות שבפתחו הוערמו ערימות של עוגיות קוקוס „כשרים כצופים". אך בתוך החנות מצאנו בתוך שקיות נייר פיתות „כמה שאתה רוצה"... ואילו ברחוב דיזנגוף מכרו ואכלו חמץ בגלוי בכמה מן המסעדות.

כלפי אנשי הפיקוח שרשמו את הדוחו"ת „התנצלו", בציינם כי הציבו פרגוד „כדי להסתיר" את אוכלי הפיתות, וכך חשבו כי הם יצאו ידי חובתם. הדו"ח בכל זאת נרשם, אך השאלה היא, האם הקנס שיוטל עליהם יהיה בו כדי להרתיע?

עתה הוא מבחנו של החוק. ד־שומה על יוזמיו לפעול כדי לצמצם את הנגע שפשט בחוצותינו.

חיים פיקרש

ילדיהם של חללי חיל ההנדסה ביקרו השבוע במתקני החיל וזכו לאירוח של קצין הנדסה ראשי א"ל יוסף אייל, וקציני החייל. הילדים ובני המשפחה שמעו הסברים על אמצעי הלחימה של החיל ולאחר מכן צפו במפגן שנערך לכבודם. קצין הנדסה ראשי העניק לילדים את שי המטכ"ל (צילום: אלונה יפת, יחידת דובר צה"ל)

עת לשחוק

כשמגיע חג הפסח והמשק שרוי בסימן של חגיגה כללית, כדאי לזכור כי פעם כשאמרו „חגיגה", התכוונו דווקא לקורבן.

●—●—●

„הגדה" של פסח: המתנחלים דורשים „יד חזקה", ממשלה שאוחזת ב„מורא גדול" ומחכה ל„אותות ומופתים".

●—●—●

על פי חוק החמץ, אין איסור על אכילתו אלא רק על הצגתו בפומבי, האם הכל עניין של הצגה?

●—●—●

יהודי צפון אפריקה חוגגים בימים אלה את המימונה כשגם השנה תנועת „ביחד" מארגנת את אירועי החג, ובתקופה שהכל מבקשים מימון ממשלתי, ראוי להדגיש כי הכל במימונה.

●—●—●

במוצאי היום הראשון של פסח, בשעה 24.00, השעה שבה המחוגים מקורבים, הוזזו אותם שעה אחת קדימה. כך נמסר לכתבנו מחוגים מקורבים.

אילן בומבר

עיטורי סופרים וספרים

במאבק על מדעי היהדות

מאת מאיר בר־אילן

לפני שנות דור, ויותר מכך, ניהל פרופ' קורצוויל ז"ל מאבק כנגד מדעי היהדות (קרי: ג' שלום), בשמם של ערכי היהדות. והנה, כיום יכולים אנו לצפות במאבק אחר על מדעי היהדות, מאבק חריף, מתודולוגי ואישי גם יחד. המתאבק הראשי בדראמה זו הוא פרופ' יעקב ניוזנר מארה"ב מצד אחד, ועימו חבר מסייעים, תלמידים ומעריצים, כולם בעיקר בצפון אמריקה. אך גם במקומות אחרים. מן הצד השני מתייצבים כנגדו (או שניוזנר עצמו מציבם), חוקרים דגולים של מדעי היהדות העוסקים בתורתם של חז"ל על כל גווניה, יושבי ארץ ישראל בכלל, וירושלים בפרט.

צדיקות וקנאה היא המחלוקת. מים רבים לא יוכלו לכבות את התבערה, ושותפים רבים לה. מהם שליבו את האש, ומהם שעמדו מן הצד והמהו לאיזה של האילן המילה באש, בבטי דעת כי כיוון שניתנה רשות לאש להתהלך, שוב אין היא מבחינה בין אילן סרק לאילן עושה פרי. עד שאלו מכלים את הקוצים מן הכרם, עצי הכרם כלים לעיות באש, וכל החוקרים כולם עלולים למצוא עצמם נטולי אילן לשבת בצילו.

כי הנה כחומר ביד היוצר, כך הם המבקרים ביד המבקר; ברצותו מעלים וברצותו הורס. כך גם ניתן לומר על "גאונותו" של ניוזנר בקריאה לא נכונה, ובאי־הבנה אלמנטרית בספרות חז"ל. את הדברים יודעו בגימה בפחות, וכידוע שקועה חכמה אף בליצנות של תלמידי חכמים. הנה, אילו היה החוקר אחר נכשל באי הבנה, אפשר שלא היו גוזרים לו על כך. ברם, המקרה של פרופ' ניוזנר, בעניין זה, הוא שונה לגמרי. פרופ' ניוזנר אינו רואה עצמו רק כחוקר בן הדרגה הראשונה, כי אם כראש וראשון להם, וכמבקרם הגדול של חוקרי היהדות היושבים בארץ ישראל (המקום הגיאוגראפי יצר, לדעתו, אסכולה מדעית לקויה). על כן, ממילא, אי אפשר לעבור על "גאונות" של חוקר זה לסדר היום.

ואולם, השאלה עתה אינה שגאונותו של מי גדולה יותר, שאלה איזה מדרך המבט ניתן לקבל עליה תשובות שונות, הכל בהתאם לצדדים שונים של כדור הארץ, כי אם כיצד ניתן לעשות יותר למען התורה ולימודה. השאלה היא: מי תורם יותר למדע בו הוא עוסק, ובמקרה זה, מדעי היהדות. דרכו של ניוזנר בעניין זה היא ברורה לגמרי. ניוזנר כותב הרבה, הרבה מאד. כדי לעמוד על הספקו הגדול די אם אציין כי מחוות משנה (!) פרסם את הספרים הבאים: (1) תרגום לאנגלית של מדרש ספרי על במדבר; (2) תרגום לאנגלית של אבות דרבי נתן; (3) הבנת חיפוש האמונה — חקר הדת ביהדות; (4) התוספתא — מבנה ומקורות (ניתוח סטטיסטי של אחוזת היחסים בין המשנה לתוספתא, מחקר בחשוב ביותר); (5) היהדות הקדומה ובירן הופעותיה המסדרני (הגדרת המרכיבים: יהדות, כדרש, כפירויות ותהליך היווצרותם); (6) פוליטיקה יהודית בפרס הסאסנידית (על ראשות הגולה בתקופה התלמודית); (7) יהדות, נצרות ודת זורואסטר בבבל בתקופת התלמוד; (9) בתנאי: על ההיסטוריה של הדת ועל היהדות (עורך מבחר מאמריו של בהד נאף). עד כאן רשימת הספרים, ואם נבוא לציין אף את המאמרים, אין אנו מספיקים.

כאמור, ספרים אלו נדפסו רק לאחרונה, ומכאן הנך למד כיצד זה בכולה רשימת פרסומיו של ניוזנר לכעלה מהמינ מאות (!) מאמרים וספרים. את הכמות הגדולה של כתבי ניוזנר, ניתן לתלותו בהמצאת הקולמוס מצד אחד, אם נרצה להזקק להופעות שמעבר לטבע, ובעיקר: בשיטת עבודה כדרבנית, הסתייעות בעוזרי־מחקר, הדפסה וכיוצא בזה. היבט זה של ריבוי פרסומיו של ניוזנר, בא ללמד את החוקר לקח כיצד יש וניתן לפעול במסגרת האקדמית. ברם, "עשות ספרים הרבה אין קץ", עומדת היא לרועץ למחבר, כפי שכבר לימדנו החכם מכל אדם, ובדרך כלל, עומדת הכמות ביחס הפוך לאיכות. דומה כי ניוזנר כותב יותר ממה שהוא לומד, ואין הוא מכיר את גבולות אי־ידיעתו.

ואולם, לא אבוא פה להזקק לביקורת, לא לשבח ולא לגנאי, אלא רק אומר כי ניוזנר הוא "דוחף" גדול לא רק במחקרו שלו, כי אם גם בשל תלמידיו ואחרים, ואפילו ה"צבעוני" (והלא־קל) של האיש הועיל לקידום ולפריחת מדעי היהדות, הפריחה החכמה המדעית בחז"ל אשר לא נעשתה כאשר ידענים גדולים כמוהו עבדו על כמסר התורה והמדע. אמור מעתה, כי אף אם מחקריו של ניוזנר טעונים ביקורת (חריפה לעתים), הרי זה שיצר בעצמו בית אולפנא לחוקרים, הוא האיש אשר עתיד להיות מבוקר לראשונה בידי תלמידיו ומוקיריו. אין צורך, ואף אין סיבה לגנות. לא רצוי לערב עניינים אישיים, ואף לא להבים על השקפותיו בפוליטיקה היהודית המודרנית. יתפעל הלמדן מן השאלות החדשות שמעלה ניוזנר חדשים לבקרים, כמו גם בתופעות אחרות הכרוכות במפעליו, ובמקום לצחצח את חרבות המלחמה, יצחצחו החוקרים את קולמוסיהם (קרי: מחשביהם). קנאת סופרים (קנאה, ולא שנאה), תרבה חכמה.

: מנחם בר־ישי

שבח לשבת חול המועד של פסח

אלקינו ואלקי אבותינו

ים ויבשת הבדלת
גם אדם על הארץ הושבת
ביממה ראשונה עד שביעית
ובשביעי, שבת מכבדת היא לך
כי בה גם אתה נחת ממלאכה
זכר למעשה בראשית

אדם לכבודך בראת
כי כל את ארצך נתת
כל תחת רגליו אז תשית
ואז לבריאה ביום שבע
לדעת כי אתה אדון טבע
זכר למעשה בראשית

אברהם בבריתו בבהירתו
כי הכיר כי אדון הבירה
קונה ארץ, עליון, ושבת
כי אחריו גם יהודה
לעולם לעבוד לבורא
זכר ליציאת מצרים

כי ראה, עת שעבדך למו נס
כי קרע ארץ, ומי ים כונס
יבשת תחלה למו המים
מפני צר את הים להעביר
לעבדיך בפסח מצותיו
זכר ליציאת מצרים

על ששה סופרים יהודים באיטליה

מאת י. עמוס

סטיוארט יוז, אסירי התקוה, „סופרים יהודים של יהודי איטליה 1924—1974", תירגם: בר עולה. ספרית אפקים, הוצאת עם עובד.

המחבר שואל באחד הפרקים של ספרו: „מדוע יגיח היהודי לתקוה לצמוח כוורדים בגן? איך אפשר שיימצא לו מקום לדבר שאינו זרע הייאוש? רבה של קהילה קטנה בפיימונט מצא את התשובה. „פעמים רבות", כך אמר לבנו, „נולדה התקווה היהודית מן הייאוש. רק לאסירי התקווה נכון מחר בטוח". אימרה זו מזכירה את הקריאה של החסידות: המצב גרוע כל כך, שאסור להתייאש.

אסירי התקוה, גיבורי הספר, אלה הם הסופרים היהודים באיטליה, שהיו ממוצא יהודי שלם או חלקי. הגיעו ל„מחרי", המוהל או הלא־מוהל, מבית הקערה היהודי שבהם, במודע או שלא במודע. זוהי המסקנה של החוקר הלא־יהודי, שהתוודע עם אנשי רוח איטלקים וגילה, שמוצאם הם יהודים. יחד נתגלה לו, כי שיעור גבוה של הסופרים האיטלקים בני זמנו הם ממוצא יהודי או יהודי בחלקו, אבל כולם הזדהו כיהודים.

עובדה זו מקרבת אותו. סטיוארט יוז נתן את דעתו למסורת העתיקה של הקהילה היהודית ברומא, המבוססת עוד — לא על פי אגדה — כימי בית שני, עוד לפני החורבן. ליהודים האלה, שמספרם גדל לאחר גלות רומא, נוספו יהודים ממזרח הים התיכון, גרמניה, צרפת, ספרד ופורטוגל, מארצות הבלקן ומצפון אפריקה. מכל התערובת הזו נוצר הנוסח ה„איטלקי" בתפילות, שהוא אשכנזי מובהק. השם „גיטו" הומצא בונציה בהתחלת המאה השש־עשרה. בקורה של הקמת הגיטאות הם־קונטרה־רפורמציה הנוצרית ובאפיפיורים שונאי־יהודים. גיטו רומא היה האחרון שהחזיק מעמד עד 1870. בגיטאות שבאיטליה נתקיימו קשריים בין היהודים לבין הנוצרים, כי למרות הרדיפות לא הכחישה הכנסיה הקתולית את שורשיה היהודיים. היהודים סיגלו לעצמם את הלשון האיטלקית בצורת ניב מיוחד, שכלל מלים עבריות רבות. וכאשר הם עברו ללשון האיטלקית המדוברת נעשתה ההתבוללות של היהודים שרצו בכך קלה ופשוטה.

תנועת הריפורמה ו„התיקונים", שנולדה בגרמניה, לא מצאה לה קרקע אצל יהודי איטליה. מי שהתרחק מן הדת לא היה זקוק לה כדי לפלס לו דרך בחברה האיטלקית, ומי שהמשיך בדרכי אבותיו, בוודאי שפסל את הריפורמה מעיקרה.

תור הזהב של יהודי איטליה היה בתקופת הרנסאנס, ומורשתו התרבותית היתה „אקומנית־הרנסאנסית־פרוגרסיבית", שעמדה במבחן האמנציפציה במאה הי"ט ובסוף המאה הי"ח. „אפשר שאין אומה אחרת באירופה לא קיבלה את האמנציפציה בהתנגדות מעטה כל־כך מצד הרוב הלא־יהודי ובהזוקה טובה מרובה כל־כך מצד הנוגעים". היהודים השתלבו מהר מאוד בחיים הכלליים בפוליטיקה. לואיג'י לוצאטי, ששימש ראש ממשלה, היה טוען ואומר, שבכל פעם שמישהו מאשים אותו ביהדותו, יוצא החור „תהיה יהודי בכל פעם בחדש".

אנטישמיות גזעית לא היתה באיטליה, ובמידה שהיתה שנאה ליהודים — טופחה על ידי חוגים כנסייתיים נמוכים. בשנת 1913 תמכו חוגי הכנסיה בשני מועמדים יהודים לבית הנבחרים, בעלי שמות יהודים כפוארים, פורפורגו וארטום, ולקראת מלחמת העולם הראשונה לא היו כמעט סימנים אנטישמיים שהפריעו להתבוללות היהודית. וזו שלא בדומה לארצות אחרות, „בשארה קשורה", בדרך זו או אחרה, כמעט לפעם, בלי דעת כיצד או מדוע, אל דת אבותיהם".

פרשת מים אידיאולוגית ותרבותית

מצדדי ההתבוללות התנגשו באספה בליבורנו בשנת 1924, אשר היוה „בחזקת פרשת מים אידיאולוגית ותרבותית" בין הציונות (אנציו סירני) לבין המתבוללים (גלו רוסלי). שניהם היו אנטי־פאשיסטים ושניהם שילמו בחייהם על אמונותיהם. אך גם המתבוללים לא השתדלו לשכוח שהם יהודים. הם העמידו בראש דאגתם את האנטי־פאשיזם כנגד הסוציאליזם ומשטרו. באותה שנה החל ג'יימס ג'ויס לעשות נפשות למען הספר „הוידויים" של איטאלו סבבו, שהיה הפרוזאיקן הראשון מבין קבוצה של שישה: אלברטו מוראביה, קארלו לוי, פרימו לוי, נאטאליה גינצבורג, ג'ורג'ו באסאני, שהיו ועלו בערים טריאסטה, רומא, טורינו ופרארה. כולם בני המעמד הבינוני המקצועיים, מתבוללים בעלי הכשר תרבותי עשיר, ועם זאת בעלי תודעה יהודית, גדולה או קטנה.

הגורם המקשר את כולם — יהדותם. בלי התודעה היהודית, או שבאו, או ששקעו, אך תמיד השאירו את עקבותיהם.

איטאלו סבבו נולד וגדל בטריאסט, עיר בינלאומית באופיה ונוטה להרבות הגרמנית־אוסטרית היא נתגלה כאמנה, על ידי ג'ויס, שהפיץ את שמעו בצרפת ובאנגליה. הצרפתים ראו בו את מקבילו של מארסל פרוסט. אביו ואמו של סבבו היו שומרי־מצוות, ושם המשפחה המקורי היה שמיץ, ומוצאה מגרמניה. הוא עצמו חדל לקיים את המצוות, אך כשהגיע לנישואין פנה למשפחה יהודית. הדבר הראשון שפרסם היה מאמר על שיילוק, בו הגן על הקמצן שבאשם באנטישמיות. מבקריו גילו בגיבוריו שלו „יסוד יהודי סתום". את גיבוריו הביא אל הכישלון ואל התבוסה, וגם בכך ראו מבקריו סימן ליהדותו, בדומה לאוטו ווייניגר, „השמי האנטישמי" שהיה שקוע כולו בשנאה העצמית היהודית הנודעת. אך כאשר השתחרר סבבו מן הסטריאוטיפ היהודי־ניגר, החלה מורשתו היהודית להעלות גם קווים חיוביים. גיבורו ב„גבר מזדקן" הוא כעין יהודי נסתר, המשמיץ את עצמו, ועם זאת הוא גם אוהב את „צבגו", „הרי זה אדם שאינו משולל הקיום".

אביו של אלברטו מוראביה היה אתיאיסט ואמו קתולית, והבן גדל ללא דת. בכתביו הראשונים היאר גיבוריה של בכול וכישלון כהוך „עודף של רגישות יהודית", שפירושה — השנאה העצמית היהודית. אך את הזהות היהודית קיבל עם הכיבוש הגרמני של רומא בספטמבר 1943. וגם את רק לאחר שידיד הזהיר אותו, כי שמו נמצא ברשימת המועמדים לגירוש ועליו להסתתר מייד. המה מוראביה, מה גרם לכך: האם דעותיו האנטי־פאשיסטיות, או העובדה שלפי ההגדרה הגזעית אפשר לחשבו ליהודי? אך הוא שמע לאזהרה וניצל ממוות. בכתביו המאוחרים גילה נימה רכה ואוהדת ניות לגיבוריו, ולמרות מילות הגינוי ומצבי הייאוש היה בהם סימן של אהדה ותקוה.

הרפיון ואכזבה

בראשית השלטון הפאשיסטי לא היתה בו אנטישמיות ויהודים רבים נתלוו לשורותיו. עם התעצמותו של המשטר נסוגו ממנו, ויהודים רבים נטלו חלק במאבק נגדו ושילמו על כך בחייהם. ואשר למוסוליני חורץ המחבר את דינו בלשון, ש„כל הראיות מעידות בבירור, שלגבי מוסוליני לא היו היהודים בני אדם רגילים: יכול היה לאהבם או לשנאם, להעריצם או לנדפם, אך מעולם לא עלה בידו, כפי שעלה בידי רבים מבני ארצו, לראותם כדבר המובן מאליו". כאשר הנהיג מוסוליני את חוקי נירנברג בשנה 1938 פעל על דעת עצמו ולא בגזרת הגרמנים. הוא ביקש ליצור זן אנטישמי איטלקי, לא גזעני (הגזענים הגרמנים בזו לאיטלקים הים־תיכוניים השחרחרים), ולא התכוון מעולם לחיסולם הפיזי של היהודים. הוא ביקש לסלקם מדרך החיים האיטלקית, ואולי להרחיקם בכלל מאיטליה. כל הדברים האלה הביאו את יהודי איטליה לרפיון ואכזבה. הרי הם היו „איטלקים טובים", לא פחות מן הלא־יהודים, על מה ולמה גיבול להם המשטר הפאשיסטי בהשליה חמורה כל כך הם והתאכזבו מ„מלך החסד" ויקטוריו עמנואל ומן האפיפיור פיוס האחד־עשר, שלא חשו לעזרתם. אחר־כך בימי המלחמה טען מוסוליני שיש לדחות את פתרון השאלה היהודית לאחר המלחמה. לשם כך פקד לעצור את היהודים בסוף נובמבר 1943. אך הוראה זו, שנועדה להגן עליהם, הקלה למעשה את חיסולם. הניצולים, במידה רבה יחסית בהשוואה לארצות אחרות, לא שכחו זמן רב את אימי השואה.

קארלו לוי היה רופא, צייר, סופר ופעיל מדיני. ושני הוריו היו יהודים. הוא קרא בתנ"ך בגירסה הפרוטסטנטית. קורות חייו הביאו אותו למגעים קרובים עם איכרים פשוטים בחבל ארץ נידח, והם בארו בו בשנות השישים כתבי הסינס. בספריו לא היו דמויות יהודיות כמעט. אך הרוח הכללית היתה הנ"כית מובהקת.

פרימו לוי היה בן טורינו, שהתמחה בכימיה. הוריו היו יהודים ואף ערכו לו חגיגת בר־מצוה. החוקים האנטי־יהודיים השליטו את יהדותו. כאשר נתפס עם קבוצת פרטיזנים שהוא פליט „אזרח איטלקי בן הגזע היהודי", הוא חשב, שהודיה זו תביא לשחרורו, והיא היתה הרת אסון. הוא נעצר בפברואר 1944 נשלח לאושוויץ ושהה שם כשנה. כך נגזר עליו להשלים את תודעת יהדותו בגיהנום של המוות. ספרו על אושוויץ „אם זהו אדם" הוא אחד מספרי השואה. בספר אחר תיאר את תלאות חזרתו מאושוויץ דרך רוסיה ומרכז אירופה. לדבריו נפלה בחלקו „הזכות נוראת־ההוד של דורנו ושל בני עמי", ומכוחה הפך את יהדותו למקור של תקוה לכל המין האנושי. השבוע התאבד פרימו לוי והוא בן 68.

נאטאליה גינצבורג לבית לוי נולדה לאב יהודי ולאם קתולית. היא לא ספגה יהדות ולא נצרות. בעלה יהודי רוסי, פעיל אנטי־פאשיסטי, מת מסכנת. לכתחילה סברה שיהדות וספרות אינן מתיישבות זו עם זו. אך הרדיפות שבאו עליה ביהדותה עוררו את התודעה היהודית. היא כתבה עליהם בספריה, במסגרת התיאורים של בני משפחתה ובהזדמנויות אחרות.

אביו של ג'ורג'ו באסאני היה רופא מנתח ונמנה עם המשפחות היהודיות הוותיקות בעולם כמפל של התבוללות ושל יראת כבוד לייחוד הדתי. בצעירותו הפסל לגבי הגידה ה„גנזיני" הוא נאלץ לבטל את אירוסיו עם צעירה קתולית ולשאת אשה יהודיה. הוא כתב כמה ספרים, ומהם הידוע ביותר „גן פינצי־קונטיני". באסאני כתב על יהודים רבים שהכיר מקרוב והעניק להם שמות אותנטיים כיהודים. אומרים כי לקח את השמות מתוך מצבות בית העלמין של פיזה. סטיוארט יוז אומר, שאפילו אם דבר זה אינו נכון, הרי הוא קולע למטרה, כי באסאני כתב בנוסח של קינה ואבלות.

שניות של מחוץ ומבפנים

אצל הסופרים הנזכרים ואצל סופרים אחרים היתה שניות של מחוץ ומבפנים. מחוץ — הם היו איטלקים לכל דבר, מבפנים — חשו עצמם „מיהודים", אם כי לעתים קרובות במודע למחצה. הם פעלו בשבעים השנים שלפני הרבע האחרון של המאה שלנו, והרגישות היהודית שלהם הלכה וגברה עם הרדיפות ועם השואה. הם למדו, כי להיות יהודי מכאיב מאוד, ובפרט שהם לא הוכשרו מילדותם לשאת את הגורל היהודי. הם כתבו על המשפחות היהודיות והרעיפו את זכרונותיהם בהרבה חום ואהבה. ועל הכול — הם היו אסירי תקוה לעולם של שלום. „העולם איננו ידידותי, כאמר מפי הפרנס של פיזה, עלינו לעשותו ידידותי: והדבר תלוי בנו". יוצא, שהכיסופים לאוניברסלי פעלו כתמריץ רב־עוצמה לשמירת ההזדמנות היהודית.

בספרו של סטיוארט יוז יש הרבה מן המקום, ערי איטליה הידועות בהיסטוריה היהודית, מתוארות על מקומן, עם ניפוק והרגמתן לעיצוב עולמם הרוחני של הסופרים. כל עץ קשור לשורשיו, וכל סופר צומח מתוך מקום הולדתו וקשור אליו ביצירתו. בדרך זו הצליח המחבר לשלב את „האיטלקיות" בתוך דמויותיו היהודיות ולמזג את יהדותן, המלאה או החלקית, עם אווירת המקום והזמן במאה שלנו.

מת ארסקין קולדוול מחבר „דרך הטבק"

הסופר האמריקני ארסקין קולדוול, שכתב את „דרך הטבק" וספרים אחרים המתארים את הדלות וההזנחה בדרום ארה"ב בימי השפל הכלכלי הגדול, מת במוצאי שבת בפרדייס ואלי, פרבר של פיניקס שבמדינת אריזונה. הוא היה בן 83 שנה.

קולדוול כתב 55 ספרים שנמכרו ב־80 מיליון עותקים ברחבי העולם ותורגמו ל־43 שפות.

שני ספריו המפורסמים ביותר, „דרך הטבק" ו„חלקת אלוקים קטנה", תיארו בני אדם גסים ומושחתי מידות שנאבקו בדלות וחיו רק למען ההווה.

„דרך הטבק" עובד למחזה שהוצג משך שבע שנים בברודוויי וגם הופק כסרט. גם „חלקת אלוקים קטנה" הופק לסרט. האוטוביוגרפיה של קולדוול, „בכל מאודי", פורסמה השנה.

שני ספריו „דרך הטבק" ו„חלקת אלוקים קטנה" נמכרו יחדיו ב־8 מיליוני עותקים ברחבי העולם, והודות להם נחשב בין הסופרים הגדולים של דרום ארה"ב, יחד עם ויליאם פוקנר, טנסי ויליאמס ופלאנרי או'קונור.

יצירות נוספות של קולדוול שתורגמו לעברית: „רקע שרגי" ו„פורענות של קיץ".

סופר מוכשר ולא מפורסם אצלנו

מאת אמירה שנפלד

לא מזמן מלאו שלושים שנה לפטירתו של יצחק סמוקובליה, מחשובי המספרים היהודיים בספרות היוגוסלבית, לצד הסטיריקן־ההומוריסטן ז'ק קונסינו, המשורר הקומוניסט (שלא התכחש ליהדותו) אוסקר דוויצ'ו והמודרניסט דוד אלבהרי, אשר טרם זכו לתשומת־לב מספקת בישראל, ויצירותיהם לא תורגמו לעברית אלא בצמצום.

סמוקובליה נולד ב־1889 בעיירה גורדיה שבבוסנה המזרחית למשפחה יהודית־ספרדית פטריארכלית. התחנך בגימנסיה במחיצת בני גילו הסרביים. ולאחר ההינוך־הבגרות פנה לאוניברסיטת וינה ללמוד רפואה. ב־1908 כבר נתגלו כשרונותיו הספרותיים בעקבות פרסום שיריו וסיפוריו הראשונים. במקביל לעיסוקיו הבהעיית־הרפואית, התמסר לכתיבה. ב־1917 הגיש את עבודת הדוקטורט שלו, ואף בעצם ימי המגפה לא הדיפה משיפוע סיפוריו. בשנות ה־20 וה־30 החל להתבלט כרופא מסור וכמספר בעל שיעור־קומה. בעת ההיא התידד עם הסופר הקרואטי חתן פרס נובל, איוו אנדריץ', וכן עם המספר המוסלמי, מישע סליימוביץ'. זה האחרון שמר לו אמונים והסתירו בתקופת השואה. אך בניגוד לרבים אחרים שניצלו ופנו עורף ליהדות, לא התעלם סמוקובליה מגורלם המר של אחיו והקדיש סיפורים אחדים לתיאור חורבן הקהילות היהודיות הספרדיות במקום מגוריו („סיפורו של דוויקה על האמת לאבותיו" — 1950, „סיפורו של דויקה על השען בנציון אלבהרי" — 1953, וכו'). נשא לאשה גיורת־צדק, שלזכרה כתב את מחזור „היהודיה הבלונדינית". גם הרומנים האחרים שלו („הנקמה", „המיזוג", „הוא בלהי־שפיר") נתחבבו על קהל הקוראים הלא־יהודי. יותר מכל קסמו לקוראים והמבקרים קובצי סיפוריו הקצרים, אשר חשפו בפניהם את המיקרוקוסמוס היהודי־הספרדי, שכעולם לא התבולל בהרבותם ושמר על ייחודו במשך ארבע־מאות שנה.

סמוקובליה לא הסתפק בכתיבה ובפרנסה מחכמת הרפואה, אלא נרתם לפעילות ציבורית ענפה. עוד בנעוריו גייס את בת שירתו לכתיבת המנון לאומי, שאיחד את כל תנועות הנוער הציוניות בסרייבו. ביתו היה פתוח לרווחה, ובני ביתו היו יהודים אשכנזים כספרדים, ציונים ולא־ציונים, עניים ומשכילים, עניים ועשירים, סוציאליסטים, נוצרים וקומוניסטים כאחד. לחולים אשר ביקרו בביתו יעץ עצות חמות ומעודדות כעבר לתחומים מחולותיהם, ואף הנציחם ביצירותיו בשמות בדויים. לאחר המלחמה נבחר לנשיא אגודת הסופרים היוגוסלביים ותמך בסטודנטים וביוצרים מעוטי־יכולת במסגרת החברה הפילנטרופית היהודית־הספרדית „לה בנוולנסיה" (=„הנדבנות"). עם כי לא היה ציוני פעיל, התעניין בהתפתחות העניינים בארץ־ישראל, ותמך בכל צעד שעשוי היה להגדיל את הסיכויים להקמת מדינה יהודית. ביקר בישראל כשנה לפני מותו והתרשם עמוקות מהפריחת הנכבשות ומדמותם המרוממת של הילדים, שאינם יראים עוד מפני האנטישמיות. כל ימיו נשאר סמוקובליה יהודי, מאמין ואפילו שומר־מצוות.

מפאת עיסוקיו הרבים וקפדנותו מסתכם יבולו של סמוקובליה ב־40 נובלות בלבד. אך זה מהווה נכס יקר לכל חובב־ספר. סגנונו מושפע במידת־מה מהמספרים היהודים בוהבי־הגרמנית, ארתור שניצלר הווינאי ופרנץ קפקא יליד פראג, שנודעו אף הם בקצב כתיבתם האיטי. כמוכן, ניכר אצל סמוקובליה הצביון המקומי הבוסני־מאוד. גיבוריו הם בדרך כלל בני השכבות הדלות, וגיבורו הקולקטיווי הוא התא המשפחתי. במקום לתאר אנשי כלפות מדגים סמוקובליה ביוגרפיות של סבל, כובבות, סותר, חשמלאי. או מהם יהודים טובים ויקרים הצוורים איש לרעהו בכל עת וכת. רובם ככולם מוכי־גורל ונאבקים בדרמטיות עם תלאות החיים. מבחינה זאת סמוקובליה הוא מספר אוניברסלי, ולא בכדי תורגמו מיטב הנובלות שלו לאנגלית, צרפתית, ספרדית, גרמנית ורוסית. המבקרים הסרביים כינוהו: „צ'כוב היוגוסלבי". אולם כיהודי נאמן דבקו העדיף סמוקובליה להיקרא: „שלום עליכם הספרדי". על ערכו הספרותי של יצירותיו קראנו בהקדמתו של המתרגם והמחנך המכובד יעקב מאסטרו לסדרת „עשרת סיפורים" (ספריית התאחדות עולי יוגוסלביה תשכ"ט) ו„בין אביב לאביב" (הוצאת ועד עדת הספרדים תשמ"ב).

מרתקים וחביבים סיפוריו המיוחדים ומנציחים את הווי הקהילה היהודית־הספרדית, אשר התמחה בשירת הרומנסות ובתרומות ובכבדות לרגל כל עליה לתורה. את חייה המקוריים והשלמים של קהילת סרייבו אנו מכירים, למשל, דרך הסיפור „הפטורה", שבו מתגלמת דמותם האומללה של אלמנה רחומאית ובנה היתום, שהתבקש לקרוא את ההפטרה ביום השנה לפטירת אביו. כשמתחרים ביניהם המתפללים בקניית המצוות (לפתיחת ההיכל, להכתרת הרימונים על ספרי־תורה, להקמת ס"ת, להולכת „משלים", כנהוג בבתי־הכנסת הספרדיים), נודר אחד מהם לשלם 5,000 דינר להולכת מפטיר, ולהזהץ יד לילד, שקרא את ההפטרה ללא אף שגיאה אחת. אמו החליטה לגמול לאותו גביר ולהינשא לו. אך בנה מעדיף לפנות אל החכם וללמוד אצלו תורה הרבה, עד שיהא ראוי לסמיכה. העלילה אינה גמורה, אך היא ממחישה את המתחות היהודית־הספרדית ואת עדינות נפשו של סמוקובליה עצמו.

בסיפור אחר, „יהודי שאינו מתפלל בשבת", אנו לומדים להעריך את יראת ה' של רוכל קמצונאי ומוכר־סרטונים עם־הארץ, המתפלל שלוש פעמים ביום־חול, ואת יום השביעי הוא מבלה בשתיית רום ובשינה, מבלי להתפלל, לא בבית־הכנסת ולא בביתו. בליל פסח הוא קורא את ההגדה במהירות, אוכל את הארוחה החגיגית, כי את הפיוטים שלאחר ההגדה הלך לישון, כי אינו יודע לספר הרבה ביציאת מצרים, ואפילו על סבלות אבותיו בספרד לא שמע... סמוקובליה מלמדנו מוסר־השכל, שאל לנו לדון לכף־זכות את אלה שאינם בקיאים בתורה. אדרבא, דמותו של סוחר זה מזכירה לנו, כי ימות החול, שבהם אנו מתפללים לאלוקים של „אתה חוננתנו", הם המהווים את מבחנה האמיתי של אמונתנו, יותר מאשר השבתות המועדים, שבהם אנו פונים לאלוקים של „אתה בחרתנו".

גם סיפורי השואה של סמוקובליה מיוחדים במינם. מדגש סיפורו בן שני החלקים, המדווח על קצו הטרגי של השען בן־ציון אלבהרי, בעל־מלאכה חרוץ, דייקן, זריז, ישר, הגון, צנוע ואהוד בכל החוגים: הגרמנים ניפצו את גולגולתו, מפני שהתחלש לעכב את משלוח יהודי סרייבו למחנה ההשמדה יסנובץ' שבקרואטיה. הוא שמר על יחסים תקינים עם שכנו הגנן המוסלמי שצ'ירה, וכן השפה ולחוץ המגין עליהם ורוח טובה. הוא חגג בשמחה מעוטה את ראש השנה לאילנות, קרא תהילים, הסביר לילדיו, כי ביום זה מתרכך השלג, ונשמעת נרימת התמושות משורשי העצים עד לצמרותיהם. לאחר שנודע לו, כי הנאצים הצלו באש את בית־הכנסת הגדול בסרייבו, לא התבטל ממלאכתו, עד שלא אסרו הנאצים על נכרים לתקן שעוניהם אצלו. סמוקובליה מעדיף לספר את העלילה מהסוף להתחלה ובאמצעות ה„מתוקן" דווקא, כדי לא לצער את הקורא יתר־על־המידה. בן־ציון אלבהרי מייצג את כל אותם יהודים אשר דרשו טוב לעצמם, אלא שבגלל קוצר־הזמן עלו בתהו כל נסיונותיהם להציל את אחיהם, ונהרגו אתם...

סיפור אחר, „ערב חג", מתרחש ממש בתוך מחנה המוות יסנובץ'. היה זה חגם של הנאצים, שאכלו ושתו כשהדם מטפטף מאצבעותיהם. למרבה הפלא, שירתה אותם בת ישראל צעירה בשם ריקה (רבקה), אשר אכלה על שולחנם, אולם בעומק לבה לא התנכרה לעמה, וחלמה על שחרור היהודים העצורים באותו מחנה, אפילו האנטישמים הקשוחים ביותר החליטו לחוס עליה ולהשאירה בחיים, פרט למפלצת אחת אשר שחטה אותה, משום שהואילה לחלק מעדנים לאסירים היהודים המורעבים. סמוקובליה מקפיד לצייר טיפוסים יהודיים כאלה, דווקא מפני שלא תסור אחרים, אשר מכרו את נפשם לשטן.

הבאנו על קצה המזלג מיצירתו של סמוקובליה כדי להוכיח, כי אכן ראוי היה להערכה רבה יותר. אם הסרבים גמרו עליו את ההלל, על אחת כמה וכמה שאנו, כיהודים אל לנו לשכוח אותו.

יודאיקה למכירה - כתבי יד ודפוסים עתיקים

מאת נעמי גוטקינד

אם יש לכם ארבעים אלף דולר מיותרים — רוצו למלון הילטון בירושלים ביום שני בעוד שבוע וחצי וקנו שם את הספר „נועם אלימלך" של ר' אלימלך מליזנסק בדפוס הראשון שלו משנת 1788. מדובר במכירה פומבית, וייתכן שיהיו לכם מתחרים, ואז, כפי שמשוכנע הרב אברהם פרווליך, העומד בראש אגודת חובבי יודאיקה, מארגנת המכירה, יקפוץ „נועם אלימלך" לגבהים כספיים חדשים.

בחוגי החסידים מאמינים שהמחזיק בספר זוכה במזל, פרנסה ובריאות, ומכאן להיטותם אחריו. (כששאלתי את הרב פרווליך מדוע הבעלים הנוכחי של הסגולה היקרה מוכן לוותר על מזל ופרנסה ענה שמדובר ביורש שאיננו חסיד הסבור שארבעים אלף דולר הינם פרנסה ומזל השקולים כנגד כל סגולה אחרת).

בסכום צנוע יותר, שמונה מאות דולר בסך הכל, תוכלו לרכוש, כמחיר התחלתי, את התעודה המרגשת ביותר שהוצעה לרשות הציבור — רשימה מפורטת של ארבעים ותשעה גברים ונשים שהועלו אל האוטו־דה־פה בליסבון ב־19 במאי 1754, יהודים כולם, עם פירוט חטאיהם והעונשים שיוטלו עליהם. הרשימה לקוחה ממרתפי האינקויזיציה בספרד, הגיעה בדרך־לא־דרך מספרד ללונדון, שם רכש אותה יהודי, והוא גם המעמיד אותה למכירה במסגרת תערוכת הדפוסים העתיקים וכתבי היד הגדולה ביותר שהוצגה אי־פעם בארץ ואולי גם בעולם: שבע מאות ארבעים ושש ספרים, מסמכים, וציורים אמנותיים, „חתיכת" היסטוריה יהודית שראוי להתכבד בה, וכדאי אפילו להזות למענה את הצלאת כלי הפסח אל „הבוידעם" שכן הפתיחה היא מיד אחרי ההבדלה במוצאי שבוע של החג.

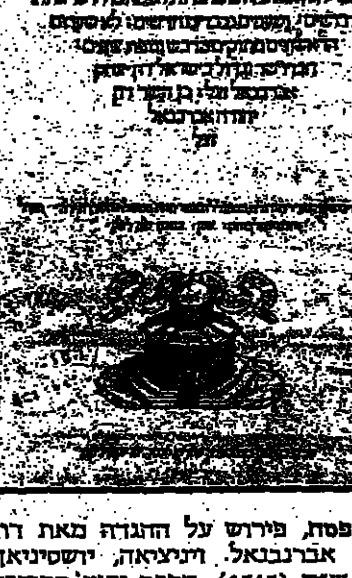

זבח פסח, פירוש על ההגדה מאת דון יצחק אברבנאל. ויניציאה, יושטיניאן, שנת ש"ה (1545). הספר יוצע במכירה הפומבית של אגודת חובבי יודאיקה במחיר התחלתי של 1200 דולר.

גם בימי רביעי וחמישי בשבוע הבא נוכל להתרשם מן המוצגים ורק בראשון שלאחר השבת יתכנסו האספנים ובעלי הממון כדי להתחרות על האוצרות הנדירים הללו.

אחד האוצרות: ספר הזוהר, מהדורה ראשונה, דפוס קרימונה, משנת 1599, שמעמיד למכירה חוקר הקבלה המפורסם פרופ' ישעיהו תשבי במחיר התחלתי של... עשרים וחמישה אלף דולר. בסוף הספר דפים בכתב יד, ביניהם של ר' נתן נטע אב"ד פילא שנזכר בשו"ת ר' עקיבא איגר ור' מאטה לואנץ, בנו של השתדלן ר' יוסלמן מרוסהיים ואביו המקובל ר' אליהו לואנץ „בעל שם".

היתר מאה רבנים

אם תזדמנו למכירה, אני ממליצה גם על הקטע שבו יוצע לקונים היתר מאה הרבנים שניתן לאדמו"ר רבי אהרון רוקח מבלז זצ"ל.

מדובר במכתב המאשר לאדמו"ר מבלז, שהצליח להינצל מן השואה, לשאת אשה שניה על אשתו הראשונה שנשארה בפולין ונספתה, אבל גופתה ומקום קבורתה לא ידועים.

הרבי מבלז החליט להישאר „עגון", חסידיו הפצירו בו שישא שוב אשה. הרבי נעתר לעברים: רק אם יחתמו על כך מאה רבנים.

השנה היא 1946. חסידי בלז יוצאים החוצים חורים לעמוד במשימה הבלתי אפשרית, הם מצליחים. חותמים להם כל גדולי הדור מהאדמו"ר רבי יואל מסטמאר ועד ר' איסר זלמן מלצר, מר' חיים מאיר הגר, מויז'ניץ ועד ר' יוסף צבי דושינסקי ועוד רבים רבים אחרים.

המכתב, המחזיק ששה דפים, מוצע במחיר ההתחלתי של... עשרת אלפים דולר.

כדי שלא תחשבו שלנו, השכירים, אין מה לחפש בין אריות אספני היודאיקה, חשוב לציין שיש גם מוצגים צנועים יותר. למשל, ספר דרושים מהמאה ה־17 מאמסטרדם של רב הקהילה הספרדית, ר' שאול מורטירה, במאתיים שקל; דרשות ופילפולים על התורה מהמאה ה־18, במאה וחמישים שקל; חידושים בתלמוד ותשובות של ר' שמואל הצרפתי מאמסטרדם מהמאה ה־17, ב־125 שקל; שיר נדיר, שהודפס בלמברג על נסיבות מותו של אברהם הכהן, רב בלבוב במחצית הראשונה של המאה ה־19, רב משכיל שנפוצה שמועה כי היהודים החרדים בעיר הרעילוהו, ב־250 דולר, ועוד ועוד. מאידך גיסא, בעד „פרדס רימונים" של המקובל ר' משה קורדובירו מהמאה ה־16 תתבקשו לשלם לא פחות מחמשת אלפים דולר.

17 דפים ב־12 אלף דולר

בלינה אל"ף יש גם מחזור בכתב יד מהמאה ה־14 בגרמניה, מחזור יפהפה ונדיר ביותר, שרק שבעה־עשר הדפים שנמצאו ממנו מוצגים למכירה ממנו יעלו, במחיר התחלתי, 12 אלף דולר.

כתב־יד בהיר ומאוייר שכזה, מהמאה ה־14 הוא דבר נדיר אפילו בגדולי המוזיאונים שבעולם. לו נמצא המחזור כולו, ולא רק כמה דפים ממנו, אומר הרב פרווליך, לא היה ערוך לשוויו ועל כל פנים בפחות מארבע מאות אלף דולר אי אפשר היה להגיע עליו קודם.

אין ספק שלראות תפילת שמונה־עשרה על קלף באותיות מרובעות מלפני למעלה משש מאות שנה, זה כמו לנגוע בהיסטוריה, לא פחות מאשר המסמכים של האינקויזיציה.

המחזור הגיע לירושלים דרך איטלקית במילאנו, לא יהודיה, ששלחה אותו לידיד בתל־אביב והציעה אותו למכירה. כיצד הגיע לידיה — לא ברור.

כל מוצג במכירה פומבית מן הסוג הזה הוא סיפור. ברקע של כל הסיפורים — שואת אירופה. בשואה אבדו לעם היהודי רוב ספריו. אלה שניצלו — הוברחו בעיקר ע"י יהודים גרמניים שהצליחו להימלט בזמן או הודות למוליכים מורשה, ליטא והסביבה, שנהגו להפיץ את ספריהם בכל קהילות ישראל כולל ארה"ב ואנגליה.

לעומת זאת, ספרים יהודיים מצ'כוסלובקיה והונגריה — נדירים.

כשספר הוא נדיר — ערכו עולה. ניצול שואה שהציל את הספר יחד עם חייו ולעתים בהרפתקאות מסמרות שיער — לא ימכרו בעד שום הון שבעולם. יורשיו — תשים כבר אחרת, וכאשר זקוקים למזומנים — הם מוכנים למכור.

לפני עשרה ימים, למשל, נקרא הרב פרווליך בשעת לילה, בבהילות, אל ביתה של משפחה מסויימת. כ„צייד" מאומן ויודע של אוצרות היודאיקה, לא היסס ומיהר אל הכתובת שנתנו לו.

בבואו ראה סבתא זקנה שדמעות זולגות על לחייה ובן, אדם בגיל העמידה, הפותח בפניו את ספרייתו ומציע ספרי קודש למכירה.

פרווליך, נבוך, אמר בעדינות לזקנה שהוא מוכן לוותר או לבוא פעם אחרת, אבל היהודיה הקשישה ענתה: אין דבר, המשך. כואב לי אמנם לראות את הספרים היקרים האלה יוצאים מרשותנו, אבל מה לעשות, קח אותם...

אווירה פחות דחוסה שררה בקרב יורשיו של הרב ד"ר אהרון וגנר, שהאוסף הענק שלו, שלוש מאות ותשעים דפוסים מהולנד אמסטרדם, עומד כולו למכירה.

הרב ד"ר אהרון וגנר היה אישיות מעניינת, קונסול הולנד באוסטריה לאחר מלחמת העולם השניה ואספן נלהב של הדפוסים ההולנדיים שהצטיינו בנייר משובח, כריכות עם אבזמים מנחושת ושערים מאויירים ע"י גדולי אמני התקופה. כך, למשל, הודפסו במחצית הראשונה של המאה ה־18 חמישה חומשי תורה שהשער שלהם אוייר ע"י הצייר המפורסם פיקרד שגם חתם על ציורו.

הרב ד"ר וגנר היה משפטן בהשכלתו, דיפלומט „איש העולם הגדול" עד ש„חזר בתשובה", עלה לירושלים, הקצין ונעשה חבר בקהילת נטורי קרתא בבירה. בשלב זה, סירב המשפטן המשכיל להכיר בחוקי המדינה. לפני כשמונה שנים נפטר האיש שרבים הכירוהו ברחובות התבקשים עם התגורו ובשכונותיה החרדיות של ירושלים והיום, כאמור, מוכרים יורשיו את עזבונו הנדיר.

הכל פתוח

בנושא המכירה והמהדורים — הכל פתוח, האם יצליחו היורשים לרכוש בכספי העזבון דירה אחת או שתיים, צריך יהיה לראות בעוד שבוע. במכירה דומה שנערכה בירושלים לפני שנה או שנתיים הערוך המעריך המקצועי של אגודת חובבי יודאיקה, מר יצחק יודלוב, מומחה לכתבי יד, הגדה מסויימת במחיר של שלושים אלף דולר. מדובר בכתב יד מצוייר בציורים יפים ע"י צייר אלמוני. מסתבר שהיו קופצים רבים על ההגדה והיא נמכרה לבסוף ב־132 אלף דולר. הפתעה עצומה למוכריה.

הפתעה אחרת, מחוויות המכירה הקודמת, היתה השתתפותו של נציג מ„הבית הלבן" בוושינגטון. נציג זה, מספרית הבית הלבן, התעניין במסמך היסטורי שתיעד צרות שנפלו על קהילה יהודית בעיר אחת באשכנז. הרב פרווליך העריך את הספר בשלוש מאות דולר. הבית הלבן שלח צ'ק בסכום של אלף דולר — וזכה בספר.

כל העולם רעש כאשר בוצעה בלונדון, לפני שבועיים, מכירה פומבית של תכשיטי הדוכסית מווינדזור, תכשיטים עליהם התחרו, בסכומי עתק, חברי „חוג המיליון" הבינלאומי, שחקניות קולנוע ומיליונרים.

מכירת היודאיקה תמשוך ללא ספק פחות תקשורת וגם סוג אחר של קונים, אבל תהיה לא פחות אינטנסיווית. הרב פרווליך חש בהתעניינות רבה מצד הקהל הפוטנציאלי ומשוכנע שחלק מן המוצגים יעבור לרשות מוזיאונים שונים בעולם.

עוד בתצוגה ספרים ביידיש, ספרי פולמוס ומחלוקת (למשל, ביקורת חריפה על הדור ומנהיגיו מהמאה ה־17 עם הדפסה ראשונה של תקנות ועד ארבע ארצות, של ר' יהודה ליב פוהוביטשר מפינסק), הגדות מדרום צרפת (אוויניון, קרפנטרס), ספרי הגאון מווילנא (אחד מהם עם איסור הי צנזורה משנת 1837), ספרי החיד"א, ספרי השל"ה וספרים רבים סביב פרשת שבתי צבי.

אחד מאלה בשם „אהל יעקב" מכיל שו"תיים של ר' יעקב ששפורטש מאמסטרדם מהמאה ה־18 (מהדורה ראשונה). אל הספר צירף המו"ל חיבור נוסף בשם: „קיצור ציצת נובל צבי" ובו פולמוס עם משיח השקר שבתי צבי ותלמידיו. החיבור הזה — נעלם מן העותק שבידינו.

מדוע? משום שפרנסי הקהילה הספרדית באמסטרדם שביקשו להשמיד כל זכר לפרשת שבתי צבי, לא הסכימו להזכיר אפילו בספרים המבקרים אותו ולכן ציוו לתלוש את „קיצור ציצת נובל צבי" מ„אהל יעקב".

קשה לתאר למעלה משבע מאות דפוסים ומסמכים שכל אחד יקר וחשוב לעצמו, ברשימה עתה. אפרט אפוא מן התצוגה באחד הספרים הנדירים ביותר שיש בה, „סדר אזהרות" לרבי אליהו הצדי המציג בפנינו את „מנהג אנשי הודו בקיים קורות". הספר יצא באמסטרדם ב־1688 ומחירו ההתחלתי מאתיים וחמישים דולר.

مكانه الأصل

בין הדף והמדף

● דור לדור יביע אומר

שני ספרים אלה בסדרת „דורות בישראל" יצאו לראשונה לפני למעלה מעשר שנים, וזהה הם יוצאים במהדורה שניה מתוקנת. בשניהם אצור חומר רב של דברי חקר ועיון, כשכל פרק עומד בפני עצמו, מצד אחד, אך בהצטרפם יחד הריהם יוצרים מסכת מגובשת שחלקיה מצטרפים זה אל זה ומשורים זה בזה, מצד אחר. הדברים אמורים לא רק לגבי הפרקים הכלולים בכל אחד מהספרים, אלא גם לגבי עצם הסדרה „הדיה בישראל", שאף כי עניינים שונים כלולים בה הריהם מצטרפים לכלל משנה סדורה, ומשאלתו של המחבר היא, „שהדברים המובאים בספר ישמשו תרומה צנועה להבנת הערכים שהעבר הגדול לנו ויביאו בבית־מה להעברת התודעה היהודית ולעיצוב תדמיתנו הרוחנית בהווה ובעתיד, שלא תבייש את עברנו המפואר".

> **דורות בישראל, דור דור וחכמיו (342 עמ'); דור דור ומנהגיו, אורחות ומנים ועיונים בישראל (356 עמ') — מאת שלמה אשכנזי. הוצאת דון תל־אביב.**

ב„דור דור וחכמיו" מעלה ר' שלמה אשכנזי בצורה סיפורית פרקי חיים של גדולי תורה, אנשי־רוח, אבירי כושר, מחברי ספרים, כמנהיגי ציבור ועוד, בעיקר בקהילות היהודיות במרכז אירופה ובהודה לפני השואה. המחבר פורש לפנינו תמונות שונות בקורות עם ישראל, דן בהן ומזרז סיפורים על גדולים ומאורי היהדות, אנשי מופת, בתחומים שונים ביהדות. פרקי הספר שמותיהם מעידים על תוכנם: דורות ראשונים ברבנות, מוכתרים בכתר „מורנו", מתמידים ושקדנים בתלמוד תורה, בעלי מידות, אנשי חיל, מכובדים בכבוד התורה, מתפקים בכוחם, שוקדים על מעשי צדקה וחסד. אנשי חסד על כסא דין, חכמי לב חריפי כוח, שומרי משמרת לשון הקודש, מחברי ספרים, דרשנים בדרשותיהם, סופרים והמספריהם, מיחידי השם באהבת הבריות, מקדשי השם באהבת ארץ־ישראל, צדיקים מושלים ביראת אלוקים. חותם את הספר הפרק „עושה רבבים אדירים", על חסידות לובלין־פשיסחא.

הספר „דור דור ומנהגיו" הוא עיוני יותר, ועיקרו מסות ומחקרים על חגים ומועדים, הלכות והליכות, נוסחאות תפילה ומנהגי מסורת. בחלק הראשון של הספר — עיוני אורח חיים — מאמרים בנושאים על התפילה „עלינו לשבח" וגרסאותיה, דילמוריה וגזירות על תפילות ומנהגים בישראל, ובעיקר על חגים ומועדים: ראש השנה, יום הכיפורים, סוכות, פסח, ושבת הגדול, שבת השירה (שבת שקוראים בה „וזכרונות"), פרשת בחוקותי וכן פרשת כי תבוא, כי סיוון — יום שהוכפלו בו צרות, יום טוב של ט"ו באב. בחלק השני של הספר, עיוני תפילה — שני מאמרים על נטילת ידיים ועל „כל עצמותי תאמרנה", התנועות בשעת תפילה, קריאת התורה וליכוד. החלק הבא של הספר מוקדש לנשים נודעות בתולדות ישראל, תחום שבו התמקד המחבר וחיבר עליו כמה ספרים: האשה באספקלריית היהדות, נשי ישראל בגבורתן, גיבורות בישראל, זכויות האשה בשואה. בחלק זה — עיוני הפלאה — מאמרים על נשים בעבודת הקודש, דרשניות ותוספות בתורה, נשים למדניות במשפחת רש"י, פייטניות ומחברות תחינות, קהילות מיסודות תורה ותפילה, מתנגדות בחסידות, שותפות, אמהות למקובלים ולאדמו"רים, כבעלות במסורת חזות רפואית, ופרק גדול על גיורות צדקניות.

עיוני שעבוד וגאולה הם חלקו האחרון של הספר. במחקר „מערכות ישראל בספר מלכיות" מנתח המחבר, בין היתר, את הסיבות והרקע ההיסטורי ליחס השלילי שנוצר אצל עם ישראל בגולה לשירות הצבאי. את הספר חותם מאמר הקשור בנושא זה והוא מתייחס לחידוש במדינתנו הצבאיות והגבורתיה: „צבא ישראל במדינת ישראל". בסיום דיונו על שירות צבאי של בני ישיבות הוא מציע „לארגן כינוס של רבנים גדולים, יודעי שם, אנשי חיל, שאמונם של כל הציבור נתון להם, והם יעסקו בעניין שכל העם תלויים בו ויפסקו אותה ולהלכה הלכה סופית מוחלטת".

העניינים הנדונים ב„דור דור ומנהגיו" הם, כאמור, עיוניים, אך המחבר משלב בהם הרבה סיפורים על גדולי ישראל בדורות האחרונים, ברוח „דור דור וחכמיו". „דור לדור יביע אומר" — במחקריו ובמסותיו של ר' שלמה אשכנזי.

*

● בר מצוה — הלכות והליכות

הרב יחיאל וסרמן, מפקח חינוכי בעליית הנוער, הוציא השנה את החוברת הראשונה של „הגעת למצוות" ובה לקט של מושגים ומנהגים ביהדות. אותה חוברת נוצרה לפתוח אשנב לעולם היהדות לנערים המגיעים למצוות, והחומר שבה נוסח באופן שגם נער הרחוק ממסורת יוכל להפיק ממנה מידע. נכללו בה הסברים של מושגים הנוגעים למעגל בר מצוה, סדרי יסוד ביהדות, עולם התפילה והברכה, שבת קודש, מועדים וחגים מסה, ימים נוראים ובברית הנישואין.

> **הגעת למצוות, לקט הלכות ומנהגים, מאת הרב יחיאל וסרמן. עריכה: אלכס זהבי. עיצוב: סטודיו רוני ורקי. עליית הנוער — היחידה לתכניות טיפוח. המרכז לטיפוח מסורת ישראל. 24 עמ'.**

החוברת השנייה של „הגעת למצוות" מצטרפת לקודמתה והיא הוכנה למוסדות המבוגר. החומר שבה כולל לקט הלכות ומנהגים הקשורים בבר מצוה ועל נושאים הקשורים בכך. הדברים מנוסחים בפשטות מירבית והם בנויים בצורה דידקטית מובהקת, מעוטרים בציורים וצילומים, ונוסף לשבאות מהמקורות יש כאן קטעים מספרים ואף מעשיות. הפרק הראשון מוקדש לנושא הבר־מצוה עצמו. נכללים בו הסברים על בן שלש עשרה למצוות, ברוך שפטרני, סעודת מצוה, הדרשה והעורך דרשה (מתנות). הפרק הבא מוקדש לנושא התפילין. בדומה על תרי"ג מצוות כותב המחבר, בין היתר: „מצוות היהדות אין פירושן טקס או הצגה בלבד, כמו טקס העליה לתורה של הבר־מצוה, או הביקור בבית הכנסת ביום חג. היהדות דורשת מהיהודי שיקיים מצוות בכל שעות היום והלילה, מרגע לידתו ועד יום פטירתו. היהדות גם דורשת ממנו שיעשה את הטוב ויתרחק מהרע ויעבוד את השם. עד כה קיימת מצוות רבות, אולם כאשר אתה מגיע לגיל מצוות, אתה מחויב במצווה שהיא חדשה בשבילך. זו מצוות תפילין, והיא אחת ממצוות ה„עשה" שבתורה". בהמשך נסקרים ענייני מצוות תפילין, פרשיותיהן ותוכנן, הנחתן — זמן, סדר וברכות, וכבוד התפילין. החלק השלישי של החוברת מקיף את ענייני המפטיר, ברכות התורה וההפטרה וברכותיה.

*

● פרקים בתולדות טבריה

באמצע המאה ה־19 החל תהליך של יוזמות והתארגנויות להקמת שכונות יהודיות חדשות מחוץ ל־תחומי ערים עתיקות בארץ־ישראל. בייחוד בלטו מגמות אלה בירושלים ויפו. טבריה „פיגרה" בכמה עשרות שנים והחלה ב־תהליך זה בראשית המאה ה־20. על הסיבות לכך ,ומד יוסי כץ במאמרו „ראשיתה של ,טבריה ה־חדשה': המאמצים להקמת שכונות יהודיות מחוץ לחומת טבריה — שכונת „אחוזה". ל„איחור" ביציאה מחוץ לחומה גורמים פנימיים וחיצוניים: פנימיים — דלות האמצעים של אוכלוסייה היהודית של טבריה והיותה נעדרת קבוצה משמעותית של יזמים המסוגלים ליטול על עצמם את תפקיד בניית השכונה; חיצוניים — איסור הבנייה בפריפריה שמחוץ לחומה והקשיים שבהשגת אישור לבנייה.

> **מטוב טבריה, גליון מס' 4. ערך רפאל יאנקלביץ. המערכת: מרדכי אליאב, מאיר הילדסהיימר, רפאל יאנקלביץ, יהושע קניאל. הוצאת המרכז לחקר טבריה, מיסודם של עיריית טבריה ואוניברסיטת בר־אילן — המחלקה לתולדות ישראל. 88 עמ'.**

„חזון הווילות", מאמרה של הלנה דודמן, מעלה פרק על התיישבות־שלא־היתה בטבריה. ד"ר ארתור רופין, כמנהל המשרד הארצישראלי של ההסתדרות הציונית, פרסם בשנת 1911 תכנית להקים בבית ירח שבדרום הכנרת ישוב מסוג חדש, מעין „עיר גנים", שישמש גם ככפר נופש ליהודי אירופה. הכותבת מספרת על השתלשלות הפרוייקט עד שירד מעל הפרק.

תקופה אחרת, עתיקה הרבה יותר, בתולדות טבריה, נדונה במאמרו של זלמן ויטנגרדוב, „אמת המים הקדומה של טבריה — ,אמת ברניקי'" — אמה זו ומתקניה הוקמו, כנראה, בתקופה הביזנטית ופעלו גם בתקופה הערבית הקדומה. המחבר מתאר את מהלך האמה, מבנה, טחנות הקמח, טחנת הסוכר, בריכות חקלאיות, והסעיף לבית ירח, האמה בחמת ובטבריה, הבריכה העילונות ומסיים בדיון על מועד הקמת האמה ועל ייעודה.

בחליך זה יש הד לשני כינוסים מטעם המרכז לחקר טבריה שהתקיימו בשנתיים האחרונות ובכינוס שדים על תולדות החינוך בעיר. הרצה צמח צמריון על „התפתחות החינוך בטבריה" הרצאה תוכנה במערכת והבעיה דברים והרצאות שהושמעו בקבוצות דיון שהתקיימו בכינוס זה. מפעל הבריאות בטבריה בשנים 1939—1949 נסקר על ידי מנחם אפרתי בכינוס פעילים במערכת הבריאות בטבריה. יחד עם הרצאה מובאים בחוברת דברי הכמה המכרים של אישים שהשתתפו באותו כינוס.

ש. יהושע

המהפכה המצרית ומהפכות באפריקה

מאת ד"ר נפתלי אילתי

מחבר הספר „עבד אל נאצר והמהפכה באלג'יריה (*), מוחמד פתחי אל דיב, שהיה ראש השירותים החשאיים במצרים בימיו של עבדול נאצר, יצא לאחרונה להגן בגלוי על נאצר ועל משטרו הסוציאליסטי, כדי לקיים הבטחתו שנתן לעבד אל נאצר להודיע ברבים את חשיבות העזרה של המהפכה המצרית למהפכה האלג'ירית, לעצמאות עמי המאגרב כולם ולארצות רבות באפריקה במאבקן למען שחרורן הלאומי. לדבריו, זוהי עדות היסטורית והיא מחייבת ארצות רבות ביבשת אפריקה, את המאגרב, בפרט וב־ראש וראשונה את אלג'יריה להכיר תודה למצרים ולראות בה מורה דרך של עמי ערב.

מכאן הדו־ערכיות של הספר. הוא מתיימר להיות עדות היסטורית ־אובייקטיבית, ויחד עם זאת מציג עמדה חד־צדדית המבליטה את עליונותה של מצרים על עמי ערב. אך המחבר אינו מפרש את לוחמה רק למצרים המהפכנית של נאצר, או גם למצרים שבימינו, שהכניסה שינויים רבים במהפכה הסוציאליסטית של נאצר וגם עשתה שלום עם ישראל.

הדאגה לאחדות ערבית

מחבר הספר מעמיד במרכז ה־עניינים את האחדות הערבית שב־הנהגתה של מצרים. אחרי שהוא נותן תאריכים ומספרים מדוייקים על כמויות הנשק וציוד אחר ש־נשלחו ממצרים לארצות המאגרב, ובעיקר לאלג'יריה הסוציאליסטית המהפכנית, הוא מדגיש כי בעיית היסוד של מצרים בימים ההם, הי־נו: בשנות החמישים, היתה להב־נות את האחדות הערבית, כמובן בראשותו של נאצר. הוא דן את עמי המאגרב לפי נאמנותם לאמנה של אחדות המעש, שנחתמה בקא־היר (4.4.1954) על ידי הלאומנים המאגרבאים, לפי האמנה של „ח־זית השחרור הלאומית האלג'ירית" (ח.ש.ל.), שנחתמה גם היא בקאהיר (17.2.55).

המחבר מאשים את ראשי תנועות השחרור בתוניסיה ובמארוקו (פרט לסאלאח בן יוסף בתוניסיה והאמיר עבד אל קרים במארוקו), שוויתרו על מאבק מזויין לשחרור ארצותיהם והלכו בדרך של משא ומתן עם צרפת. אשר לאלג'ירים, שנלחמו למען עצמאותם, תולשתם היתה בכך, שהיו מסוכסכים ביני־הם ונלחמו זה בזה על השלטון. אולם יש לציין, שזוהי גישה חד־צדדית של המחבר בהערכת הענ־יינים. שכן בימים ההם כולם הכי־רו במנהיגותו של בן בלה ויתכן שהוא מוסיף בכוונה תחילה מן למהותו של מנהיגי „אלג'יריה צר־פתית", אשר רבים מהם חיים עד היום בצרפת. אלה טענו כי ניתן יהיה להתגבר על המהפכה באל־ג'יריה, אף על פי שהיא עולה בדמים מרובים, כי אין אחדות ב־הנהגת המורדים, ואם תימשך ה־מלחמה חלק מהם יצטרפו לנאמנים של צרפת.

יש גם לציין שהמחבר לא דייק בהערכת הסכסוכים הפנימיים שבין מנהיגי המהפכה האלג'ירית. כל עוד הם ישבו בקאהיר, תחילה מנ־היגי הח.ש.ל. ואחרי כן בממשלה זמנית בגולה, כולם היו נאמנים לבן בלה וראו בו את מנהיגם. עובדה, כשחזרו לאלג'יר בממשלה של ארץ עצמאית, בחרו כולם בבן בלה כנשיא המדינה הריבונית. ה־יחסים בין בן בלה חבריו בממ־שלה התחדדו רק אחרי כן, כאשר דנו בהלאמת האדמות של המדינה ושל הצרפתים. הנשיא בן בלה רצה להלאים את כל האדמות של ה־מדינה ולהקים חוות חקלאיות מול־אמות כדוגמת הקולחוזים ברוסיה. הצבא התנגד לכך. החיילים, אשר ברובם הגדול היו בני איכרים, וב־משך כל שנות פעילותם בח.ש.ל. והלחמתם בצרפתים קיוו לקבל כל אחד מהם חלקת אדמה עם שחרור ארצם מעול זרים, התקוממו נגד הקמת חוות קולקטיביות. הצבא התמרד נגד בן בלה, וזה הודח מתפקידו. ראש צבא השחרור ה־לאומי, הקולונל בומדיין, נבחר על ידי חבריו כנשיא המדינה.

בן בלה הושם במעצר בית עד אחרי מותו של הנשיא בומדיין, לפני ארבע שנים. הנשיא החדש בנג'דיד שחרר אותו ממעצרו. רק כאשר התחיל בן בלה להתערב ב־חיים המדיניים של ארצו, הוגלה לפני כשנה וחצי והוא יושב היום בפאריס. עם פרוץ מעשי הטירור בצרפת היו שחשדו שהוא מעורב בהם, וכי הוא עומד בקשרים עם קדאפי ומקבל ממנו כסף. אך הוא הכחיש בתוקף את השמועות ה־אלה ואין הוכחות של ממש נגדו.

המחבר מגנה את המדינות הער־ביות שקבלו עזרה ממצרים ב־מאבקם למען השחרור הלאומי של ארצותיהם. אך לא עמדו בעת צרה לצדה של מצרים במלחמותיה עם ישראל, האויב המשותף של כל הערבים.

הוא רואה בכך יותר מבגידה. הוא רואה בכך כפיות טובה. והמחבר מסכם: אשר לשמה נתנה מצרים עזרה לעמי ערב לא הוכיחה את עצמה, כאשר מצרים היתה זקוקה לה, כי זו אינה קיימת.

שתי מהפכות

המחבר מבחין בין אלג'יריה ל־בין תוניסיה ומארוקו. שתי ה־אחרונות נטשו את הדרך של מא־בק מזויין. והעדיפו לנהל משא ומתן עם צרפת השיגו מעמד של שלטון בית. כעבור שישה חודשים הכריזו תוניסיה ומארוקו על עצמן כארצות עצמאיות, וזאת בהסכ־מתה ובאולמת של צרפת, שכרתה חוזים כלכליים ותרבותיים אתן. לא כן אלג'יריה, שניהלה מלחמה עקו־בה מדם במשך שנים. וזכתה ל־עצמאותה שש שנים אחרי תוניסיה ומארוקו.

הוא גם מבחין באופייה של ה־מלחמה, שניהלו תוניסיה ומארוקו לבין זו של אלג'יריה. שתי הרא־שונות נלחמו בצד עצמאות ארצ־תיהן, ותו לא. בשתי הארצות ה־אלה נשארו המשטרים הקודמים על כנם, הביי בתוניסיה והמלוכה במארוקו. בתוניסיה הודח אמנם הביי מכס מלכות, אבל חביב בור־גיבא שבא במקומו לא הכריז על ארצו כעל ארץ סוציאליסטית.

לעומת זאת, שתי המהפכות, ב־מצרים ובאלג'יריה דומות במידה רבה זו לזו. שתיהן נלחמו למען עצמאות מליאה של ארצותיהן — הקימו בהן אחר כך משטרים סו־ציאליסטיים. בכל זאת, קיים שו־ני ביניהן. שכן מצרים היא הארץ הגדולה ביותר במספר אוכלוסיה שלה, היא הגדולה ביותר במספר בתי אולפנא הגבוהים, עם אוני־ברסיטת אל אזהאר בראש, עברה המפואר כארץ תרבותית וצבאית — כל אלה מקנים לה במידה רבה עליונות על ארצות ערב אחרות, לכן — מסקנת המחבר — המנ־היגות של הערבים מגיעה לארץ זאת, בפרט כשנאצר הוא אישיות כאריזמטית מוכרת בעולם.

זאת ועוד. מצרים היא החלוץ של עצמאות ארצות אפריקה. היא עשתה רבות למען שחרורן במתן ציוד צבאי והדרכה צבאית לצבא תנועת השחרור ביבשת זאת. מכאן גם השפעתו של נאצר על הארגון של איחוד עמי אפריקה.

מחבר הספר מעלה על נס את הגבורה העצומה שהושקעה במצ־רים על ידי המשטר המהפכני. שגירש את המלך פארוק והלאים את תעלת סואץ. נאצר היה הרא־שון שהכריז על ארצו כעל ארץ סוציאליסטית. הוא לא הסתפק ב־הגשמת הסוציאליזם בארצו, אלא אף הירבה מאמצים להעביר את רעיונותיו לארצות קידמת אסיה ו־אפריקה.

במצרים, נושא הגשמת תורת ה־סוציאליזם הלכה למעשה. נאמן לרעיונותיו, הלאים נאצר את הבנ־קים והמפעלים הגדולים עד לשב־עים וחמישה אחוז עד לשנת 1961 ושנתיים אחרי כן הגיע מספר ה־מפעלים המולאמים לתשעים אחוז. במקומם של בעלי ההון באו מנה־לים מאנשי המשטר החדש הנאמ־נים לרעיון המהפכה. המחבר אינו מזכיר את הכשלונות בניהול המפ־עלים והתעשייה במצרים, שבמקום להתפתח — נכשלו. המנהלים הי־ו אמנם נאמנים למשטר הסוציא־ליסטי החדש, אבל חסר היה להם הניסיון וכשרון המעש.

רוזן מצרים לא הבין מה שהבינו ראשי השלטון הקומוניסטי בסין. בסין ניתנו פיצויים הוגנים לרכוש־ים ואת הבנקים והמפעלים שהול־אמו המשיכו לנהל הבעלים הקוד־מים, כאשר פועלים לצידם המנה־לים החדשים. כתוצאה מכך לא סבלה הכלכלה התעשייה משינוי המשטר בארץ הזאת. נוסף לכך נאצר התיימר להנהיג את הסוציא־ליזם שלו בארצות אחרות ובזבז לשם כך סכומים רבים, אחרי ה־כשלונות האכזבות בניהול העניינים במצרים, חלו עוד בחייו של נאצר שינויים, ובאו אחרי הח־זיר מפעלים רבים לידיים פרטיות. אך המחבר אינו מרחיב את הדיבור על כך ומדבר בהתלהבות על ה־סוציאליזם המיוחד של מצרים.

השינויים ביחסים עם המעצמות

המחבר אינו מאריך את הדיבור על מבצע סיני—סואץ, אלא מדגיש במיוחד את השינויים המדיניים ש־גרמה המהפכה במצרים ביחסים עם המעצמות אחרות, ומביע את סיפוקו על כך שגם אלג'יריה המהפכנית הלכה בדרך זאת.

מצרים — אומר הוא — המשיכה לקבל עזרה מארצות הברית גם לאחר הלאמת תעלת סואץ, אלא כארץ סוציאליסטית התרחקה במגמה והתקרבה לרוסיה. גם אלג'יריה ה־סוציאליסטית, אחרי שזכתה לעצ־מאותה (1962) מליאה. אמנם התנ־חדיבותה כלפי צרפת, בהתאם ל־הסכמים שנחתמו אתה, אבל היתה קשורה ברוסיה, בדומה למצרים. מה שאין כן עם שכנותיה במאג־רב, תוניסיה ומארוקו, שהמשיכו להיות קשורות במערב, בעיקר עם ארצות הברית.

אך המחבר אינו צודק בקב־עתו, שמצרים התקרבה לרוסיה ב־תוקף היותה ארץ סוציאליסטית, אלא שאחרי שארצות הברית סירבה לממן את הוצאות סכר אסואן, קיב־לה מצרים עזרה מרוסיה המסרה זו. ומאז התקרבה אליה יותר ויו־תר. הוא אינו מזכיר גם את ה־מהפך שחל במדיניות של מצרים בימיו של סאדאת, שהתקרב מחדש לארצות הברית, ואת השלום שעשה עם ישראל.

הוא הדין לגבי אלג'יריה. הוא אינו מזכיר שבשנים האחרונות חל מפנה במדיניותה של אלג'יריה. אמנם היא לא התרחקה מרוסיה, אבל גם היא התקרבה למערב. היא ממשיכה לרכוש נשק ברוסיה. אבל רוכשת נשק גם בצרפת. היא התקרבה גם לארצות הברית. שי־חוך של אלג'יריה תיווך בטהראן לשם שחרור הדיפלומטים האמ־ריקאים, ונשיא המדינה בנדג'־דיד ערך לפני שנתיים ביקור רש־מי בוואשינגטון.

הספר הזה הוא מגמתי. מחברו נשאר נאמן לנאצר ולמהפכה שלו. אשר, כאמור, הזמן עשה את שלו והכניס בה שינויים רבים. בכל זאת, יש לספר חשיבות בכך שהוא מגלה לנו דברים רבים ביחסיו של נאצר עם ארצות ערב אחרות. הוא הדוקומנט המוכיח על העזרה הרבה שנתנה מצרים לאלג'יריה.

*) מוחמד פתחי אל דיב, עבד אל נאצר והמהפכה האלג'ירית, פאריס, 1996, הוצאה ל'הרמטאן, עמוד 443.

הגדת הפסח בבית אבא

מאת אברהם חצרוני

ההגדה של אבא, הוד קדומים חפף עליה, הגם שדפיה דהו והצהבו מזוקן. את ה„קיטל" ה־צחור הכינה אמא לכבוד הפסח וכאשר התעטף בו אבא, דמה לכרוב לבן הפורש כנפיו ב־מעופו ותפלומתו זוהרת ונוצצת. על השולחן הערוך היו מונחות מצות שמורה, שהוצאו מהקמ־טר בזהירות ובקפידה. לבותי־הם של הילדים שנועדו לשאול את קושיות „מה נשתנה", פע־מו ברטט בכל רמ"ח אבריהם. עיני אמא נצצו כאגלי טל, דומעות קמעה, כבראה מריסוק המרור. החזרת וה„כורך" עם בליל החרוסת. המסובים מזגו את הכוסות איש לרעהו כבני מלכים ופתחו ב„קידוש" בניגון המסורתי. המלים „אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וקדשנו במצוותיו" נגד עינינו הצטיירה תמונה של יציאת עם שהתהפך ביסוריו כעבדים מ־שועבדים למלך ולמדינה קשו־חה, אשר הכביד את עולם ע־ליהם, בעבודות פרך ובגזירת „כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו".

הנה... מהדהד באזנינו הדיבור הראשון מעשרת הדברות „אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מ־ארץ מצרים מבית עבדים". ה־קב"ה גאלנו והראנו נפלאותיו, קרע לנו את הים והעבירנו בו בחרבה וגם ראינו את משעב־דינו — העם המצרי — מת על שפת הים.

אבא מעלעל בדבקה וקורא, אגב הרמת המצה, את הא לח־מא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים". כל שנות הגלות הארוכות קיימנו את סי־פור יציאת מצרים בלילות ב־חשכת הגלות, כשאפפנו לילות חושך ללא שביב של אור. אמרנו „הא לחמא עניא", דהיי־נו: אותו הלחם המר שאכלו בני יעקב במצרים — אכלו בני ישראל בכל ארצות פיזוריו בתנאים של עבדות ושיעבוד. המסובין המשיכו לקרוא מתוך ההגדה „השתא הכא לשנה הב־אה בארעא דישראל".

אבא כיבד את הבן הצעיר ביותר באמירת „מה נשתנה". לא לפני שנקט כל אמצעי ה־זהירות להצפין את האפיקומן מחשש שייסחב בידי ה„גנבים" ששמו עינם בו. ניגון הקסמים המסורתי שבו נשאלו הקוש־יות, הצטלצל בקולו של הנער הכל קנאו בו, על שזכה לכבוד הגדול להיות שותף בשולחן ה־סדר. המענה על הקושיות לא איחר לבוא הוחל במצות סי־פור הנסים של יציאת מצרים, על קריעת ים סוף לפני הגאו־לים, על שירת הים האדירה ששר משה ובני ישראל, שכאי־לו מהדהדת עדיין באזנינו כ־דכי הים והמית גליו. אגדות הגבורה והישע עולות בין השי־טין של ההגדה וסיפורי נסים שנמסרו מאבות לבנים בכל ה־דורות, שכן, „לא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו והקב"ה מצילנו מידם".

הילדים מתאמצים להשאר ע־רים, עד לכניסתו של אליהו הנביא, לשתות מן הכוס שנמ־זגה לכבודו. כחצות הלילה פתח אבא את דלת הכניסה הראשית לרווחה, החזיק בכוסו של אל־יהו וקרא בקול רם „שפוך חמתך על הגויים אשר לא יד־עוך... וכו' כי אכל את יעקב ואת נוהו השמו". והנה, מו־פיעה דמותו של אליהו התש־בי, לבוש אדרת ארגמן, זקנו מגודל ויורד על פי מידותיו, מתהלך בפסיעות בטוחות, מנחם אותנו ומבטיח „אל תירא עבדי יעקב, גאל ה' את יעקב". תפ־ארתכם תעמוד לצד חזונו של ישעיהו יתקיים בכם: „כי תע־בור במים. אתך אני ובנהרות לא ישטפוך", כי תלך במו אש לא תכוה ולהבה לא תבער בך". הזעקתי את דאבות הקדושים לראות בשברכם הגדול כים ו־צערכם העמוק פני תהום. הנה מהרה יפציע לכם השחר באור גדול כאור שבעת הימים. אך התחזקו והאמינו בתקוה לבוא של משיח צדקנו, ושירה חדשה ישבחו גאולים.

ימי הספירה בעולם החזנות

מאת עקיבא צימרמן

שבע שבתות הספירה תופסות מקום מיוחד בליטורגיה היהודית. עיקרה של ספירת העומר היא הברכה ומניין הימים, אך בהשפעת תורת הקבלה נוספו התפילות „הנני מוכן ומזומן" קודם לברכה, פרק תהלים ס"ז, הכולל שבעה פסוקים בני שבע מלים, התפילה „אנא בכח", הכוללת אף היא ארבעים ותשע מלים כמניין ימי הספירה, והסיום „רבונו של עולם", שכולו בתחום תורת הסוד.

ימי ספירת העומר, שבראשיתם נועדו להיות ימים בעלי אופי חקלאי, הפכו במרוצת הימים לימי אבל ותוגה, שהשמחות אסורה בהם. רוב החזנים חיברו לחנים לפרקי ספירת העומר, ובימי הספירה היתה עדנה להופעותיהם של חזנים שהיו פטורים מעריכת חתונות בקהילותיהם והיו נוסעים מעיר לעיר כדי יום ביומו לערוך תפילת מעריב וספירת העומר, ובכך השלימו את הכנסותיהם. הקהילות שלא יכלו לשלם שכר נאות לחזניהם ראו בכך פתרון מתאים, ולחובבי החזנות באשר הם ניתנה אפשרות בימי הספירה ליהנות מתפילתם של חזנים אורחים. ברור שהופעות אלו נערכו בבתי כנסת ולא באולמות קונצרטים. לילות הספירה הארוכים אפשרו לחזנים להתפלל מעריב באריכות, לספור ספירת העומר, ואגב כך להשמיע פרקי תפילה מכל השנה. ליהודים היתה אורה ושמחה דווקא בימי הספירה, ואף יהודים בעיירות נידחות ביותר יכלו ליהנות מהרינה וה־תפילה.

בארצות־הברית הפכו ערבים מעין אלו ל„ספירה קונצרט", ולעתים היה הדגש על הקונצרט ולא על הספירה, שכן החזנים וקהל שומעיהם ראו בכך קונצרט רגיל. בשנים האחרונות התמעטו הקונצרטים, אך ארגוני החזנים השונים נוהגים לערוך ועידותיהם דווקא בימי הספירה (או בימי בין המצרים), שכן אז פטורים החזנים מעריכת טקסי נישואין. ערב תפילה כעניין נערך בארצות הברית לפני כמה שנים. בבית הכנסת „אנשי ספרד" שבבורו פארק עבר לפני התיבה בשבת כגזה החזן שמואל ויגודה, כשהוא בשוף התפלל כמעריב, ודוד קוסביצקי ערך את ספירת העומר. אף בתל־אביב נערך ב„היכל התרבות" ערב תפילה וספירת העומר, כשלפני התיבה עבר החזן משה קוסביצקי. היתה זו יוזמתו של מנחם אדיב, בשיתוף המפד"ל בת"א, וזו הפעם היחידה שתפילת מעריב נערכה ב„היכל התר־בות". ביום הזיכרון לחללי צה"ל, שחל בימי הספירה, נהג החזן לייב גלאנץ לעבור לפני התיבה בבית הכנסת „תפארת צבי" בתל־אביב, ובין היתר השמיע את יצירתו „אנא בכח".

רוב הלחנים שחוברו לספירת העומר ומרכיביה השונים רחוקים מאופיה החקלאי של ספירת העומר ומתאימים יותר לאווירת האבל והמסתורין האופפת את ימי הספירה. היצירה הידועה ביותר לספירת העומר היא זאת של שמואל אלמן, הכוללת את הקטעים „הנני מוכן ומזומן", ברכת הספירה ומניין הימים ופרק הסיום „רבונו של עולם". ביצירה „הנני מוכן ומזומן" שם אלמן דגש מיוחד באופיה החקלאי של הספירה והקרבת „מנחה חדשה לה'".

*

לליל הספירה הראשון חובר פיוט מיוחד הנקרא „פסח לספירה", המתחיל במלים „אור יום הנף הכשרה בנוגה הים", ומחברו הוא בעל האקדמות רבי מאיר ש"ץ מוורמייזא. פיוט זה חשיבותו מרובה, ואף כשליל הספירה הראשון חל במוצאי שבת אומרים פיוט זה, אף שבשאר ימי יום טוב שני של גלויות אומרים את הפיוט מיום טוב ראשון, שכן בלילות שבת אין אומרים פיוטים. בקהילת „שומרי הדת" באנטוורפן נוהגים לספור את הספירה הראשונה „בנוסח גדול", והמונים נוהרים לבית הכנסת המרכזי לשמיעת הפיוטים והספירה מפי החזן הראשי והמקהלה. בעיתון „הצופה" בשנת תרצ"ט קראנו, כי כך נהגו גם בחיפה, כאשר במוצאי יום טוב ראשון של פסח עבר לפני התיבה החזן הראשי יהושע וחמש והמקהלה. בשנת תש"ו עבר לפני התיבה בחג השבועות החזן פנחס שפ־פינמשיק במעריב מיוחד שנערך באולם כורבני בתל אביב. הוא נתבקש לעבור לפני התיבה בערב שבת שקודם לחג השבועות כדי שישמיע את יצירתו לתפילה „רבונו של עולם", שהיא אחת היצירות הידועות ביותר בצליל החזנות והאהובה ביותר ע"י הקהל. אחת היצירות שחוברה בתקופתנו לימי ספירת העומר היא „רבונו של עולם", בלחנו של ישראל פיטה. היצירה הושמעה פעמים רבות מפי בנימין אונגר וכבר בוצעה בתקליטים עפולך בסגנונו. אף העקב ליאיס הכשיר יצירה זו על גבי אחד מתקליטיו.

*

בעוד הלחנים לספירת העומר ידועים ביותר בציבור החזנים, רק מעטים משתמשים בהנגים המיוחדים לשירת „לכה דודי" ולתפילת שחרית של שבתות הספירה. הלחנים הנפוצים במערב אירופה ל„לכה דודי" מזכירים את צלילי האופרה „נשואי פיגארו" למוצרט, ואילו הלחנים המושרים במזרח אירופה ובחלק מבתי הכנסת בארץ ישראל, המיוחסים לחזן ניסן בלומנטל, מזכירים את צלילי האופרה „דולי הפנינים" של ביזה. יש רואים בכך קריזון, אך ייתכן כי הצלילים עברו מעולם התפילה לעולם האופרה, ולא להיפך. באשר לנעימת „לכה דודי" המזכירה את „נשואי פיגארו" כותב החזן החוקר אברהם צבי אידלסון, כי מוצרט חיבר את „נשואי פיגארו" בשנת 1785, בעוד נעימה ל„לכה דודי" היתה מקובלת עוד זמן רב לפני כן, והיא מופיעה באוסף הנעימות של החזן אהרון בר מבמברג. ייתכן, כותב אידלסון, כי מקורו של הלחן בשיר עם גרמני, וייתכן כי זוהי אחת מ„הנעימות הנודדות" בין עם לעם. כשם שיש השפעה למוסיקה הכללית על עולם החזנות, כך ישנה השפעה הפוכה, ולדברי אידלסון השתמש בטהובן בנעימת „הכהנים" מתוך העבודה ליום כיפור בסיום הסימפוניה השביעית שלו. על נעימת „דולי הפנינים", שהתגלגלה ליצירתו של בלומנטל ל„לכה דודי" לימי הספירה, נראה לנו, כי לביזה היה מקור יהודי, שכן חתנו ז'אק פרומנטל הלוי היה בן למשפחת חזנים, ובעצמו מנצח מקהלת בית הכנסת המרכזי של פאריס. בלומנטל וביזה חיו באותה תקופה וייתכן כי שאבו את הלחן מאותו מקור. את יצירתו של בלומנטל ל„לכה דודי" נהג להשמיע החזן בנימין אונגר בבית הכנסת הגדול בתל אביב, וכן החזן אריה בראון בעת שכיהן בבית הכנסת „בית אל" בתל־אביב. כיום משמיע יצירה זו החזן נפתלי הרשטיק בבית הכנסת הגדול בירושלים.

נוסח שכיום אבד כמעט כולו הוא נוסח תפילת שחרית לשבתות הספירה. למעלה משלושים פיוטים חוברו לשבע השב־תות, ואף קטעים מתפילת הקבע נאמרים בשינוי באותן שבתות. השינוי הוא בתוספת „אור עולם באוצר חיים" אחרי ברכת „יוצר אור". אמירת התפילה „על הראשונים" היא בנוסח שהיה מקובל במנהג ארץ ישראל העתיק ואומץ על ידי קהילות מערב אירופה, וכן תוספת הסיום „בגלל אבות תושיע בנים ותביא גאולה, לבני בניהם" לפני ברכת „גאל ישראל". מקורו בנוסח ארץ ישראל הקדום. החזן משה שטרן אמר לי, כי הוא מצר על כך שלא רשם מפי אביו החזן ישראל שטרן את הלחן המיוחד ל„על הראשונים" בנוסח שבתות הספירה.

בין הפיוטים לשבתות הספירה פיוטים לברכת יוצר, מאורות, אופנים ואהבות וכן זולתות וגאולות. בקהילות מזרח אירופה נאמרים כל הפיוטים ובמערב אירופה רק הזולתות. ידועים ביותר הלחנים לשבע הגאולות של שבתות הספירה.

החזן אלכסנדר ארטלר מולצלזוק הלחין את הגאולות „שבית עניה" ו„יקוש בעניי". הגאולה „שכולה אכולה" הולחנה על ידי החזן הווילנאי יהושע פיינזינגער, על ידי בעל התפילה החסידי משה נח שטריימלגאכר, וידועה ביותר הלחנתו של דוד אייזנשטאדט. את לחנו של האחרון נהג לשיר בבית הכנסת שברחוב טלומאצקה בורשה. החזן משה קוסביצקי שר לחן זה בפתיחת פסטיבל ישראל בשנת תשכ"ג בליווי מקהלת מרטין והיים. ד"ר מרדכי סובל עיבד את יצירתו של אייזנשטאדט לגאולה זו ועיבודו הושמע מפי החזן אברהם מורחי.

גם לפיוטי המאורה והאהבה (פיוטים הנאמרים בברכת יוצר המאורות ואהבה רבה), המתחילים במלים „איומתי" ו„סגולתי", הכתובים בצורת דו־שיח בין הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל, חוברו לחנים מיוחדים. החזנים יחיאל רוזן ושמואל ברוך טאובה סיפרו לי, כי בעת כהונתם בווינה למדו אצל החזן שמואל פרנקל, והוא הפקיד בידם מחברת ובה לחניו לפיוטים אלו.

כמו כן נציין, כי לפיוט „בר יוחאי", המושר על ידי הספרדים בכל שבתות הספירה, חיבר לחן מיוחד המנצח אברהם צבי דוידוביץ מבית הכנסת נוזיק בורשה. לחן זה היה מקובל בבתי הספר היהודיים בפולין והובא לארץ ישראל. ב„ערבית לחזנות", שנערכה מטעם אגודת החזנים בבית הכנסת „ישורון" בתל אביב, הושמע לחן זה מפי המקהלה בניצוחו של יהודה סרבניק.

השבת האחרונה לפני שבועות נקראת בעדות מסויימות „שבת כלה", ויש הקוראים לה גם „שבת הגדולה". בקהילות מערב אירופה נאמרת תפילת „אב הרחמים שוכן מרומים" רק בשבת זו ובשבת חזון, שכן תפילה זו חוברה עקב פורענויות שאירעו בשבתות אלו בעת מסעי הצלב בשנת התתנ"ו. נעימת התפילה בשבת לפני שבועות מיוחדת במינה, והפיוטים נאמרים בנוסח המזכיר את נעימת איכה.

הולך ופוחת מספרם של הזוכרים את נעימות שבתות הספירה, ועל מוסדות המחקר העוסקים במוסיקה יהודית מוטלת החובה לשמר נעימות אלו.

על הפסחים / מאת רפאל לוי

להלן נראה מה משמעה של המלה „פסח" וכן כמה כינויים נלוים.

פסח — א. חג המצות. „ב־ראשון בארבעה עשר יום לחודש יהיה לכם הפסח" — יחזקאל מה, כא.

כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו — פסחים ב, ה.

★

פסח — ב. שם הקרבן, ש־הקריבו אבותינו ואכלו אותו צלי בליל הפסח. „ואכלתם אותו (את השה) בחפזון, פסח היא לה'" — שמות יב, יא. „אפשר ישראל שוחטין את פסחיהן" — פסחים סד, ע"ב.

★

פסח ראשון — פסח שנעשה ביום י"ד בניסן.

נקרא לו פסחא רבה (פסח גדול) — חולין קכט, ע"ב (ראה להלן).

★

פסח שני — כינוי ליום י"ד באייר, שבו היו מקריבים את קרבן הפסח האנשים שנמנע מהם להקריב את הפסח במועדו בי"ד בניסן, משום שהיו טמאים או: שהיו בדרך רחוקה (ראה במדבר ט, יא).

„מה בין פסח ראשון לשני, הראשון אסור בבל יראה ובל ימצא והשני — מצה וחמץ עמו בבית" — פסחים ט, ג.

נקרא גם „פסח קטן" או „פס־חא זעירא". „לעשות פסח קטן בירושלים" — חלה ד, יא.

בפסחים קכט ע"ב: „פסחא זעירא דלא למספד, הא (פסחא) רבה למספד".

★

פסח מעוכין — כינוי לחג פסח אחד שנערך בימי בית שני ב־רוב עם בהר־הבית עד כי מרוב צפיפות נמעך שם זקן אחד (ורק בחג הפסח של ה' שנה ההיא).

„תנו רבנן מעולם לא נתמעך אדם בעזרה חוץ מפסח אחד שהיה בימי הלל, שנתמעך בו זקן אחד, והיו קוראין אותו פסח מעוכין" — פסחים סד, ע"ב.

חייו ומותו של ה„טריביון"

מאת בת שלום

למי שאוהב סיפורים על עתונות ועל עתונאים ספרו של ריצ'רד קלוגר הוא דבר בעתו.

הספר „חייו ומותו של הראלד טריביון" בהוצאת קנופף סוקר את מהלך חייו של אחד משני העתונים היומיים היחידים ש־יצאו בניו־יורק של תחילת המ־אה ה־19. הראשון היה ה„הר־אלד" והשני, ה„טריביון". הכוו־נה היא לתאר עתון והתוצאה — סיקור היסטורי של העיר ניו־יורק עצמה.

הוראס גרילי, עורך ה„טריב־יון" נהג לבקר בחריפות את אברהם לינקולן ואף להורות לו איך לנהל את מלחמת הצפון בדרום. אומרים שהודות למאמ־רי המערכת התוקפניים של גרי־לי, החליט לינקולן לכתוב הס־בר ממצה לסיבות שהביאו ל־פריצת מלחמת האזרחים באמ־ריקה. ההסבר, אגב, הפך לטקסט חובה בספרי הלימוד האמריק־ניים עד היום. בין העתונאים הסופרים שהשתתפו דרך קבע ב„טריביון" מוצא המחבר את קרל מארקס, שעשר שנים שלח בקביעות מאמרים מלונדון. ב־תקופות מאוחרות יותר סייע ה־עיתון לגבריל־ אייזנ־ ־ יר לנצח ב־בחירות לנשיאות. לגבי לינ־דון ג'ונסון.

וולטר ליפמן אחד הכותבים ה־מבריקים ביותר בתולדות העתו־נות של כל הזמנים, תקף על דפי הטריביון את תכנית ה„ניו־דיל" של הנשיא רוזוולט, לאחר המ־פולת הכלכלית הגדולה של שנות ה־30, מה שמוכיח שגם אנשים פיקחים לוקים בעיוורון היסטורי. עד כמה טחו עיניו של ליפמן, היהודי, מלהבין נכון מה שמת־רחש בעולם תעיד העובדה שב־שנות ה־30 וה־40 גילה התעניי־נות מעטה בלבד בגורל יהדות אירופה. וכמעט שלא כתב על ה־שואה או נגד גרמניה הנאצית. ומדובר בעתונאי שנון ומחונן בעל עט מושחז. מתי התעורר ליפמן למלחמה? רק כאשר כתב בשנות החמישים נגד מק'ארתי ובשנות השישים נגד מלחמת וייטנאם...

חידה נוספת המוצגת ל„טריב־יון" היא כיצד הצליח להתעלם מן האחוז הגבוה של הקוראים היהודיים שהיו לו, כעתון ניו־יורקי. יותר מזה, מאמרי המערכת בשנות המלחמה נקטו גישה מעליבה ביחס לכל נושא יהודי. ריצ'רד קלוגר, כותב הספר וב־עצמו עורך לשעבר של המדור הספרותי שלו, מנתח שהיתה ב־עתון גישה של פרו־היטלריים ושגם הגנרליסימו פרנקו זכה ל־כתבות אוהדות. הלן ריד, עורכת ראשית ב„הראלד טריביון" אמ־רה שהרעיון שילדיה יגדלו ב־שכונה יהודית הוא בלתי נסבל בשבילה. ג'וזף אלסופ, מסופרי העתון כתב שאנטישמיות היתה דבר מובן מאליו בחוג החברתי הזה. הפעמים המעטות בהן הס־כימה ריד להסתיר את שנאת ה־יהודים שלה היו כשהתקשרה ל־בעלי חנויות כל־בו גדולות בעיר כדי להציע להם לקנות מודעות...

קלוגר כותב עוד שמתוך מס־פר העתונים היומיים שפעלו ב־ניו־יורק לפני דור אחד רק ש־ניים היו נקיים מגמה אנטישמית, ושניים אלה, עתוני ערב, נסגרו מזמן.

קיצם של עתוני ניו־יורק בא עליהם בגלל הטלוויזיה ובגלל מספרם הרב. פועלי הדפוס, ב־אקטים של התאבדות חסרת פשר ... שביתות ענק דווקא בזמן

בספרות העולם

שהעתונות הכתובה נלחמה על ה־חיים. והפסידה עמדה אחר עמדה לטלוויזיה הכובשת. היו גם ש־ביתות נגד הכנסת מיחשוב וטכ־נולוגיות מתקדמות אחרות ש־הפחיתו את העלות והובילו ל־פיטורי עובדים מיותרים (תהליך דומה עובר על העתונות העברית בישראל בשנים האחרונות).

במאזן הכולל, ובמרחק השנים, מותר לומר שה„טריביון", כמוהו כרוב עתוני ניו־יורק, כשל ב־דיווח המתרחש בגרמניה של שנות ה־30 שאיש מפרשניו ה־פוליטיים לא ניתח נכון את ה־עתיד לקרות. בעקבות עלייתו של היטלר לשלטון.

לילות פרס

מהפכת חומייני באיראן הנ־יבה בימים אלה את הרומן האמריקני הראשון שלה.

סופרים רבים אוהבים לשתול דמויות בדיוניות בהתרחשויות פוליטיות או היסטוריות אמיתיות (טולסטוי ב„מלחמה ושלום", ל־משל). דיאן ג'ונסון, פרופסור לספרות אנגלית באוניברסיטת ברקלי, צועדת בעקבות גדולים כאשר היא נוטלת חבורה של אמריקנים אל טהרן, שיראז ו־פרספוליס בשנת 1978, כמה שבועות לפני נפילת השאה.

קלואה פאולר, אמריקנית ב־איווית, בת המעמד הבינוני ה־גבוה, אשת מנתח מפורסם שהג־יע זמן לתפקיד של מרצה ויועץ בביה"ס לרפואה של העיר שי־ראז, מוצאת את עצמה לבד ב־אירן, בהמתנה לבעלה. מודעת הבעל לחזור אל בית החולים שלו בסן־פרנציסקו כדי לפתור בעיה רפואית חמו־רה. פרופסור פאולר משכנע את אשתו להמשיך בטיסה ולהמתין לו בחדר המוזמן במלון של שיראז. הופעתה של האמרי־קנית הבודדה מעוררת מיד ת־שומת לב ותסיסה. באירן החו־מייניסטית, אחוזת הלהט הדתי, של ערב מהפכה. כאשר הנשים הפרסיות מתחילות להאריך כנ־פות ולכסות שיער ופנים ב־צעיפים — נראית האמריקנית קלואה כאדם מכוכב אחר. בהנ־הלת בית החולים שהזמינה את בעלה — משוכנעים כי שהיא מרגלת.

קלואה התמימה, הצועדת בלי להרגיש מה שמתחולל סביבה כתינוק ביער שורץ זאבים, נת־קלת בזה אחר זה, בהפתעות מהממות. היא מגלה בהדרגה שידידים מערביים חדשים עמם התקשרה בשיראז הם בעצם סו־כני ה„סי.איי.איי". או בדיגנים של ה„סוואק". המ־שטרה החשאית של השאה. היא מסכנת את חייה בתוך תמימות אמריקנית הגובלת ב־פשטות ובחוסר הבנה למתרחש. כאשר היא מוסרת את הדרכון שלה לאשה אירנית המצליחה בעזרתו להימלט מן המדינה ו־מבעלה הרודני. היא יוצאת ל־טיול קבוצתי בהרי אירן ונדה־מת כאשר מסתבר שאחד מבני חבורתה, רופא אירני, נמצא מת בבוקר. מישהו רצח אותו בחש־אי במשך הלילה — ואיש, משום מה, לא מתאמץ לגלות את הרוצח.

קלואה מציינת באחד הפרקים: „החיים, מעבר לקליפות החיצו־ניות של מנהגים ולבוש — הרי דומים בכל העולם עמוק בפנים — האירנים הם כמונו". אבל דיאן ג'ונסון, הסופרת, מוכיחה שוב ושוב, עד כמה הערה זו מוטעית.

הספר נקרא: „לילות פרס" ומי שרוצה יכול לחשוב גם על „אלף לילה ולילה", אבל מטרתו, כנראה, להוכיח לאמריקנים ש־באירן של חומייני, הם בנו ל־עצמם, ברומנטיקה כוזבת ואש־ליותיות, אגדות בלתי מציאותיות, החמיצו כליל מה שהתרחש ולכן גם נכשלו כל כך. קלואה פאולר איננה גיבורה שצריך להזדהות איתה אלא להיפך. דמות שדרכה צריך הציבור בארצות־הברית ל־הסתכל כבמראה אל עצמו ולהכיר את טעויותיו בפשטנות עמים אח־רים. במקרה זה — העם ה־פרסי.

חיוך היגואר

סלמאן ראשדי, סופר הודי מוכשר נענה בקיץ שעבר ל־הזמנת המנהיגים הסנדיניס־טים של ניקרגואה לבלות כמה שבועות במנגואה ולהת־רשם משלטונם המהפכני ה־מחזיק מעמד זה שבע שנים.

ראשדי בילה בניקרגואה שלושה שבועות. השתתף בעצ־רות פוליטיות, סייר על הגבול עם הונדוראס, ובילה מסביב ל־מדורות עם החיילים ומפקדיהם בשיחות על ספרים ובאבילת... צבים.

פחות משנה לאחר ביקורו מו־פיעים רשמיו בספר בהוצאת וי־קינג ששמו: „חיוך היגואר".

אין זה ספר דוקומנטרי גרי־דא, עינו של הרומניסט מבחי־נה, בתוך המציאות. בסימבולי־קה ובאירוניה של העובדות ה־יבשות. ראשדי מספר לקוראיו, למשל, שלאשתו של הרודן ה־מודח, אנסטסיו סומוזה, קור־אים תקווה, אבל מבצה היא נטול תקווה. או שהסנדיניסטים הלוחמים ב„אימפריאליזם האמ־ריקני" עושים זאת לקול מו־סיקת הפופ האמריקנית הבוקעת מן הטרנזיסטורים שלהם. תר־בותה של ארצות־הברית דומי־ננטית כל כך בדור הזה, עד ש־גם אויביה — מזמרים את נעי־מותיה...

יחד עם זאת, הצליחו הסנדי־ניסטים לכבוש את המחבר לע־יונית ואידיאולוגית. הוא מסרב לכנות את הדיקטטורה הצבאית שהנהיגו בשם רודנות, וכאשר משמיעים באוזניו ביקורת נוקבת על השליטים, הוא טוען שבי־קורת כזו מצד אזרחי ניקרגואה מוכיחה שיש דמוקרטיה או לפ־חות חופש דעות במדינה.

אבל כסופר — אין הוא יכול להתעלם מן הפרדוקס ששלטון של אנשי ספר (הנשיא הסנדי־ניסטי דניאל אורטגה חיבר קו־בצי שירה, וסגן הנשיא סרגיו רמירז פרסם רומנים בפרוזה) הנהיג צנזורה חמורה ונוקשה. עדיין אין זה מבטל, הוא כותב, את הצבע הבסיסי שבו דויד הסנדיניסטי נלחם בגוליית ה־צפון־אמריקני.

הפרקים היפים ביותר בספר הם אלה שבהם מתאר ראשדי את המון העם הפשוט.

אגב, כמו שהואשמו בהעברת כספים לידי ה„קונטראס", הלו־חמים בסנדיניסטים מן הצד ה־צפון־אמריקני, אין ספק ש־ספר כמו זה של ראשדי, מעו־רר בנו רגשות מעורבים.

صكنا بمن الابح

בעריכת
נעמי גוטקינד

בחוג המשפחה

קניות: סנדלים חדשות

סנדלים חדשות

מהו הבילוי הטבעי והמ־קובל ביותר של ימי האביב?

קניית סנדלים כמובן. אמנם לא בכל החנויות הי נעלים, ואף לא באלה שי בפרי השדות, תהרוו לרכוש כבר את הביבור החדש של קיץ 87', אבל כי עסורחות — הגלה את הדגמים והתד־עים בלי הרבה קושי.

עקב „הרוקי" חוזר

הרהיטים רבים או נהפ־כויים אין הבנה בסנדלים אבל כולנו נקבל בברכה את עקבי „הרוקי" הנחים הי כאפשרים לרגל לנוח לאו־רך כל ההידרה, למרות הי הגבהה. גם צבעי הגלידה החדשים מוסיפים רעננות אביבית.

בתצלום המצורף למעלה משמאל את רואה את המו־אה הקלוע הצבעוני בסנדלי ילדים ונוער. המחיר לזוג־ בית.

בורדו, סגול, ירוק ואפור

הצבעים בהם ניתן לד־רוש את הסנדלים הללו ו־אחרים על אותו מפעל הם למשל סגול־לילך, ירוק־דשא, אפור, בורדו תום בהיר, בנוסף לטורקיז, צהוב, כ־תום, אדום מן השנה שעב־רה.

סנדלי זוגות עשויים פל־סטיק והם בעלי סוליה עבה לכל אורכה.

בחלק מן הסנדלים תמ־צאי עיטור של עלים או פרחים בגימור, המזכיר פנינה אי הוד בוצות. את הדוג־מאות מציגים בעזרת מדב־קות מיוחדות המזכירות ריצי הפלסטיק ממש עבור הסנ־דל, אבל אפשר גם להשיג סנדלים עם עקבי רוקי ל־לא מדבקות היוגמאות.

סנדלי הפלסטיק הביזרים יעלו בין 7.50 ש״ח ל־16 ש״ח לזוג.

עושה עור הנמר

קטיגוריה אחרת לגמרי של מהודים וחדגים מייצג הי סנדל האלגנטי שמשמאל ב־מרכז. כאן לפניך עור אבזי תי ועיצוב יוקרתי המחי־רים בהתאם: 265 ש״ח. סנ־דל עור־הנמר שלפניך, הי קולע עם רצועה של עור, חלק עייך לקולקציה של „גושקה". אלגה גוטסדינר, מנהלת רשת „גושקה" בי ישראל ובארה״ב מציגה ל־קיץ זה מוקאסינים המשל־בים בד ליינן עם עור מוז־הב. נעלי בלרינה מעור די־מוי קשקשי דג, סנדלי דוקי בשילוב של עור נחש ונמר וסנדלים כסופים או בעלי ב־רק מטאלי בצבעי האקי, ב־כחול בהיר ובאדום להט.

— לערב — נעלים בש־חור־לבן או נעלים מבד לי־יינן שחור ועקב נחדי לכל סנדל — תיק תואם. אגב ברשת הזו יש גם תיקים לקיץ.

ברור שהכוונה לקיץ הא־רופאי הגשום ולא להודפי הוובש שלנו) והם עשויים בד־ליינן האקי ועור מודפס בהדפסים אפריקאיים.

קלוע לגבר

גם הגבר זכאי לסנדל או לנעל חדשה לקראת הקיץ בה שמוביל אותי לדגמים שמימין למעלה. זה נראה כמו נעלים לנשים אבל הי עיצוב העדין קבתצלום של יך לנעלי בריל לגבר.

בנעלי הקיץ הגברית שול־טים צבעי אדמה בהירים מ־שולבים ברצועות קלועות ב־יד בצבעים נוספים כמו כ־חול, אפור, לבן־שמנת, ויש גם צורות „קרוקודיל" וצו־רות „בראש" שהודות לעי־בוד מיוחד בעיצור יש ב־הם יותר גמישות.

הידוע מעניין: צבע הסנ־דליה כצבע הנעל. העקב ש־היה יותר מזה של הקיץ הי קודם ורוב הנעלים מורי אה של „מוקסינים" ללא ש־רוכים ובתפירת יד.

אצל בריל שרכב ציוד הי דים, מייצרים נעלים בעו־רת מהשבים וכך מגיעים ל־אחידות מלאה בגיזרות ובי עיצוב.

אין הצדקה לקנות יבוא

עד כה, כאמור, יצרו רק לגברים, אבל לקראת סוף הקיץ יעברו גם לייצור ב־נעלי נשים. בצבעי הקיץ ל־גברים, אומרים בבריל, יש ביקוש גם לכחול וגם ל־בורדו.

אשר למחירים, סנדלים יוקרתיים מעור הבופלו הי אבריקאי בגימור מעולה עו־לים 90 ש״ח, סנדלים אור־טופדיים עם סוליה מחור־קת — 84 ש״ח, מוקסינים עולים 130 ש״ח ואם מט־ווים אותם לנעלי יבוא מ־איטליה באיכות דומה ע־

בים מחלקים מגיעים מא־תיים ש״ח, הייבים להגיע למסקנה שמתהלים בקניה הזה באה לקנות סנדלבה.

אגב בבריל שבעצתי שהי מראה הדין בנעלי גברים צריך להתחלק בהיקף הבא בנעלים עם כחולת צבות הנעות, מה שיצריך כמובן קניה מהודעה, הצבעים הי איטלקיים, המובילים את אי־פנת הנעליים בעולם כולו, כעיניים במחשבים מגוונים כאלה כל הצי כנה כדי ש־הציבור יקנה הסנדלים יבי־שיה לעבודה.

תורת הרפלקסולוגיה — בסנדלים

ולסיום, תורת אל העצ־מיות, בתצלום מימין למטה, בעזרת סנדלי נאות בעלי ואבזבים המוחבעים ותני הרצועות.

ציון לטבה יש לתת ל־נאות תודות לכך שהם מיי־צרים כל דגם בשתי רפידות, אחת לכף רגל רחבה ואחת לכף רגל צרה. בחלק מהר־פידות יש בליטות וקימו־רים התואמים את מבנה כף הרגל והן עשויות עצם מ־צופה בעור.

בחלק מהרפידות גם נקו־דות מסאג' הבעצות את כף הרגל בזמן ההליכה לפי עק־רונות הרפלקסולוגיה המא־מינה שבריאות האדם תלויה בכף רגלו. אשר למחירים אצל נאות, במידות 36 עד 47 משלמים 64 ש״ח ל־זוג ובסנדלי הילדים ממידת 27 עד 35, המחירים נעים בין 53 ל־59 ש״ח לזוג.

בריאות:

„ריצה במקום רוץ... חת..." חת...

„ריצה במקום רוץ... חת... חת..."

הנושא גבירותי ורבותי הוא... ספורט. שבוע הס־פורט העממי בישראל הי מתחיל ב־27 באפריל, וב־מסגרתו ינסו להסביר לכו־לנו, בכל גיל ובכל מצב בריאות מדוע חשוב כל־כך להניע את הגוף.

לא מעטה שעד היום סרבנו להתעמל אפילו עם פינת ההתעמלות המשודרת כדיו בבקרים או „עת כושר" בטלוויזיה. לעולם לא מאוחר מדי.

בישראל אוהבים ספורט — אוהבים לקרוא את מ־דורי הספורט בעיתונים, ו־אוהבים לצפות באירועי ספורט, בעיקר מול מכשיר הטלוויזיה.

פחות אוהבים בישראל לעסוק בספורט, ובמסגרת תרבות הפנאי הנושא עדיין אינו תופס מקום חשוב.

מיליונים רבים בעולם עוסקים כיום בפעילות גו־פנית סדירה בשעות הפנ־אי. המאפיינים העיקריים של תופעה כלל־עולמית זו הם:

✱ מספר העוסקים בס־פורט גדל בהתמדה, הן ב־פעילות עצמית והן במסג־רת מאורגנת. במרבית ארצות המערב מספר הי עוסקים בסדירות בפעילות גופנית הוא בין 50%—70% מכלל האוכלוסיה. יש ארצות בהן מספר המשתת־פים, גבוה בהרבה מ־70% (סקנדינביה למשל). ולעו־מת מספר ארצות בהן כש־יעור הפעילים נמוך מ־50% ... ישראלית.

✱ ראשי המדינה ואישי ציבור, בארצות רבות, עוס־קים בעצמם בספורט עמ־מי.

לדוגמה: נשיא ארה״ב, רונלד רייגן, הקים חדר כושר בקומה העליונה של הבית הלבן, והוא מקיים בו תירגול יומי של כחצי שעה. לפעילות זו ניתן פירסום נרחב באמצעי הי תקשורת, כמו גם למשחק הטניס שבו עוסק בקביעות סגנו, ג'ורג' בוש. הנשיא לשעבר ג'ימי קרטר היה נוהג לרוץ מדי יום. ראש ממשלת דנמרק משתתף במירוצי אופניים, ואפילו בסין דואגים להפיץ ברבים את תמונת המנהיגים כשהם שוחים להנאתם בי נהר. אצלנו, אגב, רק בן־גוריון התפרסם בזכות הי עמידה על הראש שלו. ל־מנהיגינו העכשויים אין תי דמית ספורטיבית.

בשוויץ שבה כ־6 מיל־יון תושבים קיימים כ־20 אלף מועדוני ספורט בהם כ־3 מיליון חברים; בגר־מניה (כ־60 מיליון תוש־בים) קיימים כ־60,000 מו־עדוני ספורט ובהם כ־20 מיליון חברים; בהולנד (כ־14 מיליון תושבים) ק־יימים כ־34,000 מועדוני ספורט ובהם כ־4.5 מיליון חברים.

אמצעי התקשורת, וב־עיקר הטלוויזיה, מייחדים לספורט העממי מקום נכ־בד, בעל הפופולאריות של נושא זה בקרב הציבור, וכל זאת מבלי לגרוע מן הסיקור הנרחב של הס־פורט התחרותי.

חברות ומוסדות ציבו־ריים ופרטיים, נותנים הי סותם למבצעי הסברה ו־פירסום בתחום הספורט הי עממי, ובעיקר בנקים, חב־רות לציוד ולביגוד ספו־רט, חברות מתעשיית הי מזון, וגופים הקשורים ל־תחום הבריאות.

ובישראל?

הגישה וההתייחסות ב־ישראל לנושא הספורט הי עממי מצד הממשל, אישי הציבור ואמצעי התקשורת — פושרת.

מספר העוסקים בפעילות גופנית באופן סדיר בישי־ראל מוערך ב־25%—30% מכלל האוכלוסיה הבוגרת. שיעור נמוך בהשוואה ל־מרבית הארצות המפותחות בעולם.

בישובים רבים עדיין חס־רים אתרים ומיתקנים ל־פעילות עצמית בשעות הי פנאי. באחד הפארקים הי גדולים בארץ סירבו להר־שות לערוך יום ספורט, כ־אחר וזה „עלול לקלקל את הדשא", סירוב שהפסיקו להשמיעו בחו״ל כבר לפני שנים רבות.

שאר ירקות

מיצית את כל הידע הקולינארי שלך כדי להכין את ארוחת ליל הסדר וארוחות חול־המועד ועכשיו את „שוברת" את הראש בחיפוש אחרי מתכונים הד־שים מה אפשר עוד לחדש?

אולי — סלק ברוטב דבש ותפוזים?

נסי וכתבי לי איך הגיבו בני הבית. בשלי חצי קילוגרם סלק בקליפה, עד שהוא רך. קלפי וחתכי לפרוסות דקות. ערבבי בסיר מעל אדים המיצים גרם מרגרינה, רבע כוס דבש, חצי כוס מיץ תפוזים, חצי כפית ציפורן טחונה וכפית אחת קליפת תפוז מגוררת. הוסיפי את הסלק והשהי מעל מים חמים כרבע שעה. אוהבי הסלק יתלהבו.

אפשר גם לרסק את חצי קילוגרם הסלק המבושל בפומפיה גסה, להרתיח בסיר חצי כוס מיץ תפוזים עם 2 כפות מיץ לימון, 2 כפות מרגרינה וכפית מלח, להוסיף למיץ הרותח את הסלק המרוסק ולבשל על אש קטנה כעשר דקות. מערבבים 2 כפיות קמח תפוחי אדמה בכף מיץ תפוזים ומוסיפים לתבשיל ער־בוביה.

קציצות גזר

אם אצלך קונאים סלק ומתלהבים מגזר, ריסקי חצי קילוגרם בפומפיה דקה, הוסיפי שן שום כתו־שה, ארבע ביצים, חצי כוס קמח מצה, מלח, פלפל לפי הטעם וטגני קציצות קטנות בשמן זית חם (לא עמוק).

בעריכת שולה מוסטיק

בעריכת שולה מוסקיק

מה נצפה מה צפוי

בעריכת שולה מוסטיק

בעריכת שולה מוסקיק

ברדיו ✱ בטלוויזיה

בעריכת שולה מוסקיק

ברדיו

✱ „קבלת שבת" — בעריכת שבתאי ביבי (א') שישי, 15.00 — שיחה על הפרשה בפי הרב חיים יהודה רבינוביץ, הפר בין הדין הרבני היא וקריית ארבע. קורא בתורה אליהו דהר בזור ; בהפטרה — הרב אלי סוויסה. מתוך שיר השירים יקרא החזן חיים הנטגר. שיחה על שיר השירים יתן הבן פורת.

✱ „בשמים לשבת" — עם יהודה גאון (ב') שישי, 15.05.

✱ „הדרך" — לכל עם נחום היימן חברים (גל״צ) שישי, 15.05 — בין המשתתפים: אורנה ובנה דן, איציק בי כר, השליטייה בטירי שליטית בגדר הירדן (ש״ח).

✱ „אבות ובנים" — סדרת הבנות המסבירשה קציני צה״ל ובניהם (גל״צ) שישי, 18.05 — הפעם: עם האלוף יעקב לפידות בפקד המכללה לבטחון לאומי, ובתו סגן בשנה — יעל.

✱ „מלווה מלכה" (ב') מוצ״ש, 22.10 — „יציאת מצרים של יהודי בבלי". משתתפים: מרדכי בן פורת, יצחק אב־שור, שמעון בן שברי וכן זמרים ומני־גנים. העורך: אברהם כלומין.

✱ „לקראת שבועי של פסח" — בעריכת שבתאי ביבי (א') ראשון, 15.00.

✱ „פעמי המזרח" — המצעד השבועי של הזמר המזרחי (א') שני, 22.05.

✱ „למוצאי שביעי של פסח" — בעריכת אברהם סלומון (ב') שני, 22.10.

✱ „הגיגות הביטנה" — שידור מ־מאולפן „קול־ישראל" בבן מאיר בי ירושלים (ב') שלישי, 12.05.

✱ „אצבע על הדופק" — שבועון בעניני בריאות ורפואה (ב') שלישי, 18.06.

✱ „שיעור בתלמוד" — מסכת „בר־כות" — מפי הרב שבתאי סבטו (א') שלישי, 19.05.

✱ „עולם חדש" — מגזין חדשותי ל־ענייני האדם וסביבתו (ב') שלישי, 19.38.

✱ פרקי הזנות „בבקשתך" — מדי סור שיר — בעריכת אברהם סלומון (ב') שלישי, 20.05.

✱ „להמשיך את החיים" — קטע עם הרמטכ״ל היוצא ראיל משה לוי (גל״צ) שלישי, 20.05 (ש״ח).

✱ „קפד ראשי" — חידונים מגוונים בהשתתפות המאזינים — עם שמוליק רותן (ב') שלישי, 23.05.

✱ „יש שאלות" — שידור חי מה־מתנ״ס בבעלה אדומים (ב') רביעי, 18.06.

✱ „שואל כעניין" — שאלות בנושאי הברה והלכה עם רב בישראל (א') רביעי, 19.05.

✱ „מבט לפולקלור" (ב') רביעי, 20.05 — הפעם: יום בעיירה — קטורה.

✱ „השושנה פורחת" — לקט רו־מנסות ושירי עם ספרדים (ב') רביעי, 21.05.

✱ אנטיברטיפוה מיבודדת — האבו־סים — בין גזרות ליהדות (גל״צ) רביעי, 21.30 — „התפיסה הרעיונית בי קהילות האנוסים לשעבר. מרצה: ד״ר יוסף קפלן.

✱ „מחפשים את המטמון" — בי צריכת זאב צור (ב') רביעי, 22.05.

✱ „בימה ומסך" — לקט קטעים מתוך מחזות מיוזיקליים וסרטים (ב') רביעי, 00.15.

✱ „ארץ לא נודעה" — בעריכת אפ־רים אבא (א') חמישי, 16.05.

לילדים ולנוער

בטלוויזיה הכללית והלימודית

✱ יום שישי

09.35 גנב — סוני הוא תלמיד בית־ספר שבנצב גניבה. שומפת הנוער מתי רשכת שיש לבדוק את הסיבות למקרה, ומנבה קצין מבתן כדי שיתקרב אל הנער ויעמוד על מני־עיו. הבטקנות הורו על כך שאבין על סוני מצפה ממנו להתנגים, שאולי אינו יכול לעמוד בהם, הה־כבב כתסכל וכיאאב את הצעיר.

10.45 מסע לאיי הדרום — פרק ב': אלים, איים אבודים ואוצרות סמו־ניה.

11.35 בין שני אחים — מים קולנוע. עויר מצליח, הבהלים „לירוף" ל־קונגרס, מגלה, שאחיו הסויד הוא פורץ. עליו לבחור בין הקריירה הפוליטית שלו לבין העזרה לאחיו. האם יסגירו למשטרה?

14.00 המבריח — פרק ד': הבוגד הי מכובד (חלק ב') — ג'ק ויגנסט גורם לבני קבבל להתוודות שהי בוגד היא מארוחה, קצין המכס. בדי־קרב המתנהל על קצנו של צוק, מכבה ג'יק את מאויוד הנופל אל מותו. בני קיבבל בעטים, ובכוד של קפיטן קוביג ניצל.

14.30 משפחת פליפר — פרק 14: ליזי נבשה ע״י כל ידידיה חוץ מאמיליוס. היא נישאת לו. מארי פיטאס נפטרת בלידה, ופיטאס הר־זר מאוילבר, והוא עדיין מעורב בחייה של לורה שברחה מבעלה.

✱ יום ראשון

09.15 תיאטרון אגדות קם — עכברון, סהר, ש״ל — אגדה הודית המספרת על סוחר קמצן המתבודד בארמונו שבמדבר עם אשתו ובתו. הוא מס־פר להן שאת הגג הוא חייב לסוחר שנתן לו עכברון זהב המביא לו מזל. באחד הימים מגיעים לארמון אלמנה ובנה הבוגר המלוהים בפילה שנעזרה להביא אותם בעזרת האל רשיקילה לאושרם ועושרם. האם בארמון זה ימצאו את עושרם?

10.10 מסע לאיי הדרום — פרק 3: מיקופיה — אנשי צוות הספינה מגיעים אל האי הקסום מיקופיה, הם משתתפים בארוחה חגיגית ש־אנשי המקום עורכים לכבודם. ונהי־נים לצפות בריקודים המסורתיים.

14.05 מרט קולנוע — שירלי טמפל — הנסיכה הקטנה — שרה נמצאת בי פנימייה של מיס מינצ'ין באנגליה עד שיחזור אביה ממלחמת הבורים בדרום אפריקה. מיס מינצ'ין מתי ייחסת אליה יפה, עד שמגיעה הי ידיעה שאביה של שרה נהרג. שרה אינה מאבדת תקווה ומחפשת את אביה בין הפצועים בבית החולים. בסרט משולבים שירים וריקודים בביצועה של שירלי טמפל.

✱ יום שלישי

09.35 הרפסודה— שלושה ילדים נשא־רים לבלות את חופשת הקיץ בבקתה קטנה ליד הפיורד. הם בונים רפ־סודה ומבלים חיים עצמאיים.

✱ „שיעור בתנאי" — מגיש: הרב עדין שטיינזלץ (א') חמישי, 19.05.

✱ „שורשים" — שבועון לענייני פול־קלור ועדות (ב') חמישי, 20.05.

✱ „מקום אחר" — עורכת: אילנה צור (ב') חמישי, 22.05.

✱ „יש לי הלוה" — עודד ומנוחה: יובב כץ (א') חמישי, 22.05.

✱ „בינינו לבין עצמנו" — שיחות עם מאזינים בשידור חי (ב') חמישי, 23.05.

10.20 רוק בבריימן (חלק ג') — מופע עוסקי על להקות רוק ומגוים מפורסמים בבריטניה. בחלק זה כש־תתפים: ניק לאו, הלן טרי, „מא־דנס", אדי בראנט, „פרנקי הולך להוליווד" הלהקה ג'יטור, בביצוע שירים מפורסמים.

10.45 מסע לאיי הדרום — פרק 4: בחוסת, קוסרה והרי געש — הפרק האחרון בסמע מיוחד לספואה, ג־ביאה התרשת, קפאה תועה אל המאה העשרים ומבצלת לשם כך את אוצרות המבע שלה.

14.15 סרט קולנוע — ביין פגע רע — מתרבון המגולל את קורותיה של ג'יין, שמעטה כצלפית ורוכבת סר־סים. במרכז הסרט סיפור הולדת ביותה שלילה ורונה, כדי שתגדל בביתו של רב תיבל אנגלי השוק ילדים ותוכה לחיים הגונים יותר מכפי שהיה ביכולתה של ג'יין ל־העניק לה.

✱ יום רביעי

15.00 היפוש האוצה האבוד — פרק 2 — ביין ידידתו של ספסן מבנה לעזור לו לשחזר מה היו המלים האחרונות שאמר אביו על ערש דווי. בינתיים מצטרפים למסע הי חיפושים ולאדק גוזה — פולני ב־מיצאר, ומתברר שגם למנהל בית הספר חלק כלשהו בפרשה.

17.30 „שביתות באוויר" — הפעם יתי ארחו באולפן ילדים של גבי צה״ל.

✱ יום חמישי

14.15 קשר משפחתי — בתכנית משו־חחת משפחת אסלין מאילת עם זימרת אברמסון על בעיות מיוחדות המתעוררות בתמצאה מיעוץ.

17.30 „באותו עניין" — סדרה שבועית המעלה בעיות של צעירים בדרך של פסיכודרמה ומשחקי תפקידים. הנושא שתעסוק בו התכנית הפעם: השתהרות מדמות ההורה.

18.00 משפחת קמבל — הפרק השנים עשר: „בשלה משפטים". אשת הי כומר נופלת מן העגלה ומאבדת את הכרתה. ד״ר קמבל מוזעק ל־הגיש עזרה.

18.25 „פסוקו של מקום" — לקראת יום השואה — מבט אל „יד ושם".

שים עין

✱ „ציונות דתית עכשיו" — מהי ציונות דתית כיום? (ד', 20.02) — בעת האחרונה שומעים יותר ויותר על זרמים שונים והולכים בקרב היהדות הצמונית־דתית בארץ ובתפוצות. התכנית, העוסקת בשאלה מהי ציונות דתית כיום משלוש נקו־דות ראות שונות במחנה הדתי־לאומי. המשתתפים: הגבי יהודית הינכר — לשעבר שגרירת ישראל בנורווגיה, הרב ישראל רוזן — ראש מכון „צומת" בגוש עציון, אברהם שטרן — מראשי הקיבוץ הדתי.

✱ „על נהרות תבל" — מסע אל קהילות יהודיות. שני סרטי תעודה על פולין, שיוקרנו ב־23.4.87 בשעה 21.30 וב־30.4.87 בשעה 21.30. הסרט הראשון עומד בסימן העבר. הסרט השני בוחן את ההווה היהודי בפולין. העבר היהודי בפולין מפואר ורב שנים. 1000 שנות היסטוריה. החו לישוב היהודי בפולין. תחילתו אי שם באמצע ימי הביניים, וסופו הי אכזרי. בשואה. פולין היתה „בית קברות של העם היהודי".

מאז סיום המלחמה ועד היום הר ברר ליהודי פולין, כי ארצם לא תשוב עוד להיות בית ליהודים. גם המעטים שנשארו לא יוכלו לשוב ולהתעורר במדינה הפולנית החדשה, שקמה על חורבות המלחמה. נותרו, איפוא, שי רידים רבים: מצבות, בתי־כנסת, מ־קומות יישוב יהודיים. נותרו גם הי שרידים האנושיים, יהודים מעטים, פה ושם, מקצתם חיים כיהודים, קצ־תם המירו את דתם, אחרים מתעל־מים ממוצאם היהודי.

מסע של זכרונות לנופי דתם פולין, פגישות עם יהודים בודדים בעיירות קטנות בגליציה, חיפוש אתרים יהו־דים ופגישות עם פולנים המתעניינים בעבר היהודי בפולין.

בטלוויזיה

✱ „אגדת האיש הלבן" — דרמה בהפקת הטלוויזיה האוסטרלית (בדי ב״ש, 22.35) — פק, אי״ש שפרב, שוחר להתבגע לזקנתו. הוא מסבב את ידידו, איש־ים כמוהו, להפקיע את כל חסכונ־תיהם ברכישת ספינת דיג כדי לשוב אל הים. נער מן הילדים מצטרף אליהם כנער סיפון, לכרות את־שביעות הרצון שהוא גורם לאכתו, כק הבחזקן ביצא שוב בים לחיים. אבל הלוכתיו לא יאריכו ימים, ובשעותיו הקשות הזוקא הוא רפנה עייף קרובים לו ביותר.

✱ „הסימפונה שלי" — הבניה מיוחדת ללה הסימפונה (ב', 20.00) — בתכנית על כשמעות חג הסימפונה בעידות שבע שונות, בשילוב שירים וקטעי פולקלור הקשורים בסימפונה.

✱ „חיים שבאהה" — עם שייקה דן — חלק שני (ב', 21.50) — עם הכשי־תתפים בחולקה השני של התכנית נכניב: עד התרן ואז ראש המכללה שבעון פרס, ודבר אדם כפרים — רעייתו, אחיו, אחיי תיו והנאצאיתם, תת אלוף שמואל ארד — קצין צנחנים והיל רגלים ראשי, ומי ש־היה מפקדו של שייקה דן ביחידה המודי־עין של הצבא הבריטי הקולונל סוני סיי־מון — „קולונל זה היה גם מפקדו של אורד וינגייט.

✱ „מיאמי — מחלק מוסר" — בלש משטרתי — סדרה אמריקנית (ב', 22.35) — סוני קרוקט וריקארדו טאבס הם צמד השוטרים העומדים במרכזה של הסדרה. השניים עובדים במחלק המוסר של משטרת מיאמי שבפלורידה. בכסות של זהויות שאולות הם חודרים אל תוך עולם הפשע.

הסרט הוא חדשני בסוגו. דגש רב מושם בסדרה על הצד הויזואלי־אסתטי של הי צילומים, ובצילומים ניכרת השפעת עידן הוידאו. תשומת לב מיוחדת ניתנה גם לפס הקול של הסרט: יש לו תפקידים משל עצמו, ואין הוא משמש מלווה ל־תמונה בלבד. משולבים בסרט להיטים של כוכבי מוסיקת הרוק.

✱ „התפתחות התעופה" — סרט תעודה (ג', 20.30) — הסרט סוקר את השלבים השונים בהתפתחות יכולת התעופה של... חרקים ובעלי חיים.

✱ „ציפורים כתות כמתר" (ג', 22.20) — הפרק החמישי: פאגי ר־סמיוארס נספים בדלקה שפרצה בדרוגידה. הכומר ראלף שומע על כך ובא לביקור שם. אהבתו למגי לא שככה, אך הוא עוזב שוב ומותיר אותה אומללה משהותה. חולפות שנתיים, החיים בדרוגידה חוזרים פחות או יותר למסלולם. בתוך קבוצה של פועלים — גוזים שמשפחת קלירי שוכרת לעבודה בחוות, נמצא גם לוק אוניל הבאת המעירן. הוא מחזר אחרי מגי, והיא אינה אדישה לחיזוריו. כשנודע לה כי הכומר ראלף עומד להתמנות ל־משרת בישוף בותיקן, היא נענית בחיוב להצעת הנישואין של לוק.

✱ „הצפירה" (ד', 20.30) — „איש על אש" — הסרט עוסק בקורס מיוחד הניתן בלונדון: הליכה ברגליים יחפות על אש. יש הסוברים, כי באמצעות התר־גיל הזה אפשר להתגבר על פחדים ולרפא מחלות. קבוצת מדענים בריטיים יוצאת לבדוק אם יש מן האמת המדעית באמונה זו, ואם אמנם הרוח יכולה לשלוט עד כדי כך בחומר.

✱ „בקה כהיל" — סרט טלוויזיה אנגלי (ד', 22.05) — הבחון כים קאר־מגלם בסרט זה הפקיד של זמר־חקיין, העובד לפרנסתו כנהג מונית, אך שאיפתו האמיתית היא, לחזור לעולם „השאו ביזי־נס". שלא באשמתו הוא נעצר לפתע מסכם כסף נבכד, שהושאר בסצות ב־מוניתו. זה היה כספו של דיפלומט זר, שאותו נהג להסיע, הדיפלומט עסק בסחר בסמים ונרצח. מעתה עליו להימלט מפני גורמים רבים, שגם נפשם חשקה בשלל. הוא עושה זאת בחברה חברתו.

✱ „דמפסי ובייקפיס" (ה', 22.20) — פרק ראשון, חלק ב': קול מן העבר. דמפסי, במסווה של איש כנופיה משתף פעולה כביכול בהכנת השוד הגדול ב־לונדון. למייקפיס נהיה בינתיים, כי הי אישה שבחבורה היא אשתו של איש מא־פיה איטלקי מסוכן. היא מקבלת הוראה מן הממונים עליה להוציא את דמפסי „מן המשחק". דמפסי מתעלם מן ההוראה ומי סבך עקב כך את מייקפיס במצב הצפוי לסכן את חייה.

פינת הבול

מאת חיים לנגלבן

העצרת הכללית של האו״ם הכריזה על 1987 כעל שנה בינלאומית לבנין מתן מחסה לחסרי־בית. בכשך השנה יועלה סבלן של מיליוני בני אדם שאין להם בית, כאלו המתגוררים על המדרכות, אלו הנאלצים לישון ליד דלתות בתים, בתחנות רכבת התחתית או בבנייני ציבור. לכל אלו שנותרו חסרי בית בגלל אסונות מעשה ידי אדם או מעשה ידי הטבע.

אולם השנה הזו הוקדשה לפי החלטת העצרת הכללית של האו״ם גם לאלו שאין להם בית אמיתי, בית של ממש, בית שבו יושביו הגנה מלאה, בית שבי יש לתושביו בו גישה למים זורמים ד־ לתברואה בריאה, בית המעניק הגנה אי־שית לדיירים, בית שיכול לשמש מוקד יציאה למוקדי תעסוקה, חינוך וטיפול רפואי שעדיין הוא עומד לרשות רבים בכחיר השווה לכל נפש.

מחסה לחסרי בית

לציון השנה הבינלאומית למען מתן מחסה לחסרי־בית, הנפיקו שירותי הדואר של האו״ם סדרת בולי זכרון בת שישה ערכים. הסדרה מחולקת לשלוש קבוצות: קב זה אות במטבע אמריקאי; קבוצה שני במטבע שווייצרי. בכל קבוצה שני בולי דואר בלבד. כך, לדוגמה הופיעו שני בולי דואר בערכים של 22 סנטים ו־44 סנטים אמריקניים בהזורה כוללת של 1,150,000 עותקים לכל ערך; שני בולי דואר בערכים של 0.50—0.90 פרנקים שוויצריים, בהזורה כוללת של 1,075,000 עותקים לכל ערך; ושני בולי דואר ב־ערכים של 4 שילינגים ו־9.50 שילינגים אוסטריים בהזדורה כוללת של 1,400,000 עותקים.

כמקובל בבולי או״ם, הונפקו למכירה עליס בעטפות „היום הראשון" מבוילות בבולים החדשים ומוחתמות בחותמות דואר מיוחדות מטעם שלושת מוקדי המכירה של הארים: ארה״ב, אוסטריה ושוויץ.

הבולים עוצבו בידי הצייר הפולני הלדיסלאב בריקצינסקי והודפסו בבית הדפוס הנודע של אנשהדה — הולנד. הי בולים יצאו אור ב־13 במרץ 1987, הם בגודל 26.8×11.6 מ״מ עם ניקוב מסרק $13^{1/2}$ על $12^{3/4}$ על כל שני סנטימטרים.

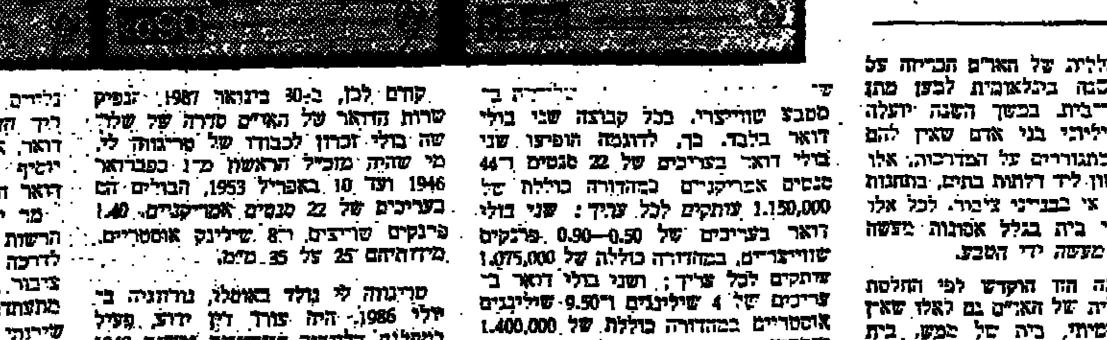

קודם לכן, ב־30 בינואר 1987 הנפיק שירות הדואר של האו״ם סדרה של שלו־שה בולי זכרון לכבודו של טריגווה לי, מי שהיה מזכיל הראשון מ־1 בפברואר 1946 ועד 10 באפריל 1953. הבולים הם בערכים של 22 סנטים אמריקנים, 1.40 פרנקים שוויצים, ו־8 שילינג אוסטריים. מידותיהם 25 על 35 מ״מ.

טריגווה לי נולד באוסלו, נורווגיה ב־יולי 1886 היה עורך דין ידוע, פעיל במפלגת הלייבור הנורווגית ובשנת 1940 היה לשר החוץ של הממשלה הנורווגית הגולה בלונדון. בינואר 1946 עמד בראש משלחת נורווגיה בכינוס הראשון של הי עצרת הכללית של האו״ם בלונדון והוקו־לאחר מכן, נבחר למזכיר הכללי הראשון בתפקידו מכהונה של 3 שנים. טריגווה לי מת בשנת 1968.

חותמת דואר מיוחדת לרגל הקמת רשות הדואר

ביום רביעי ב' בניסן ה׳תשמ״ז — 1 ב־אפריל 1987, הוכנסה לשימוש בסניף הי דואר מרכז, רחוב יפו, ירושלים חותמת דואר מיוחדת לציון: הקמת רשות הדואר.

הרשות החדשה הוקמה בתוקף חוק רשות הדואר התשמ״ו — 1986. תפקיד ה־רשות לספק שירותי דואר ושירותים נלויים, תוך שמה לשפרם ולהרחיבם. מפי־ליד הדואר המתייחס למתן שירותי הי דואר, אשר התוקן על־ידי שר התקשורת, יוסיף להיות תקף עד לפרסום הדריך דואר חדש על־ידי הרשות החדשה.

מר יצחק קאיר — המנהל הכללי של הרשות סבור, כי הרשות החדשה יוצאת לדרכה בתחושה של אחריות כבדה לכל ציבור. לקוחותיה, וכי הרשות החדשה מתעתדה להשקיע מאמץ רב לשפר את שירותי הדואר בארץ ולהביאו ולהרחיבם, לרווחת תושבי המדינה.

صورة عن الأصل

ישראל מבקשת לרכוש מגרמניה כור גרעיני ליצור השמל

הגרמנים מתנים אישור העיסקה בפתיחת הכורים הגרעיניים של ישראל לביקורת בינלאומית

בוונה לרכישת כור גרעיני ליצור השמל מתנהל בין ישראל למערב־גרמניה. על כך נמסר אתמול לרגל הודעת שרי המדע הגרמני ד"ר היינץ רידזנהובר ד־

שר המדע הפיזיקה גרעין פת על הזולה פעילות הקרן למחקר, הד־ משותפת לשתי המדינות. נמסר, כי הכור אמור להיות מוקם ליד שפכה בכנב.

הגרמנים טרם אישרו את העיסקה, כל עוד מסרבת ישראל לפתוח את הכורים הגרעיניים שלה לביקורת בינלאומית. כמו כן, הועלו הצעות שונות כגון אפשרות שהכור יהיה במעמד אקס טריטוריאלי.

השר הגרמני הביע נכונות עקרונית למכור את הכור ומגעים נוספים ועניינים יתנהלו בקשר לכך בעתיד הקרוב.

קרן המחקר המשותפת שעל הקמתה הוחלט כבר ביולי 1986, תקדם ותממן מחקר ופיתוח אזרחי, בנושאים בעלי עניין ותועלת לשתי המדינות. כמו כן תוענק תשומת לב מועדפת למיקומה הגיאוגרפי של מדינת ישראל, בקידום מחקרים ספציפיים כגון, חקר הצומח בארץ, מחקרי המים ועבודה במחקר הביו־רפואי. לפי ההסכם, יבוצעו המחקרים בשיתוף פעולה בין מדענים מגרמניה וישראל ותוצאותיהם יהיו זמינות במידה שווה בישראל ובגרמניה.

הון הקרן, במימון שתי המדינות, יגיע ל־150 מיליון מרקים גרמניים והכנסתה השנתית תגיע ל־5 מיליון דולר. הכנסה זו היא אשר תשמש מקור מימון המחקרים.

לפי התיכנון, תפרסם מועצת הנגידים של הקרן פניות לקבלת הצעות ממוסדות או מדענים, לעריכת המחקרים בתחומים עליה היא מוסכמת. כמו כן תהיה מוצעת הקרן לאשר, לקראת סוף השנה, את מימונם של מחקרים ופרוייקטים מדעיים.

ועד שכונות דרום ת"א תובע לבטל העלאת הארנונה

ועד השכונות והתיקוות של תל־אביב יצא בדרישה תקיפה לעירייה, לבטל העלאת דמי הארנונה לתושבי השכונות, באומר שלאחר שהועד נקשה העלאה זו בניגוד לחוק וללא אישור משרד הפנים.

במכתב שנשלח למנהל האגף לגביית ארנונות ומים בעירייה נאמר, כי תושבי שכונות שבזי, מחנה יוסף, נווה צדק ונווה שלום והסביבה, נדהמו לקבל את הודעות החדשות לתשלום הארנונה והמים לעירייה. מן ההודעות התברר להם, כי העירייה סיווגה את תושבי השכונות הללו לרמה גבוהה יותר מזו שהיתה לפני שנה — ללא הצדקה וללא אישור משרד הפנים.

במכתב, החתום ע"י יו"ר ועד השכונות שמואל לוי צוין, כי אין כל הצדקות להעלאת הארנונה ביותר מ־22 אחוז כפי שנקבע ע"י שר הפנים.

בנוסף לכך, נטען במכתב, ראש העירייה שלכה להם ומנהלי מחלקות בעירייה לא קיימו הבטחותיהם מזה שנים, לשיפור השכונות המוזנחות הנ"ל, ולא עשו בהן אף הדברים החיוניים ביותר המתבצעים בשכונות אחרות בעיר.

ועד השכונות מבקש מהעירייה להוציא הוראות תשלום מתוקנות, ומדגיש בכרוזם, כי „האחריות לעיכוב תשלום הארנונה והמים על ידי תושבי השכונות הנ"ל, אם לא תשולם על ידם במועדה — תיפול אך ורק על העירייה".

דובר העירייה בני כהן מסר בתגובה, כי כל העלאות הארנונה נעשו על פי החוק ובהתאם להנחיות משרד הפנים. הדובר ציין, כי לפני כשבוע, נודע מהעתונות, על קיצוני בחוק. אך צרבנו על כך לא נמסר — לא לעירייה ולא לרשות מקומית אחרת. לכן, לא נדרשה העירייה לשנות את הסכומים שקבעה על פי החוק.

קציני הים זכו בפסק בוררות לתוספת שכר של 20 אחוז

קציני הים זכו בפסק־בוררות שניתן ע"י המוסד לבוררות מוסכמת בירושלים, לתוספת בשכרם בשיעור 20 אחוז רטרואקטיבית החל מיום 1.4.86.

בתביעה שהוגשה ע"י פרקליט איגוד קציני הים, עו"ד בני כהן, נטען כי הסכמי השכר שבין איגוד קציני הים לחברות הספנות, מחייב את עדכון שכרם של קציני הים לערכו הדולרי כפי שהיה ב־1.4.84.

חברות הספנות, באמצעות פרקליטן עו"ד אלכס קיסרי, טענו לעומת זאת, כי אם יש בהסכם השכר מחוייבות כלשהיא, הרי היא לעדכון השכר לערכו הדולרי ב־1.4.85, אך הדבר תלוי בבחינת השינויים בשער הדולר ומצב הספנות הישראלית ובחינה זו מצביעה על כך כי לא מגיע לקציני הים תוספת כלשהיא לשכרם.

עיקר המחלוקת בין הצדדים שנדונה במוסד לבוררות מוסכמת, היתה מה הם אמות המידה לבחינת מצב הספנות הישראלית. פרקליט קציני הים טען כי מצבם של חברות הספנות השתפר במרוצת 1986־1985. על כן, לשם בחינה אמיתית של מצב הספנות, יש לבחון את מאזניהן השנתיים, אשר יש בהם כדי לאבחן את מצבן האמיתי.

לעומתו, טען פרקליט חברות הספנות, כי המדד העיקרי לקביעת מצב הספנות, הוא כושר התחרות של חברות הספנות הישראליות בשוק הספנות העולמי, כושר זה נגזר מיכולתן של חברות הספנות הישראליות לצמצם את מרכיבי העלות ובמיוחד עלויות כח־אדם. לטענת פרקליט חברות הספנות, אין מאזניהן השנתיים של חברות הספנות רלוונטי כלל וכלל.

המוסד לבוררות מוסכמת, בראשות שופט בית המשפט העליון בדימוס צבי ברנזון, קבע, כי יש לעדכן את שכרם של קציני הים בשיעור של 90 אחוז מהעדכון הדולרי המלא ל־1.4.85 ומשמעות הדבר תוספת לשכרים בגובה 20 אחוז רטרואקטיבית מ־1.4.86.

שיירת מכוניות „ענתיקה" עלתה מהשפלה לירושלים

ירושלים (עתי"ם) — שיירה של 40 מכוניות עתיקות בנות 50 שנה, עלתה אתמול לירושלים במסע הצדעה לציון 20 שנה לאיחוד העיר. מגרש החנייה של מלון הילטון, שאירח את הרכבים ובני משפחותיהם, דומה למגרש חניה מתקופת מלחמת העולם השניה.

המכונית העתיקה ביותר היתה פורד מודל משנת ייצור 1928 נהוגה על ידי מוטי זיכאי מחולון. הוא הגיע עם אשתו וילדיו, שישבו במושב האחורי, הנמצא מחוץ לתא הנוסעים (במקום בו נמצא במכוניות החדישות תא המטען).

שיירת ה„עתיקות" יצאה לדרכה מיפו בשעה 10 ובעבור קצת יותר משעתיים הגיעה לירושלים. „נסענו במהירות ממוצעת של 40 עד 50 קמ"ש" סיפר יו"ר המועדון צבי רבניץ שהגיע עם רעייתו במכונית „מרצדס 170 וי" משנת ייצור 1949. „נסענו דרך הכביש הישן ובלטרון עלינו על הכביש המהיר, בסיוע המשטרה שליוותה אותנו כל הדרך". לדבריו רק שתי מכוניות לא הצליחו לסיים את המסע, אחת מדגם מוריס משנת 1935, משום שנשבר לה הצלב ואחרת, פורד משנת 1930 בשל סתימת דלק. שתי המכוניות נגררו חזרה לתל אביב על ידי גוררים שליוו את השיירה.

במגרש החנייה התייצב כל נהג ליד מכוניתו בגאווה. בניו של יהלי רוזום מרקו במרץ את מכונית „הפיאט בלילה" משנת 1935 וכך גם עשו בניו של אלון סף מרענה למכונית היגואר הכחולה שלהם משנת 1938.

אחרים נופו בכל מי שרק העז לגעת במכוניתם „תזהר על הצבע" צעק אחד מהם על ילד שביקש להצבלות השעונים של מכוניתו. בין המכוניות שהגיעו עוד לירושלים ניתן היה למצוא „מכונית שברולט מסטר ספורט קופה משנת 1937 בצבע אדום השייכת ליוסי בראל, סיים רוסוס בכימאוזיר, אוסטין דגם 8 משנת 1946, מוסטאג שברולט, ג'יפ וויליס משנת 1942, ווקסהול ואף מכונית סקודה מתוצרת צ'כוסלובקית.

* ישיש בן 81 הותקף ונשדד שלשום בצהריים בתל־אביב בעת שהוציא כסף מכיסו. הישיש היה ברחוב פינ'נסו בשעה 12 בצהריים. הוא הוציא כסף מכיסו כדי לקנות דבר מה. לפתע הגיח מאחוריו צעיר, היכה בחזה וחטף ממנו 993 ש"ח. הישיש נפל על הארץ ונחבל קלות, בעוד התוקף נמלט מהמקום.

עליות שערים במניות

מאת כתב פיננסי

הבורסה הגיבה אתמול על מדד המחירים של חודש מרץ בביקושים גדולים ועליות שערים עד 6% ברוב ענפי המניות החופשיות. למניות הבנקים שבהסדר נמשכו היצעים בהיקף של כ־1.5 מיליון ש"ח אשר נקלטו תוך ירידות שערים קלות עד 0.2%.

אתמול בבורסה

בשוק אגרות החוב נרשמו בדרך כלל היצעים ברוב סוגי אגרות החוב הצמודות למדד אשר הביאו לירידות שערים מתונות עד 1.5%. לעומתן עלו אגרות החוב הצמודות לדולר בין 0.5% עד 1.5%.

קרנות הנאמנות המשקיעות במניות נייטו אתמול סכום נוסף של כ־12 מיליון ש"ח אשר הופנה בחלקו על־ידי מנהלי הקרנות לשירות לשוק המניות.

בין המניות הבכורות המזוהות עם הקרנות בלטה במיוחד פעילות ערה במניות הכשרת הישוב להן נרשם ביקוש התחלתי של 0.9%. כמו כן נרשמו ביקושים גדולים למניות דיסקונט השקעות ואי.די.בי. פתוח בהן נרשמו עליות שערים נאות של 4% ו־5.2% בהתאמה. עליות שערים מתונות יותר בין 0.5% עד 1.5% נרשמו במניות דלק, פז. בי. עלית, מפעלי נייר, ים המלח ומרכזים. לעומתן נמשכו אתמול היצעים גדולים בהיקף של במיליון ש"ח למניות כלל תעשיות אשר נקלטו תוך ירידת שער של 3.1% ובמניות אלרון נקלטו ההיצע רק בירידה חדה של 5.4%. כמו כן הופיעו גם היצעים בינוניים למניות נכסים ובנין וכלל לישראל 10 אולם הם נקלטו מייד ללא שינויים בשערים.

בין המניות הספקולטיביות יותר בלטה פעילות ערה במיוחד ועליות שערים חדות בין 7% עד 15% במניות חברת אלקו, מניות קדמני עלו בין 8.6% ל־10% לאחר שהחברה הודיעה כי זכתה במכרז גדול ומניות גוהלת עלו ב־10% על רקע הודעה על הנפקה.

עליות שערים חדות נרשמו גם במניות בין יקר בת 8.1%, ברנוביץ 97% + רסקו 5 10% +, אינטרבאביל 1 10% + יזאל 9.9% +, אפיק 1 7.4% +, אלקטרה 8.8% + ועוד רבות אחרות.

הנפקות מבחר

חברת אלקול הגישה לבורסה טיוטת תשקיף להנפקה של מניות וכתבי אופציה בדרך של זכויות לבעלי המניות. המניות יונפקו במחיר של 26.94 ש"ח למניה וכתבי האופציה יונפקו ללא תמורה. יחס הזכויות יהיה יחידה אחת לכל ש"ח ע"נ מניות קיימות כאשר כל יחידה תכלול מניה אחת ו־4 כתבי אופציה במחיר כולל של 26.94 ש"ח ליחידה.

שערי המניות

המניות	השער	השינוי בנק'	השינוי ב־%
ספנות 0.1	2350	+151	+ 6.9
הבינלאומי	7155 *		
פ.ב.י.	8500 •	+140	+ 1.7
אי.די.בי. רג'	90580	— 30	
איגוד	67000 *		
דיסקונט אי	115910 *		
מזרחי ש	37285	— 80	— 0.2
פועלים ש	61640	— 60	— 0.1
כללי	157700 *		
בל"ל	39210 *		
מימון 1.0	51950 *		
אדנים	31600	+600	+ 1.9
לאו' משי ש	11200	+385	+ 3.6
פתמ"ש	4000 *		
משכן	3730	+170	+ 4.8
עצמאות	17150	—100	— 0.6
ספנות ש'	24000	+1000	+ 4.4
מירב	8874	+400	+ 4.7
שלמון	977	+ 30	+ 3.2
לאו' העשי ש	16850	— 50	— 0.3
הסנה	468	+ 10	+ 2.2
סקוריטס	1500	+ 10	+ 0.7
שופרסל א'	15200	+500	+ 3.4
דלק	6790	+ 90	+ 1.3
אורין 1	803	+ 10	+ 1.3
אזורים	1690	+ 90	+ 5.6
אפריקה 1.0	57500 *		
נכסים	4600 *		
גב ים 0.5	5020	+140	+ 2.9
הכשרה	116440	+1000	+0.9
ישפרו	5457	+100	+ 1.9
ישרס	24800	+243	+ 1.0
כלל נדל"ן	910	+ 20	+ 2.3
מנרב	2980	+ 40	+ 1.4
נאות אביב	13470	+570	+ 4.4
רסקו מ"ר	5195 *		
פולגת 4	4440	+120	+ 2.8
פוליגון	11900	+300	+ 2.6
אורדן 1.0	14597 *		
כבלים	48000	+2000	+ 4.4
קופס' פח 1.0	5250	+ 80	+ 1.6
אלקו ש'	7500	+499	+ 7.1
אלקטרה 5.0	1599	+130	+ 8.9
כלל אלקטר'	3553 *		
אי.פי.	250	+ 9	+ 3.7
תעשיות מיזוג	984	+ 50	+ 5.4
דשנים 5	1900	+ 10	+ 0.5
חיפה כימיק'	1129 *		
טבע	14680	+567	+ 4.0
ים המלח	3020	+ 20	+ 0.7
פטרוכימיים	883	+ 33	+ 3.9
פרוטארום	23099 *		
מפעלי נייר	454500	+4000	+0.9
פולק 5	1960 *		
מרכזית	15310	+200	+ 1.3
כלל תעשיות	280	— 9	— 3.1
אי.די.בי. פי'	10200	+500	+ 5.2
החברה 1	30100	+1100	+ 3.8
אמפא	35700	+1200	+ 3.5
פועלים הש'	13000 *		
דיסקונט הש'	6241	+240	+ 4.0
מזרחי הש'	42000	+2000	+ 5.0
יצוא	18000	+300	+ 1.7
ירדן	2900	+200	+ 7.4
כלל ישר' 10	1600 *		
פז הש'	4580 *		
שרו 0.5	3400 *		
פמה 0.5	10850	+600	+ 5.9
פז נפט	40800	+1400	+ 3.6

* ללא שינוי

בנק המזרחי המאוחד בע"מ

שערי חליפין במט"ח

שערי קניה ומכירה של בנקנוטים והעברות במטבע־חוץ ליום 16.4.87 עד למחרת בשעה 12.30 לעסקות בדולרים עד לסך 1,000 דולר וביתר המטבעות עד שווי 500 דולר, יהיו במפורט להלן:

בנוסף לשערים דלהלן יש לגבות עמלה בשיעור של 0.75%

המדינה	המטבע	יחי'	שער קניה (שקים והעברות)	שער מכירה (שקים והעברות)	שער קניה (בנקנוטים)	שער מכירה (בנקנוטים)
ארה"ב	דולר	1	1.5940	1.6139	1.57	1.64
בריטניה	לירש"ט	1	2.5958	2.6282	2.55	2.67
גרמניה	מרק	1	0.8787	0.8897	0.86	0.90
צרפת	פרנק	1	0.2641	0.2674	0.25	0.27
הולנד	גילדר	1	0.7781	0.7878	0.76	0.80
שוייץ	פרנק	1	1.0558	1.0792	1.04	1.10
שוודיה	כתר	1	0.2521	0.2553	0.24	0.26
נורווגיה	כתר	1	0.2350	0.2380	0.22	0.24
דנמרק	כתר	1	0.2327	0.2356	0.22	0.24
פינלנד	מרק	1	0.3604	0.3650	0.35	0.37
קנדה	דולר	1	1.2048	1.2199	1.17	1.24
אוסטרליה	דולר	1	1.1444	1.1588	1.08	1.19
דרא"פ	ראנד	1	0.7970	0.8070		
אוסטריה	שילינג	10	1.2453	1.2609	1.22	1.26
איטליה	לירה	1000	1.2323	1. 477	1.15	1.27
יפן	ין	100	1.1119	1.1258	1.09	1.14

* רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 100 כתר.
** רק לגבי בנקנוטים של עד 10,000 לירטות. לגבי בנקנוטים בערכים גבוהים יותר יש לקבל את השער מהאגף לעסקות חוץ.

רדיו

קול המוסיקה

06.00 „שמע ישראל"; 06.02 „צלילי בוקר"; 07.07 „מה נשמע"; 07.09 „בהאזנה נינוחה"; 09.00 „קונצרט בוקר"; 12.00 „כן הסרטיה"; 13.05 „בהאזנה נינוחה"; 15.00 „ניצנים"; 16.00 „לבקשתכם"; 18.00 „דור הדהב".

מוצאי שבת

21.05 „אפרה"; 00.10 סיום — „התקווה".

רשת א'

06.00 שידורים לצולים; 07.30 „רדיו קל"; 07.58 רגע של עברית; 08.05 „פסמי הבוקר"; 10.05 „האזינו"; 11.05 שירים עבריים; 11.30 „שירי עמים"; 14.06 „בראש צעיר"; 15.00 „קבלת שבת"; 16.05 „ראש במוקד"; 17.10 „שיר ליל שבת"; 18.06 „מוסף רדיו לספרות".

מוצאי שבת

22.05 „מוסף רדיו לספרות" (שידור שני); 23.05 „הבו זמר".

רשת ב'

06.06 „שמע ישראל", „מה טובו אהליך יעקב" וסיכום המשנה היומית: 06.12 התעמלות בוקר; 06.22 לחקלאי; 06.30 סקירת מאמרי המערכת של עתוני הבוקר; 06.53 „אור ירוק"; 07.00 „הבוקר הזה"; 08.05 „כל צבעי הרשת"; 11.40 הודעות; 12.10 „שריקת פתיחה"; 13.05 „בהבי היום"; 14.06 „הצגנות והנחות בכלות"; 14.45 „מה נשמע"; 15.05 הודעה על זמני כניסת השבת; 15.06 „בשמים לשבת"; 16.05 „עובר ושב"; 17.05 „מאחורי הכותרות"; 18.06 „הנסיכה אל נבארי".

מוצאי שבת

20.05 יומן השבוע; 21.05 „המבדיל"; 21.08 „פרח בגני"; 22.05 חיטים פרקי היום בתנ"ך; 22.10 „מלזה מלכה"; 23.05 „פסקול"; 00.10 „לילה טוב".

גלי צה"ל

05.45 פרקי אבות; 05.55 באופן בילולי; 06.00 אות פתיחת השידורים; 06.05 אוניברסיטה משודרת; 06.30 „פוקחים עין"; 07.07 תוספת בוקר; 08.00 בוקר טוב ישראל; 14.05 שיר של שבת; 14.05 שיר ערב שבת; 15.05 "הדרך"; 16.05 „שיר בשקט בשקט"; 17.05 רגעים דוקומנטרים.

מוצאי שבת

20.05 „מסורת מסורתי"; 21.00 מבט לחדשות; 21.30 אוניברסיטה משודרת: 22.05 גלי צה"ל מתוך להוף; 00.05 ציפורי לילה מטבריה; 02.00 מבזק ידיעות; 02.05 לא לדצים לישון; 05.05 צ'ילי בוקר.

מגן דוד

טלפון חירום 101 ירושלים, בית־שמש, תל־אביב, חיפה, נהריה, עכו, חדרה, הרצליה, כפר־סבא, נתניה, קרית־שמונה, צפת, ראשון לציון, באר־שבע, אופקים, דימונה, ערד, אילת.

ירושלים — טל' 523133, בית־שמש — 811288, תל־אביב — 460111, רמת־גן, גבעתיים, בני־ברק — 781111, פתח־תקוה — 9231112, קרית־אונו — 344442, חולון — 803133/4, בת־ים — 585555/6, חיפה — 512233/4, נהריה — 923333, עכו — 979333, קרית־טבעון — 912333, קרית־ביאליק — 931401, חדרה — 063-22333, הרצליה — 541333, כפר־סבא — 33222, טבריה — 067-90111, קרית־שמונה — 067-44334, בית־שאן — 065-8722, עפולה — 065-93333/4, חצור הגלילית — 067-36333, קצרין — 067-61333, נצרת עלית — 065-73333, מגדל־העמק — 065-4006, רחובות — 054-451333, אשדוד — 055-51332/3, אשקלון — 051-23323, לוד — 054-229133, רמלה — 054-221022, קרית־גת — 051-881333, קרית־מלאכי — 055-8233, ראשון־לציון — 942333, שדרות — 051-97074, באר־שבע — 057-78333, אופקים — 923022, נתיבות — 941033, דימונה — 59333, ערד — 957222, ירוחם — 80133, מצפה־רמון — 88333, אילת — 059-72333, צפת 067-30333.

תל אביב

„בית הכנסת הגדול בת"א רח' אלנבי 110

בשבת חול המועד פסח, יעבור לפני התיבה הרב החזן שלמה זלמן הוכמן, בשביעי של פסח, יתפלל החזן, אברהם אוברמן בליווי אדירה בניצוח מנשה לברן. יצ"ע תפילת יזכור ודרשת נשיא בית הכנסת מר אברהם חזרוני בשעה 10.30 בבוקר. תפילת ערבית בחג בשעה 7.00 בערב (לפי שעון קיץ). ושחרית בשעה 7.30.

בערב שביעי של פסח

ביום שני, שביעי של פסח, יתפלל החזן אברהם אוברמן בלווי אדירון בניצוח מר מנשה לברן. תפילת יזכור ודברי נשיא בית הכנסת מר אברהם חזרוני בשעה 10.30 בבוקר. זמני התפילות: ערבית: בשעה 7.45, שחרית: בשעה 7.30.

נפתחה תערוכת הבולים בחיפה

תערוכת הבולים „חיפה־87" נפתחה אתמול במעמד שר התיקשורת פרופ' אמנון רובינשטיין, ראש עיריית חיפה אריה גוראל, מנהל השירות הבולאי יהון בוליך וראשי התאחדות הבולאים.

בתערוכה מוצגים 600 אוספים בולאיים חשובים הכוללים את בולי ישראל, בולי המנדט, בולי תקופת השואה וכן בולים בנושאים שונים לרבות בולים קלאסיים.

פריט הבולאי נדיר מוצג בתערוכה זו במסגרת תצוגה של בולאות קלאסית על אוסטריה. המדובר בכתב מינוי למנהל הדואר בבוהמיה ב־1760 בחתימת ידה של הקיסרית האוסטרית מריה־תרזה. התערוכה הנערכת ב„היכל הספורט" ברוממה תימשך עד יום חמישי הבא.

ערבי נורה ע"י שומר בקריית־ארבע

ערבי מאיזור חברון נפצע פציעה קשה מיריות שומר שלשום בלילה.

סמוך לשעה 11 בלילה הבחין השומר, היושב דרך קבע בסמוך לשער הכניסה לישוב קריה ארבע, בדמות הקרבה לעברו.

הדמות קראה לעברו קריאות גנאי ואף הניפה בידה חפץ בלתי ברור. השומר שחשש שמדובר ברימון ירה יריות אזהרה באוויר, כדי להבהיל את האיש המתקרב, אך הדמות לא נמלטה מהמקום והמשיכה להתקרב אליו.

בשלב זה, ירה השומר יריה בודדת לעבר הדמות ובעקבות זאת נפגע הערבי בחזהו, באורח קשה. הפצוע פונה לבית החולים הדסה עין כרם בירושלים במצב קשה [illegible]

חיפה

בבית הכנסת לנוער בבי"ס „יבנה — נצח ישראל" חיפה התפילות בליל שבת לפי זמני הדלקת נרות, ובשבת בבוקר ב־8.15 לפני התפילה ב־7.30 שיעור בתלמוד מפי הרב ישעיהו נגל, רבו של בית הכנסת לפני הקריאה לימוד משניות לזכרם של תלמידי בי"ס שנפלו במערכות ישראל.

בית הכנסת הגדול המזרחי (רח' החלוץ 59 חיפה)

בשבת בשעה 7 בבוקר יתקיימו 2 שיעורים בתנ"ך ובגמרא מפי מנחם הכר. בשעה 10.30 שיעור בחוג רמב"ם מפי יוסף קריינר.

הופיע גליון „שישה" החדש

לקראת יום הזכרון לשואה ולגבורה כ"ז בניסן תשמ"ז (26.4.1987), הופיע הגליון החדש „שישה". עיתון מיוחד, המוקדש לזכר ששת המליונים הקדושים שניספו בשואה.

המעוניינים לקבל את הגליון „שישה" יפנו ליזוב וינברגר, נהריה רח' ש"י עגנון מס' 17 טל. מספר ..581

בתי מרקחת

יום שישי 17.4

ירושלים: קופ"ח של ההסתדרות מרפאת רוממה רח' המ"ג 28 323191.
תל אביב: בני, דיזנגוף 174 222386. פל־שהר, שלום אש — הדר יוסף 499312.
נתניה: קופ"ח כללית, רח' ברודצקי 31 91123.
חולון: עין יהב, רח' עין יהב 4 884854.
ב"ב ר"ג: הדסה, כצנלסון 151 ר"ג 722271.

יום שבת 18.4

ירושלים: הר הזיתים, הר הזיתים 287480.
מוצ"ש: קופ"ח של ההסתדרות מרפאת רוממה רח' המ"ג 28 523191.
תל אביב: אחוה דיזנגוף 165 224717; הבימה, דיזנגוף 17 288265.
מוצ"ש: אחוה דיזנגוף 165 224717; נצח ישראל, נצח ישראל 11 226545.
נתניה: קופ"ח לאומית, רח' סמילנסקי 9 38053.
חולון: חורי רח' סוקולוב 70 842433.
ב"ב ר"ג: חן, ז'בוטינסקי 99 ר"ג 7514434.

למסדרי קדושין בארץ

הרבנות הראשית לתל־אביב—יפו מבקשת להודיע לה אם לסי משולם נאה ת.ז. 5560139 בעלת תעודת גירושין מס' 78410 מיום ד' ניסן תשים נרשמה אצלכם לנשואין. הנ"ל טוענת, כי תעודת הגירושין שלה אבדה.

טלוויזיה

09.00 טלטקסט — עד כאן; 09.05 שעת כושר; 09.15 רבבה הבתעות; 09.35 גבנ; 10.00 לסי — פרק 5; 10.25 אחים — פרק 11; 10.45 מסע לארץ הדרום — פרק ב'; 11.35 בין שני אחים; 13.50 גבורת פלפלת; 14.00 הבבריח — פרק ד'; 14.30 משפחת פליטר פרק 14; 15.25 מפגשי בראשית; 16.00 ערב חדש — מוסף לשבת.

טלוויזיה כללית

מוצאי שבת

20.00 „משפחת קוסבי" — סדרה משעשעת; 20.30 „צירופים"; 21.00 מבט לחדשות; 21.30 תשדירי שירות; 21.35 ספורט: משחק השבת; 22.35 „אגדת האיש הלבן"; 23.55 „פסוקו של יקום"; חדשות הלילה.

בתי חולים

יום ששי

ירושלים: ביקור חולים (ילדים), שערי צדק (פנימית, נשים), הדסה עין כרם (כירורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג.).

יום שבת

ירושלים: הדסה עין כרם (ילדים, פנימית, עיניים), ביקור חולים (נשים, א.א.ג.), שערי צדק (כירורגית), הדסה הר הצופים (אורטופדית).

הצופה
עיתון יומי
HATZOFE
DAILY

המו"ל: הצופה בע"מ. העורך: משה אישון. מערכת והנהלת תל־אביב, רח' המסגר 66 טל' 336051. ת"ד 2045. חשבון בנק הדואר 441144. סניף ירושלים: רח' בן־יהודה 3, ת"ד 1148 טל: 02-234910, 02-639524. סניף חיפה: רח' ארלוזורוב 3, טל' 04-663628. * דפוס העשור בע"מ ת"א.
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות והמבזקים

מבעירי התבערה

(סוף מעמוד 3)

הסוהר ואם ארצה יהודי — יחליפו אותי בחילופי השבויים של הפעם הבאה.

שאלה: ומהן הצעותיך?

קצובר: לחזק את שיתוף הפעולה בין משרד הבטחון לבין צה"ל. להכאיב למשפחה שבניה נתפסו בהפרות סדר. אגב איך למדנו להשתמש בשפת רמזים מגוחכת כדי להסות מציאות מדאיגה. מה זה הפרות סדר? הרי אבן שנזרקת לעבר אדם היא כלי רצח. אפשר להגיע אבות לגלות יזומה בפיקוח על בניהם, כשהם באים לבקש רשיונות בנייה, עבודה, רשיונות יצוא וכדומה. אפשר גם לא לקפוץ כשמציעים עונש מוות לרוצחים. אפילו השר אמנון רובינשטיין שאיננו חשוד על קיצוניות אמר השבוע שלדעתו יש לגזור עונש מוות על רוצחיה של עפרה מוזס ז"ל. את עתונות ההסתה — לסגור. ואת העמלנים של אש"ף לגרש מעבר לגבול ואם צריך לשנות את החוק לשם כך, ניזום יוזמת חקיקה. וצריך גם לקבוע עונש מינימום על מעשים שכאלה. השופטים בארץ נותנים למשל מאסר של שלושה חודשים כאשר החוק מאפשר להם לגזור עד מאסר עולם. שום עונש מינימום ברמה יותר גבוהה לא מגביל אותם. צריך גם לפגוע ברכושם של מיידי האבנים כדי שיבינו שיש להם להפסיד משהו ממשי. בקצרה — יש להרכיב מחדש את גורם ההרתעה. כרגע — אנחנו החיים ביהודה ושומרון איננו חשים. ב.ו. הוא נסדק ונהרס!

הצעות החלטה בנושאי תורה ומדינה וחינוך לקראת המושב האידאולוגי של ועידת התנועה

בהתאם להחלטות ועידת התנועה הדתית־הלאומית במושבה הראשון מיום רביעי ט"ו בתמוז תשמ"ו (23 ביולי 1986) ומיום חמישי י"ד באלול תשמ"ו (18 בספטמבר 1986) הוקם: הועידה מושב נוסף — מושב רעיוני־אידיאולוגי.

הוועדה המתמדת, הפועלת מתוקף החוקה, גם בכשיאות הועידה, החליטה כי למושב השני יהיו שני כנסים — כל כנס בן יום אחד. הכנס הראשון ייערך אי"ה ביום חמישי א' באייר תשמ"ז (30 לאפריל 1987) במלון פאלאס (פרחון לשעבר) רח' הירקון 227 תל־אביב, וייפתח בשעה 9 בבוקר.

הכנס הראשון יוקדש לשני נושאים: א. תורה ומדינה וציונות דתית. ב. חינוך.

הכנס השני, שייערך בעוד כחודשיים, יעסוק במדיניות חוץ ובטחון, התיישבות ועליה ובשאלות חברה וכלכלה.

הוועדה המתמדת ומזכירות התנועה השקיעו מאמצים רבים בעבודת הכנה לקראת המושב הרעיוני־אידיאולוגי. התנועה קיימה כנסים רעיוניים בכל רחבי הארץ, שהוקדשו לאחד מארבעת הנושאים שיידונו במושב הרעיוני. כנסים אלה אפשרו שיתוף מירבי של חברים בסניפים בליבון הסוגיות הללו.

הוועדה המתמדת בראשותו של ד"ר יהודה בן־מאיר הקימה ארבעה צוותים להכנת ראשי פרקים והצעות החלטה בכל אחד מארבעת הנושאים העומדים לדיון בוועידה. יעקב לווינגר ריכז מטעם הוועדה המתמדת את עבודת הצוותים.

אנו מפרסמים בזה את הסיכומים של הצוות לנושא תורה ומדינה — בראשותו של חנן פורת ושל הצוות לנושא החינוך — בראשותו של שמריהו בן צור — שאושרו על ידי הוועדה המתמדת בישיבה מיום חמישי י' בניסן תשמ"ז (9.4.87).

הצעות בנושא תורה ומדינה

א. היחס למדינת ישראל ומוסדותיה

1. מדינת ישראל מהווה בעצם קיומה גילוי של אמונה וקדושה בהיותה שלב מכריע בתהליך גאולת ישראל, וכלי מחזיק ברכה למימוש ייעוד העם היהודי ושיבת ציון: הרמת קרן התורה, עליה, התיישבות, בטחון, רבנות ויסוד חיים יהודיים ממלכתיים בארץ ישראל.

2. נוכח תהליכי ההתרופפות והניכור כלפי המדינה, המוצאים את ביטויים בין היתר בירידה מן הארץ, בהשתמטות ממילוי חובות לאומיות ובגילוי איבה וזלזול כלפי המדינה ומוסדותיה בקרב חוגים שונים, רואה התנועה הדתית לאומית חובה להדגיש ולהבליט את באמונתה המלאה למדינה, תוקפה ומוסדותיה דווקא מנקודת מבטה של תורה, ולהיאבק בכל תוקף כנגד גילויים המאיימים לערער ולהחליש את עצמתה של מדינת ישראל — ראשית צמיחת גאולתנו.

3. התנועה רואה בחובת השרות הצבאי מצוה המוטלת על כל אדם מישראל — לרבות תלמידי ישיבות. התנועה רואה במסגרות ותוכניות „ההסדר" והשרות השונות ביטוי הולם לבני הישיבות הזוכים לשלב ספרא וסייפא ולקדש שם שמים. התנועה קוראת לחבריה לראות אתגר לאומי בהשתלבות במערכות הבטחון אף מעבר לשרות חובה.

4. התנועה רואה בשרות הלאומי ההתנדבותי לבנות — זכות לאומית, חברתית, ומוסרית. לפיכך תפעל התנועה לביסוסה והרחבה של מסגרת זו תוך הקפדה על ניהולה והנחייתה בידי אנשי תורה ותיקין.

כל חברה בתנועה לאחר גיל התיכון נתבעת להתנדב לשרות לאומי ולתרום למדינה בהתאם לכישוריה.

ב. רבנות ובתי דין

1. הרבנות הראשית לישראל הנה הסמכות התורנית העליונה במדינה. נציגי התנועה יעמדו בקשר מתמיד עם הרבנות הראשית לדיון בשאלות מרכזיות העומדות על סדר יומה של המדינה, והנחיותיה ידריכו את התנועה.

2. נציגי התנועה יפעלו במישור הציבורי והפרלמנטרי לחיזוק מעמדה של הרבנות הראשית וסמכויותיה כרשות בלתי תלויה ולביצור מעמדם של דייני ישראל.

3. התנועה מצפה למעורבות יתר של הרבנות הראשית ולהנחיות ברורות בשאלות הלכתיות — צבוריות מרכזיות.

4. התנועה תעשה לחיזוק מעמדה של מערכת [illegible] כולה תושתת על רבנים דיינים גדולי תורה המגבים למדינת תורה המחוים עם הרבנות הראשית והמסוגלים להתמודד עם בעיות השעה.

מוסדות התנועה וחבריה נקראים להזדקק ל„דין תורה" ולבתי הדין הרבניים בסוגיות משפטיות וחבריותיה ולתת בכך ביטוי להזדהותם עם מערכת זו.

5. התנועה תפעל ותעודד מסגרות ומסלולים למתמידים שיכשירו רבנים ותלמידי חכמים בני תורה ציוניים דתיים אשר ימלאו תפקידים מרכזיים בתחומי ההנהגה הרוחנית, הפסיקה ההלכתית, והדיינות במדינה ובקהילה.

6. התנועה קוראת לרבנות הראשית ולבית הדין הרבני הגדול ליזום הקמת פורום מיוחד של דיינים, וגדולי תורה מישראל ומהתפוצות אשר יתמודדו עם השאלות הרגישות והכאובות בתחומי אישות ומשפחה, תוך מאמץ למצוא פתרון לבעיות אלה במסגרת ההלכה.

ג. חקיקה דתית ויישומה

1. הסכמה לאומית

יש להתחיל להשגת הסכמה לאומית מחודשת בנושא החקיקה הדתית שתתבסס על שלושת העקרונות הבאים:

— שמירה קפדנית על הישגי החקיקה שנקבעו עד כה במדינה.

ב — נקיטת יוזמות להרחבת החקיקה בנושאים הקשורים לאופיה היהודי של המדינה ומוסדותיה, תוך הכנת הרקע הציבורי באמצעות הסברה נאותה והידברות המיועדת לגבש הסכמה לאומית רחבה.

ג — אי נקיטת יוזמה לחקיקה דתית הכופה אורחות חיים על הפרט, כל עוד אין בה פגיעה בצביון הציבורי.

התנועה תיזום הקמת פורום של אישי תורה, ציבור ורוח מכל חלקי העם אשר יפעלו בצוותא לגיבוש הסכמה מחודשת בתחום החקיקה הדתית על יסוד עקרונות אלה.

2. משפט עברי

התנועה תיזום חקיקה מקורית ישראלית המיוסדת על אדני המשפט העברי, ותחתור לשילובו של המשפט העברי בכל מערכות החקיקה והמשפט במדינה ובכללם בתחומי תורה ואישות (חושן משפט ואבן העזר) תוך הכנת כלים נאותים למשימה זו.

3. יישום מעשי

יש ליצור תנאים ולעצב כלים מעשיים אשר יאפשרו לשומרי תורה ומצוות להשתלב בכל מעגלי החיים במדינה בתחומי צבא, משטרה, רפואה, חקלאות, שירותים ציבוריים תעשיה וכיוב.

4. שבת

התורה הקוראת לעם היושב בציון לאמץ את יום השבת כיום מנוחה לאומי המוקדש לנושאי תורה ודת, תרבות וחברה.

התנועה תיאבק למען שביתה ממלאכה בכל מגזרי המשק — בתעשיה, בחקלאות ובבנין, בשירותים ובמסחר, ותפעל לביסוס דמותה של השבת בחוויה הציבורית תוך שימת דגש על הסברה נרחבה אשר תאיר את ערכה הלאומי, הרוחני והסוציאלי של השבת לכל חלקי האומה, וכן תפעל להנהגת שבוע עבודה של חמישה ימים.

5. גיור

אמות המידה המתבססות לצירופם של גרים לעם ישראל חייבות להיות מוסכמות על כל חלקי האומה לבל יווצרו בעם פלגים ותתערער שלמות האומה. לפיכך מדינת ישראל להכיר רק בגיור על פי ההלכה שאושר ע"י בתי הדין הרבניים בישראל.

התנועה יוזמת במזיד הידברות עם כל חלקי העם בארץ ובתפוצות במגמה להגיע להבנה ולהסכמה ברוח זו.

6. הנטיה הרפורמית

התנועה הדתית לאומית רואה זיהוי היסטורי בנסיונה של התנועה הרפורמית והנגררים אחריה להציג עצמה כממשיכת מסורת ישראל — ולפיכך שוללת היא הכרה בתנועה זו כמייצגת לגיטימית של תורה והלכה ובבעלת מעמד בתחום החקיקה בנושאי תורה ומדינה.

מאידך אין לשלול שיתוף פעולה עם יהודים הנמנים על התנועה הרפורמית בנושאים חברתיים ולאומיים ויש לפעול למען עלייתם וקליטתם בארץ.

ד. קירוב לבבות

הפצת אורה של תורה

א. אורה של תורה, מתוך אמונה כי היעד החיוני של הציונות הדתית איננו מצטמצם ב„סקטור הדתי" בלבד ובתחום אחריותה כוללים כל חלקי האומה תפעל התנועה להפצת אורה של תורה בכל רחבי העם והמדינה, בדרכי נועם ובאהבה, [illegible] אך ביחסי תורה ומדינה והחלל כהלך דינמי של השבת לבבות לחיי תורה ואמונה.

ב. מסגרות. להגשמת יעד זה יש להקים מסגרות מתאימות ולחזק את הקיימות, כגון, מדרשות, מכוני לימוד, חוגים ומפגשים הפתוחים לקירוב כל חלקי העם.

ג. יצירה ותקשורת. יש להכשיר כוחות מתאימים לגילוי אורה של תורה בכל דרכי ההבעה הספרותית האמנותית ובכל כלי הביטוי וההמחשה בכתב ובע"פ, ובכללם העתונות והתקשורת האלקטרונית.

2. יחס לציבור ה„חילוני"

א. התנועה תיזום פורום משותף של אישי ציבור, תורה ורוח, מכל חלקי העם, ליצירת אקלים תרבותי חברתי נאות, להידברות, לאיתור נקודות חיכוך ולהפגת מתחים. פורום זה יפעל למניעת ליבוי שנאה ולהוקעת הסתה בכלי התקשורת. התנועה תחתור להכרה בפורום זה כמנחה את הממשלה ומוסדות הציבור.

ב. התנועה תעודד מפגשים ערכיים חוגים רעיוניים בין הציבור המגדיר עצמו כדתי וזה הקרוי חילוני, מבלי לטשטש את ייחודנו והשקפת עולמנו.

3. יחס לציבור ה„חרדי"

א. התנועה רואה בדאגה את הגבהת המחיצות בין חלקי הציבור הדתי. לפיכך תעודד מפגשים ערכיים וחוגים רעיוניים בין הציבור הדתי לאומי וזה הקרוי חרדי, תוך אמונה ודבקות בצדקת דרכה של הציונות הדתית.

ב. התנועה תיזום פורום משותף של רבנים וראשי ישיבות ואישי רוח להחלפת דעות לקרוב לבבות.

ג. התנועה תחתור להרחבת שיתוף הפעולה להשגת יעדים משותפים בתחום הדתי בין נציגי הציבור הדתי לאומי והקרוי „החרדי" בכנסת, ברשויות המקומיות ובמוסדות הציבור למיניהם, ללא טשטוש הבדלי העמדות במישור העקרוני.

ה. מעמד האשה

נושא זה טרם סוכם ויובא לפני צירי הועידה ביום המושב.

ו. ושבו בנים לגבולם

1. עמדת התנועה בנושאים מרכזיים העומדים על סדר יומה של המדינה ובכללם, ארץ ישראל בגבולותיה ויישובה, מדיניות חוץ ובטחון, צדק חברתי, מדיניות כלכלית וכד' — מעוגנים בתפיסת היסוד של התנועה הרואה בתורה ומדינה — מקשה אחת היונקת ממקור אמונת ישראל.

2. התנועה תקדיש מושב מיוחד לגבש עמדתה בנושאים אלה לאור השקפת עולמה הדתית לאומית.

3. עם זאת מוצאת התנועה לנכון לציין ולהבליט את עמדתה בסוגיה לאומית גדולה העומדת בימים אלה על הפרק: שאלת העליה בכלל והעליה מארצות המצוקה ובראשן ברה"מ — בפרט.

התנועה כולה עוקבת בציפיה, בגילה וברעדה אחרי מאבקם של אחינו מברה"מ ואחרי הסימנים המעידים על אפשרות פריצת שערי „מסך הברזל" ושיבת אחינו בהמוניהם לציון.

התנועה מטילה על מוסדותיה להיערך הן לשותפות בהמשך המאבק לפתיחתם המלאה של השערים ולהכין כבר עם זאת כלים ממלכתיים ותנועתיים הולמים להתמודדות עם משימת הקליטה האמיץ העומדים לפנינו בעזרת ה' יתברך.

הצעות בנושא החינוך

א. יעדים

1. התנועה רואה במעשה החינוכי גורם מכריע בבנין האומה ועיצוב חיי התנועה במיוחד נוכח משברים הפוקדים חלקים חשובים בחברה בישראל.

2. התנועה תיאבק במיטב יכולתה, למען יוצב החינוך בכלל והחינוך היהודי ציוני בפרט, כיעד עיקרי ומרכזי של מדינת ישראל והעם היהודי.

3. התנועה תשקוד על הנחלת משנתה הרעיונית־חינוכית לדור הצעיר כדי להביא לזקיפות קומתו התנועתית להזדהותו עמה ולהגשמתה באורחות חיי הפרטים והציבוריים לאומיים.

התנועה תעמיד את החינוך ליעדים אלו כיסוד מרכזי בפעילותה ותשקוד על טיפוח מסגרות החינוך הציוני דתי והקצאת משאבים הדרושים לכך.

4. התנועה נושאת באחריות לכלל ישראל בחוייבת „ישראל ערבים זה בזה".

5. מערכת חמ"ד על כל גווניה ושלוחותיה תחנך בנים ובנות לביסוס חיי הרוח והמעשה על יסודות: יראת שמים, לימוד תורה, קיום מצוות, צדק חברתי, חיי עבודה ויצירה, ישוב ארץ ישראל, משמעת הליכות והצנע לכת, כבוד אדם, מעורבות בחיי החברה, אחריות כלפיה ותכנית לשורתה, טיפוח חיי הקהילה וציבור דתי לאומי הנושא באחריות ומודע למורכבות מציאות חינוך, פתיחות לערכי הדמוקרטיה, המדע והיצירה האוניברסליים.

אלה יהיו ערכים מרכזיים דפוסי ההנהגות מחייבים במוסדות החינוך התנועתיים ובעלי הזיקה לתנועה.

4. התנועה תשקוד על העמקת האינטגרציה בחינוך מתוך דבקות באחדות האומה ותשלול כל מגמה בדלנית ומוסגרות.

7. התנועה רואה במורשתה של כל קהילת מקהילות ישראל, חלק ממורשת האומה, ותפעל לטיפוח מורשת זו.

8. התנועה הדתית לאומית תפעל בשדה החינוך על יסוד דבקות בערכי הציונות הדתית ברוח תורה ועבודה, המפלסים דרך יהודית בין הזרמים המתבדלים של היהדות החרדית לבין הציונות החילונית לסוגיה.

דרך זו היא שלוב נאמן של חיי תורה שלמים — תוך פתיחות לחיי יצירה ומדע ותחירה מתמדת לתחיית האומה בארצה והגשמת חזון הגאולה.

9. התנועה תקדיש מאמצים ניכרים ותשומת לב מרובה להנחלת מורשת ישראל, העמקת היניקה ממקורות ישראל הקדמונים והמתחדשים וטיפוח הזהות עמם — בקרב מערכת החינוך הממלכתי על כל גווניו ומוסדותיו.

פעילות זו תיעשה בדרכי נועם ונתיבות שלום.

ב. חינוך דתי ציוני

1. הועידה מביעה את הוקרתה, ותודתה לכל זרועות התנועה העוסקים בחינוך הדתי.

2. התנועה שולחת ברכה להנהלת אגף החינוך הדתי, למפקחים, למנהלים ולכל עובדי ההוראה בחמ"ד על עבודתם המסורה רבת ההישגים הנעשית יום־יום במערכת החינוך הדתי לאופי על כל גווניו ושלביו.

3. התנועה מציינת בסיפוק את ההתקדמות בחינוך לקיום תורה ומצוות הקיימת במוסדות חמ"ד ומדגישה את העובדה שחינוך זה מביא תחלצות בנינו ובנותינו למשימות יהודיות ציוניות־לאומיות.

יש להמשיך ולנתב התעוררות זו להגשמת חזון הציונות הדתית.

4. התנועה תעודד ותחזק את הישיבות המחנכות לערכי הציונות הדתית ועקרונותיה.

5. התנועה תקים ותפתח אך ורק מוסדות חינוך שיעניקו חינוך ציוני־דתי נאמן.

6. התנועה תקפיד על כך שמחנכים במוסדותיה ובאלה הקשורים עמה, יהיו בעלי השקפת־עולם ציונית דתית ברורה, הלכה למעשה.

ג. עובדי ההוראה ומוסדות החינוך

1. התנועה תפעל נמרצות לקידום מעמד המורה בישראל במישור החברתי והכלכלי. כן תפעל להענקת הכשרה נאותה והשתלמות הולמת לציבור המחנכים.

2. התנועה תעודד בני תורה ואנשי אקדמיה, לראות את עתידם בחינוך על כל שלביו.

3. התנועה תקצה משאבים אנושיים ותקציביים הולמים להכוונת כוחות חינוכיים־חברתיים לפעילות בעיירות הפיתוח ושכונות המצוקה.

4. התנועה תפתח, בעזרת גורמי חינוך המשתייכים לחמ"ד, מערכת מדרשות חינוכיות לערכי תורה ועבודה לנוער ולמבוגרים.

5. התנועה תפעל למתן הכרה אקדמית לבתי המדרש למורי החמ"ד.

6. התנועה תפעל לפתח את החינוך הטכנולוגי בכל מוסדות חמ"ד לפי צרכי המדינה.

7. התנועה תפעל להקמתם של מרכזים קהילתיים דתיים ולפיתוחם של מוסדות חמ"ד כמוקדי פעילות קהילתית.

התנועה תפעל לכך שיוקצו משאבים יהודיים לחמ"ד בתחום החינוך הבלתי פורמלי.

8. התנועה תפעל להקמת מגמות לתקשורת במערכות החינוך החמ"ד כדי להכין עתודה מתאימה להשתלבות באמצעי התקשורת במדינה.

9. התנועה רואה בחינוך לאסתטיקה משרת ממטרות החינוך הדתי. היא מצודדת על כן פתיחת מגמות לאמנויות ופיתוחן במוסדות החמ"ד. התנועה תפעל להקמת מוסד לחינוך אמנותי ברמה על־תיכונית.

10. התנועה קוראת לנציגיה במוסדות הממלכתיים והבין־ציבוריים להעביר את המאבקים למען הקצאת משאבים הולמים למוסדות חמ"ד וישיבות ההסדר.

11. התנועה תשקוד על טיפוחם־פיתוחם של מוסדות חמ"ד, מניעת קיפוחם והשוואת מעמדם הכלכלי ליחידות ממלכתיים מקבילים.

12. התנועה תקים רשות עליונה לחינוך הממלכתי דתי, אשר תורכב מכל שלבי הזרועות חמ"ד. רשות חינוכית זו תעסוק, תכריע ותנחה בשאלות חינוכיות ועקרוניות.

13. התנועה תפעל למניעת כל פגיעה בחינוך הממלכתי דתי, כתוצאה מיישום הביזור.

צל"ש לשני טייסי מסוק שחילצו טייס פנטום שמטוסו נפל בלבנון

בתעודת העיטור שקיבלו נאמר: במשימת החילוץ הפגינו השניים תעוזה ודביקות במשימה

הרמטכ"ל רב אלוף משה לוי העניק אתמול צל"ש לשני טייסי מסוק קרב של חיל האויר שבתאריך ה־16 באוקטובר 1986 חילצו טייס פנטום שמטוסו נפל בשמי לבנון.

בתעודת העיטור נאמר בין היתר כי טייסי מסוק הקרב התנדבו לנסות ולחלץ את טייס הפנטום לאחר שבמסוק שנעלה לחלצם חלה תקלה. טייסי מסוק הקרב איתרו את מקומו של הטייס בנוף צר ומצוקי והצליחו לרחף מעליו בגובה נמוך ותוך סיכון רב עד שהתאפשר לו לתפוס בידו את מגלש המסוק.

בהתרחקם מהמקום, נאמר בהצהרה, ומתוך דאגה לשלומו של הטייס הניצול טסו השניים בנתיבם ובמהירות נמוכים על אף היות השטח מאויים. שני נסיונות שעשו מאוחר יותר בהיבט טיסתם לאורך חוף הים, האחד כדי להחזיר את הטייס הניצול על רגלית תא הטייס, השני כדי להעבירו למסוק חילוץ שחבר אליהם לא צלחו בגלל אש אויב שנורתה לעבר המסוק.

טייסי מסוק הקרב הכשירו בכניסה לאחר שהטייס הניצול יושב על אחד מגלשי המסוק הוטס בהרי צוותו ברגל המגלש עד הביאם אותו לאוכת בבטחה. „במשימה הזו הפגינו השניים תעוזה ודביקות במשימה הראויים לציון לשבח".

בטכס השתתפו סגן מפקד חיל האויר, ראש אכ"א וקצינים בכירים.

בל"ל מוריד את שער הריבית

הבנקים פירסמו בסוף החדש מייק, החליט בנק לאומי על הורדה נוספת בשיעורי ריבית של הבנק ללקוחות המסחריים והלקוחות הפרטיים.

בדברי ההודעה לעיתונאי צוין כי בנק, לדעת הבנק, התחזית הצפויות האינפלציוניות הירידה בריבית הניכיון של בנק ישראל לאחר הפחתת של ה-1.5%, ואת עם ההורדה בעבר הלקוחות כאי לאלה.

בעקבות שיעורי הריבית יהיו לאחר ההורדה: ריבית הפריים — 24 אחוזים לשנה (2 אחוזים לחודש), הריבית בחשבון וכית יותר עד 1,700 ש"ח — פריים + 1 (36 אחוזים לשנה, 3 אחוזים לחודש).

אטרקציה בי"ם: טיסות במסוקים מעל העיר

אטרקציה חדשה של תיירות ירושלים בזו השנה היא טיסה במסוק מעל העיר.

בעל חברת שירותי תיירות הודיע שהוא יערוך טיסות במסוקים בשבוע בירושלים — ביום הטיסות מעל ירושלים.

הרמטכ"ל לשעבר, ח"כ רפאל איתן:

הציתות לטלפונים של קצינים בכירים בתקופתי — באישור מגבוה

„אם אני אפתח את הפה בעניין הזה, המצב יהיה מאד לא נעים להרבה אנשים..."

הרמטכ"ל לשעבר, ח"כ רפאל איתן אישר אתמול כי היו בתקופתו ציתותים לטלפונים לקצינים בכירים בצה"ל בכלל הלשכה בירושלים.

איתן הסביר, כי לבנה קצינים היה „צינור צמרת". „זה היה בתקופה של הדלפות, יבוי שבא היום בי צריך להחזיר על כך, קודם שיתבינו. שלא ימצאו עוברי כל הציתותים האלה. יעתחו את הפה שלום, כי אם אני אפתח את הפה בעניין זה, יהיה מצב מאד מאד לא נעים להרבה אנשים".

— אבל איתן, בתגובה לידיעת עיתון, פרסמו לאחרונה על האמנות לסלטורים של קצינים בכירים בצה"ל, בי תפקה שהוא שימש כרמטכ"ל.

ח"כ איתן הוסיף כי הדבר נעשה באישור הדרג המדיני. אולם, הוא הבהיר, כל מי שהיה בצבא יודע כי זה בטחון קשר. „הפעמים עולים על הקו ואומרים לו — אתה מגלה סודות". ח"כ איתן הטעים עוד: „מה משנה מי שבמעלה מדיני מסכיל, מה משנה מיהו או מה. לכל אחד מהאנשים היה כבעצ עתונאי צמוד באיזה שהוא בקטע, שיוחרר".

בג"ץ: יונהגו בחינות בכתב לבוגרי פקולטות למשפטים

זאת בנוסף לבחינות בע"פ

בג"צ אישר את החלטת לשכת עורכי הדין להנהיג בחינות בכתב לבוגרי הפקולטות למשפטים כתנאי לקבלת רשיון עריכת דין. בכך דחה בג"צ את עתירתם של סטודנטים למשפטים שקבלו על ההחלטה.

הלשכה שבהנהלת ההתמחות הנדרשת בדרך כבחון שאלון בלבד, היו טועני העותרים בקבולות עלינו. אך לא זו ההחלטה של הלשכה. המבחן בכתב הוא רק חלק מהבחינה המלאה. חלקה השני הוא בעל פה. אם יעבור הנבחן בהצלחה השלב הראשון, יגיע לשלב השני של הבחינה בע"פ, ותן לו הזדמנות להשלים את כל אשר אינו יכול לבוא לביטוי במבחן האמריקני.

בספטמבר אשתקד החליטה מועצת לשכת עורכי הדין להנהיג בחינות בכתב בשיטה האמריקנית. הלשכה התחליטה, כי בבתים שלא יעברו בבחינות בכתב, לא יוכלו לגשת לבחינה בע"פ. הסטודנטים למשפטים טענו, כי ההחלטה אינה חוקית ובאה לצמצם חברים חדשים בלשכת עורכי הדין.

עוד נאמר בפסק הדין, כי אין כל פסול בשיטה זו, והלשכה המופקדת על רמתו של מקצוע עריכת הדין, היתה רשאית ומוסמכת לבחור בשיטה זה. מה גם שאת השאלון הרכיב בידת ביתנים מורחבת של שני שופטים, שני פרקליטים, בשורת הכוונה יאשי עורכי הדין פרטיים.

בפסק הדין נאמר: „לו החליטה...

עיריית ת"א תקים חניונים למשאיות בדרום העיר

מאת חיים פיקרש, סופר „הצופה"

חניונים מיוחדים למשאיות יופעלו בקרוב בדרום תל־אביב.

עיריית תל אביב החליטה על יוזמה זו בשל מצוקה קשה של חניה באזור הדרום והקשיים בתימרון של המשאיות תוך כדי הנסיעה ברחובות הצרים שם. עם זאת חלק מהמשאיות הפעולות בסחורה אותה צריכים לפרק בתל אביב, יורשו להיכנס לאזורים אלה בשעות מסויימות של היממה.

ח"כ דבר בן מאיר, מחזיק תיק הנוער בעיריית תל אביב, סבור כי החניונים שיוקמו את המשאיות יסייעו להקלה במצוקת התנועה שם.

עוד נמסר שבמקביל מתכוננת עיריית תל אביב גם להגביר את הקמת החניונים לרכב פרטי ותרמי בשאר חלקי העיר. כן יאושר בקרוב מגרש כיוחד להתקנת חניון ענק בסמוך לאוניברסיטת תל אביב וכן באזור הסמוך לטיילת, לאורך חוף הים ועוד.

יפותח החינוך התורני בנהריה

מאת א. צבי גבעון

באחרונה דנו ראשי העיר נהריה עם אנשי משרד החינוך והמתכננים בקווים בעניין הקמת אולפנא לבנות בנהריה, וכן בהקמת כהות ישיבתיות לבנים לקראת שנת הלימודים הבאה.

נהריה כעיר מתוחת מרכזית בגליל המערבי נותנת שירותי חינוך לכל האיזור החולש לאמץ את הרעיון ולפתח לקראת שנה"ל הבאה את החינוך התורני במקום.

קיימת כבר תכנית לאכלוס בשלב ההתחלתי את הכיתות במיבנים נפרדים שיוצמדו בהדרגה למאמץ הפיתוח. נרתמים כל הגורמים בעיר, בינהם העירייה המועצה הדתית. הדבר נתקבל בברכה בין תושבי האיזור והעיר, וכבר נשמעים הדים חיובים לרעיון.

120 אלף ביקרו עד כה בתערוכת הפרחים בחיפה

120 אלף צופים ביקרו עד אתמול בשעות הצהריים, בתערוכת הפרחים הבינלאומית ה־14 „פלורייש 1987" המתקיימת בחיפה.

בין המבקרים אתמול היו סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות יצחק נבון, שרת הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו, שר התקשורת אמנון רובינשטיין ושר האנרגיה משה שחל.

לזוז גובר של המבקרים, הגיע את הנהלת התערוכה לפתוח את שעריה כבר בשעה 9 בבוקר. במוצאי שבת וחג יינעלו שערי התערוכה בחצות.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות יצחק נבון נטל חלק בהלוקת פרסים למוסדות חינוך וקלאי, במסגרת „יום החינוך ההתיישבותי" שצויין בתערוכה. הפרסים הוענקו להתנוך לחינוך חקלאי בפתח תקוה ולבית הספר צירון בחדרה.

נשיא האקדמיה הלאומית למדעים הפרופ' יורטנר:

מערכת המחקר המדעי בארץ נמצאת בעיצומו של משבר חריף ועמוק

„אנו עדים לנסיגה במדע ומאובדן דור של חוקרים ומלומדים צעירים בישראל"

נשיא האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים הפרופ' יהושע יורטנר, מתריע על כך שמערכת המחקר המדעי במדינת ישראל נמצאת בעיצומו של משבר חריף ועמוק המהווה סיכון לנזקים מתמשכים.

פרופ' יורטנר כותב את הדברים בדו"ח על פעילות המחקר המדעי בישראל. שהוגש לסגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות יצחק נבון. דברי יורטנר מחזקים את דברי האחרים שכתב השר נבון בדו"ח המועצה להשכלה גבוהה, שפורסם באמצע השבוע, ושבו מתריע על ירידה מתמדת וסיכון עתידן של האוניברסיטאות בארץ.

נשיא האקדמיה הלאומית אומר בדו"ח כי המשבר הוא פועל יוצא של הקטנת המשאבים שמעמידה המדינה, בשנים האחרונות, לרשות האוניברסיטאות ומערכת המחקר הבסיסי. „אנו עדים כבר עתה לנסיגה במדע ובטכנולוגיה ומאובדן דור של חוקרים ומלומדים צעירים בישראל" שיכולתם ומסוגלים לקיים רמה ארגנולוגית, טכנולוגית ותעשייתית גבוהה בשנים הבאות — מזהיר יורטנר.

אלה עיקרי הממצאים המובאים בדו"ח האקדמיה למדעים: חלקן של האוניברסיטאות בתקציב המחקר ופיתוח ירד מ־38 אחוז בשנת 1966—7 ל־16 אחוז בשנת 1982—3. חלקה של מערכת ההשכלה הגבוהה בתקציב האזרחי של המדינה ירד באופן תלול מ־7.9 אחוז ב־1973 ל־4.47 אחוז ב־1985; הזרבה הממשלתית בהשכלה הגבוהה צומצמה בערכים ריאליים בכ־22 אחוז ב־10 השנים האחרונות.

מוסיף פרופ' י. יורטנר: „בהוצאה מידבדות אלה אנו עדים לעיתות ביותר ממחקר, לאובדן מדהגות בתחומי מחקר יהודיים, להיכבות מפירות כיווני מחקר חדשים, לאובדן העצמאות המחקרית כתוצאה מהשענות על מקורות חוץ, לבריחת ידע מן הארץ, לפגיעה בעליה ובאפשרות קליטה של ישראלים חוזרים ולהתפנה שהדעים מצטיינים מבצעים את עיקר עבודתיהם בחו"ל. יורטנר מפרט בדו"ח שהגיש קווי יסוד לתוכנית אב לפיתוח המחקר הבסיסי בארץ.

במגמה לעצור את ההידרדרות בהשכלה הגבוהה הניח שר החינוך על שולחן הממשלה הצעת החלטה להוסיף לאוניברסיטאות 17 מליון דולר מידי שנה במשך 4 השנים הקרובות. הצעת השר נבון תידון בישיבת הממשלה שתתקיים ביום שלישי הבא לאחר החג, במסגרת הדיון על שכר הלימוד באוניברסיטאות.

לפני מספר חודשים דנה הממשלה בשתי ישיבות על מצב ההשכלה הגבוהה בישראל אך הדיונים לא סוכמו. שר החינוך מבקש עתה מהממשלה לסכם אותם דיונים בקבלת החלטה מעשית שעיבדה האקדמיה למדעים ובמועצה להשכלה גבוהה.

המשטרה נערכת על מנת למנוע הפרות סדר בכפרי הדרוזים

לרגל יום העצמאות הסורי החל היום

המשטרה בגליל נערכת משנה להיערך לשמירת הסדר בכפרי הדרוזים בגולן לרגל יום העצמאות הסורי החל היום.

כתב צתיים שלמה חדד מוסר, כי כבר עתה נקבעו ביחידות ביטחון שדרה של צעירים דרוזים והפגנות על הפרות סדר. כך למשל, נסגר אזור האירוע „גבעת הצעקות", שמה המקום מצפה על הגדר הסורי. במסגרת שימש כמקום מפגש בין דרוזים מצפוני הגולן לאחיהם מעבר לגבול, שם היו מושמעים פרו־סוריים. האיזור הוכרז לשטח צבאי והכניסה אליו נאסרה.

בקביל, צוות המשטרה עד ארבעה דרוזים מהכפר מג'דל שמס, הידועים בהתפרעויות ביום שטח האירוע, במהלך הפרות סדר, במוצאה על פיכוץ פיסלו של סולטן אל אטרש בכפר מג'דל שמס.

קציני משטרה בכירים הבהירו אתמול לראשי הדרוזים, כי לא תהיה כל התערבות של גורמי ביטחון, אם יישמר הסדר ולא יתקיימו פעולות לאומניות.

בסמוך לכפר מג'דל שמס, הוקם חדר פיקוד קדמי שיפקח על העשוה ויפעיל כוחות במקרה הצורך.

שמעון פרס בכינוס שנערך במלאת 60 לייסוד תנועת גורדוניה

תנועתי תרים שני דגלים — של השלום ושל העלייה מבריה"מ

ישנו זו המחבר בין עלייה גדולה לבין תהליך השלום

מ"מ ראש הממשלה שמעון פרס אמר אתמול, כי תנועתו תרים את שני הדגלים — של השלום ושל העלייה מבריה"מ, „ללא הנושא המרכזי של אנשים המתחלחלים בהיבעם שיש סיכוי לשלום ואשר רייסים באמצעים הנכונה". ...

ביכנו בכינוס חגיגי האוספת של יוצאי תנועת הנוער „גורדוניה" בבנייני האומה בי"א, הנגיש פרס, שיהיה הרבים תנה היא של יציאת בצלים גופנית — זו מבריה"מ.

פרס אמר, כי יש אלגוג הרבה הרים בעולם האמתיל ואינם רואים מה קורה בעולם המחר, אינם רואים כיצד העולם הולך ומשתנה, באורה"ב ובבריה"מ. הם אינם רואים איך מכבי שלות קטנות וגדולות מבינות שחייבים לפרוש מהשקעות האדירות בנשק ובצבא, כדי לספק לתושבים לפחות מזון. לפעמים חינוך, או את שניהם גם יחד.

בעולם משתנה זה, הדגיש, יש בו מחבר בין עליה גדולה לבין תהליך השלום. הוא ציין, שלא הכל תלוי בנו. ושאינו יודע אם כל היהודים ירצו לבוא, אם הרוסים יאפשרו לכל היהודים לצאת ואם חלק מהיהודים לא יתפתו בדרך ציו דברים הכביים רגשות. אבל, אמר, שנצר התנועה יעשה הכל כדי לפתוח את שערי בריה"מ ולהמשיך בתהליך השלום.

בהתייחסו לעליית יוצאת גורדוניה הזכיר פרס את תרומתם הרבה לבניין הארץ והמדינה וציין שתרומתם לא נכתבה עד כה בהיסטוריה של א"י.

הכינוס נערך במלאות 60 שנה ליסוד תנועת גורדוניה בה־ביצאה ל־40 שנה להיכל התנועה בריטניה, שהיו אחד מציר ציון העלייה לארץ.

התנועה, שהגדירה עצמה כתנועת נוער ציונית, חלוצית, עבודית, הודיתה עם דמותו האבותנו של א. ד. גורדון. בין חברי גורדוניה נמנו גם שייקה דן וברוך קמין, שהיו בין צנחני היישוב העברי שהתנדבו לצנוח בלב אירופה הכבושה ויצרו קשר עם אנשי המחתרת היהודית ברומניה. לאחר ביום המלחמה היו הם בין מרכזי העליה העפלה מרומניה.

חברי גורדוניה יסדו בארץ את קיבוצי מסדה, חולדה, ניר עם וחנית.

בהלך הטקס אמר יוסף ידין יו"ר, פלטיאל גנל, יו"ר הוצאה הארגונות, נשא דברי פתיחה, ירחם משל יו"ל סמכן לבוך אמר דברי ברכה, ונעל את הטקס ישראל קיסר מזכ"ל ההסתדרות.

רה"מ שמיר בפתיחת חגיגות המי מונה

ירושלים איחדה את העם היהודי בכל הדורות

ראש הממשלה יצחק שמיר פתח אתמול את הכינוס המיוחד של השנה בסימן 20 שנים לאיחוד ירושלים. החגיגות המרכזיות בבית ראש הממשלה יצחק שמיר, כאשר הרב אברהם אברבן את ראש הממשלה והעיתון בברכת „הבטחת ההפטרה".

„הלב במאמן להאמין שיש אנשים בעירייה שאינם מקבלים עובדה סבירה זו, שירושלים בת האלפים היא בירת ישראל", אמר ראש הממשלה והוסיף: „ירושלים לדורותיה איחדה את כל הציפיות והצדות בעם היהודי, היא סימנה ששבת של אחדות, עיר איחדה והיבקה את כל חלקי העם היהודי, בכל הדורות".

„אני חייבים לפעול לכונן ירושלים, לא רק להתרפק עליה, לא רק להשר הפר הפנינה, אלא גם לפעול למען שתהיה גדולה, פורחת ומשגשגת, בירתה של שלום ושל אחוה, שצריכים להיות בקירבה של כל הדיה, בהיותה עיר של שלום נצחי", אמר ראש הממשלה.

בבית ראש הממשלה התקיים יום עיון בנושא „שאלו שלום ירושלים" — כיצד ידי המשתתפים ביום עיון, אנשי אקדמיה, רבנים, תאולוגים נוצרים ואנשי דת מוסלמים דנו בירושלים בנקודת מבט ריתגית, היסטורית ותרבותית, כפי שהן מבוטאים בשלוש הדתות.

בפתח יום העיון קיבל ראש הממשלה סמל אחדות מוזהב שהופק במיוחד לתגיגות המימונה, על ידי תנועת „עם אחד ביחד".

נאשמת בקבלת נכסים גנובים אותרה לאחר שהתחמקה מהופעה לדיונים

דוגית אמיר מרחוב בעל העקידה בתל־אביב, הנאשמת בקבלת נכסים גנובים, הובאה אתמול לאחר התחמקויות רבות, לבית משפט השלום בתל־אביב, שם הורה השופט ראובן זיו להחזירה במעצר.

ב"כ המשטרה רס"ר אבי נחום אמר בבית המשפט, כי נגד רוזית אמיר, 39, הוגש בשעתו כתב אישום על קבלת נכסים שהשגו בפשע. היא הוזמנה להקראת כתב האישום ב־9.6.86, אך לא הופיעה, לאחר כמה התחמקויות נוספות, נמחק כתב האישום נגדה בנובמבר 1986 עקב אי־איתורה. מאוחר יותר, בפברואר השנה היא נעצרה והוחזרה בערבות במשטרה, לאחר שהתחייבה להתייצב למחרת בבית המשפט — אך שוב נעלמה. עתה איתרה בהתגוררה חדשה, טען התובע, ולכן הוא ביקש לשחררה רק בתנאים שיבטיחו הופעתה בבית המשפט.

כאמור, הורה השופט דן לשחררה בערבונות בנקאית של 750 ש"ח ועוד ערבות צמיגית של 1,500 שקלים.

יצירת אומנות להנצחת ששת מיליוני קרבנות הנאצים תיחנך ליד הכותל המערבי

יצירת אמנות המנציחה את ששת המיליונים שנספו בשואה תיחנך בשבוע הבא, לקראת יום השואה, ליד הכותל המערבי בירושלים. היצירה, בנויה 6 להבות זכרון המשולבת אש ומים, מעשה ידי האמן יעקב אגם, הוצבה על גג בנין כולל האידרא המשקיף על הכותל המערבי.

היצירה על גג בית האידרא ברחבת הכותל המערבי.

גובה כל להבה 2.5 מטרים. בתוך כל להבה יהיה עילוב של אש ומים. הלהבות עצמן עשויות זכוכית מיוחדת בתוך מסגרות אלומיניום ומצליחן וזו עצבן בצורת מגן דוד. על כל להבה מגן דוד אדום עשוי פלדה אל־חלד. כל להבה משופעת להכנס אל הכותל המערבי אמורה להשתקף קרן אור הפוגעת בפלדה הבדיקה. לדברי האמן אגם, יש בכך סמל לקשר של האדם עם אלוהיו, קשר המתחזק בעצם קירבתו לכותל המערבי שהוא המקום הקדוש לכל יהודי. בין הלהבות עיצב אגם את המילה „זכור". הוא הוסיף, כי השילוב של אש ומים הינו סמל להמשכיות החיים.

עלות הפרוייקט נאמדה בחצי מיליון דולר, ומר בורשטיין הנגיד קרן מיוחדת שמרוחה נתן למכן המפעלה ראשה של להבות הזכרון.

נשיא האידרא, הגאון הרב שלמה גורן, מסר כי את רעיון הנצחת קדושי השואה הגתה קבוצת אנשי עסקים יהודים מניו יורק. חברי הקבוצה הם לוהמים לשעבר בארגוני הפרטיזנים באירופה, שאיבדו את משפחותיהם בשואה ואשר הציבו לעצמם מטרה להנציח את קרבנות השואה בקבוע הקדוש ביותר לעם היהודי — הכותל המערבי.

יעקב אגם אמר, כי תיכנון את היצירה עפ"י דרישתו של הרב גורן והנתונים הוצגו לפניו כדי תוך כוונה שהדבר יבלוט לכל עין אך לא יהיה גדול מדי. האמן הוסיף, כי הוא נמנע מלתת ביטוי איכי־אמנותי לתיכנון היצירה.

היזם וראש הקבוצה, הקבלן האמיד ג'ק בורשטיין מניו יורק, צנה עם הרב גורן אל האמן יעקב אגם כדי שיעצב את להבות הזכרון. לאחר כשנתיים של תיכנון נבחרה היצירה לביצוע למפר על ארומת טורבינות ביבנה. ו־לאחר שלוש שנות הכנה הוצבה.

טקס חנוכת היצירה יתקיים ביום ד' הבא במעמד ראש הממשלה יצחק שמיר, יו"ר הכנסת שלמה הלל, מ"מ ראש הממשלה שמעון פרס, שרים, חכ"ים, הרבנים הראשיים לישראל ואישי ציבור.

הרב גורן אמר כי המקום שנקבע להנצחת זכר ששת המיליונים נקבע כך שיצחיה אותם גם פיסית. בצורת היצירה, וגם רדתנית — ישיבת האידרא.

צו מניעה זמני אוסר על קופ"ח „מכבי" להפסיק התקשורת עם בית מרקחת

צו מניעה זמני האוסר על קופת חולים מכבי להפסיק התקשורת בינה לבין בית מרקחת בראשון לציון, ניתן בראשית השבוע בבית המשפט המחוזי בתל־אביב, לבקשת בית המרקחת.

המבקשים, בלה והלמה פרנקו, בעלי בית מרקחת „צל אלונים" בראשון־לציון, פנו אל בית המשפט, בעקבות הודעה שקיבלו מצד קופ"ח מכבי, על הפסקת התקשרות ביניהם. בבקשה נאמר, כי ב־17.11.85 נחתם זכרון דברים ל־5 שנים בין מכבי לבין בית המרקחת „צל אלונים". לפיו מורשה בית המרקחת לכבד מירשמים המונפקים ע"י רופאי קופת חולים לתשלום.

בדיון המקדמי התברר, כי בין הצדדים התגלעו חילוקי דעות, בדבר הישוב ההנחה שניתנת למכבי על היופעה המסופקות ע"י בית המרקחת הזה על סמך מירשמים. מכבי טענה, כי היא זכאית להנחה בשיעור 10 אחוז ממלוא מחיר התרופה כולה, אשר מזכה על חשבון חלקה היא בשכרה, ואילו המבקשים טענו, שמכבי זכאית להנחה של 10 אחוז מהסכום שהיא נושאת בו בפועל.

לאחר ההכתבות במשכנה נמסרה בחודש שעבר לבית המרקחת הודעה, לפיה מסיימת מכבי את ההתקשרות בין הצדדים החל מ־1.4.87. בעקבות הודעה זו הוגשה הבקשה למתן צו מניעה נגד קופת חולים.

ב"כ המבקשים עו"ד גדעון גינת טען, כי לפי זכרון הדברים שנחתם בין הצדדים, יש להביא כל מחלוקת בפני בורר, להכרעתו, ואין „מכבי" רשאית לבטל, זכרון הדברים באורח חד־צדדי.

קופ"ה „מכבי" טענה ע"י עו"ד לוויצקי, כי ביטול ההסכם נעשה ללא כל קשר למחלוקת בעניין הישוב ההנחות, אלא בגלל „הנוהגות של המבקשים שנעשו בשיטה האסורות על פי ההתקשרות בין הצדדים, ובכך הפרו את ההסכם הפרה יסודית". עו"ד טענה ב"כ המשיבים, התקיים בירור בין הצדדים, ולאחר שהמבקשים לא הסבירו אשר אי הסדרים — בוטל זכרון הדברים.

השופטת מרים פורת קבעה בהחלטה, כי בעלי בית המרקחת נקטו את הצעדים הדרושים, כאשר שלחו למכבי דרישה למינוי בורר שיכריע במחלוקת שנתגלעה. ואכן, הסעיפים התוספת, המיכאלד בין הצדדים היא בדבר הפרה של הוראה בזכרון הדברים, אשר נתפסת בסעיף הבוררות ועליו להתברר במסגרת הבוררות. כל צד יביא בפני הבורר את טיעוניו. העדים ייחקרו והמיסמכים ייבדקו לאור של עניין — הבורר יכריע.

25 אלף איש באו לצפות במירוץ המכוניות באשקלון

קהל הצופים בלמעלה מ־25 אלף הגיע אתמול בצהריים לפינת המכוניות הראשון, מבין הישה שיתקיימו השנה, במסלול שהוכשר במיוחד בדרומה של אשקלון.

כתב „הצופה" מציין, כי הרוך ההבנה הנגשית של אתמקד, ועל אף שהוכנו משטחי חניה לאלפי כלי רכב, נוצרו „פקקים" רציניים בשעות הצהריים. לדברי המארגנים, הדבר נבע מכך, שהצופים לא תיכננו את בואם וכל אחד יצא בזמן האחרון, כך שהתעוררה ההנהלה בבדוות. גם בחזרה המירוצים נוצרו פקקים, כאשר אלפי כלי רכב הציפו את כבישי הדרום, בעיקר במבוא לכביש המהיר לתל־אביב וכן בכביש היציאה לכיוון שדרות. בסך הכל התנהלו המירוצים בסדר וללא תקלות.

בפתיחת המירוצים יצאו 29 רוכבי אופנועים למירוץ ראשון מסוגו באשקלון, במסלול שהוכן במיוחד לצורך זה. במקום הראשון זכה אלוף ישראל לשנת 1986 יהודה איילון, בן 22. סגן שמן השני הגיע אביב קורשאי, בן 26, מרחובות. שניהם רכבו על אופנועים מדגם „הונדה".

לאחר מכן החלו השלבים הסופיים במירוץ המכוניות, כאשר ברמצי 62 נהגים לשלושה מקצים. בקבוצה של מכוניות 1000 סמ"ק זכו בבקצות הראשונים נהגים שהמכוניותיהם יוצרים במירוצי אשתקד, להוציא אחד. במקום הראשון למכוניות 1000 סמ"ק הגיע דוד טריים שנהג ברכב אצאס. האחרון, המנהגת היחידה בתחרות, שרון אייבר, שנהגה בפיאט 127 זכתה למהאהות כפיים מיוחדות על היותה בין הזוכים. שליטה במקצה זה היה אחיו על דוד מרדכי פריים, שנהג אף הוא בפריים אצאס.

בקבוצה 1300 סמ"ק הגיע ראשון צבי שוהבורין, שנהג „אלפא סוד". בקבוצה שני — חיים רדה עם מכונית „פולקסואגן", ובמקום השלישי — דורון גלנס במכונית „אאלבות". בקבוצה 1600 סמ"ק הגיע למקום הראשון מיכל־גבוי שנהג במכונית „סיטרואן", במקום השני — דוב קאנדמן, ובמקום השלישי — רם לנדס, שניהם במכונית „פולקסואגן".

כאמור, יתקיימו השנה עוד 4 מירוצים ולפראות הזל המיצר זוכה ויוכתר אלוף ישראל במירוצי מכר ביה.

לאחר המירוצים התקיימו תחרויות ראווה בין כמה נהגים, שנהגו במסלול הראשונים עם נהגים מקצועיים שבאו ממקסיקין.

נשקלת הפעלתו של קו תעופה ישיר בין ישראל לפיליפינים

שר התיירות אברהם שריר הגיב אתמול על הסכם תיירות עם הפיליפינים כי הסכם זה מוכיח לעיניי תיירות של הפיליפינים הזה אשר נחתם אתמול.

זהו ביקור רשמי ראשון של שר פיליפיני מן הממשלה החדשה בראשות אקינו. שר התיירות אברהם שריר אמר, כי הוא רואה בהסכם חשיבות מדינית וכלכלית, במיוחד לשיבתם התיירותית.

על פי ההסכם, יפותחו קשרי התיירות בין שתי המדינות, יצלבו חילופי משלחות של סוכני נסיעות ועתונאים, תהיה החלפת מידע בנושא תיירות ויערכו אירועי תיירות משותפים ועוד.

בשיבה עיתונאים, לאחר חתימת ההסכם, אמר שריר כי על פי הנתונים, ישנם בפיליפינים 7.5 מיליון התיירים בעלי אמצעים ועוד כמיליון פיליפיניים הגרים בארה"ב. מטרת ההסכם תהיה לצדד, בעיקר, תיירות צליינית של פיליפינים, שהם ברובם קתולים.

עבור תיירים מישראל ישולבו אירופליפינים בשאר ארצות המזרח הרחוק עוזיו לדברי השר שריר, אזור תיירות מתפתח. „המזרח הרחוק כיום הוא בגדר ענק בתיירות בעל עוצמה כלכלית אדירה", אמר.

השר גנולה היה, כי בארצו אין מודעות לאפשרות התיור בישראל, משום שרבים מהם חוששים לבוא בשל סכנות במדינה. גנולה המשמש כיו"ר חברת התעופה הפיליפינית, אמר, כי כדי להדק את קשרי התיירות בין שתי המדינות, השוב שיהיה קשר אויר ישיר ובדעתו לפעול להקמת קו תעופה ישיר בין שתי המדינות.

בפלילים

פורץ נפצע מיריות שוטרים

פורץ נפגע ברגלו מיריות שוטרים בעת שפרץ להגות בבניין בשכון ירושלים ביפו שלשום בלילה.

קרוב לשעה 11 בלילה התקבלה הודעה במשטרה כי חשודים פורצים להגות בבית ברחוב ירושלים 32 ביפו. ניידת סיור של תחנת יפו הגיעה למקום וגילתה בחשוד שמצמים קרשים על חלת אופניים. כאשר החשוד הבחין בשוטרים, הוא זרק מוט ברזל לעבר אחד מהם ונמלט. לאחר שלא צנח לקול קריאות השוטרים ירה אחד השוטרים לרגלו ופגע בירך רגלו השמאלית. לאחר מכן נעצר גם חשוד שני, שיצא מן החנות.

תיק נחטף מישישה בר"ג

תיק נחטף מאישה בת 79 שלשום בערב ברמת־גן. בשעה 7 בערב הגיח צעיר מאחורי אשה שנכנסה לחדר המדרגות ברחוב הלפרין ברמת גן. הוא חטף ממנה תיק שהכיל 40 שקל ותעודת זהות ונמלט מהמקום. האשה לא נפגעה.

החגיגה המרכזית של „שירת הים" — השנה ליד מלון רמדה

מאת סופרנו בתל־אביב

החגיגה המרכזית של „שירת הים" המסורתית תערך השנה, ליברגלות מלון רמדה בתל־אביב, שם כבר קודשה הרחבה המרוצפת, על ידי עיריית תל־אביב.

חגיגת שירת הים תחול בליל שביעי של פסח. בבית הכנסת של „חוג הבוער הדתי" במרכז הקהילתי „איחוד שיבת ציון" שברחוב בן יהודה בתל אביב. לאחר אמירת פרקי השירה ודברי תורה והערכה של הרב יהודה לדאה, יצאו החוגגים, דרך רחוב גורדון אל שפת הים.

בחגיגת שירת הים המסורתית משתתפים מדי שנה מאות רבות של תיירים יהודיים המתאכסנים בבתי המלון הסמוכים וכן כאלפיים מתושבי העיר, הבאים למקום האירוע מכל קצוות העיר. בשנים האחרונות בולטת בנוכחותן גם תבורות בני הנוער הדתי המגיעות לכאן אף מערי רמת גן וגבעתיים הסמוכים, והבריהן ומשתלבים במעגלי השירה והריקודים.

נאשם בנסיון ל„פרוץ" את איש העסקים מוניה שפירא

נפתלי „רועי", בן 34 מחולון, נאשם בבית המשפט המחוזי בתל־אביב בנסיון להתנקש בחייו של איש העסקים מוניה שפירא ובהחזקת חמרי הבלה מתחת למכוניתו, ליד מודעות היותה המיבנים שהיה בשנים 1983—6.

בכתב האישום מגוללת התביעה 8 מקרים של שימוש בחומרי נפץ שרבים המיוחסים לנאשם כ„קבלן פיצוצים", בין היתר כנגד מוניה שפירא ואישים נוספים.

התובעת עו"ד דבורה חן מפרקליטות מחוז תל־אביב טוענת, כי הנסיון הראשון אירע ב־29.7.83 בבוקר הגיע רדעי לביתו של מוניה שפירא ברמת השרון, והניח מאחורי הגלגל הקדמי של מכוניתו מיטען חבלה מורכב מקופסת־פח מלאה דלק שבתוכה הוכנס רימון־רסס. הריבון התגלה באקראי ע"י שפירא בטרם התפוצץ.

כעבור שנה, נאמר בכתב האישום, ב־30.7.84 לפנות ערב הניח הנאשם רדעי חומר נפץ סמוך לגלגל הקדמי של מכוניתו של מוניה שפירא, ליד ביתו ברמת השרון. המיטען התפוצץ לפנות בוקר וגרם הרס לכל הבנינים הזקים קשים לכלי־רכב בקרבתו.

התובעת מוסיפה עוד, כי ב־25.4.86 בלילה הפעיל ניסו של הנאשם, גדעון דה פתיל השהיה של מיקקן. פח דרקי לכיוון מועדון הספורט של מוניה שפירא ברחוב הבנים ברמת־השרון. כתוצאה מזריקת הנפץ, פרצה במקום שריפה ונגרם נזק להלק מהמיבני המועדון. התביעה טוענת, כי הכפשה ברצע בעצה אחת עם רדעי, אשר אף הכין את חומר הנפץ. בין הבניינים 81 ל־85 ניסה הנאשם עוד כמה פעמים לפוצץ את שפירא.

טקס חנוכת „אתר דרכים ומסילות" יתקיים לאחר החג

„אתר דרכים ומסילות" יחנך ביום שלישי הקרוב בגן נופי האבהי ארץ־ישראל שבה מוזיאון הארץ". הטקס ייערך במעמד שר התחבורה — חיים קורפו, ראש עיריית תל אביב־יפו — שלמה להט, ומנכ"ל רכבת ישראל — אליהו בירן.

האתר, המצוי בפינתו הדרום מערבי של מיתחם המוזיאון, נוכח ציר הדרך הדרך חיפה־שדרות רוקח כולל: קטע ב„כביש החוף" הקדום, מתקופה הביזאנטית, שנבחר ברמת כבישי ופורטים אבנים בכביש „סרלים" בתל־אביב צפונה, שני הבכירים שהוספו באתרם. אבני מיל רומיות ואבני קילומטר מסוגים שונים, שהוצבו ליד הכבישים.

כלי רכב מתקופת „העליה": כרכרה (דיליז'אנס), שנבנתה ע"י סוסים ואוטובוס „פורד" של חברת „המעבירים" בתל־אביב, שנתרם על ידי חברת „דן". ההם (סביל בעיר ביה) משוחזר, שהוא מיתקן שתייה לעוברי אורח, מטיפוס שנבנה בארץ־ישראל מימי הביניים ואילך. הוקם ההרי־צדדי קרוי על שם רב־אלוף דוד אלעזר ז"ל.

אזור הרכבת ובו מסילת ברזל, שני קטרים, קרון נוסעים, קרון משא, קרונית (טרולי) והמבוצי רכבות שונים.

מן השנתון הסטאטיסטי החדש של עיריית ת"א:

בלימה חדה במספר התושבים העוזבים את העיר

בשנת 1985 עזבו את תל־אביב 1,753 תושבים לעומת 4,202 תושבים שעזבו בשנת 1984 — כך עולה מנתונים הנכללים בשנתון הסטאטיסטי החדש של עיריית תל־אביב־יפו. זהו המספר הנמוך ביותר של עוזבים מאז שנת 1964.

מספר תושבי העיר עמד בשנת 1985 על 322,800 והתרופה התופסה של הדקנות האוכלוסיה בעיר. אחוז הקשישים בני למעלה מ־65 הגיע ל־19.7 אחוז מכלל האוכלוסיה. באגד הצרים של ת"א מגנו ציונה בדרום, קריה. אנו במרה הדעבה בצפון מתגוררים כ־1.6 מליון תושבים ו־מאז שנת 1972 נרשם גידול של כ־26 אחוזים במספר התושבים.

השנתון הסטטיסטי מגלה כי נמשכת המגמה של עזיבת משפחות צעירות וקשישים, אך רוב העוזבים עוברים אל הערים הסמוכות לת"א.

מספר הילדים בגני הילדים העירוניים היה זהה לזה שהיה בשנה 1984 הנרשמה עליה בקליטת בני 3 לעומת ירידה בקליטת בני 4. מספר התלמידים הכולל במערכת החינוך העירונית נמצא עדיין בירידה אך התקציבים לחינוך הוגדלו. בשנה שעברה הוקצבו למעלה מ־77 מיליון ש"ח לחינוך.

מחיר דירה ממוצעת בתחילת 1986 הגיע לכ־83 אלף ש"ח שהוא מחיר הגבוה ב־25 אחוז מהממוצע הארצי. דירות גדולות (בנות 3.5־4 חדרים) שלות בת"א כ־36 אחוז יותר מאשר בממוצע הארצי. המחיר הממוצע של דירה כזאת מגיע בת"א ל־122,500 ש"ח לעומת כ־107 אלף ש"ח בירושלים ו־92 אלף ש"ח בחיפה.

ערב סיום שירת הבקשות בחברת זמרת־יה בחיפה

מאת א. צבי גבעון

במוצ' לחג, נערך ע"י חברת זמרת־יה, האגודה להפצת לימוד שירת הבקשות בחיפה, ערב שירה ופיוטים עם סעודת מצוה תגבית.

— זה שלוש שנים רצופות שמידי שבת בשבתו החל משבת בראשית עד שבת פ' זכור, מתכנסים עשרות רבות של מתפללים באשמורת, שבאים מכל קצוי העיר להשתתף באמירת ושירת הפיוטים המיוחדים של גדולי הרבנים והפייטנים ממלוקו, שנערכת בבית הכנסת „אליהו הנביא" שבמרכז הכרמל.

שמעון מורגנה, מרכז העמותה ביררך את מאות הנוכחים, שרכשו להם כרטיסי כניסה לערב החגיגי, שהתקיים באולמי „גילי", ובינהים היו גם, רבנים וחברי המועצה הדתית.

הרב רפאל טולידנו, המזכ"ל של בית הדין הרבני בחיפה וחבר המועצה הדתית, אמר בין השאר שהוא לטהול את תפילות הבקשה של מר טר גבון בין הנוער.

הרב הראשי לראש אביב בחיפה הרב א. בקשי דורון שיבח את פעולות העמותה „זמרת־יה", שקנתה לה שם בעיר הכרמל. כמו כן נאמרו דברי ברכה ותורה על ידי האב"ד הרב שלמה שלוש, יו"ר החברה, את ברכתו של ראש המועצה הדתית בחיפה ישראל לבנון הקריא יו"ר ועד ביהכנ"ס „אליהו הנביא" נחום שושן, שהזמין את הציבור גם להשתתף בכל ערב ראש חודש בתפילה דיבור ולימוד תורה המתקיים בבית הכנסת.

את הערב היניעימו הפייטנים המפורסמים הרב חיים לוק מירושלים ומר חעיש כהן וכן פייטני הברת זמרת־יה בליווי התזמורת. התקיימה מכירה פומבית של כלי קודש. שכלו ההכנסות קודש לחברה זמרת־יה. הערב נערך בהנות בכלי אולמי „גילי".

ועידת הסופרים בחרה אתמול ועד חדש בן 17 חברים

קוראת לבטל הצנזורה על מחזות

ועידת אגודת הסופרים, החלוצה אתמול אתמול להעיר על הוועד החדש לעיין מחדש במעיפי הסכם ההבלוגים לסופרים, עם משרד החינוך והתרבות, תוך התחשבות בזכויות של סופרים שהולכו לעולמם.

כמו כן קראה הוועידה לעגן את ההסכם בחוק של הכנסת. ההסכם קבע, שחלוקה התמלוגים תהיה לפי מספר הקוראים של הסופר בספריות הציבוריות. בערב הפתיחה של הועידה נשמעו קריאות ביניים של אלמנות סופרים, בעת נאומו של ראש הממשלה על קיפוח הזכויות של סופרים שנפטרו.

הועידה, שנגעלה ב„בית הסופר" בת"א, החליטה ברוב ניכר לקרוא לכנסת לבטל את הצנזורה על מחזות. בסעיף זה נערכה הצבעה על הסתייגויות, שבה תמכו 5 מצירי הועידה.

בהחלטות אחרות נאמר, כי הועידה מחזקת את ידי העושים למען שלום באזורנו. הועידה פונה לגורמי הקליטה לעשות למען הקליטה התרבותית והלשונית של העולים, תוך סיוע מצד הסופרים. הועידה מחזקת את ידי כל הגורמים הפועלים למען גישור הפערים החברתיים. כמו כן קראה הועידה למשרד החינוך להרחיב את הוראת הספרות בבתי הספר. ובשום פנים לא לצמצמה. הועידה פנתה לחוגי הספרות באוניברסיטאות להזמין סופרים למרצים אורחים.

הועידה הביעה הערכה לוועד היוצא של האגודה ובכור על פעילותה של יו"ר האגודה שולמית לפיד. בשעה שהתג נערך בוועידה רבשיה, שבו עמדו הדוברים על ההסים בין הספרות ואמצעי התקשורת.

כמו כן נערכו בחירות לוועד האגודה החדש, שהוא בן 17 חברים. בוועד יהיו 11 חברים מת"א, 4 מירושלים ו־2 מחיפה.

מת"א: פסח מילין, בן ציון תומר, יוסי סתר, משה בן שאול, סנדי דוד, ק.א. ברתיני, אשר רייך, צמליה כהנא־כרמון, גיורא לשם, ד"ר מנוחה גלבוע וד"ר אביב עקורני.

מירושלים: יוסל בירשטיין, פרופ' אברהם הוס, שמאי גולן ושלמה הנר.

מחיפה: נתן שחם ויעקב אורלנד.

בעל חנות אופנה ועובד מואשמים בזיוף המחאה

בעל „אופנת ג'קסון" לבגדי־עור בתל־אביב, ועובד בחנות מואשמים בזיוף צ'ק של לקוחה על ידי הוספת 3 אפסים בהמחאה, שבאמצעותה שילם לספק שלו עבור סחורה שרכש.

בכתב האישום שהוגש לבית משפט השלום בתל אביב נאמר, כי בראשית שנת 1985 הגיע לידי בעל „אופנה ג'קסון" יצחק חיקאני (24) מתל אביב והעובד שלו יעקב גרינברג (39) מבת ים, צ'ק על סך 300 שקלים ישנים.

בית החולים בקור חולים ירושלים

ברכות מזל־טוב להולדת הבנים/הבנות

לוי יצחק ואלונה	— בן	אמויאל רון תפורה	— בת
ליברקו יוסף והדס	— בת	אליהו יוסף ואסתר	— בת
לוגסי יעקב ושמחה	— בת	ארליך רפאל וצפורה	— בת
מלכון שי וגאלה	— בן	בן זקן ראובן ושושנה	— בן
מימוני אליהו ומרגלית	— בן	ברגר רפאל וחנה	— תאומים
נחמלר שלום ואסתר	— בת	בן חמו חיים ואלונה	— בן
סבאג יעקב ורבקה	— בן	דישקובסקי אברהם ושרה	— בת
סבח מרדכי וטובה	— בן	הס מרדכי ומרים	— בת
עדקי אבנר ולאה	— בת	וולטאי משה ושגית	— בן
פולק אליעזר וצפורה	— בת	זכאים אפרים ומלכה	— בן
פישמן אשר ונחמה	— בן	חמו אהרן ורחל	— בן
פטוסי יעקב ואריאלה	— בן	חסידה שמעון וחיה	— בת
קלין אפרים ופרידה	— בת	זאוי חביב ורבקה	— בן
קצין יעקב ומזל	— בת	חכם אריה וטובה	— בת
קסטיאל אבי ומזל	— בן	טל יעקב ומרים	— בן
רבינוביץ מאיר ונחמה	— בת	ישר יעקב ומזל	— בת
שיינברגר משה ודוסא	— בן	ירס טוביה ודינה	— בן
שטרן אדריאן וחוה	— בת	יששכר שם טוב ופולט	— בת
שלום רון ושושנה	— בת	יחזקאל אהרן ורחל	— בת

יזכו ההורים לגדלם לתורה, לחופה ולמעשים טובים

בברכת חג פסח כשר ושמח

ההנהלה

בס"ד

הדור הצעיר בנפד"ל — סניף גבעתיים ואזור המרכז

במוצאי־שבת חול המועד פסח, י"ט ניסן תשמ"ז (22.4.87), תתקיים אי"ה

הופעה מיוחדת של מוטי גלעדי ותזמורתו.

ההופעה תתקיים אי"ה באולם „משען", רח' מצולות ים 6 גבעתיים ותחל בשעה 21.30

✶ בוגרי בני־עקיבא, הסדרניקים, בנות שרות־לאומי, חיילים, חוגי חזו"ן וחניכי חבריא ב' — בואו ותהנו.

בתוכנית:

✶ ברכות.

✶ הופעה של מוטי גלעדי ותזמורתו

אוטובוסים: 31, 63, 57, 55.

כרטיסים במקום. 12 ש"ח. נוער לקבוצה בקופה.